

Persona Non Grata

Persona Non Grata

Aan hen die wèl solidair en wel echte vrienden zijn geweest.

Willem Oltmans

Uitgeverij Papieren Tijger

Vormgeving omslag: Dick van Doorn (DOG), Utrecht
Vormgeving binnenwerk, zetwerk: Zefier, Breda
Drukwerk: Drukkerij SSN, Nijmegen

Met dank aan fotograaf Cees Zorn voor de foto van de auteur

Eerste druk: oktober 1994
Tweede druk: mei 1996

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK/CIP
ISBN 90 6728 081 X

© 1996 Stichting Uitgeverij Papieren Tijger

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Revenge is a kind of wild justice, which the more man's nature runs to, the more ought law to weed it out.

Francis Bacon

Inhoud

	Voorwoord	7
1	Incident in Djakarta (1994)	9
2	Miss B.B.	15
3	Integriteit en journalistiek	18
4	De kwestie Nieuw Guinea	23
5	Journalistieke solidariteit	28
6	Nieuws-doorgever en nieuws-maker	33
7	Lockheed en Luns	37
8	Banvloek van Luns	43
9	JFK "verrader?"	47
10	Het verraad van Hofland	52
11	Enquête naar Luns?	57
12	KGB-agent?	63
13	Van der Klauw door de knieën	68
14	Het proces Claus	71
15	Claus homo?	76
16	Desi Bouterse en F. W. de Klerk	82
17	Het bewijs: 100 codetelegrammen	87
18	CIA-agent?	92
19	Schurken in zaken	98
20	Handtekening van Beatrix	103
21	Corruptie	108
22	Van den Broek vertrekt	112
23	Schade door laster	118
24	Huydecoper van Nigtevecht	123
25	Bemiddelen en de NVJ	127
26	Voorlopig getuigenverhoor	132
27	Alleen doorknokken	136
28	Nu ook de regels overboord?	141
29	Op stap met Lubbers	147
30	Terra Incognita	153
31	Het torentje	161
	Register	167
	Bijlagen	172
	Publikaties	182

Voorwoord

In 1994 ben ik 41 jaar journalist.

In dit boek is in een notedop beschreven hoe ik 38 jaar door de overheid en de inlichtingendiensten ben geterroriseerd in opdracht van Joseph Luns, nadat hij ongelijk kreeg in de kwestie Nieuw Guinea, precies zoals ik hem had voorspeld.

Al in 1958 vluchtte ik naar de VS waar de achtervolging, zoals geheime documenten in 1991 zouden bewijzen, onverminderd werd voortgezet. Het uiteindelijke doel van mijn vijand was niet alleen om mijn werk als journalist onmogelijk te maken, maar om mij uiteindelijk tot de bedelstaf te brengen.

Mijn ouders hadden me voldoende fondsen nagelaten, zodat ik deze ongelijke strijd tot 1990 heb kunnen volhouden. Toen vluchtte ik opnieuw, ditmaal naar Zuid-Afrika, maar ook daar werd de terreur voortgezet. In 1992 ging ik gedwongen naar Amsterdam terug en probeer me in een studio van zes bij zes in de Jordaan staande te houden van een minimumuitkering van 1.240 gulden per maand.

Mijn vrienden hebben me sedert jaren geadviseerd me niet langer aan de regels te houden waar de overheid nooit anders heeft gedaan dan mijn rechten als burger en journalist met voeten te treden. Maar dan is er altijd weer de *homunculus*, het kleine mannetje in mijn brein, door Leibnitz eens omschreven als *de demon of de kabouter*, die me influistert "Doe anderen niet aan wat zij jou aandoen".

Er is echter een grens, ook voor mij. Ik ben nu 69 jaar en sta feitelijk op straat. Ik ben van mening, dat de hier volgende reportage onomstotelijk aantoonde dat ik deze situatie allerminst verdien. Ik eis mijn rechten terug van de Staat, en wens schadeloos gesteld te worden voor wat ze tegen me hebben uitgevreten.

De Haagse rechter heeft zich reeds uitgesproken, dat de Staat materiële en immateriële schade moet uitkeren mits ik kan aantonen dat het getreiter ook na 1964 heeft aangehouden. Hier dus een aanvankelijk nog summier overzicht om dit ten behoeve van de rechter te bewijzen.

Willem Oltmans, oktober 1994

Voorwoord bij de tweede druk

Jos Slats schreef in *de Volkskrant* over dit beknopte verslag, dat het was opgesteld als een pleidooi voor mijn advocaten om in de slag te gaan met de Staat der Nederlanden. In het verloop van de procedure bleek echter hoeveel meer bewijzen en geheime stukken nodig zijn, om de rechter te overtuigen dat de overheid onrechtmatig heeft gehandeld. De NVJ heeft inmiddels, in hernieuwd en in constructief overleg met Hans Verploeg en de nieuwe voorzitter Ron Abram, oud hoofd-redacteur van het *Algemeen Dagblad*, besloten professor Peter Nicolai en Ellen Pasma van het kantoor Höcker, Rueb en Doeleman aan de heer H.W.E Vermeer (die het fort voor mij vijf jaar alleen verdedigde) toe te voegen.

Helaas heeft de overheidssabotage zich in 1995 onverminderd voortgezet via het nieuwe kabinet, Wim Kok, Hans van Mierlo en de inmiddels afgetreden Hans van der Voet van de RVD. De oude Luns-truc werd herhaald. Luns had er immers een handje van de NVJ officieel mee te delen: „We zullen het nooit meer doen”, en dan 14 dagen later een geheim telegram over de hele wereld te verspreiden: „Oltmans blijft *persona non grata*”! Kok en Van Mierlo betoonden zich brave leerlingen van schuinsmarcheerder Luns. Ik werd voor het staatsbezoek van koningin Beatrix in 1995 aan Indonesië keurig, zelf tot drie maal toe, schriftelijk aangemeld bij de Indonesische ambassade in Den Haag, terwijl achter mijn rug om Kok en Van Mierlo rechtstreeks bij generaal Suharto, de Pol Pot van deze fascistische politiestaat, een wit voetje probeerden te halen door in het geheim te verzoeken „iemand die het staatshoofd van Indonesië aldus omschreef” geen toegang tot de republiek te verlenen.

In het vervolg op *Persona Non Grata* zal een en ander op uur en datum aan de orde worden gesteld.

Willem Oltmans, mei 1996.

1 Incident in Djakarta (1994)

In 1962 heeft de minister van Buitenlandse Zaken Joseph Luns mij namens de Nederlandse regering in het strikte geheim *Persona Non Grata* voor het leven verklaard.¹

In 1957, dus vijf jaar te vroeg, had ik de onvermijdelijke verliespost die Nieuw-Guinea zou worden geanalyseerd en bekend gemaakt. Ik zou gelijk krijgen. Hiervoor moest ik boeten. Luns verspreidde zijn banvloek per code-telegram wereldwijd naar alle ambassades en consulaten-generaal.

Hij stelde, dat ik een onbetrouwbaar en gevaarlijk individu zou zijn waar rijksambtenaren geen contacten mee behoorden te hebben. Indien in den vreemde naar mij zou worden geïnformeerd behoorde men te antwoorden, dat ik een ongewenste Nederlander was. Ik werd in het strikte geheim tot staatsvijand voor het leven gemaakt.

Dientengevolge zou ik achtendertig jaar lang onderhandse sabotage van het staats-apparaat op alle niveaus bij de uitoefening van mijn beroep ondervinden. Tot 1991 wist ik dat dit gebeurde, maar kon het niet bewijzen. Het machtsmisbruik gebeurde volledig in het geniep. Mijn elementaire burgerrechten werden permanent geschonden, maar ik was er machteloos tegen. Daarom emigreerde ik in 1958 naar New York en bleef het grootste deel van mijn leven overzee en zwerven.

In 1990 was ik vijftenzestig jaar geworden. Ik was opnieuw uitgeweken, ditmaal naar Zuid-Afrika en ondervond ook daar nieuwe mysterieuze vormen van obstructie. De maat was vol. Mijn privé-fondsen, waar ik veertig jaar op had moeten interen, raakten op. Ik besloot tot het bittere einde te procederen tegen de Staat.

In 1993 wilde de Haagse rechtbank weten of viel te bewijzen dat de overheidsterreur ook nà Luns fris en vrolijk was doorgegaan. De inkt van het voor mij gunstige Haagse tussen-vonnis van 10 november 1993 was nog niet droog of ik ving de eerste signalen van een gewijzigde houding van de overheid jegens mij op.

Sinds Willem Drees in 1958 had geen enkele Nederlandse premier zich ooit verwaardigd een brief van mij te beantwoorden. Ook Lubbers deed in zijn twaalfjarige regeerperiode of ik lucht was. Ik was immers per *oekaze* van Luns een voor het leven gebrandmerkte *non person*?

Maar op 25 januari 1994 arriveerde een brief van Drs. R.F.M. Lubbers

1 Codebericht PV-168755/1932 van 26 november 1962. Zie bijlage 1.

in mijn studio aan een gracht in de Jordaan. Ik had hem geschreven over zijn Energie Handvest. Hij reageerde warempel². Ik vroeg me af of er eindelijk iets zou gaan veranderen.

Premier Lubbers zou 28 februari 1994 naar Zuid-Afrika vertrekken, een land waar ik in 1992 om tot heden onopgehelderde redenen uitgesmeten was. Mocht ik – op eigen kosten – mee? De Rijksvoorlichtingsdienst gaf onmiddellijk het groene licht. De reis verliep perfect. Ik maakte menig praatje met Lubbers, ook over het lopende proces, en na afloop kreeg ik een pluim van RVD-directeur Hans van der Voet dat ik een uiterst plezierige metgezel was geweest. Ik vroeg dus meteen of ik 3 april 1994 eveneens mee naar Indonesië mocht.

Achtentwintig jaar kon ik dat land niet in. Buitenlandse Zaken zond op 23 maart 1994 een diplomatieke nota³ naar de Indonesische autoriteiten om mij met de premier en de minister van Buitenlandse Zaken mee te kunnen laten reizen. Jaar in jaar uit had de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) verzoeken ingediend, zowel aan de Indonesische als aan de Nederlandse autoriteiten, opdat mij als anderen een visum zou worden verstrekt, er werd nooit op ingegaan. Ditmaal verliep mijn vertrek gesmeerd. Ik verkeerde in de waan, dat op mijn 68-ste jaar eindelijk een einde aan het onwettig optreden van de Staat was gekomen, en ik dacht, dankzij Lubbers.

Ik kende de Indonesische minister van Buitenlandse Zaken, Ali Alatas uit 1966. Ik ontmoette hem weer voor het eerst op de Nederlandse ambassade in Djakarta aan het einde van het bezoek van Lubbers en Kooijmans. Hij nodigde me uit op zijn ministerie voor een gesprek onder vier ogen. Hieruit kon ik opmaken dat ik op uitdrukkelijk verzoek van Den Haag al die jaren uit zijn land was geweerd. Sedert mijn eerste reis naar Djakarta in 1956 had ik me in het dekolonisatie-proces in het oude Indië verdiept en er over geschreven. Met de voortzetting van mijn werk in de archipel onmogelijk te maken ben ik nog meer door de Staat benadeeld.

Tijdens het driedaagse bezoek van onze bewindslieden ben ik zéér op de achtergrond gebleven, ook omdat ik niet bij officiële plechtigheden oog in oog met president Soeharto wenste te komen. In 1966 was ik de eerste journalist die de generaal in zijn woning aan Jalan Tjendana voor de NOS heeft gefilmd, een interview waar president Soekarno de aan hem ondergeschikte generaal rechtstreeks opdracht toe had gegeven.

2 Zie bijlage 2.

3 BuZa nota no. DVL/BZ-319/94.

In 1994 zie ik deze mijnheer als verantwoordelijk voor het uitmoorden van minstens één miljoen landgenoten, terwijl tienduizenden onschuldige burgers soms tien of meer jaren naar het afgelegen eiland Buru werden verbannen zonder enige vorm van proces. Bovendien heeft Soeharto zijn gevangene, oud-president Soekarno beestachtig laten behandelen en in feite door hem totaal te isoleren dood laten treiteren. Bij de maatstaven die in Neurenberg werden gehanteerd, behoort Soeharto de kogel te krijgen.

Op 6 april 1994 bood ambassadeur J.H.R.D. van Roijen een afscheidsdiner aan. Alle meereizende journalisten waren uitgenodigd, behalve ik. Bij navraag zei de persattaché Iem Roos, dat er *een technische fout* was gemaakt. Het duurde wel zes uur, maar uiteindelijk werd me door een chauffeur namens de heer en mevrouw Van Roijen alsnog een uitnodiging gebracht.

Deze mijnheer moet zich in hoge mate aan mijn aanwezigheid hebben geërgerd. Zijn vader, de beroemde dr. J.H. van Roijen in Washington DC heeft zich jarenlang in de VS uitgesloofd – braaf in opdracht van Luns – om de CIA tegen mij te alarmeren, detectives achter me aan te sturen, naar mijn werkgevers te gaan om te zorgen dat ik zou worden ontslagen, kortom, hare majesteits ambassadeur senior excelleerde in misdadige streken jegens mij.

Nu stond mijn naam echter op de lijst van personen, die met Lubbers en Kooijmans uit Nederland zouden arriveren. Vervolgens had hij de nota van zijn departement aan de Indonesische regering om mij een visum te verlenen onder ogen gekregen. En, bij aankomst op het vliegveld Soekarno-Hatta was ik, als enige journalist, die met de premier en de minister was meegereisd, aan hare majesteits ambassadeur Van Roijen junior voorgesteld. Hij trok er een gezicht bij als een oorwurm.

Tegen 20:00 uur arriveerde ik de avond van het afscheidsdiner samen met Emile Bode van *De Telegraaf* op de residentie van de ambassadeur. Het leek ons niet nodig opnieuw het officiële gezelschap handen te geven, dus sloegen we meteen rechtsaf de ontvangstzaal in. Hier werden we opgevangen door een functionaris die ons verzocht alsnog in de rij te gaan staan voor de begroeting van mevrouw Ria Lubbers en het echtpaar Kooijmans. De premier was die avond voor een spoeddebat in de kamer naar Den Haag vertrokken.

Gedwee voegden Emile en ik ons dus wederom bij de wachtenden. Later zou de ambassade de pers medelen dat ik me op ongepaste wijze had voorgedrongen en me dus onbehoorlijk zou hebben gedragen, waar

(natuurlijk) geen sprake van is geweest. Voor de ambassade in Djakarta was ik vrij wild gebleven waar naar hartelust op gejaagd kon worden. Na de aangename reis naar Zuid-Afrika was zelfs de mogelijkheid van een klassiek Oltmans-incident in Indonesië niet in mijn hoofd opgekomen.

Terwijl we stonden te wachten stevende de heer Van Roijen met zevenmijls laarzen op me af. Hij vroeg niet aan Emile Bode of hij in het bezit van een uitnodiging was, maar vroeg dit uitgerekend alleen aan mij. Had Iem Roos geen gelegenheid gehad hem te informeren? Ik vroeg om 09:00 uur waarom ik geen invitatie had. Die werd me pas om 16:00 uur gebracht. Ik kon me dit eigenlijk niet voorstellen. Was het een grap? Wat mankeerde hij?

Kip, ik heb je, dacht ik, je hebt je huiswerk niet gedaan. Je uitnodiging zit in mijn zak. Waarom naar de bekende weg gevraagd? Oorlogsspeltjes spelen? Dat kan ik ook. Ik antwoordde dus als *testcase* geen uitnodiging te hebben. Hij verzocht me prompt de ambassade te verlaten. Het was dus ernst, maar tegelijkertijd verwarrend oliedom. Want ook zonder uitnodiging, kon hij op zijn vingers natellen, dat ik geen type was om me door hare majesteits ambassadeur te laten verjagen van Nederlands grondgebied, want ik zou immers onmiddellijk Kooijmans hebben gewezen op mijn volmaakt legitieme aanwezigheid. Dus de man was uit op een rel. Die kon hij prompt van mij krijgen.

"Kunt U die idioot nu eens eindelijk stoppen", riep ik tegen minister Kooijmans, wijzende op Van Roijen. De minister stond als aan de grond genageld te kijken wat er gebeurde. "Is achtendertig jaar treiteren nu niet eindelijk genoeg geweest?", vroeg ik vervolgens.

Op dat moment begroette mevrouw Lubbers me hartelijk. Zij redde de eer van het vaderland tegenover twee stuntels, die zich met hun figuur geen raad wisten. Tien minuten later had de heer Kooijmans zijn aplomb hervonden. Minister Alatas arriveerde. Hij had premier Lubbers naar het vliegveld begeleid. Alatas zag me en riep me. "Wim, waar heb je al die dagen gezeten! Ik heb je overal gezocht", vroeg de Indonesische minister. "U kent mijn gevoelens", antwoordde ik, "dus ben ik bij officiële gelegenheden, zoals op het Merdeka-paleis, weggebleven". Op dat moment voegde Kooijmans zich bij ons, gaf me een klopje op de schouder en zei tegen zijn Indonesische ambtgenoot, "dit is één van onze grootste journalisten..." Ik heb al op mijn ouderlijk huis *De Horst* geleerd om op dat moment dan maar niet te zeggen, "daar merk ik bijzonder weinig van".⁴

4 Minister Alatas was gelukkig geen getuige geweest van het incident, een honderd andere gasten, en mijn collega's wel.

Dus Ria Lubbers greep in. Ik had haar in het vliegtuig naar Djakarta ontmoet. Op mijn vermanende woorden van "De premier moet blijven", had ze geantwoord "Ja, bij mij". Ik had aan haar te danken dat ik kon blijven, niet aan minister Kooijmans. Deze bewindsman is een notoire voorvechter voor mensenrechten waar ook ter wereld, behalve mijn recht een andere mening te mogen uitdragen dan minister Luns. Hij ging rijstafelen met Poncke Princen wanneer hij in Djakarta is, maar weigerde de man een visum voor Nederland om de eenvoudige reden dat hij geen greep heeft op zijn eigen departement.

Ik bleef die avond, maar de reis naar Indonesië, de tweede keer dat ik met Lubbers reisde, was verpest.

Enkele dagen later vroeg Mr. Jan Quist, president-directeur van Mees & Pierson in Djakarta aan drs. Gerard Kramer, de zaakgelastigde en rechterhand van ambassadeur Van Roijen, waarom er weer problemen om mij waren geweest.

"Ach mijnheer Quist", luidde het antwoord, "bedenkt U maar dat voor alle diplomaten ouder dan 35 jaar Willem Oltmans staatsvijand nummer één is".

Daarom keek Van Roijen als een oorwurm. Daarom stormde hij op me af. Daarom was ik in eerste instantie niet uitgenodigd. Daarom wilde hij me aanvankelijk als een hond wegsturen. Daarom was er tweendertig jaar na de banvloek van Luns opnieuw een incident. Diplomaten als Van Roijen zouden mij, gesouffleerd door Luns, altijd blijven zien als een gevaarlijke en onbetrouwbare schurk.

Wat de botsing verder aantoonde was dat rijkssabotage ook tientallen jaren na de zwartmakerij door Luns gewoon doorging. Dit was het bewijs, waar de Haagse rechter om had gevraagd. Een recenter voorbeeld was nauwelijks denkbaar. Het werd door Mr. J.H.R.D. van Roijen op een zilveren presenteerblad aangedragen.

Niet volgens de Nationale Ombudsman, Mr. Drs M. Oosting⁵. Volgens hem ging hare majesteits ambassadeur vrijuit, want terwijl ik een uitnodiging op zak had gaf ik hem niet naar waarheid antwoord. "Ik meen, dat U het *Djakarta-incident* over Uzelf heeft uitgeroepen", aldus de heer Oosting. "De redenen, die U er toe brachten ontkennend te antwoorden kunnen hier niet aan afdoen."

Die redenen waren nu juist na achtendertig jaar getreiter de quintessens van mijn attitude jegens alle ambtenaren en diplomaten, ook Van

Roijen. Ik antwoordde de heer Oosting met de vraag wat hij als primaire taak zag, "schitteren in juridische haarkloverij of gewoon opkomen voor burgers die als in mijn geval aantoonbaar een leven lang door de Staat zijn geterroriseerd". Om aan zijn van jurisprudentie doordrenkt brein tegemoet te komen verlegde ik mijn klacht van de ambassadeur naar diens plaatsvervanger in verband met de uitspraak *staatsvijand nummer één*.

Intussen begrijpt iedere objectieve waarnemer, behalve Oosting, dat Van Roijen en Kramer schuldig zijn. Golden hier maar dezelfde wetten en straffen op smaad als in de vs, dan zou je dergelijke sujetten met hun smerige roddel, permanent de mond kunnen laten snoeren. Nu denken ze te mogen rekenen op elkaar de bal toespelende ambtenaren in Den Haag.

Dit was bovendien nog niet alles. De affaire in Djakarta kreeg een vervolg. Mevrouw Quist ontmoette namelijk weer een paar dagen later op het jaarlijkse Oranjebal in de *powder room* van de feesthal een haar onbekende landgenote. Deze dame was woedend omdat een Nederlandse diplomaat haar zojuist had toegevoegd, "Hoe kan je die schoft Oltmans te eten vragen".

Mevrouw Quist en mevrouw Ir. O. Douwe Spil, echtgenote van een consultant voorheen eveneens aan Buitenlandse Zaken verbonden, leerden elkaar kennen via ambassadegekanker op mij. Mevrouw Quist was de dochter van één van mijn oudste vrienden uit de oorlogsjaren, Drs. Jhr. A.A.A. Twiss Quarles van Ufford. Ik bridgede met hem al een halve eeuw geleden op *De Horst* samen met mijn moeder en grootmoeder. Hij volgde een loopbaan bij Philips als econoom. Niemand, ook niet de medewerkers van de heer Van Roijen konden in het bijzijn van Phyrne Quarles kwaadaardige uitspraken over mij doen zonder onmiddellijk door haar gecorrigeerd te worden. Ik heb haar van kindsbeen af gekend.

Door een samenloop van omstandigheden was ik dus in mijn 41-ste jaar als journalist opnieuw geïnformeerd over het onoorbaar gedrag, ditmaal van Nederlandse diplomaten in Djakarta. De hemel mag weten wat er nog meer aan de hand is geweest wat me niet ter ore kwam en nooit zal weten, laat staan kunnen bewijzen. De NVJ voorspelt nu al, dat lang nadat de procedure, die ik thans tegen de Staat heb laten instellen, pas werkelijk bekend zal worden hoe onbehoorlijk men al die jaren achter mijn rug is bezig geweest.

2 Miss B.B.

Eerlijk door het leven gaan heb ik steeds als een eenvoudige en natuurlijke zaak ervaren. Ik ben weliswaar altijd voor rotte vis uitgemeemaakt, maar in eenenveertig jaar journalistiek bedrijven ben ik nimmer vanwege een onbehoorlijkheid voor de Raad van de Journalistiek gedaagd, evenmin ben ik van het plegen van plagiaat beschuldigd. Ik ben nimmer waar ook ter wereld veroordeeld⁵ dus de Staat heeft zich al die jaren jegens mij met pure karaktermoord bezig gehouden.

Eerlijk zijn, of een gevoel voor rechtschapenheid hebben, krijg je nauwelijks als cadeautje van de natuur in je genen mee. Dit heeft uitsluitend te maken met waar je vandaan komt. Je wordt niet als warhoofd, Oranjeklant of journalistieke sjoemelaar geboren. Je bent bij uitstek een produkt van huisvlucht, *une spécialité de la maison*.

Een gezonde dosis integriteit wordt in ieder geval niet op *Nijenrode*, *Yale University*⁶ of op de *School voor de Journalistiek* bijgebracht. Eenmaal in collegebanken is dat station al heel lang geleden gepasseerd.

Ouder en verzorgers staan model voor het kind. Althans zo is het mij vergaan. Onze breinen werden in de jaren dertig niet gebombardeerd met sensatie, misdaad, porno, moord en doodslag via een televisiescherm. Ik ben gode zij dank op de ouderwetse manier voornamelijk door mijn ouders geprogrammeerd. Een recht-door-zee houding kreeg ik vanuit *De Horst* mee⁷. Zonder fundamentele eerlijkheid is er geen zelfrespect. Zonder zelfrespect ben je verloren en ontstaat onoverzichtelijke chaos.

Naast mijn ouders is er nog een onuitwisbare invloed in mijn jeugd geweest.

Het was oorlog. Ik haalde een drie voor Duits. Op advies van de rector van het Baarns Lyceum, Dr. J.A. Vor der Hake, kreeg ik daarom bijles van mejuffrouw G. Büringh Boekhoudt, dochter van een psychiater uit Groningen, ongehuwd, oorspronkelijk lerares Duits en een geboren pedagoge. Zij spijkerde me bij tot een zeven.

Spoedig maakte ik al mijn huiswerk bij haar. Ik kwam onder haar vleugels in mijn lyceumjaren. Zij werd een hartsvriendin. Beatrix zou

5 Met uitzondering van een verkeersovertreding in Amsterdam.

6 Waar ik van 1948 tot 1950 studeerde.

7 Zie: *Memoires: 1925-1953*, Torenboeken Baarn (1985).

later in Mexico eens tegen me zeggen, "Het is mijn tweede moeder". Ik herkende dat gevoel.

Want tien jaar later, eveneens op advies van Dr. Vor der Hake, deed koningin Juliana een beroep op mejuffrouw Boekhoudt om Beatrix te begeleiden. Haar belangrijkste taak was om een opstandige kroonprinses te verzoenen met haar toekomstige lot eens zelf koningin te moeten zijn.

Deze precaire missie zou, zoals inmiddels is gebleken, wonderwel slagen. Zij is hierover altijd bescheiden, discreet en terughoudend geweest. Zij was een uitzonderlijk en onvergetelijk mens, die mij in belangrijke mate heeft gevormd en geïnspireerd.

Centraal in haar leidinggeven stond eerlijk zijn en integer denken, voelen en handelen. Vooral gedurende de jarenlange campagnes van Buitenlandse Zaken, de inlichtingendiensten en *De Telegraaf*, dikwijls met afschuwelijke publiciteit en kabaal, betuigde zij steeds haar steun. Toen men mij ook nog als KGB-spion probeerde neer te zetten ergerde zij zich groen en geel aan het valse kwaadaardige gedoe.

Later leidde zij de bijzondere klassen van het Baarns Lyceum waar alle prinsessen les kregen. Maar Beatrix zou onbetwist haar grote lieveling blijven. Al op hoge leeftijd gekomen sprak zij altijd weer met betraande ogen over haar favoriete oud-leerlinge, die inmiddels volwassen vrouw, moeder en koningin was geworden.

Soms verlangde *Miss B.B.*, zoals de koningin haar toen noemde, het prinselijk gezin terug te zien. Lage Vuursche lag niet ver van Baarn. Maar zij beschouwde het in strijd met het protocol van het hof haar wens kenbaar te maken. Ik woonde al twintig jaar in New York en dacht langzamerhand anders over zulke zaken. Ik tipte Beatrix en met succes. Meer dan eens heb ik voor onze vriendin onvergetelijke bezoekjes aan *Drakensteijn* kunnen organiseren. Een prinsje kreeg dan een brandweerauto. Een ander moest zijn fluitles afmaken voor hij de grijzende dame uit Baarn een handje mocht komen geven. Een wandeling alleen met prins Claus in de tuin leverde al jaren vóór diens psychische problemen de bespiegeling op, dat "als hij niet iets werkelijk zinnigs te doen krijgt, gaat het onherroepelijk mis met hem". Mejuffrouw Boekhoudt had hoge waardering voor prins Claus. "Ik acht hem hoger dan prins Hendrik en prins Bernhard samen", zei ze eens⁸.

Als er een crisis in de familie was, zoals in 1976 met de Lockheedaffaire, dan stapte de kroonprinses in haar auto, liet voor één keer de bege-

8 Zie ook: *Prins Claus: 1965-1985*, In den Toren, Baarn (1985).

leidende rechercheur thuis, en reed zij naar Amaliagaarde in Baarn om haar hart op die ene vertrouwde en veilige plaats uit te storten. Tot haar dood in 1982 was *Miss B.B.* voor Beatrix haar voornaamste vertrouwde.

In de zomer van 1982 keerde ik van een reportage op Cuba terug en ontdekte tot mijn ontstentenis dat de negenentachtigjarige dame ernstig ziek en zéér verzwakt was. Ik nam contact op met Gijs van der Wiel, toen directeur van de Rijksvoorlichtingsdienst. De koninklijke familie was op vakantie in Afrika.

Ik vroeg hem de koningin snel te informeren, wat ook direct is gebeurd. Hij vroeg wel over wie ik sprak. Later, tijdens een lunch in Krasnapolsky, heb ik hem over *Miss B.B.* verteld. Zó privé was de innige band tussen de begeleidster en de prinses altijd gebleven, dat ook de directeur van de RVD er nauwelijks van op de hoogte was.

Enkele dagen later belde mejuffrouw Boekhoudt me met fluisterende stem op. De koerier had haar uit Afrika een zilveren schaal met door Beatrix geplukte bloemen gebracht, en "er was een schattig briefje bij", zei ze.

De volgende dag is zij overleden. De koningin heeft toen gezegd, "nu is mijn jeugd afgesloten".

Er lagen eenentachtig brieven van haar lievelingsleerling naast haar bed. Zij wilde dat ze vernietigd werden. Dat vond ik jammer. Mijns inziens hadden ze aan de koningin teruggegeven behoren te worden.

Mejuffrouw Büringh Boekhoudt heeft nooit geweten hoe dit afscheid met bloemen van de koningin tot stand was gekomen. Dat was ook goed. Toch ben ik dankbaar dat laatste gelukkige moment voor haar te hebben kunnen regelen. Zij behoort tot de liefste herinneringen uit mijn leven.

3 Integriteit en journalistiek

In 1953 ben ik journalist geworden. Henk Hofland, mijn kamergenoot op *Nijenrode*⁹, introduceerde me op de redactie buitenland van het *Algemeen Handelsblad*. We kenden elkaar van haver tot gort. Ik zag een lang leven van vruchtbare samenwerking met hem voor me.

Die droom zou in duigen vallen. Hij zou mijn uitgever Wim Hazeu in 1985 met een proces dreigen om te verhinderen dat ik in deel I van mijn herinneringen, waaronder onze studententijd in Breukelen viel, vrijelijk over hem zou schrijven of uit zijn brieven citeren. Een afschuwelijke ervaring met iemand met wie je samen bent opgegroeid en bij wiens huwelijk je een handtekening zette.

Hofland bereikte de top van de vaderlandse journalistiek, maar tegen welke prijs? Ik zou met de brokken van de Nieuw Guinea-affaire en de eeuwig durende wraak van Joseph Luns in de berm blijven steken. Maar mijn zelfrespect en integriteit zijn overeind gebleven.

"De journalist zal zich altijd bewust moeten zijn een eerlijke handwerksman te blijven, die een noodzakelijke en belangrijke taak vervult", schreven de journalisten Joseph en Stewart Alsop. "Hij geeft informatie aan het publiek, zoals de directeur van de waterleiding voor druk op de pijpleiding naar verbruikers zorgt. De journalist die wordt verhinderd zijn werk te doen, heeft evenveel recht verontwaardigd te zijn en verzet aan te tekenen als de directeur van de waterleiding, wanneer er door onbevoegden aan zijn kostbare pijpleiding is geknoeid"¹⁰.

Aan mijn pijpleiding naar lezers of kijkers is door de Staat en haar inlichtingendiensten onafgebroken van 1956 tot en met 1994 gesleuteld. Het gebeurde steeds achterbaks en in het strikte geheim. Natuurlijk was ik al die jaren verontwaardigd. Ik heb een leven lang verzet aangetekend. Het leverde me een reputatie van querulant op. Toch reageerde ik slechts, zoals in Djakarta op 6 april 1994, op vals en onbehoorlijk gedrag jegens mij.

Om die reden ervaarde ik het in 1972 ook als pijnlijk en onwaar om door Henk Hofland in diens fameuze boek *Tegels Lichten* te worden omschreven als *een ongeneselijke recidivist*¹¹. Niemand wist beter dan hij hoe de kaarten in mijn gevecht met Den Haag lagen. Juist om die

9 In de jaren 1946-1948.

10 *The Reporter's Trade*, Reynal & Company, New York (1958).

11 *Tegels Lichten*, Uitgeverij Contact, Amsterdam (1972).

reden vroeg zelfs de Amerikaanse ambassade hem eens een portret over me te schrijven. Jaren later vertelde hij me dit te hebben gedaan, maar de tekst is me tot op heden onbekend. In feite was hij de CIA behulpzaam.

De vijandigheid met de overheid is nooit van mij uitgegaan. Ik werd aan één stuk door aangevallen en geterroriseerd, zoals de boven water gekomen stukken onomstotelijk aantonen. Ik verzette me als iets van zelfsprekend, zoals ook de Alsop's meenden dat de journalist de plicht daar toe heeft. Maakte mij dit tot recidivist?

In 1953 begonnen Hofland en ik in dezelfde redactiekamer op dezelfde verdieping aan de Nieuwezijds aan een loopbaan van *eerlijke handschermman*. Hij zit er nog.

Ik verhuisde na één jaar naar de *United Press* en in 1955 vestigde ik me in Rome als medewerker van *De Telegraaf*. Op 10 juni 1956 arriveerde president Soekarno van Indonesië voor een staatsbezoek aan Italië. Dat zou het startsein worden voor een permanente staat van oorlog met Den Haag.

Walter Lippmann zei al in 1939, "Wanneer vrijheid van meningsuiting niet zou bestaan zouden we dit concept alsnog moeten uitvinden. De dwingende noodzaak er van is, te beschermen en te eerbiedigen, want we moeten luisteren en leren wat zij te zeggen hebben".

Zonder deze opmerkelijke Lippmann-tekst in 1956 te kennen, beschouwde ik het in ieder geval als de normaalste zaak ter wereld, dat nu Soekarno – die dagen Neerlands voornaamste tegenstander in Azië – binnen mijn bereik was gekomen het tot mijn taak behoorde een gesprek met hem te hebben. Hoofdredacteur J.J.F. Stokvis zond een telegram om me dit te verbieden. De ambassadeur, Dr. H.N. Boon, had mijn negen collega's in Rome vriendelijk verzocht Soekarno te laten barsten. Ik vond dit mesjogge. Door deze bespottelijke overheidsdruk zou ik overigens vis à vis Soekarno het rijk alleen hebben.

Mij door de overheid, of een hoofdredacteur, de wet te laten voorschrijven was geen optie, toen niet en nooit niet. Ik wist wat mijn taak als journalist was en mijn verantwoordelijkheid als handwerksman lag bij de lezer op de allereerste plaats, de burger, die de krant kocht en op de verslaggever wilde kunnen vertrouwen.

Luns mocht dan met zijn roomse brein uit de minder democratisch ingestelde school van het Vaticaan zijn voortgekomen, ik meende geen enkele boodschap, noch aan hem noch aan de heer Boon te hebben. Deze KVP-minister mag dan in de traditie zijn opgegroeid waarin hij meende het recht te hebben niet alleen 's lands politici, maar ook 's lands journalisten naar zijn hand te kunnen zetten, begrijpelijk in een milieu waar

zijn heiligheid de paus voorschrijft wat je wel of niet mag lezen. Ik was protestants gedoopt en een geboren libertijn.

Soekarno nam me zeven dagen mee op reis door Italië in de voor hem door de regering gereserveerde speciale trein. Hierdoor had ik me vele gelegenheden verschaft informatie te verkrijgen over hoe aan Indonesische zijde werd gevoeld en gedacht, en vooral hoe zou worden gehandeld, ten aanzien van het conflict met Nederland over de Papoea's.

In 1956 schoof deze controversie immers steeds meer in de richting van een derde oorlog met Indonesië. Behalve met president Soekarno zelf, en diens minister van Buitenlandse Zaken, Ruslan Abdulgani, luisterde ik naar een aantal van zijn naaste medewerkers, evenals naar de journalisten Tom Anwar, Djawoto, Sukrisno, Koerwet, Nahar en anderen. Voor mij stond vast dat ik zelf naar Indonesië diende te gaan, wat ik later dat jaar met de *Willem Ruys* via de Kaap zou doen.

Deze contacten met Soekarno in Italië¹² in juni 1956 werden niet alleen door Luns, Boon en Stokvis met argusogen gevolgd, ze werden geïnterpreteerd als pure insubordinatie. Dat eerste etiket van *gevaarlijk* liep ik toen op, terwijl ik normaal mijn werk deed. Hofland schreef later dat ik in Pompeï door Soekarno zou zijn *betoverd*¹³. Dit duidt slechts aan hoe een ongegeneerde boosaardigheid zich van hem jegens mij over de jaren heeft meester gemaakt. Wanneer iemand in dit land wist, dat ik niet te betoveren ben, en zeker niet door Soekarno, dan was dit Hofland. Waarom schreef hij deze onzin dan? Ik had inderdaad enige bewondering voor de Indonesische president gekregen tijdens onze Italiaanse reis. Maar dat is wel iets anders.

Luns beschouwde mij vanaf Rome 1956 als een onbestuurbare raket, die uit de baan – of liever *zijn baan en controle* – was geraakt. Ambassadeur Boon schreef op hoge poten protestbrieven naar mijn werkgever J.J.F. Stokvis van *De Telegraaf*. Hoe was het mogelijk dat hij een individu dat met Soekarno heulde, in dienst wilde hebben? Feitelijk begon de vanuit Den Haag georganiseerde broodroof in 1956 met de ondermijnende brieven van Boon aan Stokvis. Ik zou dan ook spoedig *De Telegraaf* verlaten.

De laatste keer dat Boon c.s. zich met me bemoeide – voor zover me bekend – was in 1988. Historicus Herman von der Dunk had een positieve beschouwing over mijn memoires geschreven¹⁴. Wist Von der

12 Op 23 juni 1956 beschreef ik de ontmoeting met Soekarno op één pagina in Elseviers Magazine.

13 idem: *Tegels Lichten*.

14 NRC Handelsblad, 19 maart 1988: *Memoires van een buitenspeler*.

Dunk wel wat een schoft Oltmans was? Von der Dunk had met mijn broer Theo op het lyceum in Bilthoven gezeten. Hij kon ons uit die tijd exact plaatsen op *De Horst* in Bosch en Duin. Von der Dunk zou me schrijven, "Je herinneringen zijn een panorama van Willem Oltmans' Nederland en de wereld, waarin ik veel terug vind en herken en ook veel tegen kom, dat ik niet wist".

Het Hollandse fundamentalistische archetype is herkenbaar door uitgesproken oneindige haatdragendheid. Het wordt veelal gezien als de naties grootste verdienste, terwijl we in werkelijkheid met een onoverkomelijke belemmering hebben te maken. Poncke Princen mag nooit meer één stap op Hollands grondgebied zetten.

Nederlandse diplomaten lijken elkaar de loef af te willen steken wie zich het langst herinnert wat Luns heeft gepredikt over Oltmans. Van Roijen en Kramer waren hier in 1994 lichtende voorbeelden van. Bovendien hebben ze meestal geen benul waar ze over praten.

Iedere opinie bestaat uit een aantal ingrediënten van informatie. Wanneer meningen of denkpatronen voortkomen uit gegevens die niet overeenstemmen met de eigen realiteit of met de werkelijkheid om ons heen, zullen conclusies of besluiten die juist uit onware of onvolledige informatie voortvloeien tot meer onduidelijkheid, tot meer verwarring en in laatste instantie tot een mogelijke confrontatie leiden.

In een vroeg stadium van mijn werk als journalist realiseerde ik me, dat je het meest leert van diegene van wie je aanneemt dat je het oneens bent. Voorafgaande aan de gesprekken met Soekarno in Italië had ik een zéér negatief beeld van hem. Ik ging er bijvoorbeeld automatisch van uit, dat hij Nederlanders tot in het merg van zijn botten haatte.¹⁵

De voornaamste les van Rome 1956 was om nooit meer een mening te hebben over verre landen en volkeren alvorens ladingen verifieerbare informatie te hebben aangedragen, die onder meer de argumenten van die onbekende anderen bevatten. Wie dit niet doet, deze voorzorgsmaatregel overslaat, zal in zijn brein een scheve toren van Pisa zien verrijzen, omdat de ingrediënten voor een gedegen verantwoordelijke opinievorming ten ene male ontbreken.

De journalistiek streeft, als de psychotherapie, naar het ontcijferen van zinsbegoocheling, anti-propaganda, en vooral naar het blootleggen van pertinente onwaarheid. Zoals de psycho-analyse zich richt op een

15 Afrikaners ondergingen eenzelfde schok toen Nelson Mandela in 1990 weer in hun midden verscheen. Hij bleek blanken niet te haten.

emotionele heropvoeding, zo zal de journalist bij het vergaren van informatie zo onbevooroordeeld mogelijk informatie die hem in wezen onsympathiek is, onder de loep moeten nemen. Dat is de enige methode die kan leiden tot de demystificatie van verouderde opvattingen. Luns, Boon en Stokvis wilden verhinderen dat ik mijn inzichten inzake Indonesië, Nieuw Guinea en Soekarno zou verrijken met nieuwe informatie. Ik had het op *De Horst* en in Baarn echter anders geleerd.

Dat ik in 1962 over Nieuw Guinea gelijk zou krijgen was geen verdienste, laat staan een bewijs van ongebruikelijke helderziendheid. Mijn gelijk was niet meer en niet minder de uitkomst van naar behoren mijn werk als journalist te hebben gedaan. Dwars door de opgeworpen blokkades van Luns, Boon en Stokvis heen was ik mijn licht bij Soekarno gaan opsteken. Hierdoor werd mijn informatie over de Papoea-twistappel zodanig aangevuld, dat mijn uiteindelijke analyse van het vraagstuk historische waarde zou krijgen.

Dit was de *eerlijke handwerksman* waar de Alsop's op doelden in de praktijk. Montaigne heeft eens gezegd, dat hij zoveel waarheid schreef als hij aandurfde. Maar met het klimmen der jaren nam zijn durf toe. Ik was in Rome eenendertig jaar. Ik zette in mijn derde jaar als journalist een beslissende stap tegen de stroom in, maar conform de feiten en de waarheid. Dit zou me niet in dank worden afgenomen. Zou ik hetzelfde handelen als ik het over mocht doen? Zonder mankeren.

Het gedonder in de glazen met Den Haag begon dus in 1956. De inzet was, rapporteert de correspondent vanuit Djakarta de feiten, of sjoemelt hij er op los om de machthebbers van dat moment in Den Haag niet te veel voor de voeten te lopen? Voor mij bestond dit dilemma niet eens. Ik behoefde niet te kiezen. Ik meldde gewoon wat waar was..

Luns op de kast. Boon op de kast. Stokvis op de kast. En op zijn Hollands allemaal meteen voor het leven op de kast. In 1994 mag mijn naam nog steeds niet in *De Telegraaf* verschijnen, behalve in ongunstige zin. Dat weet de hele redactie. Dat gaf ook Emile Bode op 6 april 1994 in Djakarta toe. Hij kon niets over het incident met Van Roijen schrijven, wat hij normaliter wel zou hebben gedaan.

4 De kwestie Nieuw Guinea

Zo begon een veertigjarige oorlog met de Haagse bureaucratie.

Luns maakte ongecontroleerd de dienst uit. Hij verlakte iedereen met gebruik van de meest ordinaire grollen en grappen. Hij was populairder dan prins Bernhard en kreeg zelfs meer ridderorders¹⁶.

Journalisten sloofden zich uit de man aan een image van *groot staatsman* te helpen. Men liep hem na voor een exclusief gesprek. Hij werd te pas en te onpas voor de buis gebracht. In werkelijkheid was hij een fraudeur. Voor het definitieve bewijs behoeft ik slechts de code-telegrammen, die hij over mij de wereld in zond, naast elkaar te leggen.

Waarom laten journalisten zich zo gemakkelijk bij de neus nemen? Ze worden door hoogwaardigheidsbekleders in het bedrog meegezogen. Is men geïntimideerd door de *paraferalia* van het hoge ambt? Wordt als vanzelfsprekend een keurige minister of ambassadeur geprojecteerd? Waarom kwam ik er binnen de kortste keren achter dat Luns een leugenaar was? Omdat ik aan Indonesische zijde mijn oor te luisteren ging leggen om na te kunnen gaan wat er van wat Luns debiteerde waar was.

Multatuli ontdekte al een eeuw geleden: "De regering van Nederlands Indië bericht bij voorkeur aan haar meesters in het moederland, dat alles naar wens gaat. De residenten melden dit gaarne aan de regering. De assistent-residenten, die zelf van hun controleurs bijna niets dan gunstige berichten ontvangen, zenden ook op hun beurt liefst geen onaangename tijdingen aan residenten. Kortom: de officiële berichtgeving van de beambten aan het Gouvernement, en dus ook de daarop gegronde rapporten aan de regering in het moederland, zijn voor het grootste en belangrijkste gedeelte: onwaar"¹⁷.

Er was in 1956 rond de Nieuw Guinea niets nieuws onder de zon. Ik vertrok naar Djakarta voor de *NRC*, het *Algemeen Handelsblad* en het *Vaderland*. Wat klopte er van wat de Staat en de media over Indonesië of over Soekarno, en diens bedoelingen of gevoelens ten aanzien van Nederland vertelden? Geen malle moer.

Multatuli stak schitterend de draak met het Hollandse superioriteitsgevoel, toen hij dominee Wawelaar liet uitroepen, "God is een God van Liefde! Daarom is Nederland uitverkoren om van de rampzaligen te redden wat er te redden is! Daartoe heeft Hij in Zijn onnaspeurlijke wijs-

16 Ik spreek van twintig jaar vóór de Lockheedaffaire.

17 *Max Havelaar: of de koffie veilingen van de Nederlandse Handel Maatschappij.*

heid aan een land, klein van omvang, maar groot en sterk door de kennisse Gods, macht gegeven over de bewoners dier gewesten, opdat zij door het heilig nooit volprezen Evangelium worden gered van de straffe der helle! De schepen van Nederland bevaren de grote wateren, en brengen beschaving, godsdienst en Christendom aan den verdooden Javaan"¹⁸.

In 1956 hadden de verdoolde Javanen zich al tien jaar eerder bevrijd van het Bijbelse kolonialisme en financieel-economische imperialisme van weleer. De Javaan had zijn eigen cultuur en volgde zijn eigen goden. De importbijbel kon worden gemist als kiespijn. Soekarno had de Indonesiër zijn zelfrespect en gevoel van eigenwaarde teruggegeven. Waarom bleef Luns dan op Nieuw Guinea een spaak in zijn wiel steken? Gewoon om te treiteren, want Hollanders zijn de slechtste verliezers uit de Europese koloniale geschiedenis gebleken.

Waarom slaagde Frankrijk er in naar een gemenebest-situatie met de voormalige koloniale gebieden in Afrika toe te werken? Groot-Britannië slaagde er in meer dan een halve eeuw met enkele tientallen voormalige koloniale overzeese gebieden uitstekende en winstgevende relaties te onderhouden. Ook de Belgen ontvingen Patrice Loemoemba op het paleis te Laken. Gandhi, Nehroe en ook Kenyatta – eens vogelvrij met een prijs op zijn hoofd als terrorist tegen het Britse imperialisme – werden op Buckingham Palace ontvangen toen de onafhankelijkheid eenmaal een onontkoombaar feit was.

Soekarno mocht nooit of te nimmer voet op Nederlandse bodem zetten, waarmee Nederland zich voor altijd onvergetelijk heeft geblameerd. De typisch Hollandse psyche is tot een dergelijk geboden flexibiliteit niet in staat. Mohammed Hatta mocht in het paleis op de Dam een handtekening onder de soevereiniteitsoverdracht zetten. Soekarno nooit. Drees en Luns kregen het in hun brein niet voor elkaar ruiterlijk tegenover Soekarno te erkennen: "U hebt gewonnen".

Ik deed dat wel. Ik begroette Soekarno in Rome met een handdruk, waaruit hij kon opmaken dat het me ernst was. Ik sprak hem met excellentie aan. Voor mij was het niet anders dan om een president van India, Pakistan of Nigerië te ontmoeten. Ik kwam uit een typisch koloniale familie, maar was zelf het produkt van een na-oorlogse tijd waarin de *Derde wereld* werd bevrijd.

Ik beschouwde Soekarno als een strijder die terecht zijn land en volk van vreemde overheersing had bevrijd. De Duitse bezetting van Neder-

18 *Max Havelaar: of de koffië veilingen van de Nederlandse Handel Maatschappij.*

land lag vers in mijn geheugen. Een generatie nà mij arriveerde Dirk Vlasblom voor de NRC in Djakarta. Hij lijkt tegen Soeharto aan te kijken als de facto staatshoofd, zoals ik dit in Rome in 1956 tegen Soekarno deed. Maar Soekarno was een authentieke bevrijder, hoe onaangenaam dit ook voor Nederland was. Soeharto is een fascistische onderdrukker en massamoordenaar van zijn land en volk, daarin glashard gesteund en gefinancierd door de rijke landen en voormalige koloniale overheersers, Nederland voorop. Dit accent lijkt in Vlasbloms reportages nogal eens naar de achtergrond te verdwijnen.

Nederland tekende een soevereiniteitsoverdracht in 1949, maar had het verlies van de koloniën psychisch niet verwerkt. Nieuw Guinea diende om Indonesië nog een beetje te kunnen blijven pesten en om nog wat langer de koloniale mijnheer te blijven uithangen met het voortzetten van de missie op Nieuw Guinea. Moderne Wawelaars zouden er orde op zaken stellen en bijbels uitdelen. De *Karel Doorman*, ons monumentale vliegdekschip, werd uitgezonden om onze *nobele* bedoelingen daadkracht te geven. In werkelijkheid was de Papoea-affaire niets anders dan Soekarno treiteren. Luns liep rood aan als hij die naam hoorde.

Misschien is het de bijzondere verdienste van F.W. de Klerk in het recente Zuid-afrikaanse dekolonisatie proces geweest, dat hij oprecht meende dat de bakens dienden te worden verzet. Hij trad Nelson Mandela openlijk tegemoet in de erkenning de verliezende partij te zullen en te moeten zijn. Mandela herkende deze authentieke benadering. Om die reden verleende hij zijn medewerking om de nederlaag te helpen verzachten. Nederland beschikte in de jaren vijftig niet over bewindslieden van het kaliber De Klerk. We hadden slechts traditionele betweterige kaaskoppen, die op Volendammer klompen door de Javaanse porseleinkast banjerden.

Na gedegen onderzoek ter plekke meldde ik in 1957 geroutineerd aan mijn kranten, dat het echt te laat was om nog eens de wereldzeeën te bevaren om nu de verdoolde Papoea's te gaan bekeren.

"Je hebt gelijk", schreef NRC-redacteur Hein Roethof terug, "maar we kunnen dit niet in de krant zetten want onze lezers zijn er niet rijp voor". Hij maakte het nog een beetje erger door toe te voegen, "Besef je wel, dat wanneer je voor ons schrijft je kopij levert voor den hoogsten in den lande?" Ik ging er vanuit, dat ik in Djakarta mijn werk deed voor alle lezers van mijn kranten, hoog of laag, juist met het doel om hen met nieuwe realiteiten aan het andere einde van de wereld vertrouwd te maken. Ik verzette me dus tegen deze censuur.

Begin 1957 bevonden zich nog enkele tienduizenden Nederlandse

specialisten in Indonesië. Zij vormden een leger van ontwikkelingsdeskundigen. Zij moesten blijven. Zij wilden ook blijven. Dat was zowel een Indonesisch als een Nederlands belang. Enkele honderden Nederlanders in Djakarta ondertekenden die dagen dus een adres aan de Staten Generaal met het dringende verzoek het Nieuw Guinea conflict snel door vreedzame onderhandelingen op te lossen. De *cri de coeur* aan het Binnenhof was aan dovemans oren gericht. Het gevolg was dat in december 1957 de laatste 44.000 Nederlanders uit Indonesië werden verwijderd.

"Landverraad" schreeuwde natuurlijk als eerste *De Telegraaf* over het adres aan de Staten Generaal. "Johan van Oldenbarneveldt werd ontvoerd wegens landverraad, wat zal Justitie met Willem Oltmans doen?" schreef Johan Luger onder verantwoordelijkheid van J.J.F. Stokvis, dezelfde mijnheer, die me had verboden in Rome een gesprek met Soekarno te hebben. Heeft kanselier Konrad Adenauer niet eens tegen de Britse Hoge Commissaris Sir Ivone Kirkpatrick opgemerkt: *It is a pity that God limited the intelligence of man without limiting his stupidity?*¹⁹

"Het publiek", meende H.L. Mencken²⁰ "heeft doorgaans de meest extravagante bewondering voor hen, die de meeste leugens verkopen, terwijl zij, die een poging ondernemen om de waarheid te verkondigen worden verafschuwd".

De vaderlandse kudde dweeptte in 1957 met het patriotistisch gekrijs van *De Telegraaf*, die Joseph Luns verkocht als de grote staatsman "die de Nederlandse Leeuw liet brullen ...". Wij richtten een adres tot de volksvertegenwoordiging met als enige bedoeling de vreedzame regeling van een absurd achterhaald geschil, het anachronistisch conflict om Nieuw Guinea te helpen oplossen.

Luns zond onmiddellijk de inlichtingendiensten naar mijn kranten met de boodschap, dat ik staatsgevaarlijk was, want ik wilde een deel van het grondgebied van het koninkrijk, de residentie Nieuw Guinea, aan Soekarno weggeven. Nee: teruggeven! In die dagen was Hofland nog een bondgenoot. Hij waarschuwde. Ik werd op één dag door drie kranten in Djakarta per telegram ontslagen. Door in de Nederlandstalige *Nieuwsgier* te schrijven kon ik nog enigermate journalistiek werkzaam blijven. Maar de broodroof door de Staat der Nederlanden was nà Rome in Djakarta op aanzienlijk bredere schaal doorgezet. Eigenlijk stond ik op straat.

Toen ik in september 1957 uit Djakarta in Amsterdam terugkeerde

19 Wat jammer dat onze lieve heer de intelligentie van de mens beperkingen oplegde, zonder ook diens domheid te beperken. *Power and Diplomacy*, Dean Acheson, Harvard Press (1958).

20 Amerikaanse schrijver, journalist, criticus (1880-1956).

werd ik met de nek aangekeken en vond ik beroepshalve alle deuren hermetisch gesloten, behalve *Vrij Nederland* waar Hofland een vinger in de pap had en een goed woordje had gedaan. Ik voelde me door de infame pijlen van Luns en zijn bondgenoten bij *De Telegraaf* niet geraakt. Ze waren als van een andere wereld. Ik begreep dat de haat en nijd vanuit Den Haag zou voortduren en besloot het land permanent te verlaten.

Op 10 juni 1958, mijn 33-ste verjaardag, emigreerde ik naar Amerika. Ik zou tot 1 januari 1992 als journalistieke dissident in New York staan ingeschreven. In een onwijs optimisme nam ik aan, dat ik aan de andere kant van de Atlantische Oceaan buiten bereik van de tentakels van Luns of de Haagse inlichtingendiensten zou zijn. Een misrekening.

Dr. J.H. van Roijen, de ambassadeur in Washington²¹ zou zich jarenlang in uitdrukkelijke opdracht van zijn minister en chef het vuur uit de sloffen lopen om de uitoefening van mijn beroep ook in Amerika permanent onmogelijk te maken. Zelfs de CIA werd tegen mij ingeschakeld. In New York huurde Van Roijen detectives om te bewijzen dat ik door Soekarno werd gefinancierd. Ik heb nooit één cent van Bungkarno ontvangen, laat staan gevraagd. We waren vrienden.

Luns en Van Roijen ontdekten in 1958, dat ik om in mijn levensonderhoud te voorzien een contract had getekend om lezingen te geven via het bureau W. Colston Leigh op 521 Fifth Avenue. Eerst haastte zaakgeplastigde S.J.J. Baron van Voorst tot Voorst zich uit Washington naar New York, gevolgd door ambassadeur Van Roijen in eigen persoon, die zichzelf aanbood om lezingen te geven en een propagandafilmpje over de Papoea's had meegebracht.

Die missie mislukte gelukkig. Ik heb twintig jaar lang lezingen in de vs gegeven, en vrijwel nooit over Nieuw Guinea, want de meeste Amerikanen wisten die dagen in het geheel niet waar Indonesië zich op de wereldkaart bevond.

Van Roijen is een leven lang over zijn bezoek aan Bill Leigh, de eigenaar en president van het lezingenbureau, blijven liegen²². Het was het zoveelste voorbeeld van poging tot directe broodroof. In 1991 kreeg ik echter het code-bericht met de instructie van Luns aan ambassadeur Van Roijen in handen. Hij moest onderzoeken wat ondernomen kon worden het geven van lezingen in de vs voor mij onmogelijk te maken. Om die reden riep ik de heer Van Roijen junior op 6 april 1994 in Djakarta toe, *Zo als de ouden zongen, piepen de jongen!*

21 Hij was de vader van de ambassadeur, die me in 1994 in Djakarta uit de ambassade wilde verjagen.

22 Zie ook: verslag hierover in *Den Vaderland Getrouwwe*, Bruna (1973).

5 Journalistieke solidariteit

Waar ik me in 1958 en volgende jaren in New York nog zéér over verbaasde was het totale gebrek aan fundamentele solidariteit tussen journalisten onderling.

Een dijk van correspondenten in New York en Washington bleek bereid zonder blikken of blozen hand en spandiensten voor de diplomaten van Luns te verrichten in de vorm van uithoren, klikken, bespioneren, kwaadspreken of op andere manieren mij benadelen.

De bejaarde Nol Vas Dias van de NRC met zijn lange grijze baard was de kwaadste niet. Hij wist dat ik cello en piano speelde. Hij voegde me eens toe, "Wat sneu eigenlijk dat we met jou geen strijk-kwartet kunnen maken omdat je een vriend van Soekarno bent".

Floris Canté vertegenwoordigde het dagblad *Trouw* in New York. Ik heb hem nooit gesproken, maar herinner me zijn woedende blikken, als wilde hij me vermoorden. Luns & Co. hadden er lucht van gekregen dat ik mogelijk artikelen zou gaan schrijven voor de *Christian Science Monitor* in Boston.

Een diplomaat zond Floris een brief met het verzoek of hij niet aan hoofdredacteur Edwin Canham een boodschap kon sturen om te vertellen wat een schoft Willem Oltmans was, die door Den Haag niet als Nederlandse journalist werd erkend.

Brave Canté, de bijbel steeds binnen handbereik, wist niet hoe snel hij aan het verzoek van de boodschapper van Luns moest voldoen. Nog dezelfde dag verwittigde hij de heer Canham van het feit, dat ik een Nederlander was, die het eigen nest bevuilde... De stakker moet werkelijk gedacht hebben koningin en vaderland een dienst te hebben bewezen.

Canham bedankte Canté per kerende post meer dan hartelijk, opgetogen tijdig voor zo'n minderwaardig individu als Willem Oltmans te zijn gewaarschuwd. Canté kon er zeker van zijn, dat de *Monitor* nooit één letter van Oltmans zou opnemen.

Canham zal nooit hebben geweten, dat de deus ex machina achter de interventie van Floris Canté minister Luns zelf is geweest, die er voor bleef zorgen, dat ik eens om zou komen van de honger. Floris zou natuurlijk door hare majesteit worden gedecoreerd voor den lande bewezen diensten²³.

23 De correspondentie ministerie-Canté-Canham kreeg ik in 1991.

In mijn memoires zijn de walgelijke gedragingen van de volgende vak-idioten aan de orde gekomen: Max Tak (Elsevier), Paul Sanders (Het Parool), Peter Schröder (AVRO), Nol Vas Dias (NRC), Robert Kiek (De Telegraaf) en Maarten Bolle (Het Vrije Volk). Alleen Bernard Person (Algemeen Handelsblad) zou zich normaal en als een uitstekende collega gedragen, ook al kon hij maar niet begrijpen dat ik Soekarno een begaafde leider en buitengewoon aardig mens vond²⁴.

De kwaadaardigste van het stel was natuurlijk weer Robert Kiek, de man van *De Telegraaf*, de befaamde *rode-knop*-krant. In 1957 kenschetste hij een pleidooi van mij in de *New York Times* van 22 februari om een vreedzame overdracht van Nieuw Guinea te bewerkstelligen, als "een aanval op Nederland". Kiek was niet bekend met de uitspraak van Jean Christophe: *En attaquant les Français corrompus, c'est la France que je défends*.²⁵

Op 9 augustus 1962 bestond dezelfde Kiek het op de voorpagina van zijn krant een groot opgemaakt artikel te plaatsen, waarvoor Henk Hofland hem een foto leverde bij gebrek aan beter, waarin ik aan het publiek werd voorgesteld als betrokken in de zaak Cuba als verdediger van Fidel Castro en natuurlijk de suggestie, dat de mogelijkheid bestond, dat ik nu de VS zou worden uitgewezen. Waarom juist dergelijke vijandigheden steeds weer in *De Telegraaf*? Toeval? Vergeet het maar. De inlichtingendiensten bespeelden Kiek, zoals dit steeds sinds mijn kennismaking met Soekarno was gebeurd. Mijn Haagse vervolgers hoopten toen al mij uitgewezen te krijgen, wat in de VS uiteraard nooit zou lukken. Pas in 1992 slaagden ze erin een uitwijzing in Pretoria er door te drukken. Kiek is later in zijn eigen vijver verdronken.

Ik verzette me met man en macht tegen het infame gedoe achter mijn rug om. Het was vechten tegen de bierkaai.

Het waren niet alleen Van Roijen en diens staf in Washington. De permanent vertegenwoordiger bij de VN ambassadeur Carl Schürmann en medewerkers lieten zich evenmin onbetuigd. Ik was in 1958 nog steeds voor *Vrij Nederland* bij de VN geaccrediteerd. Dit was een doorn in het oog van Schürmann, ook omdat ik in het VN-gebouw bleef rondwandelen en me duidelijk uitsprak over de Nieuw Guinea controverse.

Ambassadeur Schürmann seinde in paniek aan Luns of de minister er nu niet voor kon zorgen dat *Vrij Nederland* me ontsloeg "opdat de

24 Details te vinden in de *Memoires* van de jaren 1957-1962, In den Toren, Baarn.

25 Door op het verkeerde pad geraakte Fransen aan te vallen is het Frankrijk dat ik verdedig.

accreditatie van Oltmans hem hier kan worden ontnomen zodat hij het etiket van bonafide journalist verliest". Is een pregnanter voorbeeld van naar de brode staan door de Staat der Nederlanden denkbaar²⁶?

Ook knokte ik tegen verraders, kwaadwilligen en slijmjurken onder het perscorps, die een wit voetje bij Luns wilden halen. P.M. Smedts, hoofdredacteur van *Vrij Nederland* hield lang stand tegen de druk van het ministerie van Luns mij op te doeken. In het begin maakte hij er grapjes over en vertelde me, dat hij er copieuze lunches in Den Haag aan over had gehouden. Daar boden de loopjongens van de minister ook nog aan het ontslagtelegram naar New York voor Smedts te betalen. Uit de in 1991 vrijgekomen code-berichten zou uiteindelijk blijken, dat collega Smedts één der meest kwalijke verraders uit mijn journalistieke leven is geweest. Laat niemand denken, dat het in dit opzicht in 1994 er beter op zou zijn geworden. Het wemelt in de wereld van journalisten van dergelijke sujetten.

Ik vertrouwde Smedts in 1958 en de daarop volgende jaren uiteraard volkomen, al was het maar vanwege het feit, dat hij achter me bleef staan. Ik informeerde hem over alles wat ik in New York deed. Ook gaf ik door wat ik van vriend – in dit geval meestal alleen de Indonesiërs – en vijand hoorde over de stand van zaken in de kwestie Nieuw Guinea. Eenmaal voor de druk bezweken ontsloeg Smedts me niet als medewerker van *Vrij Nederland*, maar misbruikte hij mijn vertrouwen om verraad te kunnen plegen. Hij gaf alles wat ik hem meedeelde klakkeloos aan Luns door.

Hiervoor was een speciaal geheim kanaal geopend tussen de redactie aan de Raamgracht 4 en het departement van Luns via een braakmiddel dat Braaksma heette. Luns liet uiteraard de op die wijze gestolen informatie over mijn doen en laten naar de ambassadeurs Van Roijen en Schürmann in Amerika terugseinen.

Eigenlijk heb ik sedert 1956 in Rome in een onontwarbaar web van intrige, verraad en oncontroleerbare geheime activiteiten van inlichtingendiensten en het ministerie van Buitenlandse Zaken gezeten, zoals hier nader zal worden aangetoond. Het zou te ver gaan om hier op een aantal randfiguren als Dirk Keijer, Theo Cranendonk en anderen in te gaan. Dat zal later in mijn Memoires aan de orde komen.

Het is sedert 1956 een gecompliceerde opgave geweest om ondanks een kordon onopgehelderde en mysterieuze zaken om me heen als jour-

26 Ook de Schürmann-geheime-stukken aan Luns kwamen in 1991 vrij: Zie: *Vogelvorij*, Jan Mets .

nalist te overleven. Een belangrijke reden is geweest, dat ik tot 1990 nog steeds op privé fondsen kon terugvallen. Het lukte om tegen de verdrukking in journalist te blijven. Er staan vijftiengint boeken op de plank met evenveel uitgaven in zeven andere talen.

Feitelijk was er tussen 1956 in Rome en 1994 in Djakarta wat betreft de collegialiteit en solidariteit van collega-journalisten weinig veranderd. Een schare verslaggevers en fotografen is getuige geweest van het vrij opzienbarende incident met ambassadeur Van Roijen, waar ik minister Kooijmans rechtstreeks in heb betrokken. Ook Willebrord Nieuwenhuis en Dirk Vlasblom van het *NRC Handelsblad* waren er bij. Nieuwenhuis kende ik dertig jaar geleden al als KRO-correspondent in New York. Hij kende mijn problemen met Luns. Tijdens het diner bij Van Roijen zat ik naast hem. We hebben de details van het incident besproken.

Brood-op-de-plank journalisten vragen zich vóór zij een letter op papier zetten eerst af, wat willen *Luns-Boon-Stokvis*? Met andere woorden, wat wil de redactie in Rotterdam, wat wil Ben Knapen? Knapen zelf, als lid van het befaamde Madurodamse college van hoofdredacteurs, legt als hij nog twijfelt zijn oor te luisteren bij het regime, dat op dat moment de dienst uit maakt in het land. André Spoor is de laatste werkelijk onafhankelijke en niet door Den Haag te intimideren hoofdredacteur van Nederland geweest. Ik kende hem uitstekend en er viel prima met hem samen te werken. Dit had zéér veel te maken met waar hij vandaan kwam en welke zijn oorspronkelijke programmering was geweest. Zijn aanvankelijke mede-hoofdredacteur Hofland, daarentegen, is in het spel om de knikkers al in een vroeg stadium overstag gegaan. De *vrije, onafhankelijke* vaderlandse pers beschikt helaas al te dikwijls over hoofdredacteurs, die zonder blikken of blozen aan de wensen van het zittende regime tegemoet zullen komen.²⁷

Directeur-generaal politiek zaken, J.M. Vos en Kooijmans' woordvoerder B.H. Hiensch vertelden de pers in Djakarta over het Van Roijen incident, dat er slechts een schoonheidsfoutje was gemaakt wat ik had

27 "NRC Handelsblad is net als het Algemeen Handelsblad en NRC altijd institutioneel denkend en volgend geweest. Alles wat uit een instituut kwam, was belangrijk. De neiging bestond en bestaat en zal wel altijd blijven bestaan, om als er iets belangrijks gebeurt, onmiddellijk naar Den Haag te bellen om te vragen hoe de boel in elkaar zit." Interview met ex-hoofdredacteur NRC-Handelsblad Woltz, Volkskrant 13 juni 1992.

"Ik zit in een soort herenclubje in Den Haag, zakenlieden, politici, diplomaten. Voor zulke dingen word je gevraagd als je hoofdredacteur bent." Interview met ex-hoofdredacteur NRC-Handelsblad Woltz, NRC-Handelsblad 27 juni 1992.

aangegrepen om een rel te ontketenen. Zelfs de Nationale Ombudsman zou zich zand in de ogen laten strooien. Alle aanwezige journalisten en fotografen wisten dat de werkelijkheid anders was, toch verscheen geen letter in de media. Collega's denken er niet over hun vingers te branden aan hete soep, laat staan, dat ze uit solidariteit een journalist in de penarie, te hulp zouden schieten.

Ik zal nooit de waarschuwing in dit verband van een uitermate goed geïnformeerd man, professor J.A. van Hamel in Baarn vergeten, die me in 1961 reeds zei, "Hij die de onzichtbare censuur in Den Haag zou weten te ontmaskeren zou het vaderland een grote dienst bewijzen"²⁸. Die controle vond hier plaats vanuit Buitenlandse Zaken, in andere gevallen zijn het de inlichtingendiensten. Kortom: hoe ontmasker je de Haagse *rode knop*?

We zijn inmiddels decennia verder. De *controle-knop* staat van tijd tot tijd zelfs roodgloeiend om te voorkomen dat schuinsmarcheerders zullen worden ontmaskerd of dat gedupeerde burgers hun rechten terug krijgen of worden schadeloosgesteld. Er is bij het strak verpakte *democratische Haagse bestel* dan ook weinig kans op, dat de wortels van het Haagse kwaad, waar professor Van Hamel de vingers op legde ooit zal worden bloot gelegd.

28 Zie *Den Vaderland Getrouw*, Bruna (1973), pagina 29.

6 Nieuws-doorgever en nieuws-maker

Op 20 januari 1961 trad de regering van John F. Kennedy aan. Er waaide een andere wind in Washington.

Op Nieuw Guinea werd voor het eerst door Indonesiërs en Nederlanders op elkaar geschoten. Er was geen tijd te verliezen.

De kardinale vraag was: hoe zou je Luns met een minimum aan gezichtsverlies de aftocht kunnen laten blazen vóór de poppen werkelijk aan het dansen zouden zijn?

Een journalist is nieuws-doorgever. Een minister van Buitenlandse Zaken, hoe gek ook diens beleid, is nieuws-maker. "Het conflict tussen nieuws-makers en nieuws-doorgevers is zo oud als de weg naar Rome", merkte James Reston van de *New York Times* eens op²⁹.

De confrontatie met Luns ging niet over diens nieuws-makerschap. Dat hoorde bij minister zijn. De keet, die ik met hem kreeg, ging uiteraard over zijn bezopen Indonesiëbeleid, maar misschien nog meer over het feit, dat hij een doorgefourneerde waarheidsvervalser was. Nooit eerder heeft een minister dit land zo categorisch belazerd en zoveel miljarden schade berokkend als deze Joseph Luns.

One lies to oneself more than to anyone else, heeft Lord Byron eens geschreven.

De ellende met Luns was, dat hij een leugen-kunstenaar was. Hij hield niet alleen zichzelf voor het lapje maar God en iedereen. Luns loog tegen de koningin. Hij loog tegen Willem Drees en later tegen Jan de Quay. Hij loog tegen kabinet en parlement. Jarenlang fantaseerde hij dat Washington aan Den Haag steun zou hebben toegezegd indien Soekarno Nieuw Guinea zou aanvallen. Met zijn verzinsel wist hij kabinet en parlement in zijn levensgevaarlijke Papoea-avontuur mee te slepen. Daarom was hij en niemand anders, de ware boosdoener in het Nieuw Guinea conflict. Want in 1961 viel Soekarno aan.

Mijn journalistieke leven zou een doorlopende stoelendans zijn tussen nieuws-doorgever, wat ik wilde zijn, en nieuws-maker, waartoe ik voortdurend ingevolge de terreur vanuit Den Haag werd gedwongen.

Bij het aantreden van de regering Kennedy stond de Nieuw Guinea zaak op barsten. De eerste doden waren al gevallen. Luns had zich zodanig in de nesten gewerkt, hij kon niet meer terug. Nederland stevende

29 *The Artillery of the Press*, Harper & Row, New York (1966).

linea recta op een derde militair conflict met Indonesië af. Dit was gekkenwerk.

Ik kende professor Walt Rostow, de eerste nationale veiligheidsadviseur van JFK. We hadden in de zomer van 1960 samen een lezing over internationale vraagstukken voor studenten in Connetticut gegeven. Ik ging met hem daarbij in de *clinch* over gebrek aan Amerikaanse steun voor de Algerijnse vrijheidsstrijd.

Ik belde hem nu op. Als iemand op de hoogte diende te worden gebracht van de ramp die zich in zuidoost Azië tussen Djakarta en Den Haag bezig was te voltrekken was hij het. De informatie zou namelijk rechtstreeks met JFK zelf worden besproken. De Nederlandse ambassadeur Dr. J.H. van Roijen zat vast aan strikte instructies van minister Luns, waar hij het langzamerhand eveneens volstrekt mee oneens was. Hij kon lastig naar het Witte Huis gaan om de ware feiten op tafel te leggen.

Op 5 april 1961 informeerde ik Walt Rostow in diens werkkamer op het Witte Huis hoe de kaarten tussen Nederland en Indonesië werkelijk lagen. Juist omdat minister Luns op 16 april en president Soekarno op 24 april met JFK zouden komen kennis maken adviseerde ik Rostow om vóórdien een gesprek te hebben met Z.K.H. prins Bernhard.

De prins trad al een aantal jaren als informele beschermheer op voor een groep vooraanstaande Nederlanders verzameld rond Dr. Paul Rijkens (Unilever)³⁰. Zelf had ik sedert 1956 met deze heren in contact gestaan en nauw samengewerkt met Dr. Emile van Konijnenburg, vice-president van de KLM en Bungkarno's oudste Nederlandse vriend. Ik bepleitte met kracht, dat de Amerikaanse president zich geen werkelijke mening over de Nederlands-Indonesische controverse zou kunnen vormen zonder zich te hebben vergewist van de argumenten van de groep Rijkens, die hem het beste door prins Bernhard zouden kunnen worden uiteengezet.

Laat ik hier verduidelijken, nadat minister Luns via de inlichtingendiensten in 1956 mijn lijnen naar Nederlandse media had laten afsnijden, ik toen al gedeeltelijk van nieuws-doorgever op nieuws-maker was overgestapt door me aan te sluiten bij de groep-Rijkens. Ik was niet als Poncke Princen naar Indonesië overgelopen om vervolgens tegen Nederlanders de wapens op te nemen. Ik knokte in zuiver Nederlands verband

30 Paul Rijkens was bovendien een persoonlijke vriend van prins Bernhard sedert de oorlogsjaren in London.

met Nederlandse bondgenoten tegen wat wij zagen als een desastreus Nederlands beleid.

Het Witte Huis volgde mijn advies op. Prins Bernhard heeft JFK tijdig en volledig ingelicht. Ik had mijn pleidooi in een nota van 12 pagina's vastgelegd, die ik Rostow heb overhandigd, en waarvan hij me jaren later vertelde dat dit stuk zich in JFK Library in Boston bevindt.

Een kwart eeuw later voerde ik met Adriaan van Dis een geruchtmakend gesprek in zijn VPRO-programma³¹. We waren al jaren bevriend, hadden een uitstekend voorgesprek gehad en plotseling bleek hij er op uit mij een oor aan te naaien. Hij zei bijvoorbeeld, "Ik vind het een aardig trekje, hoor, maar vindt u niet dat u uw rol in de Nieuw Guinea-zaak wat overtrekt?"

Ik keek hem nog eens aan en dacht "jij leerde aap, noot, mies toen ik bij Rostow zat een oorlog om de Papoea's te helpen voorkomen". Het was niet het moment om in een dergelijke relsfeer van een televisie-confrontatie historische feiten op een rij te zetten. Hier is het antwoord op de vraag van Adriaan van Dis uit 1985. Laatst vond ik een briefkaart van een kameleon in kleur jaren geleden uit Ile de la Réunion verzonden, waarop van Dis me schreef, "Dat beestje, dat ben ik ..."

Toen minister Luns op 16 april 1961 opgetogen de *Oval Office* van het Witte Huis betrad om kennis te komen maken met JFK viel het deksel op zijn neus. Hem werd onomwonden te verstaan gegeven op Nieuw Guinea de biezen te pakken en wel meteen. Luns was ziedend.

Professor Arthur Schlesinger schreef later dat de minister met een slappe wijsvinger in het gezicht van Kennedy had gewapperd, maar het spel van leugens en bedrog was wat Amerika betreft uit. Luns werd gesommeerd direct met Indonesië onderhandelingen te beginnen. Bernhard had JFK duidelijk gemaakt, dat deze man al jaren als een kip zonder kop jegens Indonesië en Soekarno was bezig geweest. De *knock-out* van Luns was compleet geweest.

Door het advies van prins Bernhard onverkort op te volgen heeft president Kennedy Nederland en Indonesië een dienst van onschatbare historische waarde bewezen.

Tegen de minister van Buitenlandse Zaken zei JFK, "Geef mij maar de schuld, maar lazer op uit Nieuw Guinea". Daarmee bood hij Luns zelfs een uitweg, om zich tegenover diens achterban in Den Haag te kunnen verontschuldigen. "Washington had beloofd ons te helpen", wat overi-

gens een verzinsel van de minister was, "dus ik kon niet anders, Washington kwam de beloftes niet na".

Nà de dood van de Kennedy-broers zou Luns hen regelrecht van verraad beschuldigen, de vaste Lunsiaanse doodoener jegens hen die verstandiger waren en gelijk zouden krijgen.

Op 15 augustus 1962 droeg Nederland met zéér lange tanden het gebiedsdeel Nieuw Guinea aan Indonesië over. Ik ben er in de Veiligheidsraad getuige van geweest. Minister Subandrio was aanwezig voor zijn land. Luns schitterde door afwezigheid en liet de rotklus door ambassadeur Van Roijen opknappen.

7 Lockheed en Luns

Over de ware rol van prins Bernhard, die in 1961 tijdig de lont uit het kruitvat Nieuw Guinea haalde door JFK de nieuwe realiteiten van Zuidoost Azië voor te houden, ben ik steeds terughoudend geweest.

Als prins-gemaal is hij met zijn demarche bij Kennedy en informatie op het Witte Huis buiten zijn constitutionele boekje gegaan. Maar er was, om met professor B.V.A. Röling te spreken, *periculum in mora*³². Noodsituaties vragen om noodoplossingen. De prins wist exact hoe Luns de boel belazerde. Ook hij beschikte over Indonesische bronnen. Zelfs Dr. Van Roijen moest uiteindelijk toegeven dat Luns een flessentrekker was. Hij had hier moeite mee, omdat hij in de diplomatieke dienst had geleerd Pavloviaans loyaal te zijn aan de minister. Loog de bewindsman, dan hield een ambassadeur zijn mond tegen beter weten in. *Right or wrong my country* was het parool aan het Haagse Plein.

Op 10 november 1992 lanceerde Harry van Wijnen zijn boek, *De Prins Gemaal*³³ een reportage over voornamelijk prins Bernhard, met prins Hendrik en prins Claus in bijrollen. Eindelijk deed zich voor mij een gelegenheid voor vanwege schrijvende hiaten in het verhaal van Harry van Wijnen, dieper op de rol van de prins inzake Nieuw Guinea in te gaan.

NRC Handelsblad vroeg aandacht voor Van Wijnens publikatie door op de voorpagina een groot opgemaakt codetelegram van JFK aan koningin Juliana uit 1962 af te drukken. De Amerikaanse president sprak hierin tegenover de vorstin zijn voldoening uit, dat het Nieuw Guinea conflict vreedzaam was opgelost. Hij eindigde zijn boodschap echter met een opvallend compliment aan het adres van haar man: *With warm personal regards to you and Prince Bernhard, whose thoughtful comments were helpful to me at an important moment.*³⁴

Wat betekende deze veer op de hoed van Z.K.H. prins Bernhard? Dat verzuimde Van Wijnen de lezers te verduidelijken om de simpele reden dat hij van de werkelijke achtergronden nog altijd niet op de hoogte was.

Dat cruciale moment, waar JFK in het telegram aan Juliana aan refereerde, had zich afgespeeld vóór de komst van Luns op 16 april 1961 in

32 *Nieuw Guinea Wereldprobleem*, Van Gorcum, Assen (1958).

33 Uitgeverij Balans, Amsterdam (1992).

34 Met vriendelijke persoonlijke groeten aan U en prins Bernhard, wiens doordachte opmerkingen mij op een belangrijk moment van dienst zijn geweest. *NRC Handelsblad*, 10 november 1992.

het Witte Huis, toen prins Bernhard de president naar waarheid vertelde wat er in Zuid-oost Azië stond te gebeuren.

Bernhard was hiermee de eigenlijke architect van de afgang van Luns in diens Nieuw Guinea-debâcle. Ik zette professor Walt Rostow op het spoor van Bernhard en de prins was voldoende duidelijk om Kennedy te bewegen minister Luns zijn congé te geven. Het zijn de prins en ik geweest, die op het juiste moment een verhaaste beëindiging van de Nieuw Guinea-misère hebben bewerkstelligd.

Kennedy camoufleerde in zijn boodschap aan de koningin zo goed en zo kwaad als het ging hoe Bernhard feitelijk hem de argumenten had aangereikt de knoop door te hakken in het belang van Nederland en toekomstige ontwikkelingen tussen Djakarta en Den Haag. Dat was echter geen reden voor Van Wijnen om de ware toedracht en de betekenis van die passage uit het geheime telegram zijn lezers te onthouden, wat er op wijst, dat ook hij slechts de klok had horen luiden.

Op 18 november 1992 heb ik in *de Groene Amsterdammer* de nodige verduidelijkingen op een rij gezet. Ik zond mijn artikel ook naar Soestdijk. Prins Bernhard dankte er per ommegaande voor. Niemand in dit land weet beter hoe de plotselinge afloop van het Nieuw Guinea conflict zonder moord en doodslag tot stand is gekomen dan prins Bernhard.

Daarom moet nogmaals de vraag worden gesteld: wie houdt de memoires van prins Bernhard tegen? Is het koningin Beatrix in haar hoedanigheid als hoofd van het Huis van Oranje? Maakt zij bezwaar tegen al te grote openhartigheid van haar vader? En als zij het niet is, wie dan wel? *De rode knop?*

Waarom mag Bernhard niet zijn eigen verhaal kwijt? Het werd al tien jaar geleden door Robert Ammerlaan opgetekend. Net als Van Wijnen later heeft ook Ammerlaan toestemming gekregen te snuffelen in de kamer op Soestdijk waar Z.K.H. zijn archief herbergt.

Ammerlaan schreef een boek van 800 pagina's, 500 meer dan Van Wijnen. Hij werd zelfs in de directie van Koninklijke Bosch & Keunig opgenomen, omdat hij werd verondersteld een document van historisch belang binnen te brengen. Waarom is dit Bernhardboek dan toch tussen wal en schip geraakt? Waarom beweert Ammerlaan achteraf, dat er nooit een boek is geweest? Acht van mijn boeken zijn bij Bosch & Keunig verschenen waaronder vijf delen *Memoires*. Menigmaal ben ik die jaren zijn werkkamer aan de Prinses Marielaan in Baarn binnengestapt. Wij bespraken dan details of personen waar ik nieuwsgierig naar was of deze in zijn boek zouden voorkomen. In 1994 is er nooit een boek geweest, heet het opeens.

Dit herinnert aan de ontkenning door de Rijksvoorlichtingsdienst in 1973, nadat ik op een persconferentie in Den Haag had gezegd er zeker van te zijn, dat prins Bernhard het bloed van Luns kon drinken. "Volkomen uit de lucht gegrepen", aldus de RVD. Ze konden niet anders. Ze moesten wel. Sommigen hebben gedacht, toen de uitspraak in een kop over drie kolommen in de kranten verscheen, dat het om een losse flodder zou zijn gegaan. Het tegendeel was waar.

Ik wist dat er zich een gevecht met messen op tafel af speelde: soms lunchte Emile van Konijnenburg van de KLM op Soestdijk om daarna bij mij in Amsterdam te dineren. Jarenlang ontmoette ik Hans Teengs Gerritsen in het Bistrotouquet of Hotel des Indes om bij te praten. Beiden wisten zij dat ik inhoudelijk het besprokene niet naar buiten zou brengen. Het betekende intussen wèl, dat ik enigermate op de hoogte was uit welke hoek de wind waaide. Dit deed Z.K.H. eens aan een maaltijd bij de graaf De Beaumont in Straatsburg tegen diens tafeldame mevrouw Dewi Soekarno opmerken, "Oltmans weet altijd zaken, die hij niet behoort te weten". "Mijn man beschouwde hem als een lid van de familie", was het antwoord van mevrouw Soekarno³⁵.

Intussen wist ik dus wèl waar de klepel hing. Ik vreesde het ergste voor de afloop. In 1973 wist ik uiteraard niet hoe het verraad zich aan de prins zou voltrekken. Maar dat zijn vijanden, met Luns aan kop, een methode zochten hem een kopje kleiner te maken, stond drie jaar vóór het Lockheidschandaal voor mij vast als een paal boven water. Vandaar mijn waarschuwende woorden in 1973, dat een dodelijke confrontatie in de maak was.

Wie zou denken dat Luns de stap van Z.K.H. bij Kennedy over Nieuw Guinea ooit zou vergeten moet zich laten nakijken. Minister Luns werd verteerd door wraakgevoelens jegens hen die hem door hadden. Prins Bernhard – en hetzelfde gold voor koningin Juliana trouwens – wist precies wat voor vlees hij in de kuip had. Misschien overschatte hij zijn onschendbaarheid als prins-gemaal en is hij onvoldoende op zijn qui vive geweest over wat zijn vijanden, of Luns, uiteindelijk tegen hem zouden kunnen ondernemen.

Er zijn verschillende vormen van liquidatie mogelijk om invloedrijke personen op het internationale vlak die teveel voor de voeten lopen of met wie een rekening moet worden vereffend, buiten gevecht te stellen.

35 In april en mei 1994 zou ik in Djakarta in het huis van Guruh Soekarno wonen, Bungkarno's tweede zoon.

Je kan ze niet allemaal met telescoop-geweren als JFK uit de straat paffen. President Nkrumah van Ghana werd afgezet toen hij in Peking was. Prins Norodom Sihanouk van Cambodja toen hij in Moskou was. Nikita Chroestsjov en Mikhail Gorbachov kwamen in de problemen tijdens vakanties op de Krim. Grootindustriëlen sneuvelen in helikopters of vallen van hun jacht in het water op kritieke momenten in sjoemelcarrières.

JFK kwam om in Dallas. RFK in de keuken van een hotel in Los Angeles. Martin Luther King op het balkon van een motel. Richard Nixon ging aan een variant ten onder, verraad van binnenuit over Watergate. Op zijn opvolger, Gerald Ford werd twee maal geschoten en twee maal gemist. Hierna liep hij braaf in het gareel van de machtigste *rode knop* ter wereld, *the government within the government* in Washington, al door David Wise en Thomas Ross in 1964 en 1976 blootgelegd.³⁶

Jimmy Carter werd met 15 hefschroefvliegtuigen op Iran losgelaten om Amerikaanse gijzelaars te bevrijden. Hij werd de risee van de wereld en verdween. Ronald Reagan floten de kogels om de oren, maar hij had zij aan zij met John Wayne in Hollywood geleerd om door te lopen als geschoten werd. De truc redde zijn leven.

George Bush, zelf als oud CIA-directeur meer dan bekend met het klappen van de zweep van *rode knoppen* in de wereld raakte verwickeld in een variant op Watergate, genaamd Irangate. Bill Clinton zit al in Whitewatergate verstrengeld, en anders is er nog een invasie op Haïti of ergens anders in de wereld, die hem zijn politieke nek kan kosten. Let vooral op het krachtig advies van de CIA aan Clinton om Aristide, de afgezette president van Haïti niet serieus te nemen.

De doorsnee burger heeft geen benul wie, of welke internationale krachten, feitelijk de dienst uit maken in de wereld. Oliver Stone was naïef genoeg om er van uit te gaan dat hij met een minimum aan kennis over de wereld achter Dallas en steunend op slechts een uiterst beperkte hoeveelheid informatie³⁷ toch een film zou kunnen maken welke een doorbraak zou kunnen forceren bij het achterhalen van de daders. *JFK*³⁸ werd een blindganger. De film heeft zijn reputatie in de VS bovendien nodeloos geschaad. Ik heb hem proberen te waarschuwen, maar hij wilde niet luisteren. Wie weigert te accepteren dat de *rode knop* van professor Van Hamel daadwerkelijk bestaat, moet zich verre van deze onderwerpen houden. Want hij stoot als Stone zijn neus.

36 *The Invisible Government*, Random House, New York (1964). En in 1976 door *The American Police State* van David Wise. Ik heb hem over beide boeken uitvoerig geïnterviewd.

37 Ik bezocht Stone's *research department* in Dallas: het was een gênante amateuristische janboel.

38 Mij liet hij een rolletje spelen als troostprijs.

In 1975 en 1976 diende de Lockheed-ellende zich voor de prins in verscheidene vormen aan. De wereldpubliciteit was rampzalig en er moesten zich die jaren in het Huis van Oranje zeer nare en pijnlijke toestanden hebben afgespeeld. De minister-president werd door koningin Juliana gedwongen alle zeilen bij te zetten om het schandaal te sussen, want zij wenste niet op de troon te zitten indien haar man terecht zou staan. De kroonprinses verdomde het onder dergelijke omstandigheden haar moeder op te volgen. Joop den Uyl toonde bij het Lockheed-schandaal zijn meesterhand.

Er werden dus drie keurige mijnheren uit de Haagse kast gehaald, A.M. Donner, M.W. Holtrop en H. Peschar die een libelle-achtig verhaal van 234 pagina's samenstelden dat de gemoederen van de natie in kalmer vaarwater diende te brengen. Het zou dus maar om 1,1 miljoen dollar zijn gegaan die Z.K.H. onder de codenaam Victor Baarn op een Zwitserse bankrekening zou hebben getoucheerd, aldus het Donner-rapport. Handelaren als E.F. Hauser, C.F.C. Meuser en H. Weisbrod, die men beter ver van de prins der Nederlanden had kunnen houden, werden uit de hoed getoverd om de aandacht van de hoofdzaken af te leiden.

Lockheed ging echter helemaal niet om de knikkers. De affaire werd slechts gecreëerd om prins Bernhard permanent uit te schakelen. Tijdens en na de oorlog was de prins in de machtscentra een exponent van het militair-industrieel complex. Hij was een havik die in de loop der jaren niet bij de duiven ging zitten maar in een soort terra incognita was blijven steken. CIA-directeur Allan Dulles en generaal Walter Bedell Smith behoorden tot zijn beste vrienden.³⁹

Met het klimmen der jaren hadden zich subtiele wijzigingen voorgedaan in het prinselijke brein. Hij scheen zich bewust te worden, dat de problemen in de wereld om andere oplossingen vroegen dan het steeds verder opschroeven van de krankzinnige wapenwedloop. Gaandeweg hadden zich zijn prioriteiten verlegd.

De Bilderberg Conferenties begonnen in 1953 onder voorzitterschap van de prins, een gezelschap Atlantische kopstukken, grotendeels promotoren van de Koude oorlog en de wapenindustrie, volgens de weggelopen CIA-agent Philip Agee gefinancierd door de CIA. Agee noemde de Haagse BVD in het voorbij gaan de meest efficiënte bondgenoot van de CIA. Mijn bijzondere vrienden dus.

39 Zie ook *Bernhard, Prince of the Netherlands* Alden Hatch, Doubleday, New York, (1960).

De prins omringde zich ook met meer humanitair en sociaal ingestelde persoonlijkheden. Hij las Martin Buber. Hij werd geleidelijk aan niet alleen minder bruikbaar voor de oorlogshitlers, ook een aantal vijanden lag op de loer, waaronder dus Joseph Luns. Luns was een pure havik gebleven, die in handen was gevallen van de *rode knop* in Washington. Zij wisten daar exact wat hij allemaal op zijn kerfstok had, ze hadden hem bij zijn ballen, wat hem buitengewoon geschikt maakte om als Amerikaanse loopjongen bij de NAVO te gaan fungeren.

Prins Bernhard ging zich steeds meer toeleggen op het World Wildlife Fund. Er gebeurt natuurlijk ook wel iets fundamenteels met een man, die na verwoed jager te zijn geweest, zich geleidelijk aan in volle ernst en overgave gaat inzetten voor de dieren in de wereld. Uit mijn gesprekken met prinselijke vrienden, als Sir Peter Scott⁴⁰, de Britse bioloog en milieudeskundige, of Jonkheer Loudon van de Shell, werden de nieuwe contouren in de denkwereld van de prins zichtbaar.

Ik verbaasde me niet meer wanneer ik in het Geneefse Hotel de la Paix een afspraak had met mijn vriend Aurelio Peccei, voorzitter van de Club van Rome, dat hij diezelfde avond een dineerafspraak met prins Bernhard, prinses Beatrix, de heer Loudon en enkele vertrouwelingen had. Peccei mag dan uit de groot-industrie van Fiat en later Olivetti zijn voortgekomen, hij was een diep bewogen mens, die heel ver af stond van de oorspronkelijke doelstellingen van Bilderberg, maar later een geregeld bezoeker zou zijn.

Ik heb met prins Bernhard vele malen gecorrespondeerd, werd in Mexico aan hem voorgesteld en in 1978 stevende hij onverwachts, tijdens een receptie in Paramaribo op me af om me te bedanken voor een ontmoeting, die ik voor hem had geregeld. Hij zei daarbij, "We moeten eens praten". Het is er nooit van gekomen.

En waarom niet? De *rode knop* van professor Van Hamel. Het is mijn overtuiging dat leden van het koninklijk huis, de koningin inclusief, onder de knoet er van moeten leven. Wie de Haagse rode kaart trekt, wordt verre van het koningshuis gehouden, ook al zouden leden van de koninklijke familie zelf hier anders over denken.

40 Weekblad Nieuwsnet, 1 september 1979: *We missen Bernhard zeer.*

8 Banvloek van Luns

Nadat Nieuw Guinea in 1962 met de rest van het voormalige Indische rijk was herenigd hoopte ik van nieuws-maker terug te kunnen schakelen naar nieuws-doorgever. Ik verheugde me er op weer normaal te kunnen ademhalen.

Spoedig zou duidelijk worden dat het bekende legioen rijksambtenaren de wraakcampagnes zou gaan intensiveren. Ik kon het niet bewijzen, maar de opdrachtgever was de notoire mythomaan Joseph Luns. Bij alles wat ik wilde doen lag het er duimendik bovenop dat ik onder een verscherpt *cordon sanitaire* van Buitenlandse Zaken was komen te liggen.

Wat ik toen dus nog niet wist was dat de banvloek PV-168775/1932 van 26 november 1962 in het strikte geheim over de hele wereld was rondgezonden waarbij ik voor de Nederlandse regering voor het leven Persona Non Grata werd verklaard⁴¹.

In onwetendheid over deze ministeriële oekaze vroeg ik mijn vakorganisatie NVJ te willen interveniëren. Luns werd dus op de man af gevraagd waarom hij hinderpalen voor me bleef opwerpen in de VS met nadelige bij-effecten voor mijn materiële positie in Amerika. Luns deed of zijn neus bloedde, nam de NVJ eveneens in de maling en schreef niet te begrijpen waarover Oltmans zich in hemelsnaam beklaagde. Oltmans zag spoken. Luns wist van de prins geen kwaad, terwijl de smiecht een ultieme banvloek de hele wereld had rondgezonden.

Intussen ging de overheidssabotage gewoon door, ook in 1963. Prinses Beatrix zou een eerste steen leggen voor een nieuw ambassadegebouw in Washington. Luns en Van Roijen wisselden enkele tientallen code-telegrammen uit om te overleggen hoe ik van de plichtigheid zou kunnen worden geweerd.

Jos Slats schreef hierover in *De Volkskrant*: "Misschien wel het meest onthullende van Oltmans' boek Vogelvrij is de ongelooflijke hoeveelheid energie, die jarenlang op het hoogste niveau werd gestoken in het monddood maken van één journalist. Zelfs bij iets zo onbenulligs als de wens van Oltmans om aanwezig te zijn bij een steenlegging door prinses Beatrix, leidde in 1963 tot alarmfase nummer één op Buitenlandse Zaken. De stapel 'geheime' codeberichten tussen ambassade en departement over deze pietluttige aangelegenheid spreekt boekdelen"⁴².

41 Dit geheime stuk kwam dankzij de koningin in 1991 in mijn handen.

42 De Volkskrant, 31 oktober 1992.

Collega Max Tak (Elsevier) hielp in 1963 ambassadeur Van Roijen braaf mee om te zorgen, dat ik geen kaartje kon krijgen voor een uitvoering van het residentie-orkest ter ere van Beatrix. Tak zou een koninklijke onderscheiding ontvangen. Uiteindelijk was ik er toch bij, omdat mijn oom Elie Poslavsky in het orkest meespeelde en het voor me regelde.

In de pauze van het concert werd ik hartelijk begroet door een klasgenoot van het Baarns Lyceum, Ir. Egbert Kunst, die dagen wetenschappelijk attaché bij Van Roijen. Hij werd onmiddellijk door persattaché J.A. van Houten aangeschoten over de *faux pas*, die hij had gemaakt. Oltmans was voor ambassadepersoneel een *non-person*. Het spijt me dit te moeten herhalen, maar Van Roijen junior herhaalde dit laag bij de grondse gedrag van de vader, toen ik in 1994 in Djakarta in conflict met hem kwam, de fraaie verontschuldigende tournures van directeur-generaal J.M. Vos – en zelfs de Nationale Ombudsman – ten spijt. Bovendien is mij in Washington in 1963 en in Djakarta in 1994 slechts het topje van de ijsberg bekend geworden. De heren mogen van geluk spreken dat ik de rest van hun smerige streken nog niet heb kunnen ontdekken.

Nà herhaalde protesten in 1963 en 1964 van de NVJ en de uiteindelijke dreiging met een kort geding tegen de Staat had het er de schijn van dat Luns door de knieën ging. Mijn eerste advocaat, Mr. J.C.S. Warendorf, de eerste uit een lange rij binnenlandse en buitenlandse juristen, die gedurende achtendertig jaar voor mijn rechten als journalist zouden opkomen, bedong via de landsadvocaat, dat er een nieuwe ministeriële instructie naar het gehele diplomatieke apparaat over zee, dus ook naar New York en Washington, zou uit gaan, dat ik voortaan als alle journalisten uit Nederland behandeld diende te worden.

Alhoewel we de tekst niet kenden gingen Warendorf, de NVJ en ik er in onze grenzeloze naïviteit van uit, dat het slepende probleem met de heer Luns nu permanent was opgelost. Help het je geloven.

Wat deed de schooier twee weken later? In flagrante strijd met het zojuist bereikte concordaat tussen de Staat, de landsadvocaat en mijn raadsman liet hij een nieuw codebericht naar alle ambassades en consulaten-generaal in de wereld uitgaan om te onderstrepen, dat de mening des ministers over Willem Oltmans als gevaarlijk, onbetrouwbaar, en misschien zelfs wel van een andere kunne, ongewijzigd bleef.

Luns ontkrachtte binnen de kortste keren zijn eigen, door de NVJ afgedwongen nieuwe instructie en demonstreerde slechts wat het in Den

Haag betekent wanneer een beroepsorganisatie als de NVJ afspraken maakt met een minister van Buitenlandse Zaken, de landsadvocaat en de Staat.

Ook in 1964 hield de overheidsobstructie van mijn journalistieke werk onverminderd aan.

Op 15 juni en wederom op 19 november 1965 schreef ik rechtstreeks aan Luns zelf of we een gesprek konden hebben. Ik wilde een uiterste poging ondernemen om een acceptabele vrede met hem te bereiken. Zo had ik op *De Horst* en in Baarn geleerd dat je dergelijke problemen diende op te lossen. Beide brieven werden met smoesjes door S.J.J. Baron van Voorst tot Voorst beantwoord en afgedaan, dezelfde mijnheer die in 1958 in opdracht van ambassadeur Van Roijen naar mijn lezingenmanager in New York was gegaan in de hoop mijn kansen met lezingen te kunnen geven, en mijn brood te verdienen, permanent te verstieren.

Op 17 februari 1966 schreef ik opnieuw naar Luns, dit keer om me te beklagen, dat hij me voor de zoveelste keer van een gesprek met journalisten in New York had buitengesloten. Die dagen was mijn enige Nederlandse werkgever Cees Meijer, hoofdredacteur van het *Dagblad Zaanstreek Typhoon*. Ergens anders kwam ik niet meer aan het woord, thuis. Dat had de heer Luns dan toch maar mooi voor elkaar gekregen.

Op 8 juli 1966 – nà het gebruikelijke gezeur om antwoord te krijgen – liet Baron van Boetzelaar van Asperen namens de minister weten, dat er geen sprake van discriminatie jegens mij was geweest. Ik dacht aan de fraaie Amerikaanse uitspraak: *It ain't what a man doesn't know that makes him a fool, but what he does know that ain't so.*⁴³ Dat was ome Joseph ten voeten uit.

Op 25 augustus 1966 schreef A.A. Jongerius namens de NVJ voor de zoveelste maal een protestbrief naar Luns. Hij verwees naar de toezegging van de minister in 1964, dat kameraad Oltmans *als alle journalisten* zou worden behandeld, en waarom werd hij in New York buitengesloten?

Op 23 september 1966 antwoordde de minister zelf aan de NVJ. Wellicht hadden de heren Van Voorst tot Voorst en Van Boetzelaar er genoeg van voor de minister aangebrande kastanjes uit het vuur te moeten halen. Luns schreef, dat niemand voor zijn persconferentie was uitgenodigd, dus ook Oltmans niet. Sommige journalisten hadden hem om

43 Het is niet zo zeer wat iemand niet weet dat hem tot een gek bestempelt, maar wat hij denkt te weten en niet waar is.

een gesprek verzocht en gezien zijn beperkte tijd, had hij alleen de verzoekers ontvangen.

François de Callières, privé-secretaris en ambassadeur van Lodewijk XIV publiceerde in 1713 "*De la manière de négocier avec les souverains*"⁴⁴. Hierin constateerde hij onder meer, dat de opleiding van jurist een denktrant en gewoonten cultiveerden, welke ongeschikt waren voor het onderhouden van civiele en diplomatieke betrekkingen"⁴⁵. Luns was jurist. Zijn ministerie wemelde van juristen. Kooijmans wordt ermee omringd. Zijn staf-vergaderingen zijn als pootjes baden in een zee van door juristerij verziekte geesten. Bij alle goedkope kletspraatjes en uitvluchten die ik tussen 1956 en 1994, meestal ook nog zwart op wit, van het ministerie van Buitenlandse Zaken in tandem met het beruchte kantoor van de landsadvocaat, te verduren heb gehad werd de conclusie van de Markies De Callières strijk-en-zet bevestigd. Ministers, ambassadeurs, directeuren-generaal en diplomaten in het algemeen zijn meesters in het vermommen van de waarheid. "Jurisprudentie", meende Mikhail Bakoenin, "is de wetenschap van de menselijke leugen". Ga er maar aan staan.

Op 20 maart 1967, nà nog meer gedonder, kwam de NVJ opnieuw op de zaak bij Luns terug. Onderzoek had namelijk uitgewezen, dat Luns in zijn brief van 23 september 1966, zoals gebruikelijk, een valse voorstelling van zaken had gegeven.

Op 31 mei 1967 schreef de minister opnieuw zelf naar de NVJ. Nu zei hij, dat ik inderdaad te kennen had gegeven zijn persgesprek te willen bijwonen, maar had dit op het allerlaatste moment gedaan, terwijl besloten was het gezelschap klein te houden.

44 De wijze waarop men met vorsten onderhandelt.

45 *What is wrong with US Foreign Policy*, C.L. Sulzberger, Harcourt Brace, New York (1959).

9 JFK "verrader"?

Op 31 december 1969 kwam de *grand seigneur* der vaderlandse diplomatie opnieuw helder in mijn vizier. Hij had zich die jaren de zonderlinge gewoonte aangemeten om, vooruitlopend op de gebruikelijke nieuwjaars conference van Wim Kan, deze laatste dag van het jaar een soort troonrede af te steken in *De Telegraaf*. Ditmaal verkondigde hij luid en duidelijk, dat de Kennedy's Nederland in de kwestie Nieuw Guinea hadden verraden en verkwanseld door hem, Luns, met de rug tegen de muur te spijkeren en daardoor had hij zijn formidabele politieke en diplomatieke echec in de Nieuw Guinea-kwestie moeten incasseren. Luns was onschuldig. JFK had hem een ultimatum gepresenteerd. RFK zou aap, wat heb je mooie jongen met Soekarno hebben gespeeld. Er was natuurlijk allemaal geen woord van waar.

Ik overtuigde Carel Enkelaar van de NOS-televisie, dat wat Luns nu weer verkondigde een omkering van de werkelijkheid was en een historische correctie nodig had. Het gemene was, dat deze minister wel even had gewacht om zijn interpretatie te spuien tot ook Robert Kennedy op 5 juni 1968 was vermoord.

In januari 1970 filmde ik in New York, Washington en Los Angeles een aantal top-medewerkers van JFK zoals McGeorge Bundy, Theodore Sorensen, Arthur Schlesinger, Robert Komer, Michael Forestall, Guy Pauker en ambassadeur Howard Jones uit Djakarta.

Terwijl ik met deze klus bezig was alarmeerde Willebrord Nieuwenhuis van de KRO in New York me, dat het Luns-apparaat me weer op de hielen zat. Leopold Quarles en andere diplomaten waren op pad om er achter te komen waar ik mee bezig was. "Dat mag iedereen weten", zei ik. "Ik ben bezig met een stuk geschiedenis vast te leggen om te voorkomen, dat er later over wordt gelogen. Vertel ze dat maar."

Op 8 februari 1970 was mijn film gemonteerd en voor uitzending gereed.

Ook betrok ik André Spoor, hoofdredacteur van *NRC Handelsblad* bij dit project als bijzonder adviseur. Hij zag mijn film en zei, "Deze documentaire is gewoon waar. Luns liegt of het gedrukt staat". Spoor had een aantal jaren voor de GPD in Washington geopereerd. Hij kende dus ambassadeur Dr. J.H. van Roijen uitstekend. Deze was inmiddels naar Londen overgeplaatst. Enkelaar en ik vroegen André om voor ons naar Engeland te gaan om nog een aantal details na te trekken.

Hij kwam uit Londen terug met de mededeling, "Ambassadeur Van Roijen zweette peentjes over je film. Hij is zo bang als een wezel". Ik vond dit eigenlijk zielig, maar dacht wel, boontje komt om zijn loontje en wat ben ik dankbaar, dat ik na op *Nijenrode* de diplomatieke opleiding te hebben gevolgd, journalist ben geworden en – in tegenstelling tot Van Roijen – me met feiten en de waarheid kan bezig houden.

Alhoewel ik de meeste aantekeningen voor mijn *Memoires* bewaar moet ik hier één feit, dat Spoor uit Londen mee terug bracht reeds noemen, vooral omdat ook hij zich dit later minder goed wist te herinneren. Van Roijen had dus jarenlang met zijn neus op de bezoeken van Luns aan Washington gezeten. Niemand was juist geïnformeerd hoe deze minister zijn fantasie de vrije loop liet eenmaal teruggekeerd in de residentie over wat er in Washington wèl of niet was besproken. Tegen dit frauduleuze gedrag van zijn minister was zelfs ambassadeur Van Roijen op den duur niet meer bestand. Uiteindelijk was hij naar koningin Juliana gegaan om haar te rapporteren dat Luns over tal van zaken loog, zoals over de zogenaamde Amerikaanse toezegging dat de vs Den Haag bij een conflict om Nieuw Guinea te hulp zouden komen.⁴⁶

Het hoogtepunt van mijn film was het cruciale moment dat veiligheidsadviseur McGeorge Bundy verklaarde – in tegenstelling tot wat Luns beweerde – dat Amerika Nederland nooit en te nimmer hetzij publiekelijk, hetzij in het geheim, noch direct, noch indirect steun had toegezegd in een nieuwe militaire confrontatie met Soekarno. Dus nu onderstreepte een hoog geplaatste Amerikaan, dat Luns loog dat hij barstte. De nervositeit van de heer Van Roijen was begrijpelijk. Hij had immers pas alarm geslagen toen het kwaad grotendeels was geschied?

Op 10 februari 1970 deelde de NOS minister Luns mee dat de film voor uitzending gereed was, maar dat we hem eerst het materiaal wilden tonen om ook zijn commentaar en weerwoord te kunnen opnemen. De man had het natuurlijk te druk voor dergelijke trivialiteiten.

Na veel getraineer bezochten Carel Enkelaar en NOS-redacteur Ton Neelissen de bewindsman in diens werkkamer van het departement aan het Plein. Het was inmiddels al 1 april 1970 geworden.

"De minister reageerde bij het noemen van jouw naam, alsof we een voetzoeker onder zijn stoel hadden afgestoken", vertelde Enkelaar na afloop van dit gesprek in *Nieuwspoort*. Hij had echter toegezegd de film

46 Als koninklijke dank voor zijn trouw mocht hij peetoom van een prinsje van Oranje worden.

te zullen gaan zien, maar liet natuurlijk ook weer niet na mijn maatschappelijk-financiële positie bij mijn NOS collega's⁴⁷ een douw te geven met de opmerking, "Ik begrijp niet, mijnheer Enkelaar, dat die man nog altijd in Nederland zijn brood kan verdienen". Luns debiteerde deze voor mij ondermijnende frase zes jaar nadat hij de NVJ plechtig had toegezegd mij te zullen laten behandelen als *alle journalisten*.

Op 16 mei 1970 waren we nog even ver. Luns verdomde mee te werken. Intussen daalde na drie maanden ministeriële intimidatie bij de NOS de animo mijn film alsnog uit te zenden.

Ik inspireerde mijn oude makker Joris van den Berg bij *Vrij Nederland* om een commentaar te schrijven, dat er sinds februari een voor Luns lastige en misschien wel pijnlijke film bij de NOS op de plank lag, dus waarom werd dit materiaal niet uitgezonden? Omdat de minister zelf dwars ligt, somde Joris op, en misschien heeft de bewindsman wel een kwaad geweten dus voor de dag ermee. Dit hielp⁴⁸.

Op 18 mei 1970 zag Luns mijn film. Het studiopersoneel, zo bleek later, had een ampex laten meelopen om de hevige reacties van de bewindsman vast te leggen, van peuteren in de neus tot en met woede uitbarstingen over uitlatingen van de gezaghebbende Amerikanen in de documentaire. Ik gaf gewoon aan dat JFK en RFK Nederland een onuitwisbare dienst hadden bewezen door Luns in 1961 te sommeren uit de laatste kolonie in Azië te vertrekken. Over de rol van prins Bernhard, of mijn eigen rol bij professor Rostow, die ik daarom ook niet had gefilmd, kon ik in 1970 nog weinig naar buiten brengen. Bernhard was in die dagen nog steeds de echtgenoot van het staatshoofd.

De volgende dag, 19 mei 1970, telefoneerde minister Luns redacteur Ton Neelissen thuis met een wel zéér ongebruikelijk verzoek: "Ik smeeek U die film van Oltmans niet uit te zenden"⁴⁹. De minister had uitstekend in de smiezen, dat de op geluidsband vastgelegde verklaringen van de voornaamste medewerkers van de Kennedy's zijn permanente geschiedvervalsing ten eigen bate voorgoed onmogelijk zou maken. Goede raad was duur. Neelissen verkeerde in verwarring, uitzenden of op de plank laten liggen? De avond van de ministeriële smeekbede bezatte hij zich in een kroeg.

47 Ook al was ik free lance en kon ik nooit een vaste aanstelling bij de NOS krijgen vanwege mijn problemen met Den Haag.

48 *Vrij Nederland*, 16 mei 1970.

49 Ton Neelissen schreef die dagen een rapportje over diens gesprek met Luns ten behoeve van mijn dagboek.

Carel Enkelaar aarzelde geen moment. Op 24 mei 1970 werd mijn film via de NOS-televisie vertoont. Collega Paul van 't Veer belde dezelfde avond en zei, "Willem, Luns besodemiert de boel". Ik dacht, "daar ben je wèl laat mee brave man". "Weet jij eigenlijk hoe lang Luns dit al volmaakt ongecontroleerd doet?", vroeg ik collega Van 't Veer.

Op 25 mei 1970 publiceerde André Spoor een hoofdartikel in *NRC Handelsblad*, "Verward Betoog". Hij steunde openlijk de historische inhoud van mijn documentaire. Het commentaar van Luns achteraf omschreef hij als verward geklets. Hij vroeg dan ook om opheldering van de feiten rond de kwestie Nieuw Guinea, "gezien minister Luns' voortdurende aanwezigheid in het kabinet".

Een kwart eeuw later, op 5 juli 1994, vroeg *De Volkskrant* in verband met de affaire rond de Bossche procureur-generaal Gonzalves exact hetzelfde, een onderzoek naar de feiten rond Nieuw Guinea. Er gebeurde in 1970 niets. Er zal in 1994 evenmin iets gebeuren.

Gonzalves is voldoende op de hoogte van teveel onoorbaar zaken rond *den hoogsten in den lande* om hem zijn congé te kunnen geven, wat uiteraard onmiddellijk had dienen te gebeuren nà het bekend worden van een aantal feiten die onder oorlogsmisdaden gerekend zouden kunnen worden. Om dezelfde reden heeft niemand ooit een frontale botsing met Luns aangedurfd, behalve prins Bernhard, die zijn optreden tegen de man met een vrije val in de diepte heeft moeten bekopen. Het Binnenhof met zijn lieve torentje blijft Madurodam in het groot. Misschien zal de waarheid ooit nog eens aan het licht komen, maar dan is dat zeker pas over honderd jaar.

Ook Joop den Uyl geloofde in 1970 steevast in de macht en invloed van een inventieve en eerlijke pers. Het onverbeterlijke optimisme van de gelovige socialist. Op 16 mei 1970 schreef Den Uyl mij, "Het lijkt me, dat de hele affaire, inclusief de *intimidatie* van Luns in verband met de NOS-film, nog eens goed in de krant behoort te worden gezet".

De werkelijkheid was in 1970 anders en is in 1994 nog altijd anders. Journalisten kunnen problemen aanduiden, er zelfs op blijven hameren, maar als de politiek zich er geen zier van aantrekt en geen vin verroert gebeurt en nul komma nul. Ik heb dit jaar in jaar uit in New York bij werkelijk gezaghebbende journalisten als Walter Lippmann, James Reston, Anthony Lewis, Tom Wicker en anderen geconstateerd. Hun denkbelden verschenen in de toenmalige *New York Herald Tribune* of, wat ik als belangrijkste krant in de wereld beschouw, de *New York Times*. Wat ze ook van de daken verkondigden, opeenvolgende bewoners van

het Witte Huis handelden volstrekt naar eigen goeddunken, dikwijls met alle gevolgen van dien. Wanneer dan ook nog de gekozen vertegenwoordigers van het volk een andere kant op kijken, zoals Haagse parlementariërs in de kwestie Luns of Nieuw Guinea, dan kunnen journalisten schrijven wat ze willen, het haalt geen ene moer uit.

Intussen ontstonden warempel perioden in mijn journalistieke bezigheden dat ik dacht dat ik in Den Haag nu echt was vergeten. Ik bleef natuurlijk in New York en de wereld bezig om verdere pesterijen vanuit Nederland proberen te ontlopen. In 1971 ontdekte ik in Washington dat de Club van Rome bestond en op 26 september 1971 presenteerde ik via de NOS-televisie de primeur over het beroemd geworden rapport van de Club van Rome *Grenzen aan de groei*.

Eveneens in 1971 begonnen mijn verkenningen in de USSR die tot 1987 zouden voortduren. Ik deed dit voornamelijk op advies van en per introductie van Dr. Aurelio Peccei, voorzitter van de club van Rome. Hij was één der eerste westerse industriëlen, die bruggen naar de Sovjet Unie wilden helpen bouwen ten behoeve van *détente* in het algemeen. Samen met de schoonzoon van premier Aleksei Kosygin, professor Jermen Gvishiani had hij in Togliatti de grootste Sovjet automobieliindustrie opgezet. Met Aurelio Peccei zou ik tot diens heengaan in 1983 perfect blijven samenwerken. Met Soekarno behoort hij tot de weinige, maar zéér bijzondere vrienden die ik in mijn journalistieke leven heb gemaakt.

10 Het verraad van Hofland

Op 31 december 1971 dook Luns weer op mijn radarscherm op. In zijn *troonrede* in *De Telegraaf* herhaalde hij, alsof er nooit een documentaire met JFK-medewerkers die het tegendeel beweerden, was vertoond, dat JFK en vooral nu ook RFK hem en Nederland in de kwestie Nieuw Guinea hadden verraden. Luns bleef verwoed bezig zijn besmeurde blazoën op te poetsen tegen beter weten in en ten koste van de Kennedybroers. Het allerliefste zou ik naar Soestdijk zijn gestapt om ditmaal prins Bernhard op film vast te leggen. Maar koningen en prinses zijn nu eenmaal verdoemd om nooit hun mond naar waarheid te mogen open doen. Dus eindigde ik in plaats van bij Bernhard bij de algemeen secretaris van de NVJ, de uitstekende jurist Gerard Schuijt⁵⁰.

Ik wilde ditmaal, dat er een justitieel onderzoek zou worden ingesteld naar de rol van Luns ten aanzien van diens grondwettelijke verplichtingen om land en koningin niet te mogen voorliegen. Gerard sloeg er de jurisprudentie op na. Het was inderdaad mogelijk. Luns had een misdrijf begaan. Hij had tenslotte de eed afgelegd op H.M. de Koningin.

Op 17 januari 1972 verzocht ik formeel via een rekwes, samen met Schuijt opgesteld, aan de procureur-generaal in Den Haag, Mr. G.E. Langemeijer een onderzoek naar de leugenachtige gedragingen van Joseph Luns in te stellen "omdat hij al vele jaren de premier, het kabinet, de vaste kamercommissie van Buitenlandse Zaken en het parlement opzettelijk heeft misleid om diens rampzalige beleid in de Indonesische kwestie te kunnen doorvoeren⁵¹. De teerling was eindelijk geworpen.

Hoofdredacteur André Spoor sloot op 18 januari 1972 in uitstekend onderling overleg bij mijn klacht aan. In een groot opgemaakt artikel op de opinie-pagina stelde hij niet alleen openlijk, dat ik gelijk had, maar dat een onderzoek naar beschuldigingen aan het adres van minister Luns langzamerhand dringend gewenst was. Niet mijn oudste vriend in de journalistiek, Henk Hofland, kwam op een voor mij kritiek moment te hulp, maar André Spoor. Dat heeft de volgende redenen: Spoor was op alle relevante niveaus onvergelijklijk beter geïnformeerd inzake de Indonesische kwestie en het Nieuwe Guinea-conflict in het bijzonder, dan Hofland. Spoor had, als ik, in de wereld gewerkt als journalist. Hof-

50 In 1994 is Schuijt hoogleraar in Leiden.

51 Zie volledige tekst: *Den Vaderland Getrouwde*, Bruna (1973).

land zou het overgrote deel van zijn journalistieke loopbaan op zijn gat aan de Nieuwezijds blijven zitten, ook al heeft hij sedert het midden der jaren tachtig als een bezetene geprobeerd van dit imago van honkvast-zijn af te komen. Hij begon de USSR bijvoorbeeld naar eigen zeggen in 1984 te verkennen.

Niet alleen kende André Spoor een veel breder front beleidsvormers en gezagsdragers op persoonlijke titel dan Hofland, Spoor was toegewijd aan deze onderwerpen. Hij liep er warm voor. Spoor was ook geen halve bohémien, die de helft van de tijd zijn baard liet staan. Spoor was een man van de wereld, met *savoir vivre*, ook al wierp Joseph Luns hem eens op weg naar een Bilderberg-conferentie in een vliegtuig toe, "Ach U bent mijnheer Spoor, *local boy makes good*".

Ik heb me er altijd over verwonderd, dat Hofland *Tegels Lichten* heeft geschreven en niet Spoor, die werkelijk uitstekend geïnformeerd was. Henk Hofland kende ik van de collegebanken als liever lui dan moe. Hij had zich tot 1961⁵² slechts te hooi en te gras met de Nieuw Guinea-zaak bezig gehouden ondanks mijn jarenlange aanmoedigingen werkelijk te gaan meedraaien. Toen hij dit inderdaad ging doen was de slag om het kwade genius van Luns bloot te leggen al grotendeels gestreden.

Het jaar 1972 zou voor hem echter een *annus horribilis* worden.

Op 19 januari 1972 had ik drie diplomaten van de ambassade van de Sovjet-Unie naar mijn drive-in woning in Amsterdam-Noord uitgenodigd om kennis te maken met enkele collega's. Ik volgde hiermee in de voetsporen van Aurelio Peccei's filosofie, welke ook aansloot op Bung-karno's schepping van de groep van niet gebonden landen vanuit Bandung in 1955, dat bruggen naar communistische landen gebouwd dienden te worden met het doel de overlevingskansen van alle mensen in de wereld te helpen bevorderen. De Sovjet-diplomatie verkeerde in de jaren van de Koude Oorlog in Den Haag in een ongezonde situatie van vrijwel totale isolatie. Veel journalisten beschouwden het als *riskant* om contacten met Sovjet-diplomaten te hebben.

De altijd waakzame BVD was van mijn ontvangst op de hoogte, niet alleen vanwege het non-stop af luisteren van mijn telefoon als frequente Moskou-reiziger, maar ook omdat in de dagen van de koude oorlog Sovjet-diplomaten niet zonder speciale vergunning naar een woning Boven het IJ mochten rijden.

Terwijl de eerste gasten arriveerden telefoneerde Hofland om te zeg-

52 Zie ook details in *Memoires: 1961*, In den Toren, Baarn (1990).

gen, dat hij uit Den Haag kwam en een lifter wilde mee brengen. Ik wimpelde dit onbezonnen voorstel meteen af. Hij belde terug. Zijn gast was eigenlijk geen lifter, maar een goede vriend, jong blond en vergelijkbaar met mijn vriend Peter. Ik trapte er in. Later bleek dat hij beide keren vanuit het Amsterdamse Hilton had gebeld.

Omdat ik dus twee dagen eerder een klacht tegen Luns bij de procureur-generaal had gedeponereerd, waren de Luns-getrouwen en de BVD onmiddellijk in het geweer gekomen. Een fraaiere gelegenheid om mijn klacht in een obscuur licht te plaatsen was nauwelijks denkbaar: Sovjet-diplomaten bij Oltmans. Nu zou het Nederlandse publiek de ware achtergrond van de beschuldigingen tegen de minister leren kennen. De Sovjets zaten er achter!

Als steeds stond natuurlijk *De Telegraaf* in de startblokken om de man die de Nederlandse leeuw liet brullen en op 31 december zijn "troonrede" via deze krant wereldkundig maakte, met een nieuw Oltmans-schandaal luister bij te zetten. Maar, bij een boeiend spionageverhaal, horen ook spannende plaatjes. Hoe bij Oltmans binnen te komen?

Hofland moest uitkomst brengen. Hij was door zijn niets vermoedende oudste vriend uitgenodigd. De fotoredactie onder Anton Veldkamp⁵³ kreeg opdracht de list uit te voeren.

Hofland arriveerde dus met zijn lifter, alias goede vriend, alias *Telegraaf*-spion uitgezonden om mijn *privacy* te schenden. Ik kende Peter Zonneveld niet. Ik wist dus van niets. Henk vroeg me op mijn vleugel Debussy te spelen zo als hij zich dit van *Nijenrode* herinnerde. Intussen kon zijn medeplichtige rustig zijn clandestiene plaatjes van de evenmin onraad vermoedende Sovjet-diplomaten schieten. Niet lang hierna werd Zonneveld onwel, en Hofland en hij excuseerden zich en vertrokken.

Op 20 januari 1972 opende *De Telegraaf* met een levensgroot verhaal, geïllustreerd met foto's, dat Willem Oltmans met de Sovjets bezig was om Luns bij de NAVO te wippen.

Op 21 januari 1972 volgde een tweede groot opgemaakt verhaal geïllustreerd met foto's waarbij ik andermaal werd opgevoerd als Nederlandse journalist betrokken bij een wijdvertakt communistisch complot tegen Luns. Zonneveld scheen een camera van de grootte van een postzegel te hebben gebruikt, wat Igor Cornelissen in *Vrij Nederland* deed opmerken dat hij de foto's van de Sovjets bij Oltmans wel door zijn gulp zou hebben gemaakt.⁵⁴

53 Zoals Veldkamp me jaren later zou toevertrouwen.

54 Zie *Den Vaderland Getrouwe*, Bruna, 1973, pagina's 515 – 525.

Wat al deze onzin intussen betekende was dat Henk Hofland zich voor een kongsi tussen de BVD en *De Telegraaf* had geleend om mij voor het hele land te schande te maken met voor mij jarenlange penibele gevolgen van dien. Hofland draaide al twintig jaar aan de top van de Amsterdamse journalistiek mee. Het was in die dagen een publiek geheim, dat adjunct-directeur J.G. Heitink de vaste contactman van de inlichtingendiensten was bij *De Telegraaf*. Hofland probeerde me later te verzekeren, dat niet hij, maar Heitink mij de kool had gestoofd. Maar wie wist beter vóór hij met Zonneveld van *De Telegraaf* in zee ging, de zogenaamde lifter, hoe de vork bij de BVD en *De Telegraaf* in de steel zat?

Henk Hofland werd vrijwel meteen als hoofdredacteur van NRC Handelsblad – een functie, die hij samen met Spoor vervulde – aan de kant gezet, naar in die dagen verluidde, omdat ook Jerome Heldring niet langer in één redactie wenste te zitten met een man dit tot dergelijke verradersstreken in samenspel met de BVD en *De Telegraaf* in staat was. Het is aan de inspanningen van Spoor te danken geweest, dat Hofland bij de krant mocht blijven en de daarop volgende jaren televisie-rubriekjes mocht verzorgen. In twintig jaar is Hofland weer geleidelijk naar een respectabele positie teruggekrabbeld, wat hem is vergund. Overigens, Richard Nixon is de meest formidabele schurk geweest die ooit het Witte Huis bewoonde. Hij werd er dan ook als eerste in de geschiedenis uitgesmeten. Toch zag hij kans twintig jaar later als *elderly statesman* ten grave te worden gedragen. In dit opzicht zitten Nixon en Hofland op dezelfde lijn. Alleen ik zal nooit meer een tweedehands auto van Hofland overnemen, want je wordt zeker getild.

Betrekkelijk recent, op 28 januari 1994, zette hij in een terugblik op veertig jaar journalistiek zijn gedachten over het métier in het vakblad *De Journalist* uiteen. "De volle waarheid", schreef hij, "is altijd te ingewikkeld, in het bijzonder voor de journalist, die daarom gedwongen door tijd en ruimte een keuze moet doen uit de aspecten, de kentekenen waarin de waarheid zich aandient. Bij de volle waarheid zijn dikwijls tegengestelde belangen betrokken, en het kan doelmatig zijn het eigen belang te sparen door te liegen"⁵⁵. Toen ik die passage in 1994 tegen kwam dacht ik, die man is niet meer te redden. Nu legt hij ook nog openlijk in het vakblad de verklaring af dat hij een fundamenteel oneerlijk mens is. Toen *De Telegraaf* hem in 1972 benaderde om een fotograaf als

spion mijn huis binnen te helpen om mij onsterfelijk te compromitteren, had hij als behoorlijke collega en vriend mij moeten bellen om te waarschuwen extra op mijn hoede te zijn. Hofland zag toen al meer brood in de dubbelhartige rol die hij zou spelen.

Mijn mening is, na veertig jaar dit beroep te hebben uitgeoefend, dat fundamentele eerlijkheid en het behoud van zelfrespect onmisbare gelijkvormige veelhoeken zijn. Integriteit en zelfrespect behoren als Maagdenburger halve bollen een onkreukbare eenheid te zijn bestand tegen iedere druk of verleiding. De kiem voor een dergelijke handel en wandel wordt in de prille jeugd gelegd.

"Zoals de vrije pers zich ontwikkelt", waarschuwde Walter Lippmann in 1965 in een rede voor het International Press Institute in Londen, "is de alles overheersende vraag of de journalist, als de geleerde of de wetenschapper, de waarheid een eerste of tweede plaats toekent". Journalisten, die zogenaamd carrière maken of overwegingen van eigenbelang laten prevaleren boven eerlijk zijn, lopen vroeg of laat tegen de lamp. Dat gebeurde met Hofland in 1972 in mijn huis. Een ander recent voorbeeld is Adriaan van Dis en diens klakkeloos overschrijven uit andermans boek. Types die menen eigen belang soms te moeten laten voorgaan, en dus maar een beetje te liegen, zijn journalisten die onherroepelijk vroeg of laat worden ontmaskerd.

Om het nog wat erger te maken vervolgde H.J.A. Hofland in 1994 in *De Journalist*, "De waarheid kan te moeilijk zijn, en dan kan het een voorlopige oplossing zijn er met de pet naar te gooien. De waarheid wordt soms aanvaardbaar door er een kleine draai aan te geven waardoor er een weergave ontstaat, die niet in strijd is met de waarheid en ook niet overeenkomstig die waarheid. Daar betreden we het loopgravengebied van *politiek correct*".

Volgens deze Hofland-doctrine zou ik in 1957 vanuit Djakarta hebben moeten melden: "landgenoten, Luns is een held, leve Luns: de Papoea's zijn en blijven van ons, zendt de vloot: Soekarno is een infame schurk, schieten maar!" Dan zou ik *politiek correct* en in de pas met de wensen van de toenmalige regering hebben bericht. Waarschijnlijk zou ik het eigen belang beter hebben gediend en zou ik op mijn negenenzestigste jaar nu een gepensioneerde hoofdredacteur zijn geweest met één ton per jaar en een buitenhuisje in Zuid-Frankrijk.

"Kwaad", meende Pascal, "wordt nimmer zo grondig bedreven als wanneer het met een rein geweten gebeurt".

11 Enquête naar Luns?

Procureur-generaal Mr. G.E. Langemeijer was bang zijn handen aan Luns te branden. Hij sluisde mijn klacht tegen de minister naar de vaste kamercommissie voor Buitenlandse Zaken door, in die dagen voorgezeten door Piet Dankert. Op 1 februari 1972 zou deze commissie de kwestie Luns voor het eerst op de agenda zetten en bespreken.

Na jaren palaveren en in de ruimte zwetsen kwam uit de bus dat de heren het nodig achtten, dat er geen justitieel maar een wetenschappelijk onderzoek naar de achtergronden van het Nieuw Guinea-beleid zou komen. Luns werd allang niet meer bij de *pourparlers* genoemd. Zijn naam kwam niet meer in de stukken voor.

Daarnaast zou advies worden gevraagd aan de Rijkscommissie voor de Vaderlandse Geschiedenis. Ik hoopte er maar het beste van en keerde naar New York terug om lezingen en andere werkzaamheden te hervatten.

Op 22 november 1972 lunchte ik in verband met een project van de Club van Rome in de exclusieve Cosmos Club in Washington met enkele specialisten van de President's Council on Environmental Quality, onder wie de voormalige Amerikaanse ambassadeur in Brazilië, Lincoln Gordon, Philander Claxton van de State Department en een naaste medewerker van het belangrijke congreslid John Dingell, met wie ik een interview zou hebben⁵⁶.

Diezelfde avond werd ik door één der aanwezigen, Dr. Gerald O. Barney opgebeld met de mededeling dat hij op een receptie een zekere Begemann, assistent-attaché van de Nederlandse ambassade was tegengekomen. Barney vertelde een prettige herinnering aan onze lunch te hebben. "*Oltmans is a man not to be trusted*", had Begemann meteen uitgeroepen gevolgd door een tirade met andere negatieve kwalificaties. Barney voelde zich in verlegenheid gebracht.

Alles wat ik juist ten koste van veel tijd, moeite en kosten had opgebouwd ging prompt weer verloren als gevolg van kwaadaardige roddel van een ambtenaar van Buitenlandse Zaken.

Ik telefoneerde naar Henk Leffelaar van de GPD, een vertrouwde collega sedert vele jaren, wat hij tot zijn vroegtijdige dood ook zou blijven. Wie was Begemann? "Oh, dat is een diplomaat van lagere rang met een

56 Het gesprek met Dingell zou niet doorgaan. Dingell is in 1994 nog steeds een vooraanstaand lid in het Amerikaanse Congres.

Indisch verleden, dus anti-Soekarno wat vanzelf betekent, anti-jou." Ik sputterde tegen, dat ik er geen bezwaar tegen had dat Begemann cum suis op mij spuugde omdat Bungkarno mijn vriend was, maar waar haalde hij het recht vandaan om in naam van het koninkrijk mijn professionele contacten te vernietigen, mij zwart te maken en dus ernstig te benadelen?

Op 2 januari 1973 ging voor de zoveelste maal een protestbrief van de NVJ naar Buitenlandse Zaken, waar inmiddels Drs. W.K.N. Schmelzer de dienst uit maakte. Luns was volgens het beruchte Peter Principle⁵⁷ naar Brussel verhuisd alwaar hij zijn loense streken op het NAVO-hoofdkwartier kon gaan botvieren.

Op 6 februari 1973 smiet Schmelzer de gebruikelijke in acceptabel juridisch jargon verpakte smoesjes van Buitenlandse Zaken op het bord van de NVJ. Er werd glashard ontkent dat Begemann denigrerend over mij tegen Dr. Barney zou hebben gesproken. De zaak was dus gesloten. Wat was tegen het gelieg te ondernemen? Nog meer problemen veroorzaken en een aantal heren in Washington onder ede laten horen. En wie zou dit moeten betalen, onze lieve zoete Gerritje?

Inmiddels had de Amsterdamse officier van Justitie J.J. Abspoel op mijn verzoek de zaak *Telegraaf, Zonneveld en Hofland* in onderzoek genomen aan de hand van de zojuist aangenomen wet op de privacy. Deze was tot stand gekomen na de foto's die in het geheim van Beatrix en Claus in de tuin van kasteel *Drakensteijn* waren gemaakt. Ik vond het amusant, dat ik door het gedonderjaag met de Staat de eerste burger zou zijn, die juist die wet op haar effectiviteit zou gaan laten toetsen. Ik won tegen fotograaf Peter Zonneveld tot en met de Hoge Raad der Nederlanden.

Tijdens één der zittingen liet ik me in de rechtszaal ontvallen, dat de hoofdschuldigen in het drama niet *De Telegraaf, Zonneveld* of *Hofland* waren maar de Binnenlandse Veiligheidsdienst welke ten behoeve van mijnheer Luns de list rond de Sovjet-diplomaten in mijn huis had verzonden, "zoals ook Henk Hofland me inmiddels duidelijk heeft gemaakt".

De president van het Hof, Mr. F. Dozy sprong hier onmiddellijk bovenop en vroeg Hofland waar hij die kennis had opgedaan. "In een café gehoord", antwoordde hij zo nonchalant mogelijk. "Dat is een leugen!", riep Oltmans tegen Hofland. "Je hebt mij gezegd dat Goeman

57 *The Peter Principle*, dr. Laurence Peter, Souvenir Press, London (1969). Professor Peter ontwikkelde dit naar hem genoemde principe, wat aantoont hoe dikwijls incompetent gebleken politici of ambtenaren naar hogere posten worden weggepromoveerd.

Borgesius⁵⁸ je deze informatie had gegeven", stond aldus in *Het Parool* van 3 november 1973. Hofland zweeg. Dozy zweeg. Er werd snel overgegaan tot de orde van de dag. De waarheid was voor alle betrokken partijen te pijnlijk.

Ik wilde doorzetten en dit incident onderzocht hebben door Goeman Borgesius desnoods onder ede te laten horen. Vast stond dat de rel rond de Sovjet-diplomaten in mijn huis met behulp van de inlichtingendiensten, Zonneveld en Hofland mooi in elkaar was gezet om een lans voor Luns te kunnen breken. Ik vroeg de officier van Justitie Borgesius te horen.

Op 23 november schreef de heer Abspoel mij dat bij de huidige verhoudingen in het lieve vaderland een vervolging van de heer Goeman Borgesius weinig kans van slagen zou hebben. "Alhoewel ik ben het met u eens", aldus Abspoel, "hij heeft een volkomen laakbare handeling gepleegd". Bovendien lieten de wetsartikelen 139 en volgden hem te weinig ruimte om de hoofdredacteur van *De Telegraaf* eindelijk bij zijn nekvel te kunnen pakken.

Op 13 februari 1974 schreef professor Dr. F.W.N. Hugenholtz, voorzitter van de Rijkscommissie voor de Vaderlandse Geschiedenis het volgende: "Tot op heden weet de Rijkscommissie absoluut van niets. De commissie heeft uit persberichten tot haar verbazing vernomen wat zij blijkbaar allemaal zal gaan doen". Hugenholtz onderstreepte andermaal hoe weinig serieus Piet Dankert en diens confrères in de vaste kamercommissie voor Buitenlandse Zaken bezig waren om achter de feiten en waarheid inzake Luns en Nieuw Guinea te komen.

Op 24 mei 1974 diende zich alweer een nieuwe botsing met Buitenlandse Zaken aan, ditmaal in Moskou als direct gevolg van een specifieke instructie van minister Max van der Stoel mij niet tot de Nederlandse ambassade toe te laten. Het Persona Non Grata-decreet van 1962 van Luns woekerde ongehinderd verder alle verzekeringen dat ik *als alle journalisten* zou worden behandeld ten spijt.

Vanwege mijn via de Club van Rome voortreffelijke contacten in de Sovjet Unie was ik met een NOS-televisieteam onder leiding van Klaas Jan Hindriks als adviseur en free-lance medewerker meegekomen.

Omstreeks het middaguur zouden we op de ambassade zijn omdat minister Andrei Gromyko de gast van Max van der Stoel zou zijn. Ik werd echter vóór het gebouw door een nerveuze Klaas Jan opgewacht

58 De toenmalige hoofdredacteur van De Telegraaf.

met het verzoek liever naar het hotel terug te gaan. Een ambassadefunctionaris had hem gezegd, "U weet, mijnheer Hindriks, hoe moeilijk de zaak-Oltmans ligt". Indien ik er prijs op stelde kon ik om 18:00 uur een receptie voor de Nederlandse kolonie in de USSR bijwonen. Ik vroeg Klaas Jan of hij gek geworden was. Ik bevond me in Moskou als NOS-team en wenste mijn werk te doen. Filmer Almar Tjepkema had al gezegd, "Als Willem er niet in mag, dan filmen we niet".

Binnengekomen liep ik vrijwel meteen tegen de mij bekende diplomaat R.W. Braakenburg van Backum aan. "Waar denkt u dat u mee bezig bent?", verweet ik hem nijdig. "Sorry", antwoordde hij ontwapenend, "wij staan hier als staf buiten. We hebben die opdracht rechtstreeks van de minister gekregen".

Twintig jaar later lees je dan op een ochtend in het *Algemeen Dagblad*, dat Max van der Stoel jarenlang feitelijk de leiding heeft gehad over een inmiddels opgeheven, geheim verzetsnetwerk Inlichtingen & Operaties, beter bekend als *Gladio*. Van der Stoel, de *rode knop* vriend van Luns bij de PvdA, droeg de functie van *coördinator*. Dit betekende, dat hij enerzijds premier Lubbers en minister van Defensie Relus ter Beek bediende en anderzijds over de uitvoerende lichamen van de geheime dienst *Gladio* de scepter zwaaide. Het *Algemeen Dagblad* vroeg natuurlijk aan Max of de gegevens, die het blad had gevonden op waarheid berustten. Daarvoor moesten de journalisten zich maar tot Lubbers en Ter Beek wenden.⁵⁹

Gladio was volgens het *Algemeen Dagblad* een super anti-rode club, in het aller strikste geheim na de oorlog opgericht om optimaal voorbereid te zijn indien Nederland opnieuw ooit bezet zou worden, in dit geval dus door de USSR. Alleen enkele hooggeplaatste personages in Den Haag waren van het bestaan op de hoogte. Lubbers heeft dus van 1981 tot 1992 directe bemoeienis met dit binnen onze vrije democratie als een soort super-Gestapo opererende monsterverbond van samenzweerders tegen het rode gevaar gehad. Het is te hopen, dat we er in zijn meer over te horen krijgen. Is dit een opening naar het befaamde raadsel, mij in 1961 door professor J. A. van Hamel opgegeven, dat wie de *rode knop* in Den Haag zou ontdekken het vaderland een onschatbare dienst zou bewijzen? Was *Gladio* dan de club gangsters, aangevoerd door Max van der Stoel, die uiteindelijk de dienst uitmaakten in Den Haag?⁶⁰ Ze moeten een dikke vinger in de pap hebben gehad.

59 Gerard Den Elt en Eric Stolkwijk, *Algemeen Dagblad*, 13 december 1993.

60 Zie ook: *Dossier: Gladio*, redactie Jan Willems, EPO, België, 1991, 190 pagina's.

Het opmerkelijkste is uiteraard, dat onze volksvertegenwoordigers, juristen inclusief, door dit soort hoogst opzienbare onthullingen, ditmaal in het *Algemeen Dagblad*, als in winterrust gedompeld, heen slapen. Parlementaire enquêtes worden altijd naar de bekende weg ingesteld. Ze wachten zich er in de volksvertegenwoordiging wel voor een onderzoek in te stellen naar wat mij en zovele andere landgenoten in confrontatie met samenzweerders als Max van der Stoel en zijn Rode Pimpelnels van *Gladio* is overkomen.

Hoe kan zoiets eigenlijk jarenlang in een dorp als Den Haag gebeuren, zonder dat iemand in dit land er iets van wist. Daarom wilde Van der Stoel niet, dat ik de ambassade in zou komen. Misschien heb ik wel aan zijn verlinkers van *Gladio* te danken, dat ik al die jaren nadat Luns al allang was weggepromoveerd naar Brussel, ben geterroriseerd. Ik procedeer tegen de Staat, maar het is me al heel lang duidelijk, dat de werkelijke schurken vrijuit zullen gaan. Van der Stoel wordt gezien als een soort *elderly statesman* en zit natuurlijk ook in de Raad van State voorgezeten door Hare Majesteit.

Hij geniet bovendien internationaal aanzien en is nu een zogenaamde *mensenrechten*-goeroe, die zich uitspreekt over de schoftenstreken van politici en leiders overal ter wereld, zoals Saddam Hoessein in Irak. Hiervoor viel hem een extra pluim te beurt van een andere spionagekameraad, oud-CIA-directeur, president George Bush. Max is een vos die de passie preekt, en dit om het voorlopig nog aardig te houden.

Ik bleef die dag op de ambassade en niemand durfde er verder iets tegen te ondernemen, maar de stemming was verpest. Bovendien was 1974 de laatste keer dat ik met een NOS-team op reis zou gaan. Dit lag niet aan Klaas Jan Hindriks, met wie ik in 1994 nog steeds een uitstekend contact heb, maar aan niet nader te definiëren maar kenbaar gemaakte bezwaren vanuit Den Haag rondom het thema: zie je nu wel, als je Oltmans mee neemt komt er gelazer. Dezelfde geluiden waren op te vangen in 1994 na de reizen met Lubbers naar Zuid-Afrika en Indonesië.

Ik hoef de lezer van deze reportage niet meer te verduidelijken waar de oorsprong van de problemen ligt en al sedert 1956 heeft gelegen. Voor een onafhankelijke journalist, en ik bedoel een werkelijk vrije vogel, die een eigen parcours volgt, is in de Nederlandse democratie geen plaats.

Het zogenaamd onderzoek naar de rol van Luns in de kwestie Nieuw Guinea ging als een nachtkaaers uit, zoals de zaak Gonzalves, snel opgekomen, even snel weer doodgebloed, omdat de grote boeven steeds alles in het werk zullen blijven stellen dat hun malafide praktijken via het door de mand vallen van kleine boeven aan het licht zullen komen.

Op 22 oktober 1975 zond Max van der Stoel, goede amice van Luns, een brief naar de kamercommissie voor Buitenlandse Zaken om te melden dat hij 1.500 dossiers als vooronderzoekje had laten doornemen. Wat was de bewindsman gebleken? "Indien men onverkorte teksten zou vrijgeven zouden de buitenlandse betrekkingen en/of individuele personen ernstige schade worden berokkend." Max waakte er voor dat zijn wapenbroeder niet door toedoen van een opvolger door de mand zou vallen. Nergens in de Haagse bureaucratie is een gevoel van onderlinge loyaliteit zo sterk ontwikkeld als op Buitenlandse Zaken. Daarom had ambassadeur Van Roijen in Washington zo'n moeite om Luns te laten vallen en ging hij in wanhoop maar naar koningin Juliana om te klikken. Was hij een Nederlander uit één stuk geweest dan zou hij naar Den Haag zijn gegaan om regering en parlement op te biechten, dat zij door Luns om de tuin werden geleid. Van Roijen had in het landsbelang uit protest moeten aftreden.

Op 12 november 1975 ben ik ten einde raad naar Mr. P.G.H. van Doeveren van de BVD gegaan in een uiterste poging aan de reeds twintig jaar durende strijd een einde te maken. "U hoeft mijn telefoon niet af te tappen om te weten wat ik in Moskou doe. Ik wil u hier gaarne opening van zaken over geven. Ik heb niets te verbergen, vraagt u me wat u wilt weten, maar bespioneer me alsjeblieft niet jaar in jaar uit", was wat ik hem met klem heb gevraagd. Binnen de kortste keren zou blijken dat ik me dat bezoek had kunnen besparen.

12 KGB-agent?

Nieuwe sensatie. Al vroeg in de ochtend van 8 maart 1976 belde een vriend met het advies even *De Telegraaf* te gaan kopen.

Op de voorpagina stond een notabene uit het weekblad *Time* overgenomen bericht, dat ik bezig zou zijn de openbare mening in Nederland te beïnvloeden om prinses Beatrix op de troon te krijgen. De campagnes van de inlichtingendiensten begonnen op een stripverhaal te lijken. Opnieuw werden de Sovjets en ditmaal ook uitdrukkelijk de KGB er bijgesleept omdat de actie Juliana weg en Beatrix op de troon vanuit Moskou zou worden gecoördineerd. Ik wist niet of ik lachen of huilen moest. De vindingrijkheid van de spionage-padvinderij in Den Haag begon Hollywood-trekjes te vertonen. Hoe kregen ze de onzin bij elkaar⁶¹?

Het artikel in *Time*, met miljoenen exemplaren verspreid over de hele wereld heette *Pink House of Orange*. Claus en Beatrix waren links vandaar de belangstelling van het Kremlin juist hen tot koningspaar gebombardeed te krijgen en dan nog wel via mij? De tekst wemelde van gemeene insinuaties, dat bijvoorbeeld prins Bernhard zijn schoonzoon zou omschrijven als de rode *Feldwebel*.

Wibo van de Linde (*Time*, Amsterdam) en Robert Kroon (*De Telegraaf*, Genève) zouden de tekst hebben geschreven. Maar door wie waren deze frisse heren gesouffleerd? Dat was de 64.000-dollar vraag. Was hier sprake van Lockheed-intriges eerste bedrijf?

Opnieuw nam ik contact op met Mr. P.G.H. van Doevereren van de BVD en vroeg andermaal waarom ik niet met rust werd gelaten en er nu weer deze fantastische verhalen circuleerden. Hij antwoordde per brief op 12 maart 1975 dat zijn organisatie niets met de nieuwe verdachtmakingen had te maken. De BVD liegt in elk geval over haar subversieve activiteiten, een nee betekent absoluut niets. De burger is hier machteloos tegen. Wat ik ook ondernam om aan de vijandigheid van de inlichtingendiensten een einde te maken, het zou geen moer helpen. Luns had een niet meer terug te draaien banvloek verspreid.

Justice being taken away, then what are kingdoms but great robberies, constateerde Augustinus in de *Civita Dei*.

Sedert 1956 had ik dure advocaten in dienst moeten nemen om me tegen de laffe aanvallen van onzichtbare vijanden te verdedigen. Er zat

61 Ook de communistische journalist en Stalinist, mijn gewaardeerde collega en vriend Wim Klinenberg werd in dit verband genoemd.

niets anders op dan ditmaal het machtige *Time & Life*-concern aan te vallen.

Jan Cremer introduceerde me bij de vooraanstaande jurist Lee Eastman in New York. Ook mijn vriend Harry Torczyner zou daarbij helpen. Maar het eigenlijke proces zou in Dallas, Texas door mijn vriend Patrick Russell worden gevoerd. Pat was al sedert jaren de juridische adviseur van Graaf George de Mohrenschildt, de bloedbroeder van Lee Harvey Oswald in de jaren voorafgaande aan de moord op JFK. Ik ben zelf tien jaren met De Mohrenschildt bevriend geweest⁶².

Tussen 1976 en 1980 ben ik vele malen naar Dallas gevlogen voor zittingen in het US District Court of the Northern District of Texas. Soms moest ik vanuit Amsterdam of elders waar ik op reportage was over komen. *Time* maakte gebruik van het lokale kantoor van Dawson, Carrington, Coleman, Sloman, Johnson & Blumenthal. Daarnaast vlogen ook topjuristen tussen Dallas en New York heen en weer.

Ik eiste slechts 500.000 dollar schadevergoeding voor de lasterlijke bewering, dat ik met de KGB of de Sovjets in welke vorm dan ook een actie tegen het Huis van Oranje zou hebben ondernomen. Amerikanen eisen meteen tientallen miljoenen dollars schadevergoeding in smaadzaken. Russell verklaarde me voor onwijs, maar ik had geen zin me in slechte Amerikaanse gewoonten te laten meezuigen.

Ook in het geval van het mij opgedrongen proces tegen *Time & Life* was ik genoodzaakt om op fondsen, mij door mijn ouders nagelaten, in te teren. Ik bezit klappers met duizenden pagina's stukken van dit proces, wat ik in 1981 moest stopzetten omdat *Time* kennelijk aangaf te zullen blijven procederen tot ik failliet was.

Terwijl ik met het *Time*-proces bezig was werd ik opnieuw verrast ditmaal door een boek van de Britse advocaat Michael Eddowes, *The Oswald File*⁶³ waarin ik warempel opnieuw werd opgevoerd als een handlanger van de Sovjet KGB. Ik zou mijn vriend George de Mohrenschildt aan Moskou hebben willen uitleveren.

Op 22 februari 1977 was ik in Dallas om een lezing te geven. De Mohrenschildt klampte me in doodsnood aan. Hij zei overtuigd te zijn dat hij zou worden vermoord. Hij zei zich ook inderdaad verantwoordelijk te voelen voor het gedrag van Lee Harvey Oswald. Hij smeekte me hem mee naar Amsterdam te nemen. Dit heb ik in overleg met de NOS-televisie gedaan.

62 Over deze vriendschap schreef ik: *Reportage over de Kennedy moordenaars*, Bruna (1977).

63 Clarkson & Potter Publishers, New York (1977).

Op 5 maart 1977 maakten we een uitstapje naar Brussel. Ik had een afspraak met Vladimir Kouznetsov, indertijd één der drie diplomaten in mijn huis tijdens de rel met Hofland en Zonneveld. Hij was toen werkzaam op de ambassade in Brussel. We zouden samen met de Mohrenschildt in het Metropole Hotel lunchen. George zei, dat hij een blokje om zou lopen. Ik heb hem nooit meer teruggezien. Enkele weken later zou hij met een kogel door zijn hoofd in Florida worden teruggevonden.

Michael Eddowes gebruikte deze onthutsende gebeurtenissen om in allerijl een laatste hoofdstuk aan zijn boek toe te voegen waarin hij het voorstelde alsof het mijn opzet zou zijn geweest mijn vriend in Brussel aan Kouznetsov uit te leveren. Dit alles ook nog onder het toedienen van drugs aan De Mohrenschildt. Namen als Carel Enkelaar en Vladimir Kouznetsov doken in het boek van Eddowes op als Carl Angelier en Vladimir Denisov. Er werd zelfs een veronderstelling gelanceerd dat de voormalige Russische aristocraat De Mohrenschildt zelf een KGB-medewerker zou zijn geweest.

Ik besloot de onzin van mijnheer Eddowes maar niet aan te vechten. Misschien had ik dit wèl moeten doen, want toen ik in 1991 Oliver Stone – die ik toen al twintig jaar kende – terug zag om over zijn *JFK*-film te praten zinspeelde hij voortdurend, naar aanleiding van het boek *The Oswald File*, op mijn zogenaamde KGB-connecties. Het waren zogenaamde grapjes, maar met een ondertoon van *en wie weet*.

Een tweede reden, dat ik misschien toch iets tegen Eddowes had moeten ondernemen was, dat er nadien vaker op mijn KGB-connecties werd gewezen. Henk Kolb van de GPD in Washington kwam al gauw met een kop in zijn provinciale bladen, "Oltmans pion van de KGB". Hij citeerde ruimschoots uit het Eddowes boek. In 1994 kan ik hier alleen maar op antwoorden dat de laatjes van de KGB-archieven open staan. Het staat iedereen vrij te bewijzen, dat ik ooit iets met de KGB van doen gehad heb. President Jeltsin heeft bovendien een oude bekende van mij professor Yevgeni Primakov tot hoofd van de Russische Inlichtingendiensten benoemd. Ik heb hem in de jaren zeventig geïnterviewd als directeur van het Institute of Oriental Studies van de USSR Academy of Sciences. Vergeet niet hem de groeten over te brengen bij het opvragen van mijn KGB dossiers.

Op 15 augustus 1978 ben ik opnieuw op eigen verzoek naar Mr. P.G.H. van Doeveren van de BVD gegaan. Wederom heb ik mezelf schor gesproken⁶⁴ om te bepleiten dat de inlichtingendiensten me met rust

64 Ook dit gesprek werd met mijn toestemming op de band opgenomen.

zouden laten. Hij verzekerde me, dat de BVD geen enkele belangstelling voor me had. "Ik maak ieder jaar een aantal reizen naar Moskou", antwoordde ik. "Zelfs heren die bloembollen in de Sovjet Unie verkopen krijgen de BVD thuis". De BVD had er zelfs nooit over gedacht mijn telefoon af te luisteren of mijn gangen na te gaan. Men beschouwde mij niet als risico-factor. Ik was *as white as a lily*. Hij trok er een smoel bij, waarvan je op een kilometer afstand kon zien dat hij loog.

In mijn poging in het proces in Dallas tegen *Time* aan te tonen, dat niet alleen Wibbo van de Linde, Robert Kroon, *De Telegraaf* en de *rode knop* in Den Haag schuldig waren, maar dat er een samenzwering liep om mijn naam met de communisten en de KGB te verbinden, werd bijvoorbeeld collega Robert Kroon op 3 januari 1980 onder ede gehoord (*Civic Action* no. 3-77-0647-G). Hij voerde aan dat zijn voornaamste bronnen om mij in miljoenen exemplaren van *Time* als communist en KGB-er aan de man te brengen zijn hoofd-redacteur H. Goeman Borgecius en diens adjunct, de befaamde *rode knop*-journalist J. G. Heitink waren geweest. Ook had hij met "een aantal functionarissen van de Staat der Nederlanden gesproken", die hij uiteraard niet met name wilde noemen. Dat behoorde tot zijn journalistieke geheim.

Hij wilde desnoods kwijt, dat een hoge dienaar van de Nederlandse Staat hem had toevertrouwd, "Als de KGB niet achter de campagne van Oltmans zit moet dit Moskou op zijn minst een genoegen zijn." *Time*, en de volgende dag nageaapt op de voorpagina van *De Telegraaf*, zette gewoon de campagne op hetzelfde thema van 1972 voort, met de inval in mijn huis van Hofland en een *Telegraaf*-journalist om mij voor het grote publiek als communistische samenzweerder tegen Luns neer te zetten.

Op 24 april heb ik Wibbo van de Linde en Robert Kroon voor de rechter-commissaris J. P. Fokker in Amsterdam opnieuw doen horen. Wibbo had me de ochtend van dit nieuwe schandaal in *De Telegraaf* opgebeld om me op het hart te drukken dat hij als correspondent van *Time* in Nederland tegen plaatsing van al deze onzin had geadviseerd, maar New York had het door Kroon uit de duim gezogen geklets toch geplaatst. Ik liet Wibbo door Mr. H. M. Voetelink van het kantoor Worst & Van Haersolte aan de tand voelen, want als hij op dit cruciale moment de waarheid zou zeggen, zou ik mijn zaak tegen *Time* en *De Telegraaf* onherroepelijk winnen. Maar Wibbo koos eieren voor zijn geld en loog onder ede. *Time* zou zelfs een advocaat naar Amsterdam zenden om op last van de rechter in Dallas in mijn dagboeken te snuffelen om na te gaan wie de waarheid sprak. De ochtend dat Wibbo me opbelde om me voor de nieu-

we stunt te waarschuwen stond keurig genoteerd. Wat dat betreft hebben mijn tegenstanders gigantische pech. Sedert 1940 heb ik mijn handel en wandel dagelijks nauwkeurig bijgehouden. Zeshonderd groene klappers tot 1978 bevinden zich reeds in een kluis van de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en er zullen straks nog 800 volgen.

Het zal mij worst wezen wie er in Den Haag of New York schuldig zijn geweest met mij als rood en gevaarlijk af te schilderen. Ik ben niet schuldig aan waar de Staat der Nederlanden en haar functionarissen me al die jaren voor hebben uitgemaakt om reden dat ik niet te manipuleren ben geweest, me door niemand ooit de wet heb laten voorschrijven en als onafhankelijke geest door de wereld ben gegaan. Dat is geen strafbaar feit. Dat zou in een waarachtige democratie, waar vrijheid van meningsuiting hoog in het vaandel is geschreven, juist moeten worden toegejuicht.

13 Van der Klaauw door de knieën

Op een Club van Rome-vergadering in Salzburg ontmoette ik professor Luis Alberto Machado uit Caracas, de minister *voor de ontwikkeling van intelligentie* uit het Venezolaanse kabinet. Het initiatief tot deze unieke ministerspost in de wereld was genomen door president Luis Herrera Campins. Het doel: de bevolking van Venezuela naar een hoger mentaal niveau te begeleiden. Dit experiment interesseerde me zéér. Ik reisde de minister achterna en verdomd, vijftien jaar nà het intrekken van de banvloek van Luns zou er nieuwe bonje met Buitenlandse Zaken komen.

Bij aankomst verwelkomde de Venezolaanse bewindsman me met de woorden, *Your Government considers you to be a dangerous man*. Waar had ik die beschuldiging eerder gehoord?

Op 2 oktober 1979 richtte de NVJ de zoveelste klacht tot Buitenlandse Zaken, ditmaal geadresseerd aan minister C.A. van der Klauw.

Mr. Gerard Schuijt stelde hem pertinente vragen: "Vindt de regering de heer Oltmans een gevaarlijk man? Zo ja, op welke grond? Is er een instructie uitgegaan naar alle Nederlandse vertegenwoordigingen waarin het standpunt van de regering is meegedeeld met het verzoek dit bij informatie over Oltmans te verstrekken? Indien de regering de heer Oltmans geen gevaarlijke man vindt, wat is de reden dat vertegenwoordigingen in het buitenland een ander standpunt vertolken? Bent U bereid een onderzoek te doen instellen en maatregelen te nemen dat verdachtmaking aan het adres van de heer Oltmans achterwege wordt gelaten?"

Voor de duidelijkheid: deze vraag werd in 1979 door de NVJ aan Buitenlandse Zaken voorgelegd. In 1994 verklaarde de zaakgelastigde in Djakarta tegenover Mr. Jan Quist van Mees & Pierson in Indonesië dat ik voor alle diplomaten ouder dan vijfendertig jaar *staatsvijand nummer één* was. Wie is er nu schuldig en schadeplechtig?

Op 2 november 1979 antwoordde minister Van der Klauw in eigen persoon aan de NVJ dat Drs. R. Fruin, de dienstdoende eerste man in Caracas niets anders had gedaan dan minister Machado gezegd, dat ik me wel eens had onderscheiden door publikaties van sensationele aard. De juristen van Buitenlandse Zaken hadden weer eens een tekst ter ondertekening voorgelegd, die de waarheid voor de zoveelste maal op zijn kop zette. Hoeveel jaren was ik nu al niet de dupe van de meest krankzinnige strip, die Den Haag ooit heeft samengesteld tot en met de

beschuldiging van KGB-agent te zijn, wat in 1990 in Zuid-Afrika werd gewijzigd in CIA-agent? De nieuwe onzin van Buitenlandse Zaken wond me voldoende op om andermaal naast de NVJ juridische hulp in te roepen.

Ik benaderde Mr. H.M. Voetelink. We besloten ander geschut tegen de lamzakken in Den Haag in stelling te brengen.

Op 24 januari 1980 schreef Voetelink minister Van der Klauw onder meer, "Volgens de brief van 28 januari 1964 werd aan alle Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland meegedeeld, dat de heer Oltmans in aanmerking komt voor normale faciliteiten, welke ook andere journalisten worden verleend". Hij vervolgde, "Ofschoon cliënt met de tekst van de oude en nieuwe instructie onbekend is, gaat hij er van uit dat de in de brief van 28 januari 1964 vervatte *nieuwe* instructie geheel juist wordt weergegeven. Des te meer betreurt cliënt het, dat bij herhaling blijkt, dat deze strekking niet tot zijn recht komt".

Voetelink vroeg de minister om andermaal een instructie naar alle buitenlandse vertegenwoordigingen te doen uitgaan "Dat het niet is geoorloofd, dat naast normale faciliteiten, welke aan alle journalisten qualitate qua worden verstrekt, door leden van ambassades in *persoonlijke gesprekken* of in *persoonlijke correspondentie* dingen zouden mogen worden gezegd, die aan de effectiviteit van deze faciliteiten afbreuk doen, zoals ten aanzien van de heer Oltmans bij herhaling is geschied".

Op 19 maart 1980 antwoordde minister Van der Klauw met de gebruikelijke smoesjes van Buitenlandse Zaken, het verzoek van Voetelink bagatelliserende. Hij zag geen aanleiding een nieuwe instructie ter aanvulling van die van Luns uit 1964 uit te zenden. Bij de NVJ kon Buitenlandse Zaken vooral nà het vertrek van professor Gerard Schuijt haar drogredenen vrij gemakkelijk kwijt, bij Worst & Van Haesolte zou dit anders uitpakken. Voetelink achtte de tijd aangebroken om tegen de chronische schenders van de rechten van één enkele journalist uit een ander vaatje te gaan tappen.

Op 27 maart 1980 zond hij een aangetekende brief aan minister Van der Klauw. Hij zei teleurgesteld te zijn dat de bewindsman verzuimde in te gaan op de uiteengezette bezwaren. Hij vervolgde, "Aangenomen, dat de instructie van 1964 bestaat – hetgeen ik vooralsnog rechtens moet betwisten – dient deze bijgesteld te worden, nu de bestaande instructie in de praktijk niet bevredigend blijkt te functioneren, en ook niet kan functioneren indien via persoonlijke gesprekken en brieven daarvan kan worden afgeweken".

Op 2 april 1980 meende Van der Klauw te kunnen volstaan met ons eindelijk in kennis te stellen van de instructie van Luns uit 1964. Deze luidde:

"Inzake verwijzing naar vroegere correspondentie inzake de heer Willem Oltmans moge ik U thans het volgende meedelen. Na overleg met de NVJ die zich bereid verklaarde te bevestigen, dat Oltmans thans⁶⁵ journalist van hoofdberoep is en dat hij het voornaamste gedeelte van zijn inkomsten uit arbeid door zijn journalistieke werkzaamheden verkrijgt, heb ik besloten, dat ook aan de heer Oltmans normale faciliteiten, die aan alle journalisten worden verstrekt, door de posten kunnen worden verleend.
w.g. Joseph Luns."

Uiteraard doorzag Voetelink de nieuwe truc van Buitenlandse Zaken. Hij antwoordde, dat het jongste incident in Caracas allerminst op zichzelf stond en dat dus een bijstellende instructie noodzakelijk en gewenst was. Hij maakte eindelijk korte metten met mijn belagers: hij gaf aan, dat als Van der Klauw geen gevolg aan de eis gaf een kort geding ahangig gemaakt zou worden om ons doel te bereiken.

Op 28 april 1980 ging de minister door de bocht. Misschien loog hij voor de zoveelste maal, maar hij verzekerde ons, dat hij een nieuwe instructie naar alle posten overzee had gezonden, die luidde:

"Bij zijn rondschrjven van 28 februari 1964, kenmerk PV-19478, heeft mijn toenmalige ambtsgeenoot U meegedeeld, dat aan de heer Willem Oltmans de normale faciliteiten kunnen worden verleend, die aan alle journalisten worden verstrekt. De Nederlandse Vereniging van Journalisten heeft mij verzocht dit rondschrjven bij U in herinnering te brengen, omdat niet steeds aan de instructie van vermeld rondschrjven zou worden voldaan."
w.g. C.A. van der Klauw

65 Helemaal niet "thans": ik was sedert mijn intrede bij het *Algemeen Handelsblad* in 1953 nooit anders dan journalist geweest, tot op vandaag.

14 Het proces Claus

Terwijl dit gevecht tussen minister Van der Klauw en Mr. H.M. Voelink namens de NVJ aan de gang was raakte ik in een nieuw schandaal met Buitenlandse Zaken verstrikt, ditmaal in India.

Prins Claus zou als adviseur van de minister voor Ontwikkelingssamenwerking van 20 februari tot 4 maart 1981 in India zijn. De ambassadrice in Den Haag, mevrouw C. Muthamma maakte me op de reis van de prins attent. Ik kende haar in verband met eerdere reizen naar haar land en had er enkele maanden eerder opnieuw een exclusief gesprek met mevrouw Indira Gandhi gehad.

Jan van Beek, hoofdredacteur van de Gemeenschappelijke Pers Dienst gaf me de free-lance opdracht om een verslag van het bezoek van Claus te gaan maken.

Bij aankomst in de Indiase hoofdstad gebeurde al direct iets uiterst opmerkelijks. Ik had ambassadeur H. Leopold in 1978 in Paramaribo ontmoet en enkele maanden terug in New Delhi, waar hij me tijdens een lang onderhoud een uitstekende suggestie had gedaan voor een vraag aan premier Indira Gandhi. Nu werd van de zijde van de ambassade gedaan of men niet wist wie ik was. Ambassadeur Leopold wilde me niet ontvangen. Later tijdens het bezoek van de prins zou hij enkele malen straal langs me heenlopen en deed of hij me niet zag en me helemaal niet kende. Het was dezelfde geheugenstoornis als ambassadeur J.H.R.D. van Roijen in Djakarta in 1994 plotseling aan de dag zou leggen, die nadat ik aan hem was voorgesteld, opeens niet wist wie ik was toen ik op zijn ambassade kwam dineren.

Wat ik daarna vermoedde werd bewaarheid. Ik zou op alle mogelijke manieren worden verhinderd mijn werk voor de GPD naar behoren te doen. Net als in Djakarta in 1994 werd ik voor geen enkele gelegenheid door de ambassade uitgenodigd. Men weigerde me zelfs het gedrukte programma voor prins Claus te geven. Dat werd me, nadat hij vertrokken was door professor F. van Dam onder de deur van mijn hotelkamer geschoven. Het was zijn eigen beduimelde exemplaar wat hij niet meer nodig had.

Opnieuw keerde ik van een kostbare buitenlandse reis terug, die mislukt was door sabotage van Buitenlandse Zaken. De GPD was slechts bereid 180 gulden voor telexberichten te vergoeden. Privé had ik 10.000 gulden voor niets gespendeerd.

Opnieuw overlegde ik met de NVJ en Mr. H.M. Voetelink, nu over de affaire New Delhi, terwijl de brieven over de affaire-Caracas nog nat waren. We besloten een kort geding tegen de Staat te laten dienen voor de Haagse rechtbank. Prins Claus zou als getuige worden opgeroepen. Hij zou het eerste lid van het Huis van Oranje zijn, die met twee vingers omhoog zou staan onder het portret van zijn vrouw. Ik ben overigens in het bezit van de door de prins achter gesloten deuren afgelegde getuigenis. Het komt er op neer, dat hij buiten de obstructie van het departement stond, waar hij aan verbonden was en dat, wat hem betreft, ik rustig mijn werk had mogen doen.

Prins Claus en prinses Beatrix woonden in 1974 in West-Berlijn een vergadering van de Club van Rome bij. Ik overhandigde hen bij die gelegenheid mijn bij Bruna verschenen boek met 125 wereldwijd gemaakte interviews over het Club van Rome rapport *Grenzen aan de groei*⁶⁶. Later kwam een Afrikaanse afgevaardigde naar me toe, en vertelde dat Claus hem had aangeraden mijn boeken te lezen⁶⁷. Ik denk dan ook niet dat prins Claus enig bezwaar had tegen mijn aanwezigheid in India, maar het waren weer de tentakels van de *rode knop* van professor Van Hamel die me in de wurggreep hielden.

Ik werd voor de Haagse rechtbank in het gelijk gesteld, maar de Staat ging onmiddellijk in hoger beroep.

Op 6 april 1982 meende Mr. M.R. Wijnholt, president van de Arrondissementsrechtbank, dat de GPD geen recht kon doen gelden mij aan te wijzen als *reporter* in het gezelschap van prins Claus, dit was een recht alleen de overheid voorbehouden, in casu Buitenlandse Zaken. En het ministerie had aangetoond voldoende bezwaren tegen mijn aanwezigheid te kunnen aanvoeren, dus volgens Wijnholt was het volkomen normaal dat ik was geweerd. Dat Van der Klauw onder dreiging van een kort geding één jaar eerder een instructie had laten uitgaan dat ik behandeld diende te worden als alle journalisten werd door de rechter gepareerd met de opmerking, dat het wel vaker voorkwam dat de overheid aangaf liever een andere journalist mee op reis te nemen. In 1980 diende ik dus van dergelijke officiële reizen nog steeds geweerd te worden, maar nadat ik de Staat in 1991 werkelijk frontaal juridisch had aangepakt, met eindelijk bewijsstukken in de hand, mocht ik onverwachts in 1994 mee met officiële bezoeken van de premier en minister van Buitenlandse Zaken naar Zuid-Afrika en Indonesië. Waarom nu wel en toen niet?

66 *Grenzen aan de groei*, 75 gesprekken over het rapport van de Club van Rome, Bruna, (1973).

67 Beide boeken verschenen onder andere in het Engels bij Putnam in New York.

Mr. Voetelink en ik wilden in 1982 op onze beurt in hoger beroep gaan, omdat de landsadvocaat Mr. E. Drooglever Fortuijn bleef schermen met de zogenaamde informaties van Luns, die niemand te zien kreeg. Minister Luns refereerde in de jaren vijftig en zestig aan *een volledig curriculum vitae* dat hij van me in bezit moest hebben en dat overzeese diplomaten, zoals een andere medestudent van *Nijenrode* Wim Roosdorp in Djakarta ook daadwerkelijk heeft gezien en gelezen, ter inzage konden krijgen. In 1991 was dit vitaal belangrijke stuk volgens de juristen van Buitenlandse Zaken *onvindbaar*.

Jammer genoeg trok de NVJ zich in 1982 op dit beslissende moment terug. Mr. Gerard Schuijt zou als jurist me zeker niet in de steek hebben gelaten. Hij schreef bijvoorbeeld, in 1980, in het vakblad *De Journalist* een artikel indertijd over vijfentwintig jaar oorlog van Oltmans met Buitenlandse Zaken. Zijn opvolger, Hans Verploeg, afkomstig uit de Kunstenaarbond en helaas geen jurist, keek anders tegen mijn zaak aan, die hierdoor na 1980 in ander vaarwater terecht kwam. Hij kende de stukken ook niet, zoals zijn voorgangers Van Rantwijk, Jongerius en Schuijt sedert 1956 hadden gedaan. Het zogenaamde Claus-proces bloedde dus dood.

In 1981 had zich nog een incident voorgedaan ditmaal rond Jhr. Mr. E.M. Michiels van Kessenich, de consul-generaal te Antwerpen. Deze mijnheer had zich op kwetsende wijze over mij uitgelaten tegen zijn Sovjet collega, Vladimir Kouznetsov. Hij was één der drie Sovjet-diplomaten geweest die in 1972 met medewerking van *De Telegraaf*, Hofland en Zonneveld in het geheim ten behoeve van de *rode knop* in mijn huis konden worden gefotografeerd om de aandacht af te leiden van mijn klacht bij de procureur-generaal tegen Luns.

Kouznetsov waarschuwde me dus. Hij wist als voormalig Sovjet-diplomaat in Den Haag exact wat er tegen mij speelde. Ook de Sovjet-ambassade had natuurlijk een onderzoek ingesteld naar wat er zich in mijn huis had afgespeeld en wie de werkelijke boosdoeners waren geweest. Ook vanuit Moskou had men willen weten wie de verraders waren geweest om drie van hun mensen in verlegenheid te brengen. Ik overleefde al deze onderzoeken van de KGB. In tegenstelling tot Den Haag kreeg ik van Moskou een *clean bill of health* als een betrouwbare journalist. Natuurlijk wisten de Sovjets, dat ik geen communist was, dus pogingen van mijnheren van de inlichtingendiensten hier, in samenwerking met *De Telegraaf* en anderen mij af te schilderen als verlengstuk van de Sovjets of de KGB werden in het Kremlin geïnterpreteerd als *uiting van decadentie der democratie*.

Er ging dus een nieuw NVJ-protest naar Buitenlandse Zaken, waar inmiddels Hans van den Broek de scepter zwaaide.

Op 20 juli 1982 liet hij de NVJ weten, dat de betrokken consul-generaal zich de details van het gesprek met collega Kouznetsov niet meer herinnerde en daarmee was die kous af. Dat was mijn eerste ervaring met Van den Broek, de vijfde minister na Luns, die het geen probleem vond de sjoemelaar-traditie van zijn ministerie voort te zetten en een volkomen legitieme klacht naar de prullenbak te verwijzen. Maar het muisje zou nog een onverwacht staartje krijgen.

Op 14 augustus 1982 raketten geheel onverwacht collega Johan Olde Kalter, de opvolger van J.G. Heitink bij *De Telegraaf*⁶⁸ de kwestie Michiels van Kessenich-Oltmans in een groot opgemaakt artikel weer op. Hij constateerde dat er twee stromingen binnen het ministerie van Buitenlandse Zaken waren; de ene groep was voorstander van een frisse wind, terwijl de andere op de conservatieve lijn van oervader Luns wilde blijven zitten. Michiels van Kessenich was in mijn affaire in de puree gekomen en tussen beide stromingen fijn gemalen. "Buitenlandse Zaken laat consul vallen", heette dit fantastische brouwsel, met foto's van de heer Michiels van Kessenich en mij.

"Een mengeling van verbazing en woede onder Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigers is ontstaan", aldus *De Telegraaf*, "naar aanleiding van een brief van de waarnemend secretaris-generaal (Italianer) aan de free lance journalist Willem Oltmans". Het curieuze was, dat ik nooit een brief van de heer Italianer had ontvangen. Maar dat mag bij een *Telegraaf*-journalist de pret niet drukken, want daar wordt al veertig jaar over mij lukraak geschreven zonder dat men ooit naar mijn mening heeft gevraagd of mij een kans heeft geboden mijn zaak uiteen te zetten.

De heer Italianer zou verder consul-generaal Michiels van Kessenich een schriftelijke schrobbering hebben doen toekomen, "Ik wens niet door uw uitlatingen in moeilijkheden te worden gebracht". Er was dus eindelijk één behoorlijke mijnheer op het ministerie, Mr. Franz Italianer, die blijkbaar de moeite had genomen de stukken te bestuderen en Luns op zijn merites te beoordelen. En blijkbaar tot de conclusie was gekomen, dat de Oltmansroddel en zwartmakerij feitelijk niet van pas kwamen dertig jaar na de overdracht van Nieuw Guinea aan Indonesië.

Daarop had Michiels van Kessenich, die kennelijk met de affaire en

68 Olde Kalter was ook in de voetstappen van Heitink getreden ten aanzien van diens contacten met inlichtingendiensten en/of de *rode knop*.

zijn stukken naar *De Telegraaf* was gelopen, zijn superieuren in Den Haag geschreven, "Ik heb het gevoel, dat de heer Oltmans blijkbaar meer krediet heeft dan ik, anders zou hem verzocht zijn diens beschuldiging (dat ik over Oltmans jegens Kouznetsov heb geroddeld) hard te maken."

Deze uitgekookte mijnheer begreep heel goed, dat ik lastig de consul-generaal van de USSR in Antwerpen kon verzoeken onder ede te verschijnen in de Haagse rechtszaal om te verklaren op welke wijze deze Nederlandse diplomaat mij anno 1982 had beroddeld. Dat is trouwens steeds het verweer van Buitenlandse Zaken en de inlichtingendiensten geweest, het inspelen op de onoverkomelijke moeilijkheid om ontoelaatbaar achterbaks gedrag en kwade roddels rechtens te doen vaststellen.

15 Claus homo?

In 1983 draaide de internationale pendant van de *rode knop* van professor Van Hamel op volle toeren. Er dook een buitengewoon hardnekkig en smerig roddelverhaal op rond de vermeende homoseksualiteit van prins Claus.

De zaak werd hier te lande aangezwengeld, door wie anders, Josje Hagers, hofjournaliste van *De Telegraaf* onder dekking van Johan Olde Kalter, de opvolger van J.G. Heitink. Josje vertelde me de nodige sailante details over infrarode camera's, die opnamen hadden gemaakt van Claus met zijn vriend Frits Salomonson in nichtenbars in New York tijdens het officiële bezoek van koningin en prins aan de vs. Er was een internationaal schandaal in de maak, zoals in 1956 met de zaak Greet Hofmans, via het blad *Der Spiegel* in Hamburg. Zij zouden de spits afbijten en *De Telegraaf* zou volgen. Op de manier zoals het gegaan is bij het artikel in *Time*-magazine: Oltmans werkt met de Sovjets om Beatrix op de troon te krijgen en *De Telegraaf* neemt het geklets *alleen maar* van *Time* over.

Ik telefoneerde met de directeur van de Rijksvoorlichtingsdienst, Gijs van der Wiel. Hij bevestigde, dat mejuffrouw Hagers al enige maanden op het oorlogspad was met dit indianenverhaal. Hij ontkende het dus, maar zolang zij niets had geschreven kon de RVD geen maatregelen nemen.

Ik probeerde Hagers er van te overtuigen dat het onzin was prins Claus van nichterij te beschuldigen, "want ik heb die man een aantal malen ontmoet, en wie in dit opzicht niet op mijn radarscherm verschijnt komt hiervoor niet in aanmerking. Bedenk maar, dat ik ben afgestudeerd in deze zaken". Misschien bracht ik haar aan het twijfelen want zij stelde voor dat we een ontmoeting met Olde Kalter zouden hebben. Ik had echter in New York deze figuur ook ontmoet en een aantal ervaringen (waaronder met een dame aan wie ik hem had voorgesteld, een andere dan zijn vrouw) hadden me allang geleden overtuigd de man te mijden met *a seven foot pole*. Ik volgde een andere route.

Op 2 juli 1982 gaf ik een interview aan John Jansen van Galen van de *Haagse Post*. Ik probeerde binnen de grenzen van het betamelijke zodanige *inside information* naar buiten te brengen dat de idiote verhalen van Josje Hagers permanent de kop in zouden worden gedrukt. John gaf wat ik aan informatie van mejuffrouw G. Buringh Boekhoudt had verkregen en nu naar buiten bracht volkomen correct weer.

Maar zijn hoofdredacteur schrok zich te pletter, toen hij de kopij al op de persen zag staan. Hij mishandelde en verwaterde wat ik had willen zeggen dermate, dat van het door mij beoogde resultaat niets over bleef. De hoofdredacteur was niet alleen slecht geïnformeerd, hij leed bovendien aan het bange-wezel-syndroom in de journalistiek, met als resultaat dat Josje en *De Telegraaf* hun kattenkwaad vervolgden. Prins Claus wist natuurlijk ook wat zij tegen hem in hun schild voerden. Eerst het *Time* verhaal van de *rode Feldweibel* en nu Claus als clandestiene nicht. Het is niet voor niets geweest dat hij na een tijd van spanningen, vanwege een schandaal rond hem, als bij zijn schoonvader en de Lockheed-affaire die het Oranje Huis internationaal opnieuw in opspraak zou brengen, twee maanden later onder psychiatrische behandeling zou komen.

Op 2 juli 1982 presenteerde het blad *Privé*, een zijtak van *De Telegraaf* met aan het hoofd Henk van der Meijden, een reportage over de vriend van prins Claus, de heer Frits Salomonson, die vijftig jaar was geworden en een diner had gegeven in het Amstel Hotel. Tafelheer, let op geen tafeldame dus, was diens vriend Munster van Heuven geweest. Hiermee meenden Hagers, Van der Meijden en Olde Kalter een nieuw *bewijs* te hebben geleverd, dat Claus homoseksueel was. De meesten van mijn persoonlijke vrienden over de afgelopen veertig jaar zijn steeds hetero's geweest. Bewijst dit dat ik *dus* hetero zou zijn?

Ook al vond ik wat rond Claus gebeurde een grof schandaal, en ook al wist ik onuitsprekelijk veel meer over de achtergronden van Beatrix en Claus dan ik met goed fatsoen naar buiten kon brengen, nà de mislukte reddingspoging in de *Haagse Post* besloot ik mijn andere werk in Rome, Moskou en Caracas voort te zetten. Overigens zei me die dagen de heer Gijs van der Wiel dat hij uitstekend had waargenomen hoe ik had geprobeerd Claus in de *Haagse Post* te hulp te komen.

Op 3 augustus 1982 werd ik opgebeld door Erich Wiedemann, redacteur van de Duitse *Der Spiegel* vanuit het *Amstel Hotel*. Hij wilde me spreken en vroeg naar het hotel te komen in verband met een aanstaand omslagverhaal over de pech, die de Oranjes met geïmporteerde Duitse prinses zouden hebben gehad, te weten prins Hendrik von Mecklenburg Schwerin, prins Bernhard von Lippe Bisterfeld en de heer Claus von Amsberg, alias prins Claus. Dit verbaasde me omdat mejuffrouw Hagers dus gelijk had, dat een serieus blad als *Der Spiegel* blijkbaar van plan was de *Vögel Geschichten* rond de Oranjes te gaan publiceren. *Iedereen* zou Wiedemann hebben verzekerd dat ik zou kunnen bevestigen dat Claus homoseksueel was. Ik antwoorde dat indien hij me wilde spreken ik hem in mijn *drive-in* huis in Amsterdam Noord wilde ontvangen. Hij kwam.

Gedurende enkele uren heb ik mijn uiterste best gedaan deze man de onzin over Claus uit zijn hoofd te praten. Ik deed dit zoveel mogelijk op het scherp van de snede, dus de achtergronden uit het leven van Claus en Beatrix enigermate schetsend, zoals ik deze via mejuffrouw Boekhoudt had leren kennen. Ik probeerde te schetsen wat het voor de jonge Duitse diplomaat betekend had om in het Oranje Huis verzeild te raken en hoe hij jarenlang had geknokt voor het behoud van zijn psychische autonomie, als kern van de menselijke waardigheid, terwijl het prinsgemaal-zijn voor hem een soort capitulatie ten aanzien van zijn zelfrespect was gaan betekenen.

Wiedemann luisterde niet echt. Hij zocht geen ingrediënten van informatie, die mogelijk zijn snode plannen zouden kunnen verstoren, want dat zou betekenen, geen verhaal over de Oranjes en alle centen overboord, inbegrepen de kosten van logies van een *Spiegel*-team in het Amstel Hotel. Het was voor mij meer dan duidelijk, Wiedemann was uit op een rel. *Der Spiegel* was uit op een hogere oplage en een hogere omzet door middel van een schandaalverhaal over de Oranjes. Ik besefte dat het weer tijd was geworden over te stappen van nieuws-doorgever op nieuws-maker en vooral dat ik snel diende te handelen.

Op 22 augustus 1982 kondigde *De Volkskrant* in een vier- kolommen-artikel aan, dat officieel Den Haag hoogst verontrust was over een binnenkort te verschijnen omslagverhaal over het koningshuis in *Der Spiegel*. De Nederlandse ambassade in Bonn had reeds opdracht ontvangen om te informeren naar wat op handen was. Ik besloot onmiddellijk te handelen. Eerst nog als nieuws-doorgever.

Ik schreef als de bliksem een artikel van zes volle pagina's voor de *Nieuwe Revu* om de leugenachtige *Telegraaf/Spiegel* stunt te torpederen. De redactie besloot in eerste instantie onmiddellijk tot publikatie over te gaan. Zoals echter wel meer met controversiële onderwerpen gebeurt werd de tekst ook nog even aan de juristen van het blad voorgelegd. Deze heren verwachtten te veel heisa en hadden geen tijd meer mijn informatie na te trekken of te controleren dus mijn reportage verhuisde naar de prullenbak. Er zat niets anders op dan maar weer de pet van nieuws-maker op te zetten.

Ik reserveerde voor 24 augustus 1982 om elf uur de bekende opkamer in *Nieuwspoort*. Op het bord werd aangekondigd: "Persconferentie prins Claus van Willem Oltmans". Ik begreep wel dat het geen kleinigheid was, want het handelde om de echtgenoot van het staatshoofd, maar het moest.

De avond te voren belde de nieuwe directeur van de RVD Hans van der Voet. Hij wilde weten wat ik in mijn schild voerde. "Ik zal doen wat de RVD tot dusverre heeft nagelaten", antwoordde ik, "namelijk de nek van Claus proberen te redden, want het is niet waar".

Van der Voet legde geduldig uit, dat men van overheidszijde niets kon ondernemen tegen roddels zoals tegen de beweerde homoseksualiteit van de prins zolang er geen letter over was geschreven. "Ja, maar als u langer wacht staat die onzin straks internationaal in geuren en kleuren in *Der Spiegel* en doe er dan nog maar eens iets aan." Ik vroeg Van der Voet me mijn gang te laten gaan en er op te vertrouwen dat ik het varkentje kundig zou wassen. Ook vroeg ik hem een medewerker met een bandopname-apparaat te sturen, opdat hij exact zou weten wat ik in *Nieuwspoort* had gezegd. Hij liet mijn persconferentie inderdaad opnemen en de band is later op *Huis ten Bosch* afgedraaid. "*Fasten your seatbelt*, mijnheer Van der Voet, ik torpedeer alles."

Op 24 augustus 1982 waren ruim zestig journalisten van de binnen- en buitenlandse pers aanwezig, waaronder drie medewerkers van *NRC Handelsblad*, meer dan één medewerker van alle grote bladen, inbegrepen *De Telegraaf* en de radio en televisie.

Ik heb nagenoeg één uur college gegeven over de situatie rond Beatrix en Claus, uit het hoofd en zonder geprepareerde tekst. Ik vertelde hoe ik via mejuffrouw Büringh Boekhoudt vanaf mijn jeugd op de hoogte was geraakt van wat er eerst op *Drakensteijn* en later op *Huis ten Bosch* speelde en dat ik me een redelijk accuraat beeld kon vormen van de situatie waarin Claus zich bevond. Mijn hele pleidooi was gericht op "Laat ze met rust", niet wetende dat prins Claus eigenlijk al in psychische moeilijkheden was gekomen. Ook ontzenuwde ik de geruchten, dat de regering van Ronald Reagan, zoals Hagers-Olde Kalter beweerden, zich ernstig ongerust zou maken over de vermeende links georiënteerde koningin en prins-gemaal. Ik gebruikte ook binnen de mogelijkheden achtergrondinformatie, die ik hierover van Sovjet-zijde had ontvangen, zowel in Moskou op verscheidene niveaus als van de Sovjet-ambassadeur in Den Haag, Alexandr Romanov, die met zijn vrouw tijdens de rondreis van Beatrix en Claus door de USSR nogal bevriend waren geraakt met het prinselijke paar.

Ook beantwoorde ik vragen. Een Westduitse journaliste vroeg waarom ik me opwierp als *edele ridder* voor het koningshuis. "Wanneer we met zijn allen niet ophouden Claus en Beatrix te blijven pesten met rod-

del en schandalen, dan zitten we straks zonder koningshuis, want dan krijgt uiteindelijk ook Beatrix er genoeg van. Ik vind niet dat ze dit verdienen. Ik ken de situatie te goed, en vind de druk waar ze onder zijn komen te staan na de Amerikaanse reis gewoon misdadig. Claus weet ook, dat er al maanden lang achter de coulissen over zijn homoseksualiteit wordt gespeculeerd. Iedere dag kan hij op staan en kan de hel over hem losbarsten."

Ook werd gevraagd hoe ik een incident in een homobar in New York kon ontkennen, terwijl Hagers meedeelde dat er foto's met infrarood-camera's van waren genomen. Ik profiteerde bij mijn respons van het antwoord dat premier Lubbers op vragen van H. Janmaat over een mogelijk incident in New York had gesteld. De Centrum Partij trad op als bondgenoot van Olde Kalter en Hagers in de anti-Claus-campagne. Lubbers had op 23 augustus nog op dezelfde dag dat de vragen waren ingediend geantwoord dat er geen incident in de vs rond Claus was geweest. "Ik houd me aan Lubbers", antwoordde ik op de vraag van de journalist. "Hij zegt dat er geen incident is geweest. Josje Hagers zegt van wel. Prima dan weten we morgen wie er liegt. Wanneer de zogenaamde feiten en foto's over een incident in Amerika morgen niet in *De Telegraaf* staan, dan heeft Lubbers gelijk en liegen Hagers en Olde Kalter." *De Telegraaf* zweeg op 25 augustus 1982 in alle talen.

De hele Nederlandse media-wereld zou trouwens zwijgen als het graf over mijn persgesprek in *Nieuwspoort*, op een vals stukje in *Het Parool* na. *Der Spiegel* zag van een omslagverhaal af en kwam met een reportage over de Oranjes waar alle scherpe kanten van af waren, inbegrepen de "grote primeur van Claus als nicht".

Directeur Hans van der Voet van de RVD zei tegen Lex Runderkamp van *Vrij Nederland*, dat mijn in nood bijeengeroepen persconferentie "de roddel rond de koninklijke familie had gezuiverd". Een streep aan de balk. Een pluim uit Den Haag, maar Van der Voet staat dan ook op enige afstand van de *rode knop*.

De geschiedschrijving zal verder uit moeten maken wat er precies is gebeurd. Waarom is Joseph Luns als enige doorgegaan tot op hoge leeftijd met van tijd tot tijd nieuwe insinuaties in de richting van de homoseksualiteit van prins Claus in de publiciteit te brengen, met opnieuw directe gevolgen op de gezondheid van Z.K.H. zelf?

Intussen schijnt mejuffrouw Hagers een metamorfose te hebben ondergaan. Zij is nog altijd hofjournaliste, maar nu hebben haar artikelen over het koningshuis een *plus royaliste que le roi* teneur. Des te beter.

Tot slot een aantekening over dit vrijwillige persgesprek in 1982 in *Nieuwspoor*. Tien jaar later zou Hans Verploeg, algemeen secretaris van mijn vakorganisatie me toe werpen, dat ik dit zou hebben gedaan omdat de RVD me er voor had betaald. Ik heb dus in 1993 onmiddellijk de heer Van der Voet van de RVD om een brief gevraagd, dat ik nooit één cent heb gekregen of gevraagd voor die reddingsmanoeuvre, een brief die me per kerende post werd gegeven. Dit soort kwade roddel van binnenuit mijn vakorganisatie onderstreepte slechts een *incompatibilité des caractères* tussen de huidige leiding en mij, als lid sedert 1960. Hoe kunnen collega's die iets dergelijks denken, of je tot iets dergelijks in staat achten, je belangen behartigen in een gevecht op leven en dood met de overheid?

16 Desi Bouterse en F.W. de Klerk

Van 1983 tot 1987 ben ik voornamelijk in Suriname werkzaam geweest. Op 8 december 1982 waren er vijftien prominenten, vakbondsmensen en journalisten door militairen doodgeschoten⁶⁹. De betrekkingen tussen Nederland en Suriname raakten op een dieptepunt in de geschiedenis.

Ik deed in 1983 in Suriname wat ik in 1956 in Indonesië had gedaan. Ik ging ter plaatse een onderzoek instellen, niet zoals parlementariërs dat doen, vijf dagen, maar vijf jaar.

Wat daarbij opviel was, dat nadat Indonesische militairen onder leiding van coup-generaal Soeharto in 1956 en 1966 één miljoen landgenoten aan moten hakten en in de rivieren wierpen, Nederland huppelend van vreugde over de val van de gehate Soekarno de Indonesische moordenaarsbende niet alleen omarmde maar decennia lang met miljarden zou gaan financieren om het anti-democratische Soeharto-regime in het voormalige Indië tegen iedere prijs in het zadel te houden. In Suriname, daarentegen, werd vanwege het doodschieten van vijftien burgers alle beloofde financiële hulp op staande voet afgesneden. De door Den Haag aanvankelijk als sterke man naar voren geschoven coup-sergeant, Desi Bouterse⁷⁰, die orde op zaken had moeten stellen, stapte in de voetsporen van de gehate Soekarno en werd prompt voor alles wat lelijk onder de zon was uitgemeakt. Later zou hij bij een overstap op Schiphol ternauwernood aan een arrestatie ontkomen. Net als Soekarno mocht Bouterse de vaderlandse bodem nooit meer betreden.

Suriname haalde zich met de schietpartij de klassieke imperialistische chantage-methode op de hals: de geldkraan dichtdraaien. Indonesië, dat een gigantisch bloedbad inrichtte alleen door Pol Pot in Cambodja geëvenaard, zou vorsteljk worden beloond. Soeharto kreeg zelfs de grootversierselen van de brullende Nederlandse leeuw door koningin Juliana persoonlijk omgehangen.

Het werkelijke verschil in karakter van beide coupes in onze voormalige overzeese gebieden was, dat Soeharto onder applaus van Den Haag communisten en Soekarno-patriotten bij honderdduizenden een kopje

69 Sommige van de slachtoffers hadden via de media en de radio om het onmiddellijk doodschieten van Bouterse gevraagd.

70 Desi Bouterse had als militair zeven jaar bij de NAVO gediend en de inlichtingendiensten gaven hoog over hem op.

kleiner maakte, terwijl Bouterse juist verantwoordelijk kon worden gehouden voor de liquidatie van sympathisanten van de voormalige koloniale overheersers.

Als nieuws-doorgever heb ik die jaren door de mazen van de opgelegde quarantaine van Buitenlandse Zaken heen vier reportages over Suriname in de *Haagse Post* kunnen schrijven. Verder kwam bij Jan Mets in 1983 een boekje over Desi Bouterse uit. Daarnaast zat er niets anders op dan van tijd tot tijd op nieuwsmaker over te stappen, onder dien verstande, dat ik dit als voorheen deed ter bevordering van Nederlandse belangen maar buiten iedere publiciteit om.

Een jaar na de moordpartij in Paramaribo slaagde ik er bijvoorbeeld in om een zekere détente tussen Nederland en Suriname te bewerkstelligen. Ik voerde deze operatie uit samen met Mr. Harvey Naarendorp, oud-minister van Buitenlandse Zaken en in 1983 chef-de-kabinet van Bouterse. Wij brachten twee gesprekken tot stand tussen de legerleiding en de Nederlandse ambassadeur J.B. Hoekman voor deze naar Den Haag afreisde. Enig behendig manoeuvreren was vereist onder de emotionele omstandigheden volgend op de moordpartij in Paramaribo.

Een andere actie in het belang van beide landen voerde ik in overleg met de president-directeur van de KLM, de heer S. Orlandini uit. Eveneens met zowel de steun van de Surinaamse ambassadeur Henk Herrenberg, als de onvolprezen jurist Harvey Naarendorp. We haalden in enkele maanden tijd Desi Bouterse over de directe verbinding tussen Schiphol en Zanderij te herstellen. Veel Surinamers en hun familieleden waren buitengewoon gedupeerd, dat Surinam Airways en de KLM hun directe vluchten hadden moeten staken.

Het kamerlid Frans Weisglas (VVD) laat zich al jarenlang schimpend uit over door mij ontplooidde activiteiten bij de bestudering van het dekolonisatie-proces in Suriname. Hij is een schoolvoorbeeld van een parlementariër met een scheve toren van Pisa-opinie in zijn brein, omdat hij de meest fundamentele ingrediënten van informatie mist. Weisglas is een voormalige ambtenaar van Buitenlandse Zaken, die binnen de politiek en het parlement de belangen van de diplomatieke bureaucratie is blijven dienen. Binnen zijn partij is men zich bewust, dat wie Weisglas zoekt vanzelfsprekend begint bij het ministerie van Buitenlandse Zaken en niet aan het Binnenhof. Jaap de Hoop Scheffer (CDA), voormalig secretaris van Hans van den Broek is een ander voorbeeld van een Haagse mijnheer, die in parlement en politiek meer oog heeft voor de belangen van de overheid, dan die der burgers. Althans, die ervaring heb ik met beide

heren. Het blijft een onacceptabele vermenging van loyaliteit wanneer rijksambtenaren plotsklaps in de politiek gaan of politici blindelings in de bureaucratie worden opgenomen. Formeel zou men inderdaad onderling uitwisselbaar moeten zijn, maar in de praktijk is het een fabeltje van Madurodam. Het management van de *BV Nederland* ligt in handen van één kolossale kaste van elkaar de bal toespelende en de hand boven het hoofd houdende bende ambtenaren en meelopers. Parlement en overheid worden door de burgers ingehuurd om de belangen van de Staat en de bevolking te behartigen en te dienen. Maar de heren hebben een eigen Hofland-doctrine, die er eveneens op neer komt dat er op los liegen en er met de pet naar gooien in het eigen belang kan zijn. Dus van de oorspronkelijke opzet van een democratisch bestuurd land komt weinig of niets terecht. Zelfs de schijn wordt nauwelijks meer opgehouden. Toen het kamerlid Hans Gualthérie van Weezel (CDA) volkomen à propos waarschuwde, dat westerse democratieën van lieverlede op weg waren in Romeinse Maffia-toestanden terecht te komen, werd hij spoorlags benoemd tot ambassadeur in Straatsburg. Hij had intussen wél degelijk gelijk.

Vanuit Paramaribo kwam Zuid-Afrika steeds meer bij mij in beeld. In 1986 werd een wereldwijde boycot tegen het apartheidsregime op touw gezet. Mijn oudste broer woonde er sedert 1950. Mijn ouders hadden er van 1950 tot 1960 gewoond. Mijn jongste broer was Zuidafrikaan geworden en was met een Zuidafrikaanse vrouw getrouwd. Mijn beste vriend bevond zich daar. Ik besloot poolshoogte te gaan nemen.

In 1990 zou ik 65 jaar worden. Ik begon de balans op te maken. Ook voor een journalist is er een tijd van komen en gaan. Dit realiseer ik me temeer als ik lezingen geef in Leiden of Nijmegen, of voor de School voor de Journalistiek in Utrecht. In Tilburg studeren ook in 1994 weer drommen aspirant-journalisten af terwijl er nauwelijks open plaatsen voor hen zullen zijn. Wanneer Marcella Breedevelt schrijft over de paniek onder werkzoekende afgestudeerden⁷¹, op het ogenblik 23.000 in totaal, doet het me beseffen dat 65-plussers gewoon plaats moeten maken. Het lijkt wel of de Blokker's, Heldring's en Hoflanden in zulke mate last hebben van de schrijf-diarree, en bovendien dermate lijden aan zelfoverschatting, dat ze in de waan blijven verkeren dat de wereld niet van hun pennevruchten verstoken zou willen blijven. Neem een scribent als Piet Vroon. Het heeft er alle schijn van, dat hij, als Mr. G.B.J. Hilter-

71 NRC Handelsblad, 30 juli 1994.

mann zal blijven zitten waar hij zit tot hij naar *Oud Eik en Duinen* zal worden afgevoerd. Het is voor mij onbegrijpelijk, dat zij de bespottelijkheid van hun ten top gedreven ijdelheid niet in zien.

Er was nog een reden de mogelijkheden van Zuid-Afrika af te tasten. Na vijfendertig jaar overheidssabotage zouden mijn privé fondsen in 1990 het nulpunt naderen. Ik had bovendien een onhandige manoeuvre uitgehaald met het omzetten van mijn A.C.F. (kinine) aandelen in goud, wat de situatie verder bemoeilijkte. Officieel woonde ik nog steeds in New York, maar mijn moeder had me een drive-in huisje in Amsterdam Noord nagelaten waar mijn dagboek en bibliotheek waren, en waar mijn Yamaha-vleugel stond.

In 1986 arriveerde ik in Kaapstad. Hier had Jan van Riebeeck in 1652 een motel neergezet om de heren, die voor de Oost Indische Compagnie naar Batavia voeren een pleisterplaats met enig gerief aan te bieden. Ik wilde verkennen wat de mogelijkheden waren in Zuid-Afrika mijn oude dag door te brengen. Er stond een nieuw Zuid-Afrika aan te komen met meer dan de helft van de bevolking niet in staat om te lezen en te schrijven. Zou hier bij een dergelijk schrijvend te kort aan expertise een werkterrein open kunnen liggen als media-adviseur? Dat wilde ik weten.

Ik begon in 1986 op eigen kosten contacten op te bouwen in Pretoria. Vrijwel meteen, na een ontmoeting met de directeur van een op de Sovjet-Unie gerichte *think-tank*, professor Jan du Plessis, kwam ik er opnieuw achter hoe schandalig men zich op de ambassade over me uit liet. Rinus Wijnbeek, een vriend van Du Plessis en rector van een Technikon⁷² bij Pretoria kende enkele van mijn boeken en was als voormalig Nederlander op de hoogte van de jarenlange heibel met Luns. Hij waarschuwde, dat ambassadeur Hugo Carsten bij een ontvangst had verkondigd, dat ik naar Zuid-Afrika zou komen en "een gevaarlijke journalist en communist" was. Verdomd, het gelazer ging dus in 1986 in Zuid-Afrika onverminderd verder.

Op 8 december 1986 zat ik bij terugkeer uit Zuid-Afrika bij *Sonja* in haar praatshow. Ik vertelde wat me een kwart eeuw na de overdracht van Nieuw Guinea was overkomen aan het andere eind van de wereld. Ik noemde Van den Broek *een smeerlap* omdat hij verantwoordelijk was voor de kwaadsprekerij van Carsten. Ik waarschuwde dat de maat vol was. Ik kondigde aan als Buitenlandse Zaken niet zou ophouden een gevecht tot de dood te zullen in gaan⁷³. "Wat zou jij doen als je dit over-

72 Een hogere beroepsopleiding.

73 Die actie zou ik vijf jaar later dan eindelijk ontketenen.

kwam", vroeg ik een overrompelde Sonja, die met een mond vol tanden mij nogal schaapachtig aankeek. Het was de vierde keer dat ze mij in haar show vroeg. Na mijn aanval op Van den Broek zou het meteen de laatste zijn. Na heftig telefoonverkeer op hoog niveau tussen Den Haag en Hilversum ontvangt zij het consigne "geen Oltmans meer" en de boer hij ploegde voort...

In 1993 verklaarde dezelfde ambassadeur met uitzonderlijk aplomb voor de Haagse rechtbank onder ede in 1986 niet te hebben geweten wie ik was, noch dat ik naar Zuid-Afrika zou komen, hij kende bovendien Rinus Wijnbeek niet, één der prominenten in de Nederlandse gemeenschap in Pretoria, en hij had dus nooit gezegd wat Wijnbeek mij had overgebrieft. De heer Carsten zag werkelijk kans verontwaardiging over mijn beschuldiging te veinzen. Terwijl mij dit gedrag deed herinneren aan hoe ambassadeur Leopold bij het bezoek van Claus opeens niet meer wist wie ik was en me nooit had gekend. Opmerkelijk was, dat de heer Carsten en Buitenlandse Zaken niet in 1986 de waarheid van mijn beweringen bij *Sonja* aanvochten, maar pas in 1993, toen ik de ambassadeur onder ede liet horen. Het gaat de overheid in mijn zaak absoluut niet om de waarheid, of het vaststellen of onbehoorlijk jegens mij werd gehandeld. De Staat zet een dijk juristen in, op kosten van de belastingbetaler, om tegen iedere prijs te voorkomen, dat een opzettelijk gedupeerde burger schadeloos zou worden gesteld.

17 Het bewijs: 100 codetelegrammen

In 1987 zou een meer rechtstreekse botsing met minister Hans van den Broek volgen. Deze keer zou de bewindsman een verkapte poging ondernemen mijn sedert 1960 ingegane lidmaatschap van de vakorganisatie NVJ aan de orde te stellen. Zonder steun van mijn beroepsorganisatie en de bodem van mijn privé-schatkist zichtbaar zou het verder voor mij immers onmogelijk zijn om een proces tegen Buitenlandse Zaken en de Staat te beginnen.

In 1987 bevonden zich duizenden vluchtelingen uit Suriname in Frans Guyana. Deze mensen was wijs gemaakt, dat Desi Bouterse ze allemaal zou vermoorden om schoenen uit hun huid te gaan maken. Ik heb de Surinaamse regeringsleider gevraagd een helikopter ter beschikking te stellen. Ik ben maanden achtereen zowel aan Surinaamse als aan de Franse kant van de Marowijnse Rivier bezig geweest om locale granman's en de mensen in vluchtelingenkampen in gesprekken te overtuigen dat er niets te vrezen was.

Tijdens deze missie werd ik in het Novotel hotel in Cayenne bestolen. Vergeefs deed ik een beroep op de eveneens in het hotel wonende consul-generaal van Nederland, mevrouw Cecile van der Stelt. Zij beweerde, dat ik beter op mijn spullen had moeten passen en dat uit haar koffer in haar kamer ook 5.000 Franse francs waren gejat. De directeur van het hotel was razend, want zij had er nooit aangifte van gedaan. Intussen bleek dat mevrouw Van der Stelt in contact stond met verschillende in Cayenne opererende *rode knoppen*.

Bij een later bezoek aan hetzelfde hotel trok ik in mijn kamer een lade open om een brief te gaan schrijven, en wat schetste mijn verbazing, er lag een stapel postpapier van de consul-generaal van Nederland. Gedachtig aan haar dringende advies beter op mijn spullen te passen, terwijl zij zelf haar spullen in het hotel liet slingeren kwam ik op de gedachte een brief aan Hans van den Broek te schrijven alsof zij deze had opgesteld.

"Beste Hans", schreef ik de bewindsman op 27 september 1987 op papier van Van der Stelt, "Hierbij dien ik mijn ontslag in met ingang van 1 januari 1988. Ik heb me als een kluns gedragen toen de journalist Willem Oltmans in Cayenne was. Nadat hij een schriftelijk beroep op me deed bij de aangifte van een diefstal van 5.000 francs heb ik geantwoord, dat bij mij ook 5.000 francs was gestolen en dat hij maar beter op zijn geld

moest passen. Ik begreep wel, dat de geheime dienst te ver was gegaan om geld uit zijn kamer te ontvreemden, maar zij deden een dringend beroep op mij, nadat Oltmans een klacht had ingediend bij de perfect Jacques Dewatre. Oltmans is natuurlijk niet *born yesterday* en begreep uitstekend dat ik met de DST⁷⁴ en de Franse overheid onder één hoedje speelde. Oltmans is later met een revolver in zijn rug door de gendarmerie in St. Laurent gearresteerd, terwijl hij notabene op een vredesmissie was om gevluchte Surinamers over te halen naar hun land terug te keren ... (enzovoorts), je zeer toegegenen Cecile van der Stelt".

Op 27 oktober 1987 schreef minister Van den Broek een protestbrief aan Herman van den Akker⁷⁵ toenmalig voorzitter van de NVJ om zijn beklag te doen over mijn ongepaste optreden. "Indien mijn brief u aanleiding mocht geven tot opmerkingen of stappen uwerzijds, dan zal ik dit gaarne vernemen", aldus Van den Broek.

Ik weet zeker, dat ik op pad voor Desi Bouterse in Frans Guyana op de voet werd gevolgd, omdat ik daar in contact was met zijn mannen, waaronder in Cuba opgeleide vechtjassen. Van den Broek verzekerde de NVJ, dat wat ik hieromtrent in de fopbrief van mevrouw Van der Stelt had geschreven "ongefundeerd en volstrekt onjuist was". Uit deze krachtige ontkenning van hem zou je haast concluderen dat ik de spijker op de kop had geslagen.

Op 29 januari 1988 antwoordde H. Verploeg dat de NVJ zich "volledig distantieerde van de handelswijze van de heer Oltmans met het briefpapier van mevrouw C.W.A. van der Stelt". Hij onderstreepte verder dat "het NVJ-bestuur niet in staat is maar ook niet bereid is de belangen van de heer Oltmans in deze affaire te behartigen". Er was natuurlijk helemaal geen affaire, ik had deze episode als amusant intermezzo beschouwd. Maar Van den Broek en de NVJ namen het bloedserius. Natuurlijk was het waar dat Van der Stelt loog over diefstal van eenzelfde bedrag, waarover ze het hotelmanagement nooit had aangesproken. Wat was er anders tegen te ondernemen, dan met de hele bende de draak te steken, zoals ik met de ontslagaanvraag van Cecile aan Hans had gedaan.

Ik sla hier door haast en plaatsgebrek een aantal mysterieuze gebeurtenissen in Suriname, en later in Zuid-Afrika over. In mijn memoires zal ik alles op uur en datum uit de doeken doen. Het betreffen aanvullende

74 Departement Sécurité Territoriale (tegenhanger van de Nederlandse IDB).

75 Met wie ik indertijd samen op het Baarns Lyceum had gezeten.

manipulaties van inlichtingendiensten en personen die zich aan me opdrongen als zogenaamde belangstellende vrienden die me wilden helpen maar in werkelijkheid werden uitgestuurd om dat wat ik had opgebouwd binnen de kortste keren af te breken.⁷⁶

Tussen 1986 en 1990 bracht ik de meeste tijd in Zuid-Afrika door, maakte er één televisiefilm⁷⁷, en schreef er twee boeken, die in Johannesburg werden gepubliceerd. Het Zuidafrikaanse avontuur heb ik in 1993 in een voorlopig verslag *Aantekeningen uit Apartheidsland*⁷⁸ beschreven. Over Suriname schreef ik *In gesprek met Desi Bouterse*.⁷⁹

Na vier jaar in het land bezig te zijn geweest besloot ik op mijn vijftenzestigste jaar de sprong te wagen. Met behulp van generaal Hein de Villefort du Toit, hoogleraar Nasionale Strategie aan de Rand Universiteit, had ik drie banen gesorteerd welke een vast inkomen garandeerden. Daarnaast had ik een overeenkomst getekend met professor Willem de Klerk, de broer van de president, en hoogleraar Journalistiek aan de Rand Universiteit, om een boek te schrijven over de eerste ambtsperiode van vier jaar F.W. de Klerk

Op 23 januari 1990, enkele dagen voordat Nelson Mandela vrij zou komen, had ik een ontmoeting onder vier ogen met de staats-president op *Tuynhuys* in Kaapstad. Hij moedigde me spontaan aan me in Zuid-Afrika te vestigen en een helpende hand te bieden als ervaren internationale journalist bij het tot stand komen van een nieuw Zuid-Afrika. Met dit presidentiële stempel van goedkeuring op zak scheen er verder geen vuiltje meer aan de lucht te zijn. Op 30 april 1990 arriveerde ik met mijn hele hebben en houden, vleugel inclus, in Johannesburg.

Nauwelijks had ik me permanent in het land gevestigd of één voor één begonnen alle deuren zich voor me te sluiten. Geen van de drie functies die me in het vooruitzicht waren gesteld werden gerealiseerd. Professor Willem de Klerk nam de telefoon niet meer op. Wim Holtes, een vriend, en de grote baas van de South African Foreign Trade Association, met wie ik uitstekende contacten had opgebouwd⁸⁰, beantwoordde geen telefoons of faxen meer. Mijn grootste vriend en beschermheer,

76 Arendo Joustra meldde in dit verband in Elsevier, 9 mei 1992, "Kostbare Memoires: waar blijven de dagboeken van Willem Oltmans".

77 De film zou na een gesprek van Jan Rautenbach met Johan Olde Kalter van De Telegraaf van de aardbodem verdwijnen.

78 Jan Mets, Amsterdam (1993).

79 Jan Mets, Amsterdam (1984).

80 Via Holtes kon ik zelfs een studie beurs voor een Nijenrode-student bewerkstelligen die daarop een half jaar trainee in Johannesburg is geweest.

generaal Du Toit, die me in het verleden brieven had geschreven als "ik heb je leren kennen als een eerlijk mens en loyale vriend: niemand zal ooit tussen ons komen", verbrak zonder nadere uitleg alle contacten. Om een lang verhaal kort te maken, in zes maanden tijd was ik compleet van alle belangrijke eertijdse vrienden afgesneden. Ik was compleet en totaal geïsoleerd. Bovendien moest ik van tijd tot tijd een antiek meubel laten veilen om mezelf staande te houden.

Op dat moment heb ik een beroep gedaan op hare majesteit. "Wilt U me helpen, en als U mij niet te hulp wil komen, wilt U het dan voor mejuffrouw Boekhoudt doen, van wie we allebei erg veel hebben gehouden", schreef ik de koningin wanhopig. Daarbij speelde de *arrière pensée* mee van "ik heb ook wel eens iets voor jullie gedaan, zoals een persconferentie geven om de nek van prins Claus te redden, nu is het jullie beurt: de ene dienst is in het leven de andere waard". Als voorzitter van de Raad van State was zij tenslotte in een positie mijn verzoek om documenten, waarmee ik de Staat eindelijk na vijfendertig jaar sabotage om de oren kon slaan, in te willigen en te helpen bespoedigen. Beatrix heeft het vrijwel onmiddellijk gedaan, vandaar ook mijn bedankbrief aan haar in *Vogelvrij*.

Volgens de Wet Openbaarheid van Bestuur is het burgers, die zich gedupeerd voelen, toegestaan hun eigen dossiers op te vragen. Om te beginnen betekent dit, dat de meeste mensen die hun doopceel willen lichten tijd van leven moeten hebben. Ik kreeg vrijwel meteen via de diplomatieke post en de Nederlandse ambassade in Pretoria de eerste honderden code- telegrammen van Luns in Hillbrow thuis bezorgd door de zaakgelastigde Hans Sondaal in eigen persoon.

Naast het uitzonderlijke tijdprobleem, de Raad van State wordt blijkbaar overstelpt met dergelijke aanvragen, is er een andere serieuze kant aan die Wet van Openbaarheid van Bestuur, die haar eigenlijk in een zéér slechte grap verandert. Ik vroeg de documenten op, die moesten bewijzen dat Luns en diens trawanten mij jarenlang wederrechtelijk en met schending van mijn elementaire burgerrechten hadden geterroriseerd. Hoe werkt deze Wet in de praktijk, als in mijn geval? Juristen van Buitenlandse Zaken, waarschijnlijk ook nog begeleid door het kantoor van de landsadvocaat, bepalen wat de gedupeerde burger wèl of niet uit zijn eigen dossiers te zien krijgt. Lees: de leerlingen van de markies De Callières, de juristen-batterij van BuZa, bepalen of er mogelijk een stuk de deur uit gaat waarop de Staat eventueel zou zijn te pakken. Je vraagt je dus in goede gemoede af, hoe een volksvertegenwoordiging ooit zonder

blikken of blozen een dergelijk wangedrocht van een Wet heeft kunnen laten passeren. Jan Joost Lindner zou als hij ooit in de gaten had gekregen wat hier in feite gebeurde gesproken hebben van *een Staphorster variant* op de vaderlandse jurisprudentie. De gedupeerde burger is totaal afhankelijk van de dienstdoende juristen van de tegenpartij. Welke overheid zou stukken laten uitgaan die op hara kiri plegen voor rijksambtenaren zou neerkomen?

Ik kreeg aanvankelijk honderden stukken, het topje van de ijsberg, uitgezeefd, door niemand gecontroleerd of er niet van alles werd achtergehouden of verdonkeremaand, en moest het daarmee tegen de Staat maar zien te rooien. Met een sadistisch genoegen, gaven juristen van Buitenlandse Zaken me enkele saillante code-telegrammen, meer om te laten zien hoe heerlijk ze me in het verleden genaaid hadden, dan gewoon recht toe recht aan de Wet uit te voeren, zoals is vereist. Men rekende er namelijk op, dat de Haagse rechtbank een nieuw onlangs aanvullend wetje zou respecteren, dat alle schuinsmarcheerderij langer dan vijf jaar geleden voorgevallen, niet langer achterhaalbaar, laat staan strafbaar, zou zijn.

De overheidsjuristen kregen echter het deksel op de neus toen de Haagse rechter op 10 november 1993 in een tussenvonnis de uitspraak deed, dat de door mij ontvangen documenten niet waren verjaard, omdat de overheid ze als GEHEIM had gestempeld. Hoe kan een burger zich verdedigen of verzetten wanneer hij in het strikte geheim door zijn eigen overheid wordt bedrogen?

Een derde onthutsend bij-effect van deze notoire Wet Openbaarheid van Bestuur is, dat de gedupeerde burger bij zijn pogingen te achterhalen en reconstrueren wat er tegen hem werd ondernomen op een gegeven moment beseft, dat de tegenpartij karrevrachten belastinggeld, waar de gedupeerde zelf aan mee heeft betaald, in de strijd werpt om te voorkomen, dat de klager ooit in het gelijk zal worden gesteld. Dus: eerst smeten Luns & Co. met belastinggeld om me buiten gevecht te stellen en tot de bedelstaf te kunnen brengen, en nu ik hier eindelijk – en de huidige procedure zit al weer in haar vierde jaar – tegen in opstand ben gekomen, moet ik zelf maar zien hoe dit te financieren, terwijl de vijand opnieuw gemeenschapsgeld in de ring gooit naar eigen goedgevonden.

Ik heb deze absurde toestanden in *Vogelvrij* aan de orde gesteld in 1992 en aan alle leden van het parlement 150 exemplaren persoonlijk laten uitdelen. De enige die bedankte was Erika Terpstra (VVD). Verder gebeurde er natuurlijk helemaal niets.

18 CIA-agent?

Nadat ik einde 1990 voldoende documenten in portefeuille had om aan te tonen wat hier al die jaren was gebeurd, ondernam ik een poging een kostbare procedure, zowel voor de NVJ als mezelf te voorkomen. Ik schreef minister Hans van den Broek, later gevolgd door soortgelijke verzoeken van de NVJ en mijn advocaat Mr. H.W.A. Vermeer, om een publiek geschil te helpen voorkomen, en één en ander binnenskamers te regelen. Dat wil zeggen: op basis van de ere-code der journalistiek, in stilte buiten iedere publiciteit om.

Het ministeriële antwoord? Procedeert u maar mijnheer Oltmans, dit ministerie heeft nimmer onrechtmatig jegens u gehandeld!, aldus Hans van den Broek⁸¹.

Je moet Van den Broek zijn om het lef te hebben een dergelijke absurde boodschap te laten uitgaan, wanneer je weet dat de klager over honderden codetelegrammen beschikt, die het tegendeel bewijzen. Behalve dat de minister dus een aperte leugen verkondigde had hij makkelijk praten. Hij kon uit de schatkist jatten, mede door mij gevuld, om de landsadvocaat te financieren, die wat krom was maar moest zien met juridische trucjes recht te praten. Die landsadvocaat leeft van dit soort oplichterij. De corruptie van de overheid vangt aan op het moment dat belastinggeld, dat voor andere doeleinden aan de Staat werd afgedragen, wordt aangewend om de schurkenstreken van ministers, ambassadeurs en inlichtingendiensten te helpen glad te strijken.

Het huidige proces tegen de Staat begon in 1991, met een zéér gedeeltelijke steun van de NVJ.

Er lagen twee berekeningen van veroorzaakte schade op tafel. De NVJ had een berekening gemaakt, dat ik in vierendertig jaar sabotage een bedrag van 1.670.976 gulden aan inkomsten was misgelopen. Dat was de materiële schade. Daarnaast zou mij tot mijn dood per jaar 66.839 gulden pensioen moeten worden uitbetaald, wat wanneer ik bijvoorbeeld nog twintig jaar zou leven op nog eens 1.337.780 gulden zou neerkomen. In totaal dus iets meer dan drie miljoen gulden.

Een tweede calculatie werd gemaakt door Pieter Lakeman van de Stichting SOBI. Hij berekende niet alleen gederfd salaris, gederfde andere inkomsten en smartegeld, maar zijn studie gaf ook renteverlies weer.

81 Zie bijlage 3.

Het totaal aan schade berekend door de organisatie van Lakeman kwam op een bedrag van 6.047.919 gulden uit.⁸²

Terwijl de procedure dus van start was gegaan in Den Haag probeerde ik in 1992 me alsnog staande te houden in Zuid-Afrika. In april riep ik de hulp in van de mij bevriende generaal Tinnie Groenewald van de Zuidafrikaanse inlichtingendiensten. Wat was de reden van mijn totale isolatie door vrijwel al mijn voormalige Zuidafrikaanse vrienden en contacten? Wat was de reden dat zelfs president F.W. de Klerk nu antwoordde niets meer voor me te kunnen doen?

Groenewald vroeg zijn vroegere legercommandant, generaal Constand Viljoen⁸³ om mijn dossier in Pretoria te lichten. Dit gebeurde. Welk duiveltje kwam deze keer uit het doosje? "Je staat bij ons in Pretoria te boek als CIA-agent", aldus generaal Groenewald, die me dit tijdens de lunch in mijn flat in Hillbrow kwam meedelen. De idioten konden me natuurlijk moeilijk meer zwart maken door me KGB-agent te noemen. Nu dit dus. Groenewald adviseerde me te gaan praten met Mike Louw, het hoofd van de Nasionale Intelligensie Dienst (NIS).

Nadat de heer Louw drie boodschappen onbeantwoord had gelaten vluchtte ik op 20 mei 1992 naar de Nederlandse ambassade in Pretoria om dit krankzinnige verhaal, dat ik een CIA-agent zou zijn, voor eens en vooral in Pretoria geschrappt te krijgen. Wilde ik überhaupt nog in Zuid-Afrika blijven wonen, dan zou dit kwade verzinsel eerst bij de verhalen van Moeder de Gans terecht moeten komen.

Zaakgelastigde Hans Sondaal telefoneerde op mijn verzoek met generaal Groenewald, die het CIA-bericht bevestigde. De ambassade assisteerde inderdaad om een gesprek met Mike Louw tot stand te brengen, die exact zoals Mr. P.G.H. van Doeveren in Den Haag dit voor de BVD had gedaan, in alle standen ontkende dat de NIS ook maar zelfs in me geïnteresseerd was. Er werd een brief overheen gegeven, dat ik door Pretoria niet als CIA-agent werd beschouwd. Ik keek deze mijnheer Louw nog eens goed aan en zei, "Het staat over uw hele gezicht geschreven, dat u niet de waarheid spreekt".

Op 2 augustus 1992 zou ik, zonder ook zelfs een verkeersovertreding in Zuid-Afrika te hebben begaan, zonder verder opgave van redenen door twee rechercheurs in Johannesburg op een vliegtuig naar Amsterdam worden gezet. Zo ver was de toen zesendertig jaar durende treiter-

82 Zie bijlage 4.

83 In 1994 een gerespecteerd parlementslid in het nieuwe Zuid-Afrika.

partij gekomen, dat ik als gevolg van de batterij kwade tongen vanuit het machtscentrum in Den Haag als ongewenste vreemdeling uit Zuid-Afrika werd gesmeten. De lof der zothed kon niet op, maar ik was dan ook nog steeds *staatsvijand nummer één ...*"

Al mijn bezit bleef achter. Bij thuiskomst bezocht ik secretaris-generaal Bot van Buitenlandse Zaken, die slechts bereid bleek een telefoontje naar ambassadeur Albert Nothnagel van Zuid-Afrika te plegen. Men dacht mij wijs te kunnen maken dat dit ongebruikelijker en belangrijker was dan rechtstreeks in Pretoria het ongenoegen van de Nederlandse regering kenbaar te maken. Dat komt er ook altijd bij: ze denken in Den Haag, dat je een imbeciel bent en alles wat door gezagsdragende figuren wordt megedeeld voor zoete koek zou aannemen.

Toen Dick Verkijk als journalist op 5 oktober 1994 door Klein-Joegoslavië uit het land werd gezet, liet Den Haag onmiddellijk via de ambassadeur in Belgrado namens de regering verzet aantekenen. Ik kreeg in het beslissende jaar 1992 de ambassadeur, ondanks een serie verzoeken daartoe, zelfs niet te zien. Op geen enkele brief of fax gaf de man antwoord. Ik stond er gewoon alleen voor. Maar concludeert de Nationale Ombudsman na twee jaar onderzoek, Buitenlandse Zaken heeft *behoorlijk* jegens mij gehandeld in die zaak, inbegrepen ambassadeur Van Buren in Pretoria. Intussen zegt premier Lubbers tegen mij onder vier ogen, dat hij het allemaal maar een smerig zaakje vindt, en neemt mij glashard twee jaar later mee terug naar Zuid-Afrika.

In de zaak Verkijk was het Haagse wereldje te klein voor woorden van protest. Minister Van Mierlo kaartte de affaire zelfs aan bij de Europese ministerraad in Luxemburg. Ook de NVJ haastte zich van de assistentie van Hans van den Broek te verzekeren. Bij mijn uitwijzing uit Zuid-Afrika gebeurde er vrijwel niets. Natuurlijk verdomden Buitenlandse Zaken en de NVJ het om voor mij op de bres te gaan staan. Het was in mijn geval de *rode knop* in Den Haag die er voor had gezorgd, dat ik in het Zuidafrikaanse verdomboekje terecht was gekomen.

Verploeg wenste niet verder te gaan dan een briefje schrijven naar de heer Nothnagel, dat de journalistenvereniging teleurgesteld was en men zich niet netjes jegens mij had gedragen. Herhaaldelijk verzocht ik Verploeg en Inge Brakman, de juriste, ook internationaal via persorganisaties alarm te slaan. Ze deden geen moer. "Ach", zei Hans Verploeg, "je bent geen Peter ter Horst"⁸⁴, met andere woorden, waarom zou ik me uitsloven voor een 68-jarige free-lancer, die alleen zichzelf vertegen-

84 Correspondent van het NRC Handelsblad in Zuid-Afrika.

woordigt en bovendien gehaat wordt in Den Haag. Want dat is de attitude van Verploeg steeds geweest. Voor mij is hij geen knip voor zijn neus waard geweest.

Acht maanden later ontving ik mijn spullen uit Zuid-Afrika eindelijk terug niet dankzij de assistentie van mijn vak-organisatie, maar dankzij de uitzonderlijke inspanning ter plekke van een kennis, Iwan Beek.

Kamerleden Erik Jurgens (PVDA), Piet Stoffelen (PVDA) en Gerrit-Jan Wolffensperger (D66) waren zo vriendelijk minister Hans van den Broek vragen te stellen over mijn uitwijzing, waarom deze had plaats gehad, wat de Nederlandse ambassade in Pretoria had gedaan om uitzetting te voorkomen en meer van die voor samenzweerders onplezierige vragen.⁸⁵ De termijn waarbinnen een minister behoort te antwoorden was al weer verstreken maar uiteindelijk zagen de juristen van het departement kans een logisch luidend verhaaltje voor de minister te schrijven, dat op geen enkele vraag werkelijk antwoord gaf. De drie kamerleden werden met een kluitje in het riet gezonden.

Het schijnt niet tot de parlementaire mode te behoren om, wanneer een bewindsman, die geen antwoorden wil geven, zo maar wat in de ruimte zwetst, om hem dan opnieuw aan zijn jasje te trekken en te zeggen, "kameraad, verneuk een ander maar niet mij, geef antwoord op die en die vragen". Die methode kent men niet aan het Binnenhof. Dat is het baanbrekende werk dat, naar gehoopt moet worden, voor Sharon Dijksma (23), PVDA, moet zijn weggelegd. Of lijkt het er op dat ook zij door de nogal dictatoriaal optredende yuppie Felix Rottenberg eveneens binnen de kortste keren de mond zal worden gesnoerd.

Van den Broek kende dus het klappen van de Haagse zweep: geef verder absoluut geen informatie of enig antwoord ter zake want de bende gaat over tot de orde van de dag. Dat zijn nu eenmaal de standaard-vaatjes waaruit kamerleden tappen. Van Piet Stoffelen verwonderde me dit niet meer, maar van Jurgens en Wolffensperger viel me de doodse stilte na door Van den Broek in de maling te zijn genomen, bar tegen⁸⁶.

Mr. B.R. Bot⁸⁷ secretaris-generaal van Buitenlandse Zaken was zo vriendelijk me op het ministerie te woord te staan ten einde in alle toonaarden te ontkennen, dat Buitenlandse Zaken ook maar in de verste versten iets te maken had gehad met mijn plotselinge uitwijzing uit Zuid-Afrika.

85 Zie bijlage 5.

86 Wolffensperger wist al twintig jaar geleden als juridische medewerker van de Volkskrant hoe smerig Luns en de zijnen bezig waren. Hij nam het toen al voor me op.

87 Nu ambassadeur bij de EEG in Brussel.

Aangenomen dat Bot de waarheid sprak, dat zijn ministerie geen formele rol had gespeeld, laat staan zwart op wit had verzocht, mij uit Zuid-Afrika te gooien, dan blijven er duizend en één manieren over om zodanige verdachtmakingen in bepaalde kringen in Pretoria te verspreiden, dat de overheid in Pretoria zelf tot de conclusie zou komen dat men mij als mogelijk risicofactor beter is het land uit te zetten. Dat heeft zéér wel via de inlichtingen-circuits plaats kunnen hebben, temeer nu ik plotseling tot CIA-agent was gebombardeerd. Moet ik er hier nog aan toe voegen dat ik geen CIA-agent was of ooit ben geweest? Hoe kwam die klets-koek dan in mijn dossiers?

Mr. Drs. M. Oosting, dezelfde mijnheer die enkele jaren later meende dat ambassadeur Van Roijen in Djakarta zich zo keurig jegens mij had gedragen, verklaarde zich bereid om te onderzoeken waarom ik uit Zuid-Afrika ben verwijderd. Hij zoekt nu al twee jaar naar de oorzaak en komt geen stap verder. En waarom niet? Omdat het instituut de Nationale Ombudsman, gezien mijn ervaringen sinds 1992, op zichzelf een paskwil is. Wat deelde hij me mee? "In de brief van de Nationale Ombudsman van 28 september 1993 bent u op de hoogte gesteld van de reacties van de minister van Algemene Zaken en Binnenlandse Zaken op uw klacht. In het kader van het onderzoek heeft de substituut-ombudsman de bureaus van de BVD en de IDB bezocht. Voorts vonden er gesprekken plaats tussen de substituut-ombudsman en medewerkers van de BVD en de IDB. Over de resultaten van dit nadere onderzoek kan ik geen informatie geven." Wat moet je met zo'n mededeling van de man in het vaderland, die een laatste strohalm betekent voor burgers, die geterroriseerd en gedupeerd zijn door de overheid, op hopen en bouwen om hun recht te krijgen?

Een kind kan de was doen. Iedere imbeciel begrijpt, dat wat me in Johannesburg, eerst met de totale isolatie en vervolgens met de uitzetting is overkomen een operatie van de betreffende inlichtingendiensten is geweest. Formeel of informeel middels het gebruikelijke roddelcircuit van Buitenlandse Zaken, met als culminatiepunt, "Oltmans is staatsvijand nummer één". Mij was het om het even of het de Inlichtingendienst Buitenland, de afgelopen jaren onder verantwoordelijkheid van de heer Lubbers⁸⁸, of de BVD onder verantwoordelijkheid van mevrouw Dales waren geweest, die me als KGB en CIA-agent aan de wereld hadden verkocht. De overheid was verantwoordelijk en de overheid moet boeten.

88 En om onduidelijke redenen door Lubbers opgegeven, al houdt men er rekening mee dat onthullingen over de super-geheime *Gladio*-club de doorslag hebben gegeven.

Kamerlid Piet Stoffelen (PVDA) verzekerde mij, dat hij mijn zaak een meer dan grof schandaal vond. Hij zou er een stokje voor steken. Mij was als extra recomandatie meegedeeld dat Stoffelen met een dochter van een Koninklijke Marechaussee was gehuwd. Dat zou volgens mijn zegsman diens onkreukbaarheid nog verder onderstrepen. Ik denk ook dat de heer Stoffelen een integer man is. Hij hield zich in het parlement met politiezaken en inlichtingendiensten bezig. Het kamerlid begaf zich naar directeur Arthur Docters van Leeuwen van de BVD. Hoe groot de Haagse Augiasstal eigenlijk is bleek andermaal. Hij vroeg dus om inzage van mijn dossiers. "Maar Piet", aldus de BVD chef, "we hebben helemaal geen Oltmansdossiers. We hebben voor die man geen enkele belangstelling", waarmee hij in de voetsporen trad van Mike Louw, zijn geachte collega spionnenbaas in Pretoria. Docters van Leeuwen heeft er verstandig aan gedaan mijn torenhoge dossier te verdonkeremanen en naar de papiervernietigingsmachine te verwijzen. Dat had niets met de veiligheid van de Staat te maken, maar uitsluitend met zoveel mogelijk bewijsstukken vernietigen, waarmee ik zou kunnen aantonen dat de Staat schadeloos is.

Stoffelen nodigde me vervolgens voor een kopje koffie naar het parlement uit. "Ik mag u dit eigenlijk niet vertellen, maar de BVD heeft helemaal geen dossiers van u." Hij vervolgde, "Ik ken Arthur, hij besodemieterd me niet". "Die man zit op die post om maar één reden om u en mij en het Nederlandse volk te besodemieteren, want dat is immers de aard van die man zijn vak?" riep ik Stoffelen hevig verontwaardigd toe. Als burger heb je eigenlijk aan kamerleden geen moer. Stoffelen is nu ook kamerlid af. Je begrijpt niet hoe hij het ooit is geworden. En was hij de enige "non valeur" maar in die club. Het wemelt er van. Arthur Docters van Leeuwen schijnt bijvoorbeeld lid van D66 te zijn. Hij hoopte onlangs ook nog commissaris van de koningin in Zuid-Holland te worden. Had Beatrix hem maar uitverkoren, want bij dit soort benoemingen heeft zij altijd een vinger in de pap. Dan was er misschien een eerlijker man op de hoogste post bij de BVD beland. Alhoewel, die lijken langzamerhand in de politiek even zeldzaam als de Centraalafrikaanse okapi, die prins Bernhard voor de ondergang probeert te behoeden. Laten we nogmaals hopen dat jongeren als Sharon Dijksma met haar jeugdig en onverpeste elan er tegen aan zullen gaan.⁸⁹

89 Ontmoette haar onlangs toen we samen optraden in het VARA televisie programma van Jack Spijkerman over het onderwerp *grote bekken*.

19 Schurken in zaken

Ik heb over de corrupte praktijken van de BVD en de voorgangers van Docters van Leeuwen in 1986 het boekje *Zaken Doen* gepubliceerd⁹⁰. Hierin geef ik op summier wijze weer hoe vier Nederlandse zakenlieden reageerden op afspraken die ze met me hadden gemaakt, soms in grote vriendschappelijkheid, na ingrijpen van de BVD dat ze hun banden met me dienden te verbreken. Ook zonder dit met zoveel woorden te adviseren heeft een goedverstaander meestal maar een half woord nodig, vooral zakenlieden, die bovendien boter op hun hoofd hebben.

Het eerste eclatant voorbeeld is Ernst van Eeghen, de befaamde Amsterdamse koopman en bankier. Ik ontmoette hem bij toeval op een Atlantische Conferentie in Parijs. We raakten de daarop volgende jaren bevriend. Ik logeerde menig weekeinde op *Berkenrode* in Heemstede. Ik was eigenlijk veel meer gesteld op mevrouw Van Eeghen, Erika van Panhuys, die een schitterende tekening van me maakte. We bezochten met z'n drieën een religieuze conferentie op Windsor Castle. In die dagen kwam mijn boek uit dat ik samen met de Sovjet-adviseur van het Kremlin, Georgii Arbatov, had geschreven, wat Van Eeghen deed beseffen, dat ik in Moskou uitstekende contacten had opgebouwd.

Zelf kende hij in de USSR een aantal hoogbejaarde maarschalken en generaals via oud-strijders organisaties. Schrandere koopman, die Van Eeghen is, was hij er niet wars van om zelf nuttige contacten in het machtscentrum van het Kremlin te hebben. Hij wilde best zaken doen in de Sovjet Unie en dit combineren met zijn godsdienstige missie, namelijk van bijbels uitdelen in de Russische taal, tot en met de kamermeisjes in de hotels zegenen, die hem daar, op de knieën vallend, om vragen. Daarnaast heeft hij krampachtig een rol willen spelen bij *détente* en de ontwapeningsonderhandelingen waar ik hem eveneens sleutelcontacten in de USSR voor leverde waar hij op verder kon borduren.

Het komt er op neer, dat ik hem op het beleidsmakersspoor heb gezet, waar hij dan vervolgens aanzienlijke bedragen uit privé-fondsen tegen aan gooide, zodat de contacten zich als een olievlek verder uitbreidden. Hij gebruikte de aldus in Moskou verkregen relaties om zich in Washington binnen te wurmen bij mensen als Senator Sam Nunn, een notoire havik en invloedrijk man in het Amerikaanse congres op het gebied

90 In den Toren, Baarn (1986).

van bewapening en militaire zaken. En zo onttaarde het zaken doen in een veelkoppig monster van activiteiten tussen Oost en West, die hem zelfs er toe zouden brengen voedselkonvooien te helpen organiseren toen Gorby's experimenten aan gruzelementen vielen bij gebrek aan een doordachte visie ten aanzien van de fameuze *perestroika*.

Van Eeghen wilde iets terug doen, ik vermoed mede onder invloed van Erika. We sloten een contract voor de levering van chemicaliën ter waarde van twintig miljoen gulden aan de Sovjet Unie, wat voor mij een honorarium van twee ton vertegenwoordigde. Ernst kende mijn teruglopende inkomsten. Hij was exact op de hoogte van het Haagse doel mij tot de bedelstaf te brengen. Hij wilde mij, dat dacht ik toen tenminste, oprecht helpen als vrome Christen.

Enkele maanden later, ik had pas één public-relations-reis voor van Eeghen naar Moskou gemaakt, zegde Van Eeghen dit contract als donderslag bij heldere hemel op. Ik vroeg om een verklaring. "Omdat ik leuk aan mijn neus heb", was het antwoord van de man die drie eeuwen aan voorvaderen in zijn werkkamer heeft hangen. Later vertelde hij – en ik mocht dit niet in mijn dagboek opschrijven – dat de BVD hem enkele malen had bezocht om over mij te spreken. Zowel Van Eeghen als de BVD zullen hier officieel over liegen, maar van binnenuit het koopmanshuis kon ik de puzzel toch geleidelijk ontwarren. Van Eeghen & Co. waren indertijd onderworpen aan een onderzoek van de rijksrecherche, waarbij kwam vast te staan dat gelden van ontwikkelingshulp bestemd voor Afrika in verkeerde zakken waren beland. Ze zijn teruggestort. "Weet u nog", aldus de bezoekende BVD-ambtenaren, "dat u indertijd een onderzoek hebt opgelopen naar bepaalde malversaties?" Wanneer je dan daarop een praatje lanceert van hoe ongewenst Oltmans wordt geacht in Den Haag, dan kiest een Van Eeghen eieren voor zijn geld. Erika van Eeghen heb ik nooit meer kunnen vragen hoe volgens haar de vork in de steel heeft gezeten, want zij overleed onverwachts aan een hersenbloeding.

In *Zaken Doen* heb ik een soortgelijk overzicht gegeven van de ervaringen met het lid van de top van Philips, Gerrit Jeelof, een andere oud-Nijenrode makker. Via de Club van Rome beschikte ik in Moskou over een belangwekkend contact, gedurende vijftien jaar opgebouwd met professor Jermen Gvishiani, de schoonzoon van premier Kosygin en de vice-voorzitter van het comité voor Wetenschap en Techniek van de Raad van ministers USSR. Ik bracht Jeelof in Wenen in contact met Dr. Gvishiani en voerde in uitstekend overleg een aantal belangrijke mis-

sies in Moskou uit met het oogmerk de opening van een Philipskantoor te versnellen.⁹¹

Toen ik jaren later een zéér bescheiden nota indiende voor bewezen diensten gaf Jeelof geen thuis. "Jij bent ook hartstikke gek", aldus Hans Teengs Gerritsen. "Je vroeg een honorarium van één ton. Je had één miljoen moeten vragen en van te voren schriftelijk moeten vastleggen. Philips neemt je immers in geen duizend jaar serieus wanneer je een jodenfooï vraagt voor een zo belangrijk project" Ik dacht, "Ja vriend, maar ik wordt liever niet genoemd in een Commissie van Drie rapport inzake Lockheed". Uiteindelijk moest ik Mr. H.M. Voetelink vragen naar Eindhoven te gaan. Hij sleepte er bij Jeelof 25.000 gulden honorarium uit, waarvan hij zelf de helft als advocatenhonorarium aftrok (zonder ooit een nota in te dienen).

Met S. Orlandini kwam ik op 5 oktober 1983 in zijn kantoor in zijn hoedanigheid van president-directeur van de KLM overeen, dat ik me zou inzetten voor de heropening van de luchtverbinding Amsterdam – Paramaribo, die Desi Bouterse had stop gezet. Orlandini liet me door zijn chauffeur Rinus in een snelle BMW in Amsterdam Noord ophalen. Ik kreeg de indruk, dat hij werkelijk geïnteresseerd was. Ik belde vanaf zijn bureau met de Surinaamse ambassadeur Henk Herrenberg en het project werd beklonken. Tegelijkertijd overhandigde ik een brief aan de KLM directie, dat mijn honorarium 100.000 gulden zou bedragen, vermeerderd met te maken kosten. Ik vloog een aantal malen op en neer naar Suriname en samen met Harvey Naarendorp gelukte het de eerste directe vluchten in juli 1984 weer van de grond te krijgen. Dat was nu een klus geweest, welke officieel Den Haag tot stand had behoren te brengen, maar met de gebruikelijke scheve-toren-van-Pisa-denkbeelden over Suriname in hun hoofden, concentreerde men zich liever op scheldpartijen dan iets nuttigs tot stand te brengen ten behoeve van de duizenden zwaar gedupeerde Surinamers, die via allerlei omwegen naar familie en vaderland dienden te reizen.

Ik wachtte dus een aantal weken en schreef een herinnering naar Ron Wunderink, de public relations directeur van de KLM. Hij was na iedere reis van mij naar Paramaribo steeds in het Hilton aan de Apollolaan komen opdruven om de laatste nieuwtjes van mijn vorderingen te vernemen, waarbij hij me dan een Spaatje aanbood, omdat ik niet drink. Nu

91 Ook ten kantore van Dr. Gvishiani verscheen op een dag een diplomaat van de Nederlandse ambassade om mij zwart te maken.

gaven, zowel de heer Orlandini als Wunderink niet thuis meer. Dus opnieuw moest ik Mr. H.M. Voetelink verzoeken deze onaangename ontwikkeling van *wir haben es nicht gewusst* in ordelijke banen te leiden. Ik kreeg geen cent. Waarom niet? "We hebben u nooit schriftelijk bevestigd, dat we met uw brief van een honorarium van 100.000 gulden akkoord zijn gegaan." Na veel gezeur bij Wunderink betaalde hij 10.000 gulden aan onkosten op zes vliegtickets die ik had moeten voorschieten terug, maar verdere vergoeding van onkosten, zoals een verblijf in het Torarica hotel, daar kon ik naar fluiten. Feitelijk is het herstel van de vliegverbinding met Suriname een cadeautje van mij aan de KLM geweest,

Hans Teengs Gerritsen herhaalde wat hij inzake Philips en Jeelof had gezegd, dat ik één miljoen had moeten vragen om serieus te worden genomen. Ik heb echter nooit uit het oog verloren, dat ik een journalist was, die, hiertoe door Den Haag gedwongen van nieuws-doorgever op nieuws-maker moest overstappen en wanneer het me dan lukte via persoonlijke contacten een opdracht te versieren de BVD op bezoek kreeg om mijn kansen geld te verdienen tijdig te vernietigen.

Een ander ergerlijk voorbeeld heeft zich voorgedaan met de voormalige lampenverkoper van Philips, Frans Lurvink. De man had vele miljoenen vergaard met het opkopen van vervallen en failliet gegane bedrijven, ze te herorganiseren en opnieuw winstgevend te maken. Op zichzelf het werk van een financieel genie. Hij was bij Carel Enkelaar van de NOS-televisie binnengestapt met de mededeling, dat hij iets aan de slechte verhouding tussen Oost en West wilde gaan doen met zijn miljoenen. Carel raadpleegde mij. Lurvink en Enkelaar overwogen een *think tank* tussen Oost en West op te zetten. Ik antwoordde, dat er al honderd van dergelijke ondernemingen in de wereld opereerden, maar dat er nog geen authentieke ontmoetingsplaats was voor journalisten uit het Sovjet en Atlantische blok om elkaar nader te leren kennen. Dit was steeds mijn benadering van het Sovjet vraagstuk geweest, tot en met de uitnodiging van Sovjet-diplomaten in mijn huis met alle gevolgen van dien. Mijn voorstel werd aanvaard. Lurvink had kasteel *Den Alerdinck* van een failliet gegane edelman voor een prikkie opgekocht, het vervolgens laten opkalefateren en warempel de Alerdinck Stichting werd opgericht, met dit kasteel als ontmoetingsplaats. Nooit heb ik zo'n naamgeving begrepen, evenmin heb ik dat van prins Bernhard begrepen die zijn organisatie naar het hotel de Bilderberg bij Arnhem noemde met als enige reden dat daar de eerste vergadering plaats vond.

Het Frans Lurvink-drama, met de gebruikelijke interventies van *De*

Telegraaf, gevolgd door twee bezoeken van BVD-agenten aan het kasteel om zoals te doen gebruikelijk mij ook aldaar de das om te doen boekten voor mij de gebruikelijke negatieve resultaten⁹². Lurvink gaf openlijk toe, dat de BVD langs was geweest, om over mij te spreken. Deze types zullen nooit rechtstreeks adviseren mij te dumpen, maar ze houden zodanige praatjes dat mensen als Van Eeghen, Jeelof, Orlandini en Lurvink het zekere voor het onzekere nemen en een smoes verzinnen als "omdat ik jeuk aan mijn neus heb".

Wie weet heeft Lurvink, aasgier op goedkope en failliet gegane ondernemingen, de ineenstorting van het Sovjet blok juist ingeschat. Hij sprak er veel over. Hij voert in 1994 in Moskou het hoogste woord, pronkt met andermans veren, want als Van Eeghen heb ik letterlijk al zijn oorspronkelijke contacten tot stand gebracht en dit zonder dat hij er ooit één cent voor heeft neergeteld. Zo zijn onze manieren bij deze heren van het vaderlandse bedrijfsleven.

Van Eeghen heeft miljoenen net als Lurvink. Orlandini behoort tot de voornaamste gepensioneerde vaderlanders. Jeelof had een inkomen van 9 ton per jaar met een elektronisch beveiligde villa en een privé-jet van Philips om naar Wenen te vliegen voor de door mij gearrangeerde afspraak met professor Jermen Gvishiani – die dagen één der invloedrijkste personages rond het Kremlin omdat hij in één huis met zijn schoonvader premier Kosygin woonde. Alle vier hebben ze mij bescheiden inkomsten onthouden voor naar verhouding belangrijke diensten. Zeker in het geval van zowel Philips als de KLM. Zij zullen van schoftenstreken niet meer wakker liggen, want het is de tweede natuur van de groten der aarde, om als het hen beter uitkomt over lijken te gaan. Alleen, ik ben er nog. Ik voel me nog volmaakt in tact en ben zeer dankbaar voor de opleiding in *De Horst* en Baarn, zodat ik me nooit heb laten verleiden te huilen met de wolven in het bos.

92 Alle details over deze intriges heb ik in *Zaken Doen* in 1986 op datum en uur beschreven. Geen enkele krant heeft dit boekje besproken, ook de NRC niet.

20 Handtekening van Beatrix

Het niemandsland tussen bewijsbare en niet bewijsbare obscure activiteiten van rijksambtenaren wordt door vrijwel alle nieuwsgagers als ijs met wakken zelden of helemaal niet betreden. Dan zijn de risico's de eigen nek uit te steken onevenredig groot tegenover het persoonlijk belang en de eigen winstmarges. Hofland, en hij kan het na veertig jaar in het vak weten, concludeerde immers schaamteloos, dat wanneer het werk te moeilijk werd het opportuun kon zijn uit eigen belang met de pet naar feiten en de waarheid te gooien, of gewoon er maar wat op los te liegen? Aan overtreders en schenders van wetten die bijvoorbeeld vrijheid van meningsuiting garanderen – dus verkrachters van de democratie – is deze attitude, die tot en met prominenten in de journalistiek wordt uitgedragen, maar al te zéér bekend. En wanneer er toch één loslopende idioot à la Willem Oltmans zijn kop opsteekt en er naar streeft naar waarheid de lezers te informeren, dan wordt hij binnen de kortste keren met behulp van leugens maatschappelijk onthoofd en in strijd met de vrijheid van meningsuiting professioneel voor het leven de mond gesnoerd.

Enkele weken vóór ik in 1992 uit Zuid-Afrika werd getrapt kwam Paul Bijvoet, een voormalige politiebeambte met contacten bij de inlichtingendiensten, me twee maal opzoeken. Ik was indertijd met hem in contact gebracht door Wim Pretorius, de voormalige directeur van de Satour toeristenorganisatie in Amsterdam. Later ontmoette ik Bijvoet als medewerker van de SABC⁹³. Hij had me eens meegenomen naar de Zuidafrikaanse politie-academie en me voorgesteld aan generaal Johan van de Merwe, de hoogste politiefunctionaris in Zuid-Afrika. Met andere woorden, Paul Bijvoet leek iemand om serieus te nemen. Hij kwam me op het hart drukken, dat hem na enig onderzoek op hoog niveau was gebleken, dat ik door toedoen van Den Haag, met name de BVD, onherroepelijk het land uitgezet zou worden. In verband hiermee leek het hem een geschikt moment mij over de volgende zaak te informeren, omdat tot 1992 geen enkele journalist deze zaak had aangedurfd, met uitzondering van Arnold Burlage, die de meest ernstige onregelmatigheden op de Nederlandse ambassade op het spoor was gekomen, maar in allerijl door de bazen van *De Telegraaf* op verzoek van de inlichtingendiensten werd

93 South African Broadcasting Company.

teruggefloten. Ook hij kreeg geen letter van legitieme bevindingen gedrukt.

Wat betekent persvrijheid, één der heipalen der democratie, in de grondwet verankerd, in de praktijk? Het geval Klaas de Jonge, dat volgt is een verbluffend staaltje van rauw despotisme van *the government within the government* in Den Haag anno 1992. *Freedom of the press is not an end in itself*, zei opperrechter Felix Frankfurter al jaren geleden, *but a means to the end of a free society*.

Klaas werd in 1985 als *agent-provocateur* met vier paspoorten van het Koninkrijk der Nederlanden op zak⁹⁴ in Pretoria gearresteerd. Hij had toen reeds geruime tijd Volkswagenbusjes geladen met in Oost Europa en de USSR vervaardigd oorlogstuig stiekem Zuid-Afrika binnen gereden om blanke sportlieden bij stadions of boeren op hun ranch te kunnen opblazen. Hij zag kans de Nederlandse ambassade binnen te vluchten, maar werd er prompt door de Zuidafrikaanse politie weer uitgehaald. Den Haag schreeuwde moord en brand. Zuid-Afrika had de soevereiniteit van Nederland geschonden door wederrechtelijk het ambassadegebouw te betreden en er zonder toestemming een Nederlander uit mee te nemen. Wat Klaas in overleg met Den Haag ten aanzien van het grondgebied van Zuid-Afrika had uitgevreten was natuurlijk irrelevant *pour besoin de la cause*.

De Jonge was van huis uit een ambtenaar van Ontwikkelingshulp, die had meegemaakt hoe de echtgenote van de Zuidafrikaanse communisten-leider, Joe Slovo⁹⁵, werd opgeblazen nà ontvangst van een postpakketje uit Pretoria. Hij begon een kruistocht tegen het apartheidsregime en zou het ANC helpen soortgelijke tegenacties te ontketenen.

Maar Klaas had met in vreemde staatsdienst te treden zijn Nederlanderschap verspeeld. Had men zich dit tijdig in Pretoria gerealiseerd, zou men de man dus ook niet nà een krachtig Haags protest naar de Nederlandse ambassade hebben teruggebracht. Lubbers en Van den Broek hielden topberaad. Tegen iedere prijs diende te worden voorkomen, dat bij een openbaar proces in Pretoria de waarachtige rol van De Jonge, volledig gesanctioneerd door Den Haag ten overstaan van de wereldgemeenschap naar buiten zou komen. De enige methode om een internationaal schandaal te voorkomen, waarbij het keurige vaderland met de billen bloot zou komen te staan, was om Klaas de Jonge binnen de kort-

94 Zoals ook Tom Struick van Bemmelen (VVD) mij later zou bevestigen.

95 In 1994 minister voor Woningbouw in het door Nelson Mandela samengestelde kabinet.

ste keren weer Nederlander te maken. Er was dermate haast geboden, dat het van een koninklijke signatuur voorziene decreet per telex naar de ambassade in Pretoria werd geseind voor het geval de Zuidafrikanen er achter zouden komen, dat ze geen verplichting hadden hun arrestant te retourneren. Klaas werd teruggebracht. Einde verhaal. Toch niet helemaal.

Intussen zou men zonder een overdosis aan verbeeldingskracht aan te wenden de onfortuinlijke nonchalance van de vader, Prins Bernhard en diens Lockheed-honoraria, naast die ongepaste handtekening van zijn dochter voor het redden van een *franc tireur* kunnen leggen en moeten concluderen, dat de *link* naar Beatrix met de reddingsoperatie in Pretoria een uitglijder van formaat is geweest. Ik besprak die handtekening van de koningin later met twee kamerleden, beiden juristen. Zij waren van mening, dat wanneer deze misère het daglicht zou zien "dan zitten we in Den Haag met een Watergate..."

De komende pagina's zullen in dit verband aantonen wat de modus operandi van Den Haag zijn om wat niet door de beugel kan in de kiem te smoren.

De aanwezigheid van De Jonge binnen het ambassadegebouw in Pretoria betekende in de praktijk, dat het ANC over een eigen man binnen het Nederlandse communicatie-apparaat beschikte met alle mogelijkheden van dien naar de buitenwereld. De door de toenmalige Zuidafrikaanse regering als terreur-organisatie verboden ANC-leiding opereerde via Klaas en de Nederlandse diplomatieke dienst binnen de grenzen van de aldus geboden nieuwe mogelijkheden⁹⁶. Carla Meijer, de secretaresse van Baron Bentinck had daarnaast een logé uit Amsterdam, Pauline Osse, een juffrouw met bindingen met anti-apartheidsbewegingen en andere vijanden van de regering in Pretoria. Het hele stel schuilde onder de paraplu van Hans van den Broek.

De Zuidafrikaanse geheime dienst zag in, dat de ambassade een verkappt hoofdkwartier van het ANC was geworden. Men alarmeerde bevriende personen in Nederland en kort daarna vertrokken twee specialisten van de Koninklijke Marechaussee Harry de Jong en Henk Steenis naar Pretoria, formeel om De Jonge te bewaken, maar in werkelijkheid om na te gaan wat er zich binnen het ambassadegebouw afspeelde en in flagrante strijd was met de internationale verplichtingen van Nederland jegens gastland Zuid-Afrika.

⁹⁶ Nederland schond alle regels die gelden voor buitenlandse diplomatieke vestigingen in gastland Zuid-Afrika.

De beide marechassees waren met stomheid geslagen omtrent de bewegingsvrijheid van De Jonge onder verantwoordelijkheid van Baron Bentinck. Met andere woorden, de Zuidafrikaanse klachten werden bevestigd. Er werd rapport opgemaakt en naar Den Haag gezonden. Intussen arriveerde minister Van den Broek zelf in Pretoria op een missie voor de EEG met zijn Italiaanse en Luxemburgse collega's. Marechasse De Jong vroeg belet aan en heeft de bewindsman ter plekke gedurende één uur onder vier ogen uiteengezet wat zich binnen de ambassade op Zuidafrikaans grondgebied afspeelde. De wijze waarop het verboden ANC en Klaas de Jonge over de faciliteiten van de diplomatieke dienst konden beschikken liep de spuigaten uit. Bentinck werd overgeplaatst naar Parijs. Mejuffrouw Carla Meijer werkt in een winkel op Schiphol.

Informant Bijvoet benadrukte, dat wanneer ik terug in Nederland zou zijn ik zijn informatie zou kunnen natrekken bij een gepensioneerde functionaris van de Koninklijke Marechasse, Arie van de Kerkhof, niet alleen een persoonlijke vriend van Bijvoet, maar nauw bij de operatie De Jong-Steenis betrokken om te onderzoeken wat Klaas de Jonge nog meer op zijn kerfstok had. Ik heb dus in augustus 1992 eerst uitvoerig met Arie van de Kerkhof gesproken, die een ontmoeting met marechasse Harry de Jong voor me regelde, welke eveneens twee uur duurde, en waarvan ik in extenso aantekeningen maakte. Alles wat Bijvoet had meegedeeld klopte als een bus, en ging in details aanzienlijk verder ten nadele van de ambassade in Pretoria, Bentinck en Van den Broek.

Ik sprak met Harry de Jong bij Dikker & Thijs. Het is waar dat dit gebeurde op basis van vertrouwelijkheid. De inhoud van dit gesprek moet ik dan ook nog altijd publiceren en dit zal in de later te verschijnen memoires gebeuren. Ik heb tot dus verre slechts volstaan met mijn conclusies van wat we bespraken aan te geven.

De Nationale Ombudsman, Mr. Drs. M. Oosting zou later, mede op aandringen van de kamerleden Piet Stoffelen en professor Erik Jurgens, een onderzoek naar waarom ik uit Zuid-Afrika werd gegooid instellen. Onder ede verklaarde marechasse De Jong tegenover hem mij maar dertig minuten in een café in Amsterdam te hebben gesproken. Daarbij had ik naar enkele personen gevraagd. De Jong noemde Klaas de Jonge en Bentinck of Van den Broek niet bij naam, volgens Oosting, en verder zou de ontmoeting over *koetjes en kalfjes* zijn gegaan⁹⁷

97 Volgens een rapport van de Nationale Ombudsman aan mij van 5 juli 1994.

Waarom loog Harry de Jong tegen de Nationale Ombudsman, zelfs over de toedracht van de ontmoeting met mij? Hij staat onder extreme druk vanuit Den Haag", aldus zijn vriend Arie van de Kerkhof, die zelf tegenover de Nationale Ombudsman onder ede een volkomen irrelevant kletsverhaal afstak. Marechaussee De Jong wilde kennelijk zelfs tegen de Nationale Ombudsman niet toegeven Van den Broek in Pretoria rechtstreeks te hebben ingelicht omdat hij zijn bevindingen te schokkend vond om ze volledig aan papier toe te vertrouwen.

Terwijl *de overheid* alles in het werk stelde om de Van den Broek, Bentinck en Klaas de Jonge-episode met ongewone vehementie de kop in te drukken bleven betrokken functionarissen van de Koninklijke Marechaussee, onder wie generaal-majoor Hans Rademakers verontwaardigd over wat zich in Pretoria in strijd met het internationaal recht in naam van het Koninkrijk had afgespeeld. Men bleef uit deze hoek naar openbaarheid zoeken. Er dienden koppen te rollen en rekeningen te worden vereffend. Maar hoe de werkelijke gang van zaken in de openbaarheid te krijgen? De heren zagen mij, zojuist uit Zuid-Afrika gesmeten, als een soort laatste kans. Maar op het moment, dat ik hen nodig had om door mij gedane mededelingen te boekstaven trokken zij zich onmiddellijk terug in hun schulp en weigerden hun bek open te doen. Ik moest verder maar zien hoe voor hen de kastanjes uit het vuur te slepen.

Zelfs gepensioneerde kopstukken van de Koninklijke Marechaussee, die exact op de hoogte waren, zwegen toen het puntje bij het paaltje kwam als het graf, omdat ze uiteindelijk allemaal de ruggegraat missen het Koninkrijk, dat hen een levenlang op de been hield en een uitstekend leven heeft geboden, naar eer en geweten daadwerkelijk te dienen. Erger: ze bleven ook bij het onderzoek van de Nationale Ombudsman onvolledig, of liever, zowel Van de Kerkhof als De Jong legden pertinent onware verklaringen af. Wat moet je dan nog verder als journalist, als eenling? Niet voor niets typeerde Joseph Luns mij eens voor de Belgische BRT als "een éénmotorige mug".

21 Corruptie

De inlichtingen gegeven door Paul Bijvoet in Zuid-Afrika en nader gepreciseerd door Arie van de Kerkhof bleken niet alleen waar te zijn, zoals ook Harry de Jong mij bevestigde – en waarover hij loog bij de Nationale Ombudsman⁹⁸ – schetsten een affaire Klaas de Jonge die feitelijk nog een graadje ernstiger was, dan een handtekening van de koningin versieren om een terrorist uit de rechtszaal in Pretoria te houden.

De traditie wil, dat H.M. de Koningin om advies aan de minister van Buitenlandse Zaken vraagt, bij het aanwijzen van een particulier secretaris voor het staatshoofd. Deze gewoonte is begonnen in de dagen, dat Beatrix nog prinses was en minister Luns de heer C.J. van Schelle naar voren schoof.

Ruim vijf jaar na het débacle met Bentinck en Klaas de Jonge in Pretoria vroeg de koningin aan Hans van den Broek, of hij suggesties voor de misschien wel meest vertrouwelijke post in het Koninkrijk wilde doen, want de heer Quarles van Ufford ging vertrekken. En ziet, wie zou het worden? Dezelfde Hendrik Baron Bentinck van Schoonheten, de man, die vanwege een rapport van de Koninklijke Marechaussee met zijn staart tussen de benen uit Zuid-Afrika had moeten vertrekken, niet alleen omdat hij zich had geëncanaillerd met een wapensmokkelaar, maar vooral omdat hij de verplichtingen van de ambassade jegens het gastland Zuid-Afrika met voeten had getreden.

De Koninklijke Marechaussee is het gewapende onderdeel der krijgsmacht, dat waakt over het koningshuis. Fel was de verontwaardiging in de top van dit legeronderdeel wegens het in de waagschaal te leggen van de onkreukbaarheid van het staatshoofd door een handtekening voor Klaas de Jonge te regelen, en vervolgens één der hoofdschuldigen in deze penibele affaire één der meest eervolle posities in het Koninkrijk toe te kennen. Men nam het vooral premier Lubbers en minister Van den Broek hoogst kwalijk dat zij solden met het prestige van hare majesteit door haar signatuur te vragen voor het afdekken van de louche Klaas-de-Jonge- affaire, welke geïnitieerd was door Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingshulp.⁹⁹

98 Als bewezen in het rapport van 5 juli 1994.

99 De Jonge was immers aanvankelijk door de dependance van Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingshulp, naar Afrika gezonden.

Koningin Beatrix is geen politica, die zich gemakkelijk zou laten ringeloren door haar ministers, ook al leende zij zich misschien tot een handtekening voor Klaas de Jonge. Misschien sympathiseerde zij aanvankelijk zelfs wel met diens activiteiten tegen Zuid-Afrika, zoals veel Nederlanders die dagen deden.

Anderzijds leidt de koningin niet voor niets "een schaduwregering vanuit paleis Noordeinde", zoals Harry van Wijnen terecht heeft geschreven. Beatrix was als kind al een stampvoetend meisje, wanneer zij haar zin niet kreeg en moest in haar adolescentie door haar begeleidster, *Miss B.B.* geleid worden en tot een meer rationele opstelling overgehaald worden. Er bestaat geen enkele twijfel over, dat toen de heren Lubbers en Van den Broek haar verzochten binnen de kortste keren het decreet te tekenen waarbij een internationaal schandaal in Pretoria rond Klaas de Jonge voorkomen kon worden, hare majesteit bijzonder goed wist wat ze deed.

Het is met haar nog niet zover gekomen als met wijlen koning Boudewijn, die één dagje aftrad als majesteit, omdat hij het verdomde zijn handtekening onder een abortuswet te plaatsen. Lijkt me ook geen lolletje voor de man van Fabiola, die een levenlang verdriet kende omdat zijn huwelijk kinderloos zou blijven, en waardoor hij het Koninkrijk geen opvolger kon leveren.

Ik zocht dus bondgenoten om dit ijzeren gordijn rond de affaire te doorbreken. Ik informeerde Jan Tromp en Jos Slats bij *De Volkskrant*. Geen van beiden zagen kans, ondanks vrij hardnekkige pogingen hiertoe het door de *rode knop* hermetisch afgesloten cordon rond de affaire te doorbreken. Slats was het actiefste om toch te slagen. Hij benaderde Harry de Jong van de Koninklijke Marechaussee, die zei hem niet te woord te kunnen staan zonder toestemming van Buitenlandse Zaken, waar zijn rapport naar toe was verzonden. Aan de hand van de fameuze Wet Openbaarheid van Bestuur vroeg Slats vervolgens inzage in dit stuk van de Koninklijke Marechaussee over de toestanden rond Klaas de Jonge op de ambassade in Pretoria. Hij ontving het natuurlijk niet. Ik kreeg zelf tot tweemaal toe journalisten op bezoek, zogenaamd om mij te interviewen, maar in werkelijkheid om er achter te komen of ik wellicht in het bezit was van een kopie van dit befaamde rapport over, onder anderen, de privé-secretaris van hare majesteit, Baron Bentinck. Uiteindelijk stelde Jos Slats als journalist van *De Volkskrant* 22 vragen aan minister Hans van den Broek over de hele affaire en kreeg eveneens nul op het rekwest. "We worden belazerd", verzuchtte Slats na maanden lang zich hiervoor te hebben ingezet.

Natuurlijk werd er met man en macht aan gewerkt dat de feiten en de waarheid onzichtbaar zouden blijven. Dat was dus wederom de georganiseerde Haagse Censuur waar professor van Hamel al in 1961 op doelde. Voor de zoveelste maal zouden de werkelijke boosdoeners vrijuit gaan en moesten Tromp, Slats en ik verstek laten gaan bij het achterhalen van dit complot. De journalist die zich er vervolgens bij neerlegt, niet langer strijdbaar is en over gaat tot de orde van de dag, wordt mijns inziens medeplichtig aan de algemene corruptie.

Okay: Tromp en Slats maken deel uit van de vaste staf van *De Volkskrant* en zijn onderhevig aan richtlijnen en besluiten van bovenaf, terwijl Harry Lockfeer als hoofdredacteur op zijn beurt is opgenomen in het college van hoofdredacteurs, een semi-overkoepelend controlelichaam inzake wat wèl of niet publiceerbaar is en op welk moment ernstig rekening gehouden dient te worden met de mogelijke toorn van *Den Haag*.

In de jaren dat ik met André Spoor samenwerkte is mij hier het nodige over ter ore gekomen. Om die reden bewonderde ik hem dus ook, omdat hij zich door Den Haag of de *rode knop* niet liet intimideren. Na zijn vertrek is het dan ook snel bergafwaarts gegaan met het *NRC-Handelsblad* dat vandaag aan de dag vis noch vlees is. De pep is uit die krant en dat heeft te maken met de voorgeschiedenis van de journalisten die tegenwoordig die krant maken.

Uiteindelijk zijn Volkskrant-journalisten ook met handen en voeten gebonden, zeker vergeleken bij mij, die een leven lang een vrije vogel is geweest. Deels gedwongen vanwege het persona-non-grataschap opgelegd door Luns, en deels als vrije keuze, omdat ik ook zonder sabotage vanuit Den Haag een levenlang free lance journalist zou hebben willen zijn om censuur in welke vorm ook te kunnen bestrijden. G.K. Chesterton (1874-1936), de Britse essayist schreef, *We do not need censorship of the press. We have a consorship of the press.* Ik was niet bereid me ooit aan censuur te conformeren.

Wat belette het Jos Slats om niet in een fax aan mij, maar in zijn krant te berichten, "Ik probeer de feiten in Den Haag te achterhalen, maar wordt door Van den Broek en Buitenlandse Zaken belazerd? Met andere woorden, geachte lezers, de door u gekozen en in het zadel gehouden personages der overheid belazeren u!"

Ik bewonder Slats hoe hij zich jaar in jaar uit inspant om aan te tonen hoe de goegemeente bijvoorbeeld door de BVD, dus de minister van Binnenlandse Zaken en de notoire Arthur Doctors van Leeuwen, wordt besodemieterd. Onlangs nog toonde hij aan hoe een burger door de

Raad van State in het gelijk werd gesteld en inzage in zijn BVD-dossier mocht hebben. Hij werd met twee waardeloze, nietszeggende vodjes papier afgescheept. Slats meldt dit in *De Volkskrant* en daarmee basta. Op die manier reduceert ook hij de actieve onderzoeksjournalist tot een man die, zoals de Japanners zeggen, bloemen op water tekent. Slats zou op de voorpagina van *De Volkskrant* in vette letters, samen met Jan Tromp desnoods hebben moeten uitroepen: WE WORDEN BELAZERD. Dat was de tactiek, die ik in 1970 volgde via Joris van den Berg bij *Vrij Nederland* om minister Luns te dwingen zijn intimidatie van de NOS-televisie te beëindigen en niet langer belemmeringen op te werpen, om te verhinderen dat de NOS een door mij gemaakte film met medewerkers van JFK zou uitzenden, waardoor de minister zonder meer in zijn hemd zou komen te staan. Dit soort doortastendheid bij journalisten is in 1994 met een kaarsje te zoeken. Men laat zich al te gemakkelijk intimideren. Dit verlaagt de invloed van de pers tot een misdeelde-positie in de constante strijd tussen besodemieters aan de top, die altijd maar weer vrijuit gaan, en de weerloze, dikwijls gedupeerde massa aan de basis. Journalisten zouden de vechters moeten zijn, die voor de rechten van het volk de Haagse arena betreden. Maar wat doen ze? Bij de eerste opgeworpen beletselen bij de pakken neer gaan zitten, want het kan immers in het eigen belang zijn met de schurken te collaboreren?

22 Van den Broek vertrekt

Ik moest de klus van wat in Pretoria was gebeurd en de rol hierin door koningin Beatrix gespeeld, zij het door Lubbers en Van den Broek opgedrongen, met als sluitstuk de benoeming, notabene, van diezelfde Bentinck als super-vertrouwensman van hare majesteit, in mijn eentje zien te klaren en de informatie hierover bij het publiek zien te krijgen.

Ik belandde bij de *Media Krant*, een door Paul van Weel opgezet maandelijks uitgave met media informatie gefinancierd door een zekere Jan Hulleman uit Almere¹⁰⁰. Paul slaagde erin, samen met zijn vriend Ronald, een blad van vele tientallen pagina's op de markt te brengen dat dikwijls uitstekende informatie leverde welke nergens anders was te vinden.

Op 15 december 1992 verscheen over twee pagina's mijn overzicht van de hier in hoofdstukken 20 en 21 in het kort weergegeven misère.

Op 8 december 1992 had ik de ontwerp tekst van mijn Bentinck-Klaas-de-Jonge-reportage via de grootmeester van het Huis van Oranje, Floor Kist aan de koningin toe gezonden. Op 9 december was in het zenuwcentrum van het Koninkrijk bekend wat er *allegro ma non troppo* op 15 december bekend zou worden. Informatie dus, die men met man en macht sedert 1985 uit de publiciteit had weten te houden, te beginnen met Burlage bij *De Telegraaf* en eindigend met Tromp en Slats bij *De Volkskrant*. "Staatsvijand nummer één", zo moeten de schurken hebben geredeneerd "ontmaskerd verdomme weer wat niet behoort te worden ontmaskerd".

Zou er een kop vallen? Welke? Hans van den Broek werd plotseling ziek en kon niet mee naar een top in Edinburgh, Schotland. Om 11:00 uur in de ochtend van 15 december bood minister Van den Broek zijn ontslag als minister van Buitenlandse Zaken aan de koningin aan. Om 14:00 uur die middag kondigde een zichtbaar nerveuze premier Lubbers het vertrek van zijn nummer één in de diplomatieke dienst aan. "Als een donderslag bij heldere hemel" of "het best bewaarde geheim in politiek Den Haag sedert honderd jaar" schreven de parlementaire redacteurs voor hun lezers van twee vooraanstaande dagbladen. Niets donderslag. Niets super geheim. Gewoon recht doen aan een onthulling van feiten,

100 Luttele maanden na het verschijnen van het Bentinck-Klaas-de-Jonge-verhaal trok Hulleman zich als financier terug en de Media Krant sloot voorgoed de poorten. Er kraaide verder geen haan naar.

door dienstdoende functionarissen van de politie hier en in Zuid-Afrika aangedragen, en na zeven jaar gedwongen onderdrukking aan de publiciteit vrijgegeven.

Normaliter worden vooraanstaande politici, die om één of andere reden snel geloosd moeten worden, in de Raad van State bijgezet. Een eclatant voorbeeld dezer dagen is de aldaar tot het bittere einde geplante Max van der Stoel, oud-rommelaar bij de super geheime club *Gladio*. Is dit college echter onverhoopt vol, dan zijn er altijd wel gaatjes te vinden in Brussel, waar al vele rijkszonen werden afgevaardigd als Mansholt, Andriesen, Van Eekelen en Luns zelf. Nu zou dus Van den Broek met lange tanden ingepast worden ergens in de EEG-top. Maar, zo werd gewaarschuwd, wanneer Lubbers onverhoopt Jacques Delors zou opvolgen, dan moest Van den Broek weer verdwijnen of opnieuw elders een gat gaan opvullen, tenzij inmiddels bij de Raad van State een plaats zou zijn open gevallen.

Om 16:00 uur op 15 december 1992 rolde de *Media Krant* van de persen. Paul en Ronald kwamen mij in de late middag de eerste exemplaren brengen met de mededeling dat Hans van den Broek eerder die middag als minister de plaat had gepoetst. Ja, hoe is dit exact in zijn werk gegaan? Er wordt dermate formidabel door overheidsfunctionarissen gelogen wanneer *het landsbelang* of *de nationale veiligheid* zulks vereist, dat je doorgaans twintig, dertig of veertig jaar moet wachten vóór er valt te reconstrueren wat er is gebeurd.

Beatrix kennende, moet zij Van den Broek bij het lezen van de tekst in de *Media Krant* hebben vervloekt. De burger mag dan geneigd zijn er vanuit te gaan, dat men elkaar in Den Haag aan de top over en weer naar behoren informeert, vergeet dat maar gauw, zoals ik aanstonds zal aantonen. Ook premier Lubbers worden bepaalde vitale gegevens bij het nemen van beslissingen onthouden omdat deze niet in de kraam van zijn gewaardeerde collega's, of hun juridische adviseurs te pas kwamen.

De koningin moet zich onmiddellijk gerealiseerd hebben dat de man die in het vertrek aan haar kabinet annex was, haar privé-secretaris dan misschien wel in het adel-boek, de *rode verklikker* stond, maar intussen wel in de diplomatieke dienst in Pretoria een aantal onbehoorlijke manoeuvres had uitgehaald en om die reden uit Zuid-Afrika was weggezonden. Bentinck's staat van dienst was dus niet onberispelijk.

Deze onnodig pijnlijke situatie binnen hare majesteits werkruimte op paleis Noordeinde was door Van den Broek veroorzaakt met diens advies Bentinck te benoemen. Hem op staande voet ontslaan zou de

Media Krant veel te rechtstreeks in het gelijk stellen, want we presenteerden de twee pagina's rond een levensgroot portret juist van Baron Bentinck.

Hare majesteit moet direct Lubbers op het matje hebben geroepen. Ruud heeft nooit al te veel tijd nodig om lont te ruiken, wanneer er een politiek vuurtje smeult. Als geboren fikser loste hij dit probleem kortdaat op. Van den Broek zou als hoogste verantwoordelijke man voor Bentinck in Pretoria en nu op Noordeinde de klappen zelf maar moeten opvangen en terwille van het landsbelang, de positie van de koningin, Lubbers zelf en Bentinck veilig te stellen. Er diende snel gehandeld te worden, want het parlement ging op Kerstreces. Niemand zou er iets van begrijpen en tegen de tijd dat de rook was opgetrokken was het 1993. Dan was iedereen op wintersportvakantie geweest, en zat Van den Broek hoog en droog in Brussel, en ach wie van de persmusketen zou de zaak dan nog verder willen uitzoeken? De bom, die naar een Haagse Watergate had moeten leiden, was tijdig onschadelijk gemaakt en de vensters konden weer worden open gezet.

De enkele journalist die toch is gaan navragen of hare majesteit wellicht een decreet had ondertekend, waarbij Klaas de Jonge net op tijd weer Nederlander werd gemaakt om een opzienbarend proces in Pretoria te ontlopen, kreeg van overheidswege te horen, "Ach dat kan best zijn gebeurd, maar de koningin tekent wel honderd officiële stukken per dag, dus weet zij veel wat ze ondertekent?" Ook een parlementaire medewerker van D66, die omdat hij me kende wist, dat ik naar alle waarschijnlijkheid mijn werk behoorlijk had gedaan, kreeg bij navraag van de zijde van de overheid te horen dat hare majesteit, toen zij voor Klaas de Jonge mogelijk haar handtekening heeft gezet, zij zich dit niet bewust moet zijn geweest. Beatrix afgeschilderd als imbeciel.

De parlementaire medewerker gaf me in alle ernst deze, hem op de mouw gespelde, informatie door, alsof hiermee de kous af was. Wat ik maar niet kan begrijpen, en in eenenveertig jaar journalistiek-bedrijven nooit heb begrepen, is dat parlementariërs en journalisten wanneer zij officiële instanties om informatie vragen er vanuit gaan, dat ze een eerlijk of juist antwoord zouden krijgen. Er wordt namelijk bij het leven door de instanties gelogen of gefantaseerd, en de ontvangers van *informatie* maar tegen beter weten in iets projecteren wat er niet is en nooit is geweest. Ik leerde toen ik voor het eerst er in mijn eentje op uit ging in Rome in 1956, dat wanneer je werkelijk onafhankelijke journalistiek bedrijft je binnen de kortste keren niet alleen met de macht in Den Haag

in conflict komt, maar tegen boeventuig aan loopt, zoals ambassadeur H.N. Boon, die snel bij mijn hoofdredacteur ging klikken, dat ik met Soekarno aan de haal was gegaan en dus een ordinaire landverrader zou zijn.

De pers draagt een belangrijk deel van de schuld en verantwoordelijkheid, dat de kiezers in deze democratie meer dan miserabel worden geïnformeerd over wat zich werkelijk achter de Haagse coulissen afspeelt. Wanneer de regering Kok geen puf heeft om Van den Broek voor te dragen als secretaris-generaal voor de NAVO, zal een ieder die deze rapportage heeft gelezen begrijpen, dat zolang Wim Kok op de bok zit – als trouwe kompaan van Lubbers – deze mijnheer binnen de grenzen van het onopvallende nooit of te nimmer regeringssteun kan verwachten. Ook op Huis ten Bosch, geen te verwaarlozen factor heden ten dage, ziet men Van den Broek liever gaan dan komen, niet alleen na de stunt van de wapensmokkelarij van Klaas de Jonge, maar misschien nog meer na het in de maag splitsen van de heer Bentinck van Schoonheten als geheimbewaarder voor de Oranje-vorstin, een man die op geen onbesproken gedrag in de diplomatieke dienst kon bogen.

De achteloze krantelezer of televisiekijker krijgt bij de huidige deplorable stand van zaken slechts opgedist dat de regering de heer Van den Broek niet naar voren schoof bij de NAVO omdat in het verleden de heren Dirk Stikker en Joseph Luns die post namens Nederland bekleedden. Het is nu tijd voor de Belg Willy Claes.

En wie protesteert in Den Haag namens Van den Broek? Natuurlijk weer Frans Weisglas de zogenaamde VVD-parlementariër, die in werkelijkheid in de Tweede Kamer zit namens de Van den Broek-aanhangers op de apenrots¹⁰¹. Hoe ik dit weet? Onder meer van binnenuit de VVD en op gepast niveau. Wanneer Peter de Graaf dus op 12 september 1994 in *De Volkskrant* met dit verhaal komt krijgt de lezer geen werkelijk inzicht in het vertraagde demasqué van de oud-minister van Buitenlandse Zaken, die op een haar na hare majesteit zelf met haar handtekening voor *franc tireur* De Jonge in de ernstigste constitutionele crisis sinds Lockheed had gestort. De lijn van Van den Broek, van diens aanhangers zowel op BuZa als bij de inlichtingendiensten en andere subversieve col-laborateurs en vijanden van de democratie, kan regelrecht worden doorgetrokken naar de befaamde *rode knop* van professor Van Hamel. Maar dergelijke zaken uitzoeken, daar komen ze alleen in Amerika aan toe. Daar is het Haagse politieke poppenhuis te petieterig voor.

101 Zoals het ministerie van Buitenlandse Zaken niet voor niets in de wandelgangen wordt genoemd.

Intussen had ik al vanuit Zuid-Afrika in 1991 pogingen in het werk gesteld om opnieuw steun te verkrijgen van de NVJ nu de eerste geheime stukken uit Den Haag in Zuid-Afrika waren aangekomen en het bewijs leverden, dat de overheid beschuldigd kon worden van machtsmisbruik.

Wim Klinkenberg, vice-voorzitter van de journalistenvereniging schreef me in ieder geval, "Je nieuw beschikbare materiaal van Buitenlandse Zaken is absoluut verpletterend! Samen met jouw dagboeken zijn ze een onweerlegbare opmaat...¹⁰²" Hij knokte regelmatig binnen het NVJ- bestuur onder leiding van Reinier Hopmans, Hans Verploeg en anderen, om mijn zaak warm te houden.

Ik faxte Verploeg vanuit Zuid-Afrika op 31 januari, 16 februari en 22 februari 1991 om op 22 april 1991 pas een antwoord te krijgen. Op 26 april 1991 verzocht ik Verploeg te willen regelen dat ik in een ontmoeting met het NVJ bestuur mijn zaak nader zou kunnen bepleiten¹⁰³. Daar kwam verder helemaal geen antwoord op.

Begin december 1991 nodigde Jan Lenferink me uit in zijn show op televisie en vloog ik dus naar Amsterdam, waarbij ik op 18 december 1991 in Nieuwspoort een aantal journalisten informeerde tijdens een kleine persconferentie over de stukken, die ik in bezit had gekregen – en deelde een aantal fotokopieën uit. Ik vertelde dat ik van plan was deze keer tot het bittere einde door te knokken tot de onderste steen boven was. Zowel Reinier Hopmans als Wim Klinkenberg waren namens het NVJ bestuur aanwezig. Toen ik me de opmerking permitteerde, dat ik vrijwel nooit antwoord ontving van de NVJ wanneer ik vanuit Zuid-Afrika dringende zaken wenste te overleggen, viel Hopmans, als voorzitter in de rede, en zei, "Dat is onzin". Ik was niet alleen woedend, omdat Hopmans gewoon loog, maar omdat ik me realiseerde, dat de NVJ de beschermengel vertegenwoordigde in mijn strijd op leven en dood tegen de Staat en die onzichtbare hand van de derde macht, de *rode knop*, en hem dus nodig had. Bovendien was mij in het American hotel, waar ik als gast van Lenferink logeerde, een brandbrief van Hans Verploeg van de NVJ gebracht, waarin mij door hem werd verboden in mijn komende persgesprek in *Nieuwspoort* zelfs maar aan mijn lidmaatschap van de NVJ te refereren. Iets bespottelijker had ik in de dertig jaar dat ik lid ben geweest van de journalistenvereniging niet eerder meegemaakt. Later

102 Brief d.d. 20 augustus 1991.

103 Op dat verzoek kwam in het geheel geen antwoord, en dit zou door NVJ voorzitter Hopmans tijdens mijn persgesprek in Den Haag worden ontkend.

zond Verploeg me een andere brief welke mij verbood mijn lidmaatschap van de NVJ te vermelden, wanneer ik over de zaak Klaas de Jonge, Baron Bentinck en Hans van den Broek zou schrijven¹⁰⁴.

Op 13 januari 1992 had ik een gesprek van minder dan één kwartier met het bestuur van de NVJ waaronder Hopmans, Verploeg, Klinkenberg, en de juriste Inge Brakman. Wat bleek was, dat het bestuur 25.000 gulden had gevoteerd om mijn zaak tegen de Staat met advocaat Vermeer¹⁰⁵ te ondersteunen. Het bestuur stond namelijk op het standpunt, dat mijn zaak eigenlijk alle journalisten in het land aanging, want minister Luns had in zijn brieven de NVJ net zo grof belazerd als het lid Willem Oltmans door er op los te liegen wat betreft zijn toezeggingen. Die middag vertrok ik nog naar Johannesburg, niet wetende dat de *rode knop* iets heel anders voor me in petto had, namelijk uitwijzing uit Zuid-Afrika omdat ik voor de CIA zou werken...

104 Toen in 1994 Verploeg deze commandertrucjes ook bij mijn advocaat probeerde, kreeg hij het antwoord, dat deze jurist zich geen persbreidel uitgerekend door de NVJ liet aanleunen.

105 Ik vond de heer Vermeer via Pieter Lakeman, voor wie Vermeer als eerste van een rij advocaten dikwijls in de bres springt.

23 Schade door laster

Intussen werd besloten, vooral op aandringen van het PVDA-kamerlid professor Erik Jurgens¹⁰⁶ die zich buitengewoon energiek voor mijn zaak heeft ingezet, dat het NVJ-bestuur een ontmoeting zou hebben met de vaste kamercommissie van Buitenlandse Zaken in aanwezigheid van minister P.H. Kooijmans, die tekst en uitleg moest komen geven over wat er rondom mij aan de hand was. Dit zou kunnen leiden tot een regelrechte opdracht van de commissie aan de minister de procesgang stop te zetten en via rechtstreekse onderhandelingen een schaderegeling te bewerkstelligen. En tevens om het smijten met belastinggeld door de overheid om de schavuitenstreken van Luns & Co af te dekken zo snel mogelijk te beëindigen.

Ik had mijn hoop op deze bijeenkomst gezet. Er lag immers ook het precedent van de cineast Joris Ivens op tafel? In 1985 reisde de toenmalige minister van WVC in het kabinet Lubbers, Brinkman, naar Parijs om deze filmmaker een Gouden Kalf te gaan bezorgen. Ook hij was zijn leven lang gekoeieneerd en gesaboteerd door Den Haag als lid van de Communistische Partij, maar ook als symphasant met de Indonesische vrijheidsstrijd van Soekarno. In 1985 schonk het Filmmuseum hem 100.000 gulden om zijn archief op orde te brengen. Het Fonds voor de Nederlandse Film en de Raad van Beheer van de NOS schonken ieder nog eens 300.000 gulden om een China-film voor vertoning gereed te maken. Folkert Jensma berichtte in de NRC "Gerehabiliteerde zesentachtigjarige filmer ontvangt op één avond 700.000 gulden."¹⁰⁷ Ivens zou echter spoedig overlijden.

In mijn geval wenste ik het woord *rehabilitatie* niet te horen. Hoe zouden veile schurken, die wederrechtelijk en met pure laster mij een levenlang voor rotte vis hebben uitgemaakt, mijn aanzien bij de gemeenschap kunnen herstellen? Ivens werd in Rotterdam een gala-voorstelling aangeboden, waarbij hij naast Beatrix mocht zitten en een ridderorde ontving. Ik heb hare majesteit geschreven, dat ik een koninklijke onderscheiding hoogstens op mijn piama zou spelden gezien de wijze waarop men in het Koninkrijk lintjes liet regenen. Ook heb ik geen behoefte op een gala naast haar te mogen zitten. Ik wil gewoon afrekenen. Een *Wiedergutmachung* moet mogelijk zijn, ook zonder Beatrix.

¹⁰⁶ Jurgens kent mij dan ook al vijfentwintig jaar uitstekend.

¹⁰⁷ NRC Handelsblad, 12 september 1985.

Op 24 maart 1993 vertrokken na veel vijven en zessen Hans Verploeg, Wim Klinkenberg en Inge Brakman van het NVJ-bestuur naar het binnehof voor de ontmoeting met Kooijmans en de vaste kamercommissie van Buitenlandse Zaken. Ik had een kleine lobby uitgevoerd en was bijvoorbeeld op introductie van Hans Gualthérie van Weezel op bezoek geweest bij diens partijgenoot Jaap de Hoop Scheffer, oud-secretaris van Hans van den Broek. Hij hoorde me keurig aan en zou geen vin verroeren om me te helpen want de *Befehl ist Befehl*-mentaliteit van Buitenlandse Zaken wint het bij deze types * ber alles*.

De PVDA zette zich voor mijn zaak in en ook D66 hielp krachtig mee. Als oud-medewerker van *De Volkskrant* was de jurist Gerrit-Jan Wollfensperger al in de zeventiger jaren mij te hulp gekomen in de krant. De buitenlandspecialist van D66, Doeke Eisma verklaarde ook in het VARA programma *Spijkers met koppen*, dat er geen twijfel over diende te bestaan, dat de Staat mij schadeloos moest stellen.

Alleen Frans Weisglas (VVD) ging echt dwars liggen en wees iedere verzoeningspoging in mijn richting resoluut af. Op die manier zou het NVJ-beroep op de commissie nooit kunnen slagen want een aarzelende CDA-fractie en de VVD samen hadden een meerderheid. Hier ziet men hoe oud-ambtenaren van Buitenlandse Zaken, De Hoop Scheffer en Weisglas, keurig het werk voor het diplomaten-bastion deden, nu als zogenaamde parlementariërs.

Jurgens vertelde me hoe het NVJ-pleidooi op 24 maart 1993 de mist in was gegaan, omdat Verploeg, die het woord voerde, zich slecht had voorbereid en hierdoor mijn zaak opnieuw in de soep was gelopen. "De kamerleden moesten de ware bedoelingen van de NVJ uit Verploeg trekken", aldus Jurgens die avond per telefoon. "Hij heeft het niet erg slim gespeeld. Hij was ook niet zakelijk. Hij is teruggestuurd om zijn huiswerk beter te doen en er komt over vier weken een nieuwe ontmoeting. Hij is ook geen jurist. Misschien kan Inge Brakman beter het woord voeren."

Verploeg kwam bij de tweede zitting, mede na Jurgens te hebben geraadpleegd, beter beslagen ten ijs, maar het uiteindelijke resultaat was, dat er niets gebeurde. Buitenlandse Zaken wist via de stromannetjes De Hoop Scheffer en Weisglas iedere actie in mijn voordeel vanuit het parlement te blokkeren. Er kwam echter onverwachts duidelijke steun van de Haagse rechter.

Op 10 november 1993 wees de derde kamer van de Arrondissementsrechtbank een eerste vonnis. Het belangrijkste winstpunt was, dat de

rechter alle in mijn bezit gekomen stukken niet als verjaard beschouwde, zoals de landsadvocaat met de wet in de hand vurig had bepleit. Wanneer de Staat een burger in het geniep terroriseert, omdat hij een andere mening heeft of uitdraagt, en dan ook nog alle betreffende bewijsstukken als GEHEIM bestempelt, dan is het onbehoorlijk wanneer de overheid het verjaringsprincipe hanteert. Ook bepaalde de rechter, dat de Staat mogelijk veroordeeld kon worden tot het uitkeren van materiële en immateriële schade mits ik als klager kon aantonen, dat het gelazer ook na de beruchte oekaze van Luns uit 1962 – 1964 was doorgegaan. Wie het hier gepresenteerde beknopte overzicht onder de loep neemt zal slechts kunnen concluderen, dat van staatsterreur sprake was. Mijn dagboeken zijn bezaaid met honderden incidenten waaruit steeds weer bleek in welke mate de Staat tegen me op het oorlogspad was¹⁰⁸. De anti-Oltmans-campagne was in het Haagse systeem verweven in een mate, die terugblikkend haast onwaarschijnlijk lijkt.

Op 19 augustus 1992 ontmoette ik in diens werkkamer op het ministerie in Den Haag de secretaris-generaal B.R. Bot. Na afloop werd ik door diens juridische adviseur P.G.L. van Velzen naar de lift uitgeleide gedaan. Ik beklaagde me, dat ik dertig jaar na de overdracht van Nieuw Guinea altijd weer obstakels op mijn weg vond waar de herkomst niet van viel te traceren. "Ach, u hebt in 1957 een uiterst impopulair standpunt inzake Nieuw Guinea ingenomen", aldus juridisch adviseur Van Velzen, "U weet hoe Nederlanders zijn, uw landgenoten zouden u dit niet gemakkelijk vergeven. Dat is de volksaard. Nu moet u de consequenties maar aanvaarden." Hemeltje lief, dit zei de man in 1992! Bovendien hadden niet mijn landgenoten mij Persona Non Grata verklaard, maar de verliezende partij, Luns & Co, die hun huiswerk niet behoorlijk hadden gedaan en alles aan elkaar hadden gelogen om gelijk te kunnen krijgen, maar uiteindelijk zou ik gelijk krijgen. Het ging om een ongecontroleerde wraakoefening in naam der Nederlandse regering door een aantal corrupte hoogwaardigheidsbekleders en leugenaars in elkaar gezet. Ik diende monddood te worden gemaakt, omdat ik op de hoogte was van zaken en gedrag die het licht niet konden verdragen.

Ook mijn privé-leven leed onder de constante barrage van Haagse sabotage en roddels. Mijn dagboeken zijn bezaaid met honderden saillante voorbeelden. Ik noem er een paar.

108 Zie in dit verband ook noot 76.

Een jarenlange vriend, Tage Domela Nieuwenhuis hoorde een diplomaat op de Nederlandse ambassade in Brussel tegen iemand zeggen, "We hebben die man voor het leven buiten gevecht gesteld, net als Willem Oltmans..." Men wist niet dat Tage mij uitstekend kende en mij het incident zou vertellen. Maar wat was er tegen te doen?

Een vriendin van mij, Barones Jacqueline de Gunzburg in New York ontving Joseph Luns op de thee. Zij vertelde bij me te hebben gelogeed in Amsterdam. Luns wond zich weer eens onbedaarlijk op onder het uitstorten van de meest onbeheerste emoties. Precies zoals de minister in 1970 deed toen Carel Enkelaar en Ton Neelissen met hem mijn JFK film kwamen bespreken. Jacqueline vond Luns lichtelijk ridicuul, want ze kende me te goed om hem serieus te nemen.

Caroline Delgado, de Amerikaanse echtgenote van de Spaanse neurofysioloog professor José M.R. Delgado zat tijdens een diner bij de Nederlandse ambassadeur in Madrid naast de diplomaat Leopold Quarles. Zoals ik in deel I van mijn memoires aangaf leerde ik hem al in 1949 kennen. Ik was toen president van de Yale International Club aan de Yale Universiteit in New Haven, Connecticut. Ik nodigde een delegatie uit om de studenten toe te spreken over het conflict met Indonesië. Deze stond onder leiding van F.C.A. Baron van Pallandt, die Leopold Quarles en Robert Fack mee bracht. Jarenlang zou ik met Leopold bevriend blijven tot de vermaarde oekaze van Luns de wereld rond ging. Vervolgens maakte Quarles me zwart bij het leven, waar hij maar kon. Dat gebeurde dus ook tijdens het diner in gezelschap van Caroline Delgado.

Cecile van Lennep-van Roosmale Nepveu was de moeder van *Nijenrode*-vriend Frank, die jong is overleden. Ik bleef zijn moeder in *Het Enserink* bij Vorden altijd opzoeken. Wanneer zij echter een tante van een naburig kasteel vertelde, dat ik zou komen lunchen, was de reactie, "Hoe kun je die communist ontvangen?" De tante las *De Telegraaf* en "wist" dus via het Heitink-Hofland-Zonneveld-circuit van het incident met de Sovjet-diplomaten, dat ik met het Kremlin Luns had willen torpederen... Dit was de *fall out* die de *rode knop*, de derde macht in Den Haag, mij bewust wilde bezorgen, opdat ik nooit meer in het vaderland aan het woord zou komen.

Een laatste treurig voorbeeld is de breuk met Hans en Christine van Ketwich Verschuur. Familie van mij. Zij woonden in Kaapstad. Mevrouw Van Lennep logeerde bij hen, evenals trouwens Joseph Luns zelf. We raakten nà 1986 bevriend en dachten over vele aspecten van Zuid-Afrika hetzelfde. In 1992 vestigden zij zich weer in de residentie en

warempel, niet lang hierna ontving ik een brief van Oom Hans, dat ze van alle contact met mij liever afzagen.

Zo is het mijn hele leven gegaan. Echte vrienden bleven. Andere "vrienden" gingen in lucht op, om onverklaarbaar gebleven redenen. De afvalligen vertegenwoordigden een schoonmaakoperatie in mijn vriendenkring. Maar wat voor verschrikkelijks bijvoorbeeld de Ketwich's te horen hebben gekregen, dat zij aan een buitengewoon hartelijke vriendschap, op zo'n manier een abrupt einde maakten, gaat mijn verstand te boven.

24 Huydecoper van Nigtevecht

Een andere curieuze instelling, bedoeld om de aandacht af te leiden van wat er werkelijk aan onrechtmatigs in het land geschiedt, is ongetwijfeld de Raad van State, bevolkt met juristen, de toverleerlingen van de markies De Callières.

Luns refereerde in zijn geheime codeberichten rond de wereld, dat hij in het bezit was van "een volledig en uitgebreid curriculum vitae" van de schoft Oltmans. Dus, terwijl hij me in de ban deed insinueerde hij bovendien, dat het geval Oltmans aanzienlijk ernstiger was, dan onderhavige missieve verwoordde. Sedert ik hierover in de geheime stukken las heb ik uiteraard hemel en aarde bewogen dit belangrijke onderdeel van mijn Haagse doopceel in bezit te krijgen. Op 1 februari 1991 schreef de jurist van minister Van den Broek naar Zuid-Afrika dat hij het niet had kunnen vinden. De meest onbelangrijke prullaria waren bewaard gebleven en zaten tussen de honderden stukken die me werden gegeven, maar dit sleuteldocument was weg?

Mr. P.G.L. van Velzen loog dus, waar de belastingbetaler hem dan ook voor betaalt, althans zoals het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn taak interpreteert. Van Velzen moet op Buitenlandse Zaken de Wet Openbaarheid van Bestuur uitvoeren. De papiervernietiger staat naast zijn computertje.

Ik schreef rechtstreeks naar secretaris-generaal B.R. Bot, die mij 21 februari 1991 antwoordde, dat men zich suf had gezocht naar het gewraakte door Luns uitdrukkelijk vermeldde *curriculum vitae*, maar het was en bleef onvindbaar, "zo het ooit heeft bestaan", aldus de onheilspellende toevoeging van Bot ten aanzien van wat zijn illustere ministeriële voorganger op papier zou hebben gezet. Misschien had Luns, het bestaan er van wel uit de duim gezogen, meende Bot.

In 1957 bevond zich eveneens in Djakarta de diplomaat Jhr. Mr. J.L.R. Huydecoper van Nigtevecht. Hij zou een bloeiende diplomatieke carrière maken, voornamelijk omdat hij stevig zijn mond hield over alles wat hij wist dat zich afspeelde in strijd met het recht of het elementaire fatsoen. Hij kwam dus ook bij Dr. J.H. van Roijen in Washington terecht en moet met zijn neus op alle onoorbaar praktijken van deze mijnheer hebben gezeten, die hij braaf in portefeuille wist te houden. Ik zou hem allang hebben benaderd om hem een aantal pertinente vragen te stellen bijvoorbeeld inzake de Washingtonse bemoeienissen van prins Bernhard voor

een vreedzame regeling van het Nieuw Guinea-conflict, maar kan me die moeite besparen, want ik zou beslist geen eerlijke antwoorden krijgen. De broederschap der diplomaten vertoont opmerkelijke gelijkenissen met het gilde der vrijmetselaars, vooral wanneer het om zogenaamde vaderlandsliefde gaat. Huydecoper wachtte tot hij veilig en wel zijn laatste ambassadeurspost, Londen, met pensioen had verlaten om vervolgens met steun van het Prins Bernhard Fonds een boek over de kwestie Nieuw Guinea op de markt te brengen¹⁰⁹. Het moest een historische verantwoording voorstellen van wat er bijvoorbeeld tijdens de onderhandelingen in de VS in 1961-1962 was gebeurd. Het relaas van de heer Huydecoper hangt van omissies en halve waarheden aan elkaar. De rol die prins Bernhard – of ik – speelde komt er in de verste verte niet in voor, terwijl de prins juist de sleutel tot de oplossing van de dreigende oorlog heeft aangedragen. Huydecoper, als loyaal adept van ambassadeur Van Roijen zet zijn voormalige chef uiteraard ruimschoots in het zonnetje, ten dele verdiend, maar in aanmerking genomen wat ik zelf met deze mijnheer heb ervaren, en op de hoogte zijnde van andere scheve schaaften, was dit over de hele linie beslist onverdiend. Hoe kan je eigenlijk als oud-ambassadeur een dergelijk slap gelul op de markt brengen, ook nog onder de banier van het Prins Bernhard Fonds, zonder blijkbaar te bedenken dat er in het jaar 2050 een jonge doctorandus geschiedenis op de Nieuw Guinea zaak gaat promoveren. Waar blijf je dan wanneer je een dergelijk wangedrocht in 1990 hebt afgeleverd? Huydecoper liever dan ik.

Desalniettemin wist ik en weet ik, dat de heer Huydecoper naast lid van het BuZa-collectief ook een *gentleman* was. Om die reden stelde ik premier Lubbers in het vliegtuig naar Kaapstad 26 februari 1994 voor de heer Huydecoper als tweede bemiddelaar naast Gijs van der Wiel te benoemen om mijn claim op de Staat via een regeling tot een acceptabel einde te brengen. Dit om los te komen van de rechtlijnige, dogmatische benadering van de juristen van Buitenlandse Zaken in tandem met het kantoor van de landsadvocaat.

De oud-ambassadeur, die natuurlijk eerst het ministerie raadpleegde, bleek hier niet toe bereid. Premier Lubbers heeft hem wel laten polsen, "ik ken Huydecoper goed", zei hij tegen mij. Het ministerie wilde hier niet van horen. Huydecoper schreef mij 4 juli 1994, dat één reden van zijn weigering was gebaseerd op de wijze waarop ik mij indertijd bij het schrijven van het boekje *USSR: 1976-1990*¹¹⁰ in dienst van de Sovjet Unie

109 *Het einde van een koloniaal beleid*, SDU Uitgeverij, Den Haag (1990).

110 Torenboeken, Baarn (1976).

had gesteld", wat hij als ambassadeur in Moskou die dagen met lede ogen had waargenomen.

Ik schreef een ander boekje over hoe het geheugen waarschijnlijk de voornaamste waarheidsvervalser in ons brein is wat door getrouw bijhouden van een dagboek enigermate kan worden geredresseerd¹¹¹. Iedere objectieve lezer van deze reportage zal mij niet leren kennen als iemand, die voor het karretje is te spannen, hetzij van Soekarno, Bouterse, De Klerk, het Kremlin of de Club van Rome. Er is de verste verte nooit sprake geweest, dat ik met een reisboekje over de USSR Moskou een dienst zou hebben willen bewijzen. Dat was Huydecoper's Koude oorlog interpretatie. Mag, maar daarom niet minder onwaar. De afspraak was, dat mijn boekje ook in de Sovjet Unie zou worden gepubliceerd. Het ging niet door. Men vond daar mijn reportage ten ene male onacceptabel.

Wijselfijk repte Huydecoper niet over een tweede boek, dat ik in Moskou schreef, samen met professor Georgii Arbatov over de buitenlandse politiek van de USSR. Voor de Amerikaanse editie schreef Senator J. William Fulbright, oud-voorzitter van de senaatscommissie van buitenlandse zaken, een voorwoord¹¹². Ook schreef oud-ambassadeur George Kennan over mijn boek, *It deserves the attention of all those who would like to see the beginning of a constructive dialogue between the two countries*.¹¹³ Dat was ook in 1980 uitsluitend mijn benadering van de Sovjet Unie, alleen Huydecoper herinnerde zich het anders.

Onlangs publiceerde professor Arbatov een nieuwe belangwekkende studie, *The System, An inside life in Moscow's politics*¹¹⁴, waarin hij ook naar ons eerste boek verwijst. Het voorwoord werd geschreven door *Time* journalist Strobe Talbott, mij al jaren bekend, want via hem betrok ik *Time* bij de Alerdinck Foundation voor Oost-West-journalisten van Frans Lurvink. Talbott studeerde als Rhodes Scholar met Bill Clinton in Engeland. Hij is nu dan ook onder-minister van Buitenlandse Zaken, speciaal belast met het onderhouden van de betrekkingen met Rusland en Jeltsin. Het opmerkelijke van Arbatov is, dat hij Brezjnev, Andropov, Tsjernenko en Gorbachov heeft gediend en overleefd. Nu werkt hij samen met Jeltsin. Clinton en Talbott nemen het bijzondere kanaal naar

111 *Het dagboek als Camera Obscura*, In den Toren, Baarn (1988).

112 Dodd, Mead & Company, New York (1983).

113 Dit boek verdient de aandacht van allen die een constructieve dialoog tussen beide landen voorstaan.

114 Times Books, Random House, New York (1992).

Moskou via Arbatov even serieus als ik in 1971, toen ik de professor voor het eerst in Moskou ontmoette.

Ik antwoordde Huydecoper van Nigtevecht op zijn onbereidwilligheid een nobele zaak, mij aan een eerlijke schadeloosstelling te helpen – ook om het gemierenneuk van de jurist Van Velzen en de landsadvocaat te omzeilen – dat ik in het Haagse doolhof naar een *mijnheer* in de catacomben van Buitenlandse Zaken had gezocht. Ze zijn er nog, inderdaad. Maar zoeken naar een gentleman in de diplomatieke dienst met een uitstekend functionerend geheugen, dat komt blijkbaar neer op de spreekwoordelijke naald in de hooiberg.

Intussen adviseerden de heren Bot en Van Velzen naar de Raad van State te lopen om het dossier met mijn curriculum uit de nalatenschap van Luns opgediept te krijgen. Ik vroeg tegelijkertijd de Raad me aan mijn BVD-dossiers te helpen. De verzoeken werden genoteerd op de rol nummers R. 02.91.3760 en R 02.92.44402/ko 11. Een andere keurige Haagse mijnheer, rechter J.H. Blaauw nodigde me zelfs voor een persoonlijk gesprek naar zijn werkkamer bij de Raad van State uit. Na een uurtje praten vertrok ik in de overtuiging dat mijn verzoeken zouden worden ingewilligd. Tot op heden, einde 1994, gebeurde er absoluut niets.

Buitenlandse Zaken kan niets meer vinden. De BVD heeft überhaupt niets over mij in de archieven. De IDB (Inlichtingen Dienst Buitenland) werd door Lubbers opgeheven. Op 16 juni 1992 schreef de secretaris-generaal van Algemene Zaken, Mr. R.J. Hoekstra, mij namens Lubbers, geen aanleiding te zien op mijn verzoek IDB-dossiers te mogen in zien, in te gaan. Je stuit bij het achterhalen van schuinsmarcheerderij in Den Haag op een muur van onverbetelijke leugens en bedrog, opdat de corrupte lieden het vege lijf kunnen redden.

Op 20 oktober 1994 sleep ik me weer voor de zoveelste maal met jurist H. W. E. Vermeer naar de Raad van State in een nieuwe poging om de zogenaamd "niet aanwezige Oltmans-dossiers" bij de BVD alsnog los gepeuterd te krijgen. Het zal niets uithalen maar *frapper, frapper toujours* moet het motto blijven, er is geen alternatief om de BVD-corruptie te bestrijden, galshard gedekt door een reeks ministers van Binnenlandse Zaken, en wie weet ook door Hans Dijkstal c.s.

25 Bemiddelen en de NVJ

Nà de voor mij gunstige uitspraak van de Haagse rechter besloot ik het er op te wagen en aan te bieden om met de Staat via onderhandelingen tot een aanvaardbaar vergelijk te komen. De vijf jaar, dat ik in Dallas, Texas een procedure tegen *Time & Life* op gang had gehouden, lagen me nog vers in mijn geheugen. *Time* gooide er ieder jaar miljoenen tegen aan om te voorkomen dat ooit een eiser tot schadevergoeding wegens laster in het gelijk zou worden gesteld, omdat als één klager een bedrag toegewezen zou krijgen er onmiddellijk duizenden anderen soortgelijke eisen zouden indienen.

Feitelijk is de positie van de Staat in Den Haag vergelijkbaar met die van *Time & Life*. De taak van de landsadvocaat is zonder meer om er op toe te zien, dat niemand er in zal slagen een schadeclaim toegewezen te krijgen, want wanneer er eenmaal één schaap over de dam is zullen er vele anderen volgen. Om die reden waren de zeven ton voor de filmer Joris Ivens dan ook gecamoufleerd, opdat niet recht toe recht aan kon worden gezegd: staat erkent en dokt. Maak vooral geen slapende honden wakker.

Ik nam dit initiatief zelf. Ik zei in de rechtszaal tegen de rechter, dat ik vertrouwde op het gezonde verstand van mijn tegenstanders, die niet allemaal schurken konden zijn en misschien langzamerhand bereid waren te erkennen, dat het niet gepast is om belastinggeld naar welgevallen tegen een *verdediging* aan te smijten. Niet de NVJ of mijn advocatenkantoor Vermeer & Van der Vlerk initieerden opnieuw een vredes-poging maar ik.

Daarnaast ontmoette ik na vele jaren de oud-directeur van de RVD Gijs van der Wiel voor een lunch op het Centraal Station in Amsterdam. Hij bood gebakken tong aan met alles er op en er aan, maar ik verkoos voor het middaguur het bij een soepje te houden. Hij was gaarne bereid, mits daartoe een verzoek zou worden gedaan door de NVJ in mijn zaak tegen de Staat te bemiddelen.

Hans Verploeg noemde het inzetten van de heer Van der Wiel in mijn zaak "een geniale gedachte". Gijs ontving het desbetreffende verzoek van de NVJ en begin 1994 ging, zo dacht ik tenminste, mijn affaire met Den Haag, een nieuw traject vervolgen: onderhandelen. De rechter zei bereid te zijn hieraan mee te willen werken en de procedure werd aangehouden, c.q. tijdelijk stop gezet om de partijen gelegenheid te bieden op een behoorlijke wijze een compromis te bereiken.

Terwijl ik dus plotsklaps met de premier en de minister van Buitenlandse Zaken mee op reis mocht, probeerde Gijs van der Wiel tot zeven maal toe een afspraak te maken met de landsadvocaat D. den Hertog. Het mocht niet baten. De man die in de rechtszaal akkoord was gegaan met een bemiddelingsfase, gaf verder niet thuis.

Nog curieuzer werd het, dat Hans Verploeg me op een gegeven moment mondeling en schriftelijk verbood nog enig contact met mijn oude vriend Gijs te hebben, die ik al vijftientig jaar kende, dus lang voordat Verploeg zelfs in dienst trad bij de kunstenaars in Amsterdam, en wie weet misschien nog wel in de schoolbanken zat. Ik belde Gijs hierover op, die zei dit contactverbod *bezopen* te vinden. Maar om mijn cruciale *bondgenoot* bij de NVJ vooral niet te schoffen heb ik me toch maar sedertdien aan dit NVJ-verbod gehouden.

Mijn raadsman, H.W.E. Vermeer had eveneens op Centraal Station met Gijs geluncht. Het was uitaard van essentieel belang, dat Vermeer, die mijn zaak in opdracht van de NVJ behandelde, in voortdurend contact zou kunnen staan met de bemiddelaar Van der Wiel, die eveneens in opdracht van de NVJ handelde. Maar zie, Hans Verploeg legde ook mijn raadsman een verbod op enig rechtstreeks contact te onderhouden met Gijs. Hij, Verploeg, was de persoon rond wie voortaan de zaak uitsluitend diende te draaien. Dit garandeerde ernstige problemen.

Op 3 mei 1994 schreef Vermeer hieromtrent aan de NVJ in casu H. Verploeg, "Uw brief lijkt de indruk te wekken dat de heer Van der Wiel als onafhankelijk bemiddelaar onder voogdij van de NVJ staat. De NVJ noemt hem "haar bemiddelaar" met wie wij niet rechtstreeks contact mogen hebben. Ik vraag me af of dit werkbaar is. Als Van der Wiel cliënt wil polsen, moet dat nu via twee tussenschijven en worden tussen die schijven al termijn gesteld, terwijl U toch ook wist dat cliënt buitenslands was".

Verploeg antwoordde, dat Gijs van der Wiel zelf had aangegeven "het niet op prijs te stellen rechtstreeks te worden benaderd. Hij geeft inderdaad de voorkeur aan een NVJ-filter". Verploeg voegde er zelfs aan toe, dat wanneer dit voor ons niet aanvaardbaar zou zijn, "dan raad ik U aan zonder de verdere hulp van NVJ en haar bemiddelaar in de zaak Oltmans, de heer Van der Wiel, de zaak af te handelen".

Verploeg gaf als bij de procedure tien jaar geleden over de sabotage van BuZa bij mijn reportage van het bezoek van prins Claus aan India al weer de eerste signalen af, dat de NVJ – welke in haar poststempel op brieven de leuze heeft aangebracht "Voor persvrijheid, Voor uw belangen" – zich eigenlijk liever uit de affaire terugtrok. Standvastigheid, zoals

ik die bij voorgangers van Verploeg, de heren van Rantwijk, Jongerius en vooral de jurist Gerard Schuijt had ontmoet, was bij deze algemene-secretaris ver te zoeken. De aanhef van zijn brieven aan mij liepen ook meestal parallel aan zijn humeur van de dag en varieerden van geachte collega Oltmans tot en met beste Willem. Dit emotionele weerhaantje draaide naast mijn zakelijke belangen als lid van de NVJ, ook altijd mee sinds Verploeg de scepter zwaaide.

Op 14 mei 1994 was ik niet verbaasd, toen ik de kopie ontving van een nieuwe brief van raadsman Vermeer aan Hans Verploeg: "Is de heer Van der Wiel niet een onafhankelijk bemiddelaar, die zijn mandaat ontleent aan een uitnodiging van zowel de Staat als de NVJ? Ik respecteer, dat de heer Van der Wiel niet spontaan benaderd wil worden, maar dat ik een model, waarmee de bemiddelaar belanghebbenden aftast, van de NVJ niet zelf met hem mag bespreken, ervaar ik als de bedrijvende vorm van persbreidel. Een NVJ die een voorstel als ultimatum overbrengt, is meer dan een *filter*. Voordat wij genuanceerd met de heer Van der Wiel van gedachten hebben kunnen wisselen over zijn verkenning, is zowel een ultimatum alsook afwijzing voorbarig".

Intussen was op 29 april 1994, terwijl ik nog in Djakarta was, als donderslag bij heldere hemel een informeel bemiddelingsbod van de Staat binnen gekomen. Dit was temeer opmerkelijk, omdat de landsadvocaat nog op 28 maart 1994 advocaat Vermeer had doen weten, dat we een bemiddelingspoging via Van der Wiel op onze buik konden schrijven. Waarom nu dus toch plotseling een halfbakken onbesuisd voorstel? Omdat op 6 april de confrontatie in Djakarta tussen ambassadeur Van Roijen en mij had plaats gevonden, waar minister Kooijmans ooggetuige van was geweest, en welk incident mevrouw Lubbers in geuren en kleuren aan haar man had overgebriefd. Bovendien had directeur-generaal voor politieke zaken, J.M. Vos, toen hij de rel probeerde te sussen toegezegd, "er moet nu spoedig een oplossing komen".

Op 29 april 1994 schreef H. Verploeg, "Informeel contacten van de NVJ bemiddelaar Van der Wiel leren dat er inclusief de AOW een jaarlijks bedrag van 30.000 tot 40.000 gulden valt af te spreken. Gebruikelijk is dat dergelijke bedragen vanaf de vijfenzestig jarige leeftijd met tien tot vijftien maal te vermenigvuldigen waarmee de vergoeding op een totaal bedrag van 10 maal 30.000 = f 300.000 tot 15 maal 40.000 = f 600.000 zou komen. Dit is conform eerder schattingen van mijn hand¹¹⁵.

115 De totale NVJ berekening in 1991 bedroeg notabene meer dan twee en een half miljoen gulden schade!

Vermeer en ik waren met stomheid geslagen. In het gunstigste geval zou ik van vijftien tot tachtig jaar 40.000 gulden per jaar ontvangen, en daarna mocht ik overlijden. Over de afzonderlijke schadeberekening van de NVJ van 1,6 miljoen werd zelfs met geen woord gerept. Met andere woorden, het zogenaamde door de heer Vos bevorderde bemiddelingsvoorstel was een blindganger. Er kon vanuit dit voorstel immers geen enkele brug worden gebouwd naar de oorspronkelijke schade eisen van de NVJ. Bovendien vertegenwoordigde 40.000 gulden per jaar een bedrag dat slechts nauwelijks boven de minimum-uitkering, waar ik me nu in bevind, uit kwam. Het sloeg dus absoluut nergens op wat Verploeg overbracht.

Ik diende de NVJ, alsof het om een ultimatum ging, vóór 5 mei 1994 mijn besluit mee te delen. "In het geval dat U en Uw cliënt besluiten nu de voorgestelde regeling als onbespreekbaar van de hand te wijzen, zullen de NVJ en haar bemiddelaar (de door mij voorgestelde) Gijs van der Wiel verdere activiteiten in deze zaak voor de heer Oltmans staken". Ik zat zelf op 29 april nog hoog en droog in Djakarta en kon van Verploegs dreigementen van *take it or leave it* gelukkig geen kennis nemen. Want het impliceerde dat als ik het gedane bod afwees, dan ging de NVJ er tussen uit. Waar Verploeg ook steeds de bijzondere nadruk op legde, was dat wanneer ik niet naar zijn pijpen zou dansen, ik het alleen niet zou redden tegen de Staat, want dan betaalde hij advocaat Vermeer niet meer. Vermeer en ik tikten tegen ons voorhoofd en waren niet in staat te ontwarren wat Verploeg bewogen kon hebben zijn brief van 29 april 1994 te doen uitgaan. Tot overmaat van ramp, en uitermate onvolledig door Verploeg geïnformeerd, schreef Erik Jurgens me een briefje die dagen, "Ik bid je op het nu gedane bod in te gaan..." Telefonisch gaf ik hem een overzicht van het gebeurde, ook in Djakarta, en het werd hem duidelijk dat er aanzienlijk meer aan de knikker was dan om op het eerste beste voorstel, bovendien als een ultimatum gebracht, in te gaan.

Op 15 juni 1994 ontving ik bovendien een brief van Gijs van der Wiel, die zei niet te begrijpen waarom ik in de media had gesproken over een informeel aanbod van de Staat, wat "onzinnige verhalen" waren. Dat nonsens-verhaal stond vervat in de brief van Hans Verploeg van 29 april 1994.

Om er achter te komen of directeur-generaal Vos woord had gehouden schreef ik hem op 6 mei en tweemaal daarna, zonder enig antwoord te krijgen. Op het terras bij Van Roijen in Djakarta stond hij zoete broodjes te bakken, nu dus stilte. Pas nadat ik de heren Lubbers en

Kooijmans had geschreven, dat ik me steeds meer afvroeg in wat voor gezelschap je terecht kwam wanneer je met een premier en minister op reis ging, en dat Vos het verdomde me te antwoorden, kwam op 16 juni 1994 een eerste reactie.

Na enig over en weer geschrijf arriveerde op 14 juli 1994 het verlossende woord: "Zoals U hebt begrepen wordt er op dit moment binnen dit Ministerie een voorstel uitgewerkt voor een regeling, en ik heb vernomen dat U daarover op afzienbare termijn bericht zult krijgen via Uw advocaat. Ik hoop zéér dat dit voorstel tot een voor U bevredigende oplossing zal kunnen leiden, maar dat staat niet aan mij ter beoordeling", aldus directeur-generaal politieke zaken J. M. Vos. Een voorstel dat totaal onacceptabel zou blijken te zijn.

26 Voorlopig getuigenverhoor

Intussen bleef ik levendig geïnteresseerd waarom ik, en door welke *rode knop*, zonder nadere verklaring of rechtvaardiging uit Zuid-Afrika was verwijderd. Ik had in dat land zelfs geen verkeersovertreding begaan. Als vermeld, de Nationale Ombudsman kon niets vinden en wat hij bij de inlichtingendiensten hoorde bleef geheim. Die man had zich de moeite kunnen besparen.

Een sleutelinformant voor mij in de hele affaire was uiteraard de eerder genoemde Paul Bijvoet, de functionaris met connecties naar de politionele autoriteiten en de geheime diensten in Zuid-Afrika.

Ik vloog hem uit Pretoria over om te komen getuigen wat hij wist, wat hij me had verteld en hoe de uitwijzing via de BVD in Den Haag in zijn werk was gegaan. Ook al zaten er maar 16 maanden tussen, om zijn geheugen op te frissen zond ik hem een fax van twee pagina's waarin zijn mededelingen aan mij uit 1992 waren opgesomd. Wanneer hij deze getekend terug zond en voor juist verklaarde zou ik een vliegbiljet opsturen. De fax kwam getekend terug dus Bijvoet kwam naar Nederland. Opmerkelijk was, dat hij later tegenover Jos Slats van *De Volkskrant* verklaarde, de fax slechts ondertekend te hebben om een gratis reisje naar Amsterdam te kunnen maken.

Een tweede opmerkelijke bijkomstigheid was, dat de vader van Bijvoet me opbelde om te zeggen, dat hij niets met zijn zoon te maken wilde hebben en niet begreep, dat ik hem vertrouwde en over liet komen. Hij was een geboren leugenaar. Een derde opmerkelijke bijkomstigheid was, dat de eens zo trouwe makker van Bijvoet, Arie van de Kerkhof van de Koninklijke Marechaussee¹¹⁶ mij eveneens waarschuwde, dat hij niets meer met Paul te maken wenste te hebben, hem niet wilde zien. Ik was juist door Bijvoet bij Arie van de Kerkhof en Harry de Jong van de Koninklijke Marechaussee binnengebracht. Vanuit deze voortreffelijk en vriendschappelijke contacten was de Bentinck-Klaas de Jonge-affaire gelanceerd.

Ik werkte in de oorlog in een verzetsgroep onder leiding van Baron Van Pallandt der Huzaren in Huis ter Heide¹¹⁷. Mijn belangrijkste verzetsdaad heeft bestaan uit fietstassen vol munitie door Duitse controle-

116 Die in het verleden bij Bijvoet in Pretoria logeerde met echtgenote.

117 Via de heer Van Pallandt kon ik Henk Hofland als militaire film-operateur in 1949 een reisje heen en terug naar Indië bezorgen.

posten heen te rijden. Verder gaat mijn kennis van ondergronds werk niet. Laat staan, dat ik ook maar iets zou begrijpen van hoe politie-ambtenaren of *rode knop*-medewerkers hun geheime arbeid uitvoeren. Daarom, wat Arie van de Kerkhof, Harry de Jong, Paul Bijvoet en anderen precies in hun schild voerden is me verder onbekend. Dat er echter vanuit Den Haag en Pretoria via inlichtingendiensten aan de nodige touwtjes werd getrokken staat als een paal boven water.

Op 12 november 1993 hield rechtercommissaris Mr. S.R. Mellema in het paleis van Justitie in Den Haag een zitting om van Bijvoet te vernemen wat hij wist over mijn uitzetting uit Zuid-Afrika. Het zou een uiterst onvoorspelbare vertoning worden.

Hij bevestigde bijvoorbeeld, dat generaal Basie Smit, hoofd van de CID in Pretoria (recherchedienst en veiligheidspolitie) geen enkele klacht of bezwaar had jegens mijn aanwezigheid in het land. Dat was belangrijk, want om welke reden wees Zuid-Afrika mij dan uit, tenzij dit vanuit Den Haag was gevraagd? Dat was immers Bijvoets oorspronkelijke pertinente mededeling aan mij geweest in 1992 – dat de BVD er achter zat. Nu repte hij met geen woord meer over de BVD-connectie.

Hij deelde overigens wel ongevraagd mee, dat de Zuidafrikaanse Nasionale Intelligensie Dienst (NIS) kort voor zijn vertrek naar Amsterdam bij hem thuis was geweest. Er is weinig verbeeldingskracht voor nodig om te kunnen vermoeden wat tijdens die visite ten aanzien van het verhoor in Den Haag werd afgesproken.

Hoogst bevreemdend was dat Bijvoet al direct bij aankomst hier mij meedeelde een persoonlijke brief van de familie De Klerk voor prins Claus bij zich te hebben. Ik spitste mijn oren, want wat kon dit in godsnaam met zijn reis te maken hebben? Was zelfs De Klerk hiervan op de hoogte? Waarom?

President F.W. en Marike de Klerk zijn eind oktober 1990 twee dagen in Den Haag geweest. Op 15 september 1990 gaf prins Claus een uitgebreid interview aan NRC Handelsblad als inspecteur-generaal voor Ontwikkelingssamenwerking. Ik kreeg een idee. De tekst bereikte me in Hilbrow, Johannesburg en ik faxte deze rechtstreeks naar de privé-secretaris van minister van Buitenlandse Zaken Roelof Botha. Ik voegde er de suggestie bij, dat De Klerk en Botha eenmaal in Nederland zijnde prins Claus in diens functie naar Zuid-Afrika zouden kunnen uitnodigen voor bijvoorbeeld bezoeken aan zwarte *townships* om na te gaan hoe Nederland straks zou kunnen helpen in het ledigen van de meer dan schrijnende nood in de woningbouw voor het zwarte bevolkingsdeel van Zuid-

Afrika. Botha lichtte president De Klerk hierover in. Alhoewel het programma voor het bezoek eigenlijk reeds was bepaald is op de valreep een aparte ontmoeting tussen De Klerk en prins Claus ingelast. Ik was weer even van nieuws-doorgever naar nieuws-maker overgestapt, maar dat was dus het gevolg van de Haagse campagne er voor te zorgen dat ik nergens ooit gezaghebbend aan het woord zou kunnen komen.

Het was niet duidelijk of het gebeurde tijdens het gesprek De Klerk – Claus of later tijdens de lunch op Huis ten Bosch, waar de koningin bij was, maar Claus had volgens Paul Bijvoet gesproken over diens voorliefde voor ouderwetse stoom-locomotieven, waarvan er in Zuid-Afrika nog een aantal in bedrijf waren. De Familie De Klerk had nu van zo'n locomotief een schilderij voor de prins laten maken en mevrouw De Klerk had Bijvoet gevraagd een persoonlijke brief hierover van haar aan Z.K.H. mee te nemen en te overhandigen.

Naar zijn zegen heeft Bijvoet inderdaad later tijdens zijn verblijf hier, de brief van Marike de Klerk aan de secretaris van Claus op Paleis Noordeinde overhandigd. Bij navraag linea recta aan de directeur van de RVD Hans van der Voet was geen bevestiging te krijgen, of liever, wat hij uiteindelijk zei kan ik hier niet vermelden.

Mijn analyse van dit uitzonderlijke incident is, dat

- 1) men op het hoogste niveau in Pretoria op de hoogte moet zijn geweest van het feit dat ik Bijvoet vanwege mijn mysterieuze uitwijzing uit Zuid-Afrika naar de Haagse rechtszaal had opgeroepen;
- 2) om hem te paaien zich vooral aan de desbetreffende ontkenningen te houden, waardoor de manipulaties van de inlichtingendiensten afgedekt zouden blijven, hij een persoonlijke boodschap van de president's vrouw mocht brengen.

Zelf leek hij het als vanzelfsprekend te beschouwen dat prins Claus hem persoonlijk zou ontvangen, maar ik heb niet de indruk dat die wens in vervulling is gegaan. Er lag tenslotte een negatief signaal van de zijde van de Koninklijke Marechaussee, dat zijn voormalige vrienden hem niet wensten te ontmoeten, in tegenstelling tot Bijvoet's eerdere reizen naar ons land. Waarom vroeg de Nationale Ombudsman Van de Kerkhof bijvoorbeeld niet waarom hij zijn oude makker Bijvoet opeens niet meer wilde kennen?

Tijdens dezelfde zitting van 12 november 1993 werd eveneens de oud-ambassadeur in Zuid-Afrika, Hugo Carsten gehoord.

Carsten ontkende in alle toonaarden ooit iets met me te maken te hebben gehad. "Ik wist niet eens dat Oltmans in Zuid-Afrika was en ook

niet dat hij er naar toe zou gaan", aldus de ambassadeur. Dit zou absoluut de allereerste keer zijn, dat Den Haag haar ambassadeur in Zuid-Afrika verzuimd zou hebben te waarschuwen dat *Staatsvijand nummer één* zou arriveren. Als ambassadeur had hij behoren te weten dat ik als Nederlands journalist was gearriveerd, vooral op een moment dat vrijwel geen journalisten werden toegelaten. Aad van den Heuvel vroeg me dus ook op televisie of ik met mijn reis niet bang was op de zwarte lijst van de Verenigde Naties te komen te staan. BuZa wist uitstekend dat ik onderweg was, en vandaar ook dat Carsten zich publiekelijk negatief over mijn komst had uitgelaten, dat ik een gevaarlijke journalist en communist was, het vaste BuZa-nummer dus.

De ambassadeur ontkende zelfs glashard de naam Rinus Wijnbeek, rector van het Technikon bij Pretoria te kennen, terwijl Rinus mij juist op de persoonlijke uitlating van Carsten tegenover hem bij wijze van verontwaardigde waarschuwing had geattendeerd. Rinus, die voor de SABC televisie wetenschappelijke onderwerpen verzorgde, en dus ook journalist was, kon dit immers niet verzonnen hebben? Carsten vertelde de rechter, dat hij wél met een Zuidafrikaanse journalist over mij had gesproken, maar wijdde verder niet uit over wie dit was geweest of wat hij voor roddels had verspreid. Was die journalist Wijnbeek geweest?

En passant maakte de heer Carsten van de gelegenheid bij de rechter-commissaris gebruik om een kleine cadens in de zitting te brengen, als zou ik mij anti-Nederlands in een televisie-interview in Johannesburg hebben uitgelaten. Hij herinnerde zich in ieder geval, "dat Oltmans meer kritiek had op Nederland dan op Zuid-Afrika". Ik heb een aantal televisie gesprekken in Zuid-Afrika gegeven en steeds van mijn Nederlandse vrienden, waaronder Vic en Margriet Vernède, Joachim Calkoen en Hans en Christine van Ketwich Verschuur, enthousiaste reacties gekregen. Carsten leed duidelijk aan geheugenstoornissen zoals zijn confrère Huydecoper van Nigtevecht in Moskou, die zich herinnerde dat ik me *dienstbaar* zou hebben gemaakt aan het Kremlin notabene.

Het in voorlopig getuigenverhoor oproepen van Paul Bijvoet en Hugo Carsten leverde dus niets op, laat staan ook maar een glimp van de waarheid.

27 Alleen doorknoken

Wat te doen met het als ultimatum en als uiterste bod gepresenteerde informele bemiddelingsvoorstel van de Staat als samengevat door H. Verploeg in zijn brief van 29 april 1994 aan advocaat H.W.A. Vermeer?¹¹⁸ Hoe kon de NVJ zich eigenlijk met een dergelijk absurd voorstel inlaten, waar de eigen berekening van berokkende schade honderdduizenden guldens meer bedroeg? Zat er dan niets anders op dan tot in lengte van dagen verder te procederen? Binnenkort ga ik het vierde jaar in van dit gevecht om mijn rechten terug te krijgen.

Op 26 mei 1994 zou de Haagse rechtbank opnieuw willen horen of de bemiddeling resultaten had opgeleverd of dat er zou worden doorgeprocedeerd. Ik vroeg collega's bij *De Volkskrant* om aanwezig te zijn, maar de juristen van de Staat haalden een nieuwe truc uit. Bij navraag door de journalisten antwoordden zowel Buitenlandse Zaken als het kantoor van de landsadvocaat, dat er 26 mei helemaal geen zitting was, met als gevolg dat de enige aanwezige journalist Julius Vischjager was, hoofdredacteur van de *Daily Invisible*. Er werd gelogen opdat ik publiciteit zou mislopen.

Toen landsadvocaat Den Hertog en BuZa advocaat Van Velzen om 10:10 uur nog niet waren komen opdagen belde de rechter hen op. Zij veinsden, dat hen beiden was ontschoten, dat er een zitting in het proces Oltmans zou zijn. Beide heren stonden natuurlijk in de startblokken, want zij betraden broederlijk tien minuten later samen de rechtszaal.

Een goed Haags gebruik wil, dat advocaten en partijen elkaar op de gang hartelijk de hand schudden, om vervolgens elkaar in de rechtszaal in de haren te vliegen. Advocaat Van Velzen gaf ik drie jaar geleden al tijdens een hoorzitting op het ministerie van Buitenlandse Zaken in het bijzijn van vier van zijn hooggeplaatste collega's te verstaan¹¹⁹, dat ik hem als een onverbeterlijke schurk had leren kennen en ik niet begreep dat hij het in zijn hoofd haalde mij een hand te willen geven. Van Velzen heeft het nadien uitstekend begrepen. De landsadvocaat Den Hertog heb ik later een briefje geschreven, dat ik hem eveneens als een schurk beschouwde en verschoond wenste te blijven van Haags pro forma

118 Zie bijlage 6.

119 op 15 mei 1991: in het bijzijn van H.H. van Poorten, E.J. Bos, A.L.M. van Zeeland en E.C.M.A. Simons.

gedoe van vriendelijk de handen schudden van personen als hij, die ik tot in het merg van mijn botten minachte.

Advocaat Vermeer gaf de rechter een korte toelichting over de stand van de bemiddeling en schroomde niet te zinspelen op een langzamerhand nogal mysterieuze rol van de NVJ en vooral van Hans Verploeg. Nam de vakorganisatie het nu voor me op of niet? Vermeer meende, dat het er zelfs op begon te lijken, dat de tentakels van Buitenlandse Zaken nu ook tot binnen de NVJ reikten. De NVJ mocht zich gelukkig prijzen, dat de heer Vermeer als geboren advocaat diplomatieke taal aanwendde om zijn indrukken aangaande de door Verploeg gespeelde rol samen te vatten, en ik dit chapter aan de jurist overliet, want ik zou uit een heel ander vaatje hebben getapt.

Mijn geduld ten aanzien van de zigzaggende stemmingen van Verploeg, met zijn ambivalente houding tegenover mij, was ten einde. Onstandvastigheid en amateurisme zijn voor mij in dit late uur een anathema. Als ik hem dan, na over en weer de nodige venijnige brieven te hebben uitgewisseld, ontmoette voor een gesprek, werd ik ontvangen met een blik die kon doden, om na een uurtje praten weer te vertrekken onder toeroeping van "Dag Guillaume".

Vice-voorzitter Wim Klinkenberg, met wie ik al twintig jaar bevriend was vóór Verploeg in 1980 tot de NVJ toetrad woonde aanvankelijk alle gesprekken over mijn zaak als belangstellende vriend bij, evenals Inge Brakman, de juriste. Inge heb ik al twee jaar niet meer te zien gekregen. Wim sprak ik één jaar geleden voor het laatst. Verploeg runt de NVJ als een Politbureau, en het is voor mij onbegrijpelijk, dat de 6700 leden dat òf niet door hebben òf het verder geen moer kan schelen.

Met premier Lubbers had ik op 26 en 27 februari tijdens de lange vlucht van Amsterdam naar Kaapstad enige afspraken gemaakt. Hij wilde een bijdrage leveren om tot een acceptabel compromis te komen. Hij zou oud-diplomaat Huydecoper polsen – wat hij heeft laten doen. Hij zou met bemiddelaar Gijs van der Wiel spreken, wat tot tweemaal toe is gebeurd. Toch zat er geen enkel schot in mijn zaak. Directeur-generaal Vos had op het terras bij ambassadeur Van Roijen in Djakarta toegezegd dat er een regeling moest komen. Het was alweer juni en er was nog steeds niets gebeurd. Het tijdperk Lubbers liep ten einde.

Ik besloot op 26 mei 1994 in de rechtszaal te mikken op wederom uitsstel van de procesgang en te vertrouwen op de ultieme bemiddeling van Lubbers zelf. De rechter ging akkoord. Opnieuw benadrukte ik, in het bijzijn van de advocaten van Buitenlandse Zaken en de Staat, dat ik bleef

geloven in het fatsoen en het gezonde verstand der uiteindelijke besluitvormers, dat er eens een einde aan het Oltmans-treiteren moest komen en door elkaar halverwege tegemoet te treden een aanvaardbare loskoping mogelijk zou worden. Door op Lubbers – en Kooijmans – te vertrouwen zou ik opnieuw bedrogen uitkomen.

Nadat ik *De Volkskrant* had gemeld, dat er wel degelijk een zitting was geweest wilde Bas Mesters er alsnog een artikeltje aan wijden. Er stond voor mij veel op het spel. Jos Slats was met vakantie in Griekenland. Je kon er donder op zeggen dat Mesters nauwelijks van de merites van mijn zaak op de hoogte was, en er op uit was te scoren zonder behoorlijk zijn huiswerk te doen. Enige tijd hiervoor had ik in Leiden een lezing aan de universiteit gegeven, waar ik een andere spreker, Pieter Broertjes, adjunct-hoofdredacteur van *De Volkskrant* had leren kennen. Ik belde hem op in een poging Mesters er van af te houden met een in het wilde weg artikeltje te komen. Collega Broertjes gaf aan, dat medewerker Mesters zijn eigen verantwoordelijkheden kende, "hij wil ook wel eens een leuk stukje schrijven..."

Prompt verscheen op 1 juni 1994 in de rubriek *Dag in Dag uit van De Volkskrant* het stukje "Oltmans weer gepasseerd". In Mesters *leuke stukje* werd ik ditmaal opgevoerd als *de angry old man van de Nederlandse journalistiek*. Dit schreef hij na mij twee maal gedurende enkele minuten te hebben opgebeld, en mij verder nooit te hebben gezien of gesproken. Buitenlandse Zaken vertelde hem het sprookje van Vos en Hiensch, dat ik me op de ambassade in Djakarta zou hebben voorgedrongen en daardoor een incident had veroorzaakt, en aldus werd het voorval aan de lezers opgedist. Mij vroeg hij niet hoe het werkelijk was gegaan, noch werd Emile Bode erbij gehaald, die mijn versie zou kunnen bevestigen. Het oude liedje: de verdraaiing van Buitenlandse Zaken haalde de krant en ik werd voor de zoveelste maal opgevoerd als de dolzinnige querulant. Ik schreef Mesters een briefje om hem te bedanken voor zijn prima *leuke stukje*, en hoorde later, hoe hij dit met trots ter redactie had getoond.

Nadat Jos Slats was teruggekeerd hebben we aan de hand van de laatste stukken één uur uitgetrokken om samen de situatie op een rij te zetten. Slats is een serieuze journalist. De volgende dag, op 14 juni 1994, publiceerde hij "Staat betaalt Oltmans schadevergoeding". Helaas verscheen dit bericht weer in *Dag in Dag uit*, wat niet de plaats in de krant is – indien men het onderwerp serieus neemt – om dergelijke informatie te lanceren. Inhoudelijk waren de gegevens van Slats correct. "Oltmans

heeft de NVJ laten weten geen genoegen te nemen met een fooi...", waarmee Slats doelde op de notoire brief van Hans Verploeg van 40.000 gulden voor 15 jaar en dan maar doodvallen.

Het Parool kwam op 14 juni 1994 met een kop, "Oltmans wil het volle pond", na enkele vluchtige telefoongesprekken van Jos Verlaan met mij.

Verploeg nam kennis van de persberichten en klom in de gordijnen. Nog diezelfde dag, 14 juni 1994, schreef hij me een brief, "Je hebt de teerling zelf geworpen". "Het dagelijks bestuur van de NVJ heeft besloten, dat de vereniging je geen bijstand meer zal verlenen nu onze adviezen door jou voortdurend in de wind worden geslagen." Ook de bemiddeling van Gijs van der Wiel zou worden beëindigd. "Uiteraard staat het je vrij zelf verder te procederen... Het ga je goed"! Verploeg draaide dus ook de geldkraan, en de 25.000 gulden gevoteerde bijdrage aan proceskosten, dicht. Wetende, dat ik in de minimumuitkering zat zou vooral Den Haag profijt van het besluit van Verploeg trekken, want Oltmans stond nog verder op straat, dus einde hoofdstuk procederen. Iets dergelijk moet in de breinen van de tegenpartij, waartoe ik langzamerhand gezien diens wispelturige gedrag Verploeg eveneens rekende, hebben gespeeld.

Ik antwoordde Verploeg dat ik meende, na vierendertig jaar lid van de NVJ te zijn geweest, aanspraak te mogen maken om mijn situatie zelf voor het bestuur van de vereniging te kunnen bepleiten.

Op 16 juni schreef Verploeg dat een dergelijk verzoek "uitsluitend schriftelijk" dient te geschieden en gericht moest worden aan het algemeen bestuur van de NVJ. "Het is geen verplichting van de vereniging aan jou, aangezien artikel 3.2 van het huishoudelijk reglement voorschrijft, dat het ter beoordeling van de algemeen secretaris (Verploeg zelf dus) staat in hoeverre rechtsbijstand zich kan uitstrekken." Verploeg verried hiermee zijn snode intenties, want mijn rechtsbijstand was ook zonder de NVJ tot het bittere einde van de procedure gegarandeerd.

Ik wilde zelf het bestuur inlichten, omdat ik steeds sterker de indruk kreeg, dat Verploeg bezig was mijn zaak om zeep te helpen onder druk van zijn contacten, laten we zeggen, in *Den Haag*. Vóór Verploeg had ik al twintig jaar met andere algemene secretarissen in uitstekend en constructief overleg met dit bijltje gehakt. Ik kon bij benadering niet meer inschatten wat deze warm-en-koud mijnheer zijn bestuurders wèl of niet vertelde.

Bijvoorbeeld: op 19 juli 1994 schreef de voorzitter van de NVJ, Reinier Hopmans aan advocaat Vermeer "De uitlatingen aan derden en relaties

van de NVJ door de heer Oltmans over de reputatie van de algemeen secretaris Verploeg en diens rol bij de Kunstenbond (voor Uw en Oltmans' informatie: Verploeg is de oprichter en vervolgens de eerste secretaris van de Kunstenbond in de periode 1976-1980 geweest waarna hij op verzoek van het NVJ-bestuur is overgestapt) wijzen op een malicieuze benadering van Uw cliënt."

Het verraste me toch dat het duo Hopmans-Verploeg¹²⁰ er niet wars van was om het roddelcircuit in een zakelijke communicatie te betrekken. Het levert enig voer voor psychologen op, maar bemoeilijkte mijn zaak tegen de Staat onnodig.

Inderdaad had een Amsterdamse hoofdredacteur mij gewezen op een verondersteld minder glorieus vertrek van Verploeg bij de Kunstenbond dan Hopmans het hier voorstelde. Ik antwoordde Verploeg, als de werkelijke auteur van de NVJ-boodschap aan advocaat Vermeer, "Wat ik van derden over jou hoor telt niet werkelijk mee in mijn beoordeling hoe je je functie vervult of mijn belangen behartigd. Mijn oordeel is uitsluitend en alleen gebaseerd op wat ik sedert 1980 met jou rechtstreeks heb ervaren". En die ervaringen werden in voorafgaande pagina's beknopt weergegeven. Alle grote waarheden beginnen als *blasphemies*, meende George Bernard Shaw.

De Staat hoopte al in 1987 dat ik alleen zou komen te staan en de steun van de NVJ zou kwijt raken. Daarom protesteerde Hans van den Broek over mijn fopbrief van Cecile van der Stelt in de geest van: stel Oltmans' lidmaatschap ter discussie. Het aanhoudende gedonder met Verploeg en diens bamboegordijn-methoden leidde in juni 1994 dus inderdaad tot de situatie, dat ik er alleen voor stond.

120 Een brief overigens niet door Hopmans zelf ondertekend.

28 Nu ook de regels overboord?

Alleen door knokken, zonder NVJ als blok aan het been, was goed mogelijk. Ik voelde het als een bevrijding, dat ik het gezanik met Verploeg achter me kon laten liggen. Ik was het zat om ultimatum na ultimatum te krijgen over wat ik wèl of niet als lid van de NVJ mocht zeggen of schrijven. De idiote brief van 29 april 1994 brak alle records en was in strijd met de schadeberekningen en eis van de NVJ zelf. Voor mij was het de druppel, die de emmer deed overlopen.

Bij een solo-gevecht zou de solidariteit van collega's echter onontbeerlijk zijn. Veertig jaar laster en zwartmakerij door ambtenaren en overheidsdiensten, in een aantal gevallen door de media gesteund en breed uitgemeten, hebben een spoor van anti-sentimenten jegens mij door het vaderlandse perscorps getrokken. Op enkele opmerkelijke uitzonderingen na kan ik in dit late uur op vrijwel niemand echt rekenen. Dit maakt het er niet eenvoudiger op.

Het incident in Djakarta op de ambassade moest ik zelf in de *Daily Visible*¹²¹ van Julius Vischjager aankaarten, waarna wonder boven wonder *Vrij Nederland* er een stukje uit overnam, als gewoonlijk verminkt en beduimeld. Enkele weken nadat de botsing met ambassadeur Van Roijen plaats had gevonden, kreeg dit voorval daarom toch nog een minimum aan aandacht. Wie niet in het circuit van *welingelichte kringen* in Amsterdam meedraait loopt het risico buitengesloten te raken. Ik houd niet van borrels hijsen in cafés. Ik drink overigens nooit alcohol. Bovendien na tientallen jaren verdreven te zijn geweest is het misschien te veel gevraagd om op journalistieke solidariteit nu nog te rekenen.

In dit opzicht is er sedert de sabotage in de jaren vijftig en zestig, zoals ik deze in New York van eigen collega's ondervond, in 1994 maar weinig veranderd. Er wordt wel gezegd, dat er een nieuwe generatie van ambtenaren op Buitenlandse Zaken zou zijn opgestaan, die anders tegen deze zaken zouden aankijken. Hetzelfde zou gelden voor een nieuwe generatie journalisten, maar er zitten in laatste instantie nog veel *oudjes* op beslissende posten, die mijn staatsvijand nummer één-zijn allerminst zijn vergeten. Binnenkort word ik zeventig jaar, dus veel tijd om eens werkelijk met rust te worden gelaten is er niet meer over.

121 Hofland verbood Vischjager mij in de *Daily Invisible* te laten schrijven, dus richtte hij de *Daily Visible* op voor het publiceren van mijn bijdragen.

Op 18 juni besloot de parlementaire medewerkster van *Trouw*, Leonoor Meijer, bijvoorbeeld, dat mijn gevecht aan haar lezers vermeld diende te worden. Zij publiceerde een verhaal over vier kolommen, "Oltmans jaagt NVJ op de kast". Het oude liedje dus. Meijer sprak met Gijs van der Wiel, met Buitenlandse Zaken, met Hans Verploeg, maar niet met mij¹²². Met andere woorden, de journaliste zette een verhaal in haar krant, met mijn naam in de aanhef, dat mijn gevecht behandelde, maar zonder ooit zelfs een telefoon te hebben opgepakt om ook eens naar mij te luisteren. Het scheve-toren-van-Pisa-syndroom is maar al te kenmerkend voor de wijze waarop zéér veel journalisten nog altijd hun werk doen.

Omdat het de derde maal was, dat Leonoor Meijer over me schreef zonder enig contact vooraf met mij, diende ik een klacht in bij de Raad voor de Journalistiek wegens *onzorgvuldige verslaggeving*. Ik zond een kopie aan Jan Greven, de hoofdredacteur van *Trouw*. Er volgden collegiale onderhandelingen. Op 25 juni 1994 kreeg ik ruiterlijk de gelegenheid om op een prominente plaats mijn kant van de zaak uiteen te zetten. Het ging ook eigenlijk meer om een *incompatibilité des humeurs* met Verploeg dan dat er een frontale botsing met de NVJ had plaats gehad. Ook het zaterdagochtend ontbijtprogramma van de TROS-Radio gaf me gelegenheid nader op mijn zaak in te gaan, evenals Jack Spijkerman, die mij in zijn laatste voorjaars televisie-show *Spijkers met koppen* haalde. Daar bleef het bij.

NRC Handelsblad is, wat mijn zaak tegen de Staat betreft, in het vaarwater van *De Telegraaf* terecht gekomen. Er verschijnt geen letter over in deze twee kranten, in tegenstelling tot *De Volkskrant*, *Trouw* en *Het Parool*. Met weemoed denk ik dan ook terug aan de dagen van André Spoor, Rob Soetenhorst en Jan Sampiemon, die geen rekening hielden met roddels en insinuaties vanuit Den Haag en minder ontvankelijk waren voor de *rode knop*, dan de huidige bewindvoerders bij deze krant.

Ik kom terug bij de aanvang van mijn verhaal in een notedop, namelijk hoe overheersend het belang is voor het latere leven van wat je in je jeugd wordt overgedragen. "Wat ooit naadloos overging van de ene generatie op de andere moet nu stapvoets worden bevochten of uit onderhandeld", aldus de Utrechtse hoogleraar Wim Meeus¹²³

122 Meijer benaderde advocaat Vermeer, maar die kon haar niets zeggen zonder eerst met mij te hebben overlegd.

123 *De Jonge Negentigers*, Birgit Donker en Sjoerd de Jong, NRC Handelsblad, 6 augustus 1994.

"De opmars van het onderwijs, de moderne beroepsstructuur, de toegenomen sociale mobiliteit – het zijn ontwikkelingen die de noodzaak om met je individuele talenten te woekeren versterken en tegelijk de overdracht van waarden tussen generaties minder vanzelfsprekend maken dan vroeger".

Het kind is de vader van de mens¹²⁴. Dat is ook hier mijn betoog geweest. De eerste jaren vormen het fundament van een karakter. Mijn generatie kreeg grosso modo een geïntegreerd besef van huis uit mee over wat kan en niet kan, wat behoorlijk en wat bedrieglijk is. Professor Meeus signaleerde, dat in ouderlijke vingerwijzingen om integer door het leven te gaan in belangrijke mate de klad is gekomen. Hij kan gelijk hebben.

Als journalist van de oude stempel kende ik en werkte ik vruchtbaar samen met M. van Blankenstein, André Spoor, Wim Klinkenberg, Anton Constandse, Bernard Person, Henk Leffelaar, Cees Meijer, Joris van den Berg, Carel Enkelaar, Klaas Jan Hindriks en misschien enkele anderen. Henk Hofland behoorde aanvankelijk tot deze club. Ik heb zijn ouders uitstekend gekend, zoals ik in *Memoires: 1925-1953* heb beschreven. In 1972 kwam hier een einde aan met zijn onverklaarbare BVD-escape in mijn huis. Waarom hij op zijn vijfenveertigste jaar van zijn Kralingse boei¹²⁵ is losgeslagen blijft voor mij een groot raadsel. In 1994 is hij een *vreemdeling* geworden.

Meeus kan gelijk hebben, tenminste wanneer je naar de op ons volgende generatie journalisten kijkt, zeker waar het de overdracht van fundamentele waarden betreft. Ben Knapen heeft in de verste erten niet het kaliber van Spoor, zoals Harry Lockefeer niet in de schaduw van zijn voorganger Van der Pluijm kan staan. Sietze van der Zee zette een gesprek, dat ik met hem aan een zwembad in Paramaribo voerde als serieus interview in de NRC. Na een kort intermezzo bij *Elsevier* is hij nu dan hoofdredacteur van *Het Parool*. Daar is dus ook na H.W. Sandberg de kwaliteit scherp gedaald.

Adriaan van Dis heb ik reeds behandeld. Een andere *success story* op televisie is Ischa Meijer. Ik geef iedereen één keer een kans, dus eens nodigde ik ook Meijer uit om te komen dineren met enkele collega's, waaronder Gerben Hellinga, een nieuwe generatie-journalist met oude principes. Nadat Meijer van tafel was opgestaan, naar ik aannam om zijn

124 Peter Gay citeerde Willem Wordsworth aldus in *Freud voor historici*, Wereldbibliotheek, Amsterdam (1987).

125 Hofland bracht zijn jeugd door in het Rotterdamse Kralingen.

handen te gaan wassen, bleef hij meer dan tien minuten weg, zodat ik ging zoeken.

Mijnheertje zat prinsheerlijk achter mijn bureau in mijn werkkamer in dagboeken te lezen, die hij uit de kasten had gehaald. Op mijn vraag waar hij dacht mee bezig te zijn antwoordde Meijer ijskoud, "Ik heb altijd eens in je dagboeken willen lezen". Ik durfde voor de collega's van mijn generatie, die ik hier noemde, één voor één de hand in het vuur te steken, geen haar op hun hoofd zou tot een dergelijke Ischa-Meijer-stunt in staat zou zijn geweest. Dus ja, professor Meeus heeft gelijk. We zitten in een nederwaartse vrille ten aanzien van de toestand in de wereld van de journalistiek. Naadloos worden waarden nauwelijks nog doorgegeven. Vroeger al niet altijd. Tegenwoordig helemaal niet meer.

De tegenstroom, die ik in mijn strijd tegen de Haagse belagers ondervind om eindelijk *als alle journalisten* te worden behandeld heeft de kracht van een orkaan. Tot dusverre heb ik strikt de gebruikelijke regels van vertrouwelijkheid, zoals van een *ancien régime* *journalist* verwacht wordt, in acht genomen. Wanneer ik dus schrijf over H.K.H. prinses Beatrix die bij haar gouvernante haar hart gaat uitstorten over het Lockheedschandaal rond haar vader, eindigt op dat moment de informatie, die ik naar buiten breng. Dat verwachtte mejuffrouw Büringh Boekhoudt ook van me, zoals zij ook in een vijf uren durend gesprek met mijn oom, professor Alexander Poslavsky¹²⁶ in het laatste jaar van haar leven benadrukt heeft.

Tot 1994 heb ik de ouderwetse regels stipt toegepast. Maar vorig jaar heb ik de heren Lubbers en Kooijmans, en ook koningin Beatrix geschreven, dat er onherroepelijk een moment zal komen, dat ook ik weiger me nog langer aan de regels te houden. De Staat walst al veertig jaar zonder pardon over me heen. Ik bezit vrijwel niets meer, geen huis, zelfs mijn vleugel is in Johannesburg verkocht. Al vier jaar vraag ik in alle toonaarden om schadeloos gesteld te worden. Maar de Staat blijft voor ieder redelijk argument dienaangaande Oostindisch doof. Zelfs Lubbers, zoals ik zal aangeven, was niet bij machte me daadwerkelijk te hulp te komen.

Hans Verploeg voegde me onlangs toe, dat hij niet geloofde dat ik bijvoorbeeld over gesprekken tussen mejuffrouw Büringh Boekhoudt en de koningin onthullingen zou kunnen doen", want dan had je het in

126 Oud-geneesheerdirecteur van de Willem Arntzhoeve in Den Dolder en hoogleraar psychiatrie. Zijn moeder was mijn grootmoeder: hij kende me dus van haver tot gort.

jouw situatie allang gedaan". Verploeg projecteerde zijn eigen maatstaven. Hij kan zich geen voorstelling maken van mijn programmering, die uit de jaren dertig en veertig stamt op *De Horst* en in Baarn.

Professor Poslavsky stelde mejuffrouw Büringh Boekhoudt in 1982 gerust, dat ik mij ad infinitum aan de regels van vertrouwelijkheid zou houden. Zij realiseerde zich terdege dat zij over een periode van veertig jaar zonder enige beperking zéér veel had verteld over wat zij met haar andere lievelings leerlinge, Beatrix, beleefde, of wat haar ten aanzien van het koningshuis bezig hield. Zij beschikte immers gedurende een aantal jaren over een eigen kamer op Soestdijk.

Aan het einde van haar leven scheen haar toch de vraag bezig te houden of de met mij gedeelde geheimen, geheim zouden blijven. Mijn oom stelde haar dus gerust. Ook vroeg zij professor Poslavsky mij later tot steun te zijn, zoals zij dit altijd was geweest. Poslavsky is altijd mijn beste vriend in onze familie geweest.

Bij het verschijnen van mijn jeugdherinneringen in 1985¹²⁷ ontving ik namens de erfgenamen van mejuffrouw Büringh Boekhoudt een door Mr. R.A. Mörzer Bruyns ondertekende brief, welke mij verbood onder dreiging van een proces ooit één letter over deze dame in mijn memoires of anderzijds naar buiten te brengen. Ik heb de familie geantwoord, dat men zich geen zorgen behoefde te maken, want dat ik me altijd als journalist aan de regels zou houden en jegens *Miss B.B.* de van mij verwachte discretie in acht zou nemen. Ik heb dit standpunt in een televisieshow bij *Sonja* uitdrukkelijk onderstreept toen in 1984 mijn boekje *Prins Claus*¹²⁸ verscheen. In 1994 heeft deze situatie zich gewijzigd. Waarom zou ik me nog langer aan de regels houden als de Staat zich aan god noch gebod houdt?

Aan de hand van ontmoetingen, gesprekken en brieven van mejuffrouw Boekhoudt heb ik in 1986 een boekje geschreven. Een exemplaar ligt bij een notaris te Amsterdam. Een kopie bevindt zich ten kantore van een advocaat in de vs. De afspraak is dat dertig jaar na het overlijden van mejuffrouw Büringh Boekhoudt, dus in 2012, dit manuscript ter publikatie zal worden aangeboden.

Ik ben de laatste, die een alarmerende bijdrage tot de demythologisering van Oranje zou willen leveren. Ik ben echter eveneens niet van plan me nog langer als vloermat door de Haagse grijze muizen te laten gebrui-

127 In den Toren, Baarn (1985).

128 In den Toren, Baarn (1984).

ken. Het is *entweder oder*. Of ik word binnen de kortste keren schadeloos gesteld voor achtendertig jaar overheidsterreur aan de hand van de duidelijke NVJ-berekening, of ik capituleer voor de Hoflanddoctrine niet in 2012 maar vandaag. Chantage? Men noeme mijn ultimatum wat men wilt.

29 Op stap met Lubbers

Volgens mijn overtuiging, dat een opinie een zo breed mogelijk draagvlak van ingrediënten van informatie moet hebben, vroeg ik in 1958 belet aan bij premier Willem Drees. Ik wilde hem aan de hand van mijn ervaringen in Djakarta en persoonlijke gesprekken met president Soekarno inlichtingen verschaffen, waarvan ik wist, dat hij deze via Luns c.s. nooit of te nimmer zou krijgen. De minister verwees rapporten van de diplomatieke vertegenwoordiger, Duco Middelburg immers regelrecht naar de prullenbak. Wat niet in de kraam van deze man te pas kwam zouden de premier, het kabinet, en laat staan de volksvertegenwoordiging, immers nooit onder ogen krijgen. Drees antwoordde als volgt,

Na een langgerekt hiaat van zesendertig jaar zou de eerste premier, die mij een antwoord waardig achtte Drs. R.F.M. Lubbers zijn. Ik had hem geschreven naar aanleiding van zijn Energie Handvest. De regering Clinton lag dwars. De snelste manier dit verzet om te buigen zou zijn om eerste Russische steun te verkrijgen via professor Georgii Arbatov in Moskou. Was dat gelukt, dan zou Lubbers volgens mij naar Strobe Talbott, de onderminister van Buitenlandse Zaken en Clinton's vriendje moeten gaan en de kans van slagen zou vrijwel zeker gegarandeerd zijn.

Na een stilte van tientallen jaren verraste de brief me zéér¹²⁹. Enkele weken eerder had ik koningin Beatrix meer dan dringend verzocht met de premier mijn zaak tegen de Staat te bespreken en bij hem te bepleiten, dat indien mejuffrouw Buringh Boekhoudt zich veertig jaar met mij intiem had ingelaten, ik naar alle waarschijnlijkheid een minder grote schurk was, dan waar de diverse Haagse instanties me reeds eenenveertig jaar voor hadden uitgemaakt. Ik zei tegen haar te hopen dat premier Lubbers via directe bemoeienissen mijn conflict met de Staat misschien versneld zou kunnen helpen oplossen.

Voorzichtig polste ik Hans van der Voet, directeur van de RVD of er een mogelijkheid was, dat ik de volgende maand van 28 februari tot 3 maart 1994 de officiële reis van Lubbers, Kok en Van den Broek naar Zuid-Afrika als journalist kon meemaken. Juist omdat ik om onopgehelderde redenen in 1992 uit dat land was gezet, wilde ik aftasten hoe de kaarten lagen. Tot mijn verrassing kwam vrijwel meteen het groene licht van de RVD, dat ik welkom was mee te reizen. Het kon niet anders, dan dat de invloed van hare majesteit bij premier Lubbers waarneembaar was¹³⁰.

Omdat ik echter in Pretoria nog op de lijst van ongewenste vreemdelingen stond bleek de ambassade van Zuid-Afrika niet bereid een visum te verstrekken. Pas nadat de heer Van der Voet ambassadeur Albert Nothnagel te verstaan had gegeven dat de Nederlandse ministeriële delegatie mij desnoods zonder visum mee zou nemen, werd ik door de ambassadeur voor een gesprek uitgenodigd en kreeg ik een visum uitgereikt.

Het was een moment van triomf voor mij om vrijwel direct achter Lubbers en Kok de trap van de KLM-jumbo op Malan Airport in Kaapstad af te komen om eveneens door president De Klerk en diens vrouw

129 Zie bijlage 2.

130 Zie ook: *De Geheimen van het Torentje* van Arendo Joustra en Erik van Venetië: hoofdstuk 9: *innig met Huis ten Bosch* pagina's 203-226.

te worden verwelkomd. Ik beschouwde het als een koninklijke terugkeer na als een dief in de nacht er uit te zijn gesmeten. Lubbers moet dit terdege hebben beseft. Ik ervaarde dit meereizen met de premier – voor het eerst van mijn leven – als een correctie op tientallen jaren van onterechte miskenning en terreur. Tegen president De Klerk zei ik, "Ik ben altijd een vriend van Zuid-Afrika geweest", als verwijt. "Ik weet, welkom" luidde zijn antwoord. Toen ik in 1992 een dringend beroep op hem deed mij te hulp te komen en uitwijzing te helpen voorkomen, was hij niet thuis.

Tijdens het ministeriële bezoek aan Zuid-Afrika beperkte ik me tot enkele programmapunten, zoals de ontmoeting met Nelson Mandela, een bezoek aan een zwart township, een ontmoeting met de generaals Viljoen en Groenewald¹³¹ in het presidentiële gastenverblijf in Pretoria en een persconferentie van Lubbers en De Klerk in de regeringsgebouwen eveneens in Pretoria. Na afloop gaf de heer Van der Voet mij dan ook een pluim, en prees mijn eerste optreden in regeringsverband.

Tijdens het bezoek aan Tembisa stond ik het gezelschap op een afstand te fotograferen, toen de heer Lubbers op me afstapte om een praatje te maken. Ik merkte op, dat er bekend was geworden, dat een lid van de koninklijke familie van Engeland de installatie van Nelson Mandela als president zou bijwonen en dat dit onvermijdelijk maakte, dat prins Willem Alexander eveneens naar Pretoria zou komen. Enigszins verbaasd reageerde Lubbers met, "Een goed idee, best mogelijk". Die middag was Sibolt van Ketel van *De Telegraaf* zo vriendelijk me mee terug te nemen naar Hillbrow. Ik vertelde hem van het gesprekje met de premier. Prompt verscheen de volgende ochtend in *De Telegraaf* het opzienbarende bericht dat de kroonprins naar alle waarschijnlijkheid – zoals hij dus ook zou doen – naar Zuid-Afrika zou gaan.

In Tembisa werd ons getoond hoe veelal ongeletterde zwarten straks gebruik van hun stemrecht konden maken. In het publiek merkte ik een neger met opvallende biceps op. Ik vroeg hem later wat zijn werk was. Sportinstructeur. "Wilt u mijn sporthal hiernaast bezoeken", vroeg hij. Ik ging mee. We betraden een zéér ruime gymnastiekzaal met tientallen toestellen met trainende zwarten. Terwijl we stonden te praten ging de deur open en om de hoek verscheen het hoofd van vice-premier Wim Kok. Hij wierp een blik op de zaal vol oefenende zwetende lichamen en zei tegen mij, "Oh, ik begrijp het al", sloot de deur en verdween weer.

131 De generaals die ontdekten dat ik als CIA-agent te boek stond in Pretoria.

Die middag zat ik met iemand te praten en Wim Kok zat ons alleen aan een tafeltje dichtbij te observeren. "Ik zou wel eens willen weten wat u nu denkt", zei ik tegen hem. "Dat weet jij best", was het antwoord. Vroeger, toen hij nog FNV-voorzitter was regelde ik wel eens een lunch voor hem met de Sovjet-ambassadeur Alexandr Romanov. Nu is hij dus premier.

Na het geslaagde bezoek aan Zuid-Afrika benaderde ik premier Lubbers opnieuw en vroeg of hij misschien ook blokkade-breker wilde zijn, wanneer hij naar Indonesië ging, een land waar ik op uitdrukkelijk verzoek van Den Haag al achtentwintig jaar geen toegang tot had kunnen verkrijgen. Opnieuw werd vrijwel meteen het groene licht gegeven. Ik verkeerde dus geleidelijk aan in de veronderstelling, dat ik in de heer Lubbers de uiteindelijke bondgenoot had gevonden om mijn conflict met de Staat snel opgelost te krijgen. Op weg naar Indonesië zei de premier, "Ik heb al enige boeken van u gekregen, ik heb nu eens een paar boeken voor u meegenomen". Ik vroeg hem er één te signeren.

Bij thuiskomst uit Indonesië op 6 mei 1994 nam ik uiteraard direct contact op met de heer Lubbers. Na vele vergeefse pogingen belde Hans van der Voet, dat de premier mij zeker zou ontvangen, maar wilde wachten tot hij mij uitsluitsel en positieve mededelingen zou kunnen doen aangaande mijn conflict met de Staat. Het verlossende woord kwam op 8 augustus 1994. Van der Voet belde, dat de premier mij 11 augustus om 10:00 uur in het Torentje onder vier ogen zou ontvangen. Vol verwachting klopte mijn hart. Was de ontknoping nabij?

Men betreedt de werkkamer van de premier via een antichambre die als bibliotheek is ingericht. Lubbers kwam naar buiten met de woorden "welkom". Hij vroeg hoe ik mevrouw Lubbers had gevonden. "Een enig mens. Zij redde mijn leven in Djakarta op een kritiek moment". "Daar heb ik iets over gehoord", aldus de premier. "Soms heeft zij een beter kijk op mensen dan ik." Ik dacht: breek me de bek niet open, dat hebben we met van Thijn, Hirsch Ballin en Hans van den Broek gezien.

Na wat babbelen over het Energie Handvest, de Russen, Arbatov en ambassadeur Romanov belandden we tenslotte bij mijn gevecht. "Ik heb uw zaak grondig onderzocht", aldus de heer Lubbers, "ook tegen het licht van wat ik over het incident in Djakarta heb gehoord. U moet van mij aannemen, het is helaas niet anders, dan dat in de catechismus van het ministerie van Buitenlandse Zaken staat getekend *'weert Willem Oltmans...'*". Hij moet hebben gezien hoe perplex ik was want hij liet er op volgen, "Daar moet u mee leven, want daar breng je na veertig jaar geen verandering meer in".

Ik was met stomheid geslagen. Maar dit was nog niet alles. Lubbers: "Toch wil de Staat enigermate aangeven, dat zij fout heeft gehandeld en daarom bieden wij u aan om u uit de minimumuitkering te tillen en in de normale AOW te plaatsen, waar u op dit moment geen recht op heeft, omdat u altijd in het buitenland verbleef". "Ja, maar u weet waarom dit was", antwoordde ik, "ik ben nà door de BVD en Luns in de mediawereld als landverrader te zijn afgeschilderd gevluht naar New York". "Dat weet ik en daarom zijn we eveneens bereid een bedrag van 100.000 gulden uit te betalen als genoegdoening".

"Hoeveel inkomen betekent de AOW per maand, weet u dat?" vroeg ik de premier. Hij stond op en telefoneerde naar een medewerker (Martens) en deelde mee, "dan ontvangt u 1.200 gulden per maand, maar die zou u dan dus ook in het buitenland kunnen ontvangen, wat met uw minimumuitkering niet het geval is".

"Doet u in hemelsnaam niets want op dit moment krijg ik 1.365 gul-

den via de minimumuitkering van de Sociale Dienst en ik zou met uw voorstel er 165 gulden per maand op achteruit gaan". Lubbers keek beduusd. "En", vervolgde ik "hoe valt met wat u me hier na zes maanden bemiddeling via uw goede diensten aanbiedt te rijmen met de eisen die de NVJ op tafel heeft gelegd?" Deze eisen kende de premier niet.

Inmiddels was de heer Van der Voet binnen gekomen en de heer Lubbers vroeg de directeur van de RVD of hij het stuk van de NVJ bij de hand had. Van der Voet keek betrappt en stamelde iets van dit ook niet exact te weten. De premier vroeg me nog die middag de brief met eisen van de NVJ aan hem toe te zenden, wat ik op zijn directe faxnummer 3564683 via assistente Van Soldt onmiddellijk heb gedaan. Ook premier Lubbers, de topmanager van de BV Holland schroomde er niet voor een zogenaamd bemiddelingsvoorstel op tafel te leggen zonder over de meest fundamentele informatie te beschikken welke rechtstreeks met het conflict te maken had, namelijk niet 14.400 gulden pensioen per jaar, zoals Lubbers wilde, maar 66.839 gulden zoals alle A-klas journalisten, en niet 100.000 gulden tegemoetkoming, maar 1,6 miljoen.

Lubbers deed me denken aan kabouter Piggelmee, het drukke baasje van Van Nelle. Hoe kon een geboren ritselaar een zo onzakelijk voorstel doen, tenzij hij maar wat zei om van de affaire af te zijn nu hij toch over één week zou opstappen? Waarom hield hij me dan nog eens zes maanden aan het lijntje, opdat ik de rechter in goed vertrouwen verzocht een reces in te bouwen om onderhandelingen een kans te geven? De Staat onderhandelde niet. Eerst kwam een ultimatum via de NVJ binnen en nu werd mij in het Torentje zelf, tijdens wat een D-Day-ceremonie had moeten zijn, een dermate onacceptabel bod door de premier zelf gedaan, dat al met al opnieuw één jaar verloren is gegaan. En de premier van Nederland zegt niet, "We hebben je onrechtmatig in de ban gedaan en zullen dit terugdraaien. Nee, hij zegt, je bent nu eenmaal onrechtmatig in de roomse banvloek terecht gekomen, en dat is nooit meer terug te draaien, accepteer het nu maar en dan geven we je een armenuitkering en een bonus van 100.000 gulden". Dàt was Lubbers.

Om met Walter Cronkite te spreken, zoals hij altijd het avond nieuws op CBS eindigde met de woorden *This is the way it was*.

30 Terra Incognita

Als leidmotief in deze beschrijving van ervaringen met officieel Dan Haag heb ik voortdurend naar het bestaan van de *rode knop*, de derde macht, de stille macht binnen het democratische staatsbestel verwezen. Men zou ook het kabinet, de volksvertegenwoordiging en de rechters of justitiële macht als drie-eenheid van de macht in het Koninkrijk kunnen omschrijven. In dat geval is de *rode knop* de vierde macht, alhoewel het verdedigbaar is om deze hekkensluiser juist een eerste en belangrijkste machtspositie in het land toe te kennen.

Om een even raadselachtige als naïeve reden gaat de doorsnee burger er van uit, dat geheime politie-methoden in het Koninkrijk uitgesloten zouden zijn. Men weet dat er een Binnenlandse Veiligheidsdienst¹³² is maar men is onbekend met een hele serie andere inlichtingendiensten, zoals tot voor kort de IDB (Inlichtingendienst Buitenland, door Lubbers opgeheven en ressorterende onder zijn verantwoordelijkheid als minister van Algemene Zaken), de Militaire Inlichtingendienst, de Marine Inlichtingendienst, ik ken ze niet allemaal; er zijn er meer.¹³³ Over *Gladio* weet in dit land helemaal niemand iets te vertellen.

Professor Dr. J.A. van Hamel, straf- en volkenrechtdeskundige, indertijd Hoge Commissaris voor de Volkenbond voor Danzig, oud-president van het Bijzondere Gerechtshof in Amsterdam en voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht heeft mij in 1961 bij een lang gesprek in zijn villa in Baarn op het hart gedrukt, dat hij diep overtuigd was van het bestaan van *a government within a government* en wie deze *rode knop* zou weten te ontmaskeren zou het vaderland een onschatbare dienst bewijzen¹³⁴.

Nadat Luns in 1957 de batterij inlichtingendiensten op mijn spoor had gezet, wat zou leiden tot vlucht en emigratie naar de VS op 10 juni 1958, ben ik de laatste in het Koninkrijk, die na zovele jaren in de VS en elders te hebben gewoond, de geheime Haagse cocon effectief zou weten open te splijten.

Het is duidelijk, dat onze spionnen als padvindende voor de grote broer, de CIA in Washington optreden en hand en span-diensten verle-

132 Het was niet toevallig, dat Soekarno en Hatta Djakarta binnentrokken in 1945 toen de BVD werd opgericht, aldus Rudie van Meurs: *De BVD*, Van Gennep, Amsterdam (1978).

133 F.A.C. Kluiters, *De Nederlandse Inlichtingen en Veiligheidsdiensten*, SDU, Den Haag, 1993.

134 Professor Van Hamel trad op als bijzonder adviseur van koningin Juliana.

nen aan de Amerikanen, die een geheel eigen repertoire van louche, malafide en misdadige praktijken in de internationale arena hebben opgebouwd, variërend van schelpen met springstoffen in de zee neerlaten waar Fidel Castro van diepzee-duiken genoot tot een Aziaat zodanige plastische chirurgie toebrengen, dat hij werkelijk op Soekarno begon te lijken, om vervolgens een pornografische film te verspreiden waarin deze nep-Bungkarno er op los ragde met een aantal hoertjes.

"Het kan noodzakelijk zijn", aldus de eermalige minister van Binnenlandse Zaken W.F. de Gaay Fortman, "om inlichtingen over Nederlanders aan de CIA door te geven..."¹³⁵. Daar heb ik dus de bewijzen van in codetelegrammen gevonden, dat Luns en ambassadeur Van Roijen inderdaad één der smerigste spionagediensten ter wereld achter mijn broek aan hebben gezonden.

"De BVD belemmert mensen in hun carrière", aldus Rudie van Meurs, "jut partijen tegen elkaar op, verstoort vriendschappen, voorkomt dat homofielen terecht komen op verantwoordelijke functies in de samenleving, infiltreert binnen organisaties, die volgens de geheime dienst 'verdacht' zijn, achtervolgt links radicale mensen, wroet, bespioneert en chanteert"¹³⁶.

Moet ik nog meer citeren na mijn eigen aan den lijve ondervonden verhaal te hebben verteld?

Twee prominente Amerikaanse journalisten, David Wise en Thomas B. Ross schreven in 1964:

"Er zijn vandaag de dag twee regeringen in de Verenigde Staten. Een ervan is zichtbaar. De ander is onzichtbaar. De eerste is de regering waar burgers over lezen in de dagbladen en welke de kinderen bestuderen in hun schoolboeken. De tweede is de in elkaar sluitende verborgen machinerie, die de politiek van Amerika eigenlijk bepaalt en de Koude oorlog voert." Zij vervolgden, "Deze tweede onzichtbare regering verzamelt inlichtingen, voert spionage uit en leidt en organiseert geheime operaties over de hele wereld".

Indertijd heb ik David Wise verschillende malen geïnterviewd, ook in verband met diens tweede opzienbarende boek, *The American Police State*¹³⁷. Hij omschreef deze geheime onzichtbare regering als volgt:

135 *De BVD*, Rudie van Meurs, van Gennep, Amsterdam, 1978, Voorwoord, pagina 7.

136 idem uit Rudie van Meurs: *BVD: samenzweringen tegen ambtenaren, studenten, journalisten, dominees en andere democraten*.

137 Random House, New York (1976) Zie ook mijn gesprek met David Wise gepubliceerd in de *Nieuwe Revu*, 16 februari 1979.

"Het is geen formeel Amerikaans bestuurslichaam. Ze bestaat uit een losse amorfe groep personen gerecruteerd uit vertakkingen van bestaande overheidsinstellingen uit de zichtbare regering. De CIA is het hart van *de rode knop* in Washington. Maar deze derde macht is allerminst beperkt tot de CIA alleen. Deze regering binnen onze regering heeft vertakkingen, die breder zijn dan de bekende spionagelichamen als de *National Security Council*, de *Defense Intelligence Agency*, de *National Security Agency*, *Army Intelligence*, *Navy Intelligence*, *Air Force Intelligence*, het *State Department Bureau of Intelligence and Research*, the *Atomic Energy Commission* en de *Federal Bureau of Investigation*", aldus David Wise¹³⁸.

Het Nederlandse inlichtingendienstenbestel is een dun aftreksel, een kloon van het Amerikaanse veile gedoe in de spionage sector, minstens even ondemocratisch, geheim, kortom, een door en door verziekte uitwas van het zogenaamde Binnenhof, dat leiding geeft aan de democratische rechtsstaat anno 1994.

Er kraait geen haan naar. Het lijkt wel terra incognita voor de nuchtere bevolking, welke de ogen sluit voor wat er gebeurt onder het motto, *dat is hier niet mogelijk*. De volksvertegenwoordiging beschikt over de mogelijkheid een parlementaire enquête in te stellen, en doet zulks ook inderdaad bij tijd en wijlen, maar dan liefst over de minst gevaarlijke onderwerpen denkbaar. Eerder zette ik uiteen hoe volstrekt onmogelijk het was in de zeventiger jaren een serieus onderzoek naar de oplichterij van Luns te doen uitvoeren om de eenvoudige reden, dat Luns en de *rode knop* twee handen op één buik waren.

Onlangs schreef professor Mr. C.A.J.M. Kortmann, hoogleraar staatsrecht, "Het ziet er naar uit, dat aanmerkelijke delen van het openbaar bestuur vergiftigd zijn door megalomanie, egotripperij en afgeslotenheid van de *gewone maatschappij*." Volgens Kortmann staat in de overheidscultuur dienstbaarheid en bescheidenheid niet meer voorop, maar scoren, opvallen, publiciteit en listigheid.¹³⁹ Ik ben er zeker van dat corruptie, onbetamelijkheid en onwettigheid in de Haagse politiek veel en veel verder reikt dan deze hoogleraar hier als actuele situatie samenvatte. De politieke ondernemerswereld heeft nauwelijks meer iets van doen met de mensen in dit land. Politici opteren voor een baan in het

138 *The invisible Government*, Random House, New York, 1964.

139 Nederlands Juristenblad, 15 juli 1994.

politieke bedrijf, zoals afgestudeerden van *Nijenrode* bij *Albert Heijn* solliciteren¹⁴⁰.

Boeren, burgers en buitenlui gedragen zich als goedgegelovige Thomasen en nemen vrijwel alles voor zoete koek aan wat vanuit Den Haag wereldkundig wordt gemaakt, terwijl ze in werkelijkheid bij het leven worden belazerd. Pro forma bezit de burger het autonome recht via de stembus te helpen bepalen, wie namens de burgerij in Den Haag het woord voert en wat er zal worden gezegd. In de praktijk zijn we getuige van een dolgedraaide politieke kermis van bieden en loven, sjoemelen en marchanderen, knollen voor citroenen verkopen, bij welke vertoning de *rode knop* het meeste garen spint, want hoe breder en dieper de politieke chaos hoe minder op illegale monster-praktijken wordt gelet, door Rudie van Meurs samengevat als *het toepassen van CIA-methoden* door onze geliefde BVD, "bijvoorbeeld bij het recruterende van studenten en journalisten als verklikkers en spionnen".

Ik heb een poging ondernomen om via het vakblad *De Journalist*¹⁴¹ voor deze misstanden aandacht te vragen door met naam en toenaam een aantal voorbeelden van BVD-interventies op te sommen. Ik noemde de gevallen rond Carel Enkelaar van de NOS-televisie: de BVD kwam hem vragen of het Journaal niet wat meer pro-Amerikaans gepresenteerd kon worden; van Henk Leffelaar van de GPD: de BVD vroeg hem of hij mee wilde werken aan een geheim economisch tijdschrift om de USSR in de war te brengen, en zijn honorarium zou hij op een Zwitserse bank gestort krijgen; de journalist van de NRC Raymond van den Bogaard, die bij aankomst als correspondent in Moskou tegen de afhaler op het vliegveld Vladimir Molchanov zei, dat de BVD hem had verzocht met hen samen te werken vanuit de Sovjet-hoofdstad; en tenslotte zou ik nu in 1994 hieraan kunnen toevoegen, dat BVD-functionarissen diezelfde journalist Vladimir Molchanov naar Antwerpen achterna reisden om hem veel geld en schone beloften aan te bieden wanneer hij het Kremlin de rug toekeerde en een schitterende veelbelovende toekomst in Nederland tegemoet zou gaan. Molchanov is ook nu nog in Moskou en één der meest vooraanstaande Russische televisie-journalisten – en al drieëntwintig jaar een persoonlijke vriend van mij¹⁴².

Op 27 maart 1980 publiceerde Hans Wiegel als minister van Binnen-

140 Laatst bezocht ik Sicco Mansholt in Wapserveen, die dit juist ook als één der uitwassen van de huidige democratie omschreef.

141 *De Journalist*, 28 februari 1980.

142 Leffelaar bevestigde mijn mededelingen; Enkelaar en Van den Bogaard logen naderhand.

landse Zaken een brief in *De Journalist*, dat de BVD beslist niet *doelbewust* journalisten recruteerde. Wiegel loog dat het gedrukt stond. Ook Rudie van Meurs van *Vrij Nederland* sprak in hoofdstuk 4 van zijn boek over de BVD over "een Gestapo-achtig apparaat", dat zich bediende van de *dirty tricks* die ze van de CIA leerden. Van Meurs identificeerde Gijs Brandsma als een journalist die openlijk toegaf voor de geheime dienst te hebben gewerkt. In zijn BVD-tijd sloofde hij zich uit als medewerker van *Trouw*. Later kwam hij terecht bij *Hier en Nu* van de NCRV. Wiegel zei in het parlement zelfs, "De uitlatingen van de heer Oltmans zijn als kletsboek en niets anders te typeren".

Diezelfde Wiegel werd gode zij dank jarenlang in Friesland geparkeerd en zit nu in het verzekeringswezen. Wie de jongste ontwikkelingen in Den Haag enigermate op de voet heeft gevolgd zou zich er niet meer over moeten verwonderen dat juist Wiegel, daartoe natuurlijk in de gelegenheid gesteld door wat anders dan *De Telegraaf* als specifieke *rode knop*-krant, een uiterst hinderlijke poging heeft ondernomen om een paars kabinet bij voorbaat onderuit te halen door Bolkestein met diens achterban in de problemen te brengen. Maar Frits heeft zich door deze subversieve actie van Wiegel via de onzichtbare machten in Den Haag niet van de wijs laten brengen. De nuchtere en lucide aanpak van Kok, Van Mierlo en Bolkestein heeft sabotagepogingen van paars geneutraliseerd.

Wiegels geïntreger was een verdere stuiptrekking van de vijanden van de democratie. Nu de macht in het land in handen is gelegd van het paarse driemanschap zal het voor de *rode knop* minder gemakkelijk worden om haar sinistere wil op te leggen, zoals in de drie kabinetten Lubbers ook stap voor stap het geval is geweest.

Het is te betreuren, dat door omstandigheden twee belangrijke ministeries, Binnenlandse Zaken – en de BVD – en Defensie in handen van de VVD zijn gekomen. Joris Voorhoeve, die een uitgebreide academische opleiding in de VS genoot, staat krachtig aan de kant van de Amerikanen. Als jonge student kwam hij me interviewen met een band-apparaat over welke mijn rol in de Nieuw Guinea-affaire exact was geweest. Ik vroeg me toen al af in naam van wie hij dit deed. Arend Lijphart, nu hoogleraar in San Diego, Californië, deed exact hetzelfde en schreef een voortreffelijk boek, *The Trauma of Decolonization*¹⁴³ en gaf hier mijn activiteiten volkomen correct in zijn studie weer. Aan Lijphart's onafhankelijke

wetenschappelijke belangstelling heb ik nooit één moment getwijfeld. Aan die van Voorhoeve dus wèl. Maar de VVD is onder Bolkestein een nieuwe weg ingeslagen en we moeten ook Voorhoeve het voordeel van de twijfel gunnen. Bolkestein verklaart tenminste plechtig de rit van vier jaar te zullen uitzitten.

Het is te hopen dat Hans Dijkstal in de smiezen heeft wat de BVD in werkelijkheid in haar schild voert. Gijs Schreuders wees in zijn kolom *Het gewiste geheugen*¹⁴⁴ terecht op de beschamende Haagse toestanden rond de aan Hans Dijkstal verantwoordelijke BVD. Natuurlijk wil de *rode knop* niet dat ooit zal kunnen worden aangetoond, dat zij zich als beesten jegens medeburgers, die absoluut niets op hun kerfstok hadden, gedragen hebben. Schreuders haalde het voorbeeld aan van de BVD, die in de Koude Oorlog, jarenlang de speeltuinvereniging te Krommenie in de gaten hield vanwege vermeende communistische sympathieën, en van welke activiteiten in de archieven inmiddels niets meer zou zijn terug te vinden. Hij schreef: "Ik ben overtuigd, dat een groot deel van de door de BVD aangelegde archieven bestaat uit rotzooi, verdachtmakingen, achterklap, ambtelijke prietpraat, onbeholpen notulen, zinloze opsommingen van data en namen en vooral veel onkosten-declaraties..." Docters van Leeuwen dacht grappig te zijn door te verklaren dat hij speldjes zou uitdelen met "De BVD heeft een dossier van mij", want het is blijkbaar de grote wens van een ieder die gedachte te koesteren." Docters van Leeuwen is niet alleen de leukste thuis, hij behoort, zoals ik in mijn geval heb moeten constateren, tot de belangrijkste leugenaars in Den Haag, die land, volk en parlement *in het landsbelang* menen te mogen, en moeten, om de tuin te leiden

Nu is de heer Dijkstal zelf de baas over dit hoofdkwartier. Hij schijnt dit enigermate te beseffen, want hij verwelkomde een groep jeugdige winnaars van een open-brief-wedstrijd op zijn ministerie met de woorden "Welkom op het belangrijkste ministerie wat er is, de moeder van alle departementen"¹⁴⁵. Kok is deze week naar het buitenland, dus we kunnen alles regelen."¹⁴⁶ Wat humor betreft zal hij het met Docters van Leeuwen waarschijnlijk prima kunnen vinden, maar in werkelijkheid is het niet te verwonderen dat velen, in het vaderland het gevoel overhouden aan de heidenen te zijn overgeleverd.

144 *De Volkskrant*, 5 juni 1994.

145 Hiermee parafraseerde hij Saddam Hoessein die sprak over "de moeder van alle oorlogen" tegen Koeweit en George Bush.

146 *De Volkskrant*, 28 september 1994.

Reeds in 1993 deelde mevrouw Dales mee dat haar inziens "een substantieel deel van de dossiers van de Binnenlandse Veiligheids Dienst diende te worden vernietigd."¹⁴⁷ Het Algemeen Rijksarchief had juist geadviseerd een deel van de persoons-dossiers te bewaren. Mevrouw Dales voelde daar niets voor. Haal je de Duvel. De bende van Docters van Leeuwen kauwde haar dit voor. Of rijksarchivaris professor dr. F.C. J. Ketelaar hier geheel anders over dacht interesseerde het duo Dales – Docters van Leeuwen verder geen bal. Dossiers over vooraanstaande personen zouden 75 jaar na hun geboortedatum worden vernietigd. De in 1991 opgerichte Vereniging Voorkom Vernietiging (vvv) heeft duizend procedures lopen om te voorkomen, dat onze eigen *vijfde colonne* haar sporen helemaal ongestraft zou kunnen uitwissen. Zij vechten tegen de bierkaai en het parlement slaapt.

Met alle respect voor wijlen mevrouw Dales, deze dame liep geheel aan de leiband van Arthur Docters van Leeuwen en zijn trawanten, zoals uiteengezet in haar brief aan mij van 24 april 1991. Zij schreef ondermeer, dat de fameuze Wet Openbaarheid van Bestuur mij niet het recht gaf eigen dossiers in te zien, en mevrouw Dales vervolgde, "In verband daarmee moet ik op Uw verzoek om inzage van Uw eigen dossier afwijzend beschikken."

Toen ik één jaar later het kamerlid Piet Stoffelen vroeg de Haagse roddel over mij bij de BVD op te vragen kreeg hij niet ten antwoord, dat mij dit recht werd ontzegd, maar dat er helemaal geen dossiers waren, wat een aperte leugen moet zijn geweest. Een zekere cerberus mevrouw J.M. Poldervaart was de *rode knop* in het kabinet van mevrouw Dales, en zal bij Ed van Thijn, Aad Kosto, de interim-minister mevrouw D. de Graaff-Nauta en nu Hans Dijkstal rustig blijven zitten om de smerige spelletjes, hier ook door Gijs Schreuders nader omschreven, fris en vrolijk voort te zetten. Zo werkt *the government within the government* in Washington, en zo werkt het in Den Haag.

Verontrustend is bijvoorbeeld, dat de minister van Binnenlandse Zaken voortaan alle benoemingen van hoge ambtenaren in handen heeft gekregen. "Dit voorstel is een belangrijke stap op weg naar een Algemene Bestuursdienst", aldus Jan Hoedeman in zijn openingsartikel op 22 augustus 1994 in *De Volkskrant*. Ik vraag me dan in goede moede af: zou Hoedeman zijn lezers er niet op hebben moeten wijzen, wat dit in de praktijk betekent, dat geen enkele hooggeplaatste post in dit land ooit

147 NRC Handelsblad, 2 juni 1992.

meer kan worden bezet zonder het groene licht vooraf van de geheime dienst? Hoedeman weet toch ook, dat de dienst op Binnenlandse Zaken door de BVD wordt uitgemaakt? Deze presentatie van een op het eerste oog constructieve reportage komt in werkelijkheid neer op een overwinning van de steeds op het oorlogspad zijnde BVD welke immers indien het in haar kraam te pas komt mensen belastert en zwart maakt, zoals de geheime diensten dit mijn hele leven lang hebben gedaan? Voorheen konden ministers zelf bepalen wie hun hoogste ambtenaren zouden zijn. Waarom werd hier de klad in gebracht ten faveure van inlichtingendiensten? Kan iemand in het parlement dit uitleggen?

Zelf heb ik achtendertig jaar, zij het force majeure, met het bijltje van de onderhandse terreur van de diverse *rode knoppen* gehakt. Ik kan er over meepraten waartoe deze heren in staat zijn, wanneer zij ontdekken dat er een onafhankelijke geest is opgestaan, die voor god noch gebod zwicht, wanneer de waarheid in het geding is. Ik heb trouwens in 1990 vanuit Zuid-Afrika andermaal een poging ondernomen om in *De Journalist*, mijn vakblad, aandacht te vragen voor mij ter beschikking gekomen nieuwe manipulaties van inlichtingendiensten rond journalisten. Er volgde beraad onder leiding van Hans Verploeg op het hoofdkwartier van de NVJ in de Johannes Vermeerstraat, met als resultaat dat hoofdredacteur Wim Verbei van *De Journalist* zijn veto uitsprak en mijn bijdrage afwees. Ik ben al heel lang diep overtuigd, dat de NVJ al een aantal jaren in verkeerde handen is.

Op mijn negenenzestigste jaar moest ik ontdekken, dat ook de premier van het Koninkrijk niet echt tegen de *rode knop* is opgewassen. Lubbers kon me niet daadwerkelijk te hulp komen, zoals ik weet, dat hij wilde doen. Ik overhandigde hem op 11 augustus in het Torentje de eerste honderd pagina's van dit manuscript. Op 22 augustus, de laatste dag van zijn premierschap schreef hij *Persona Non Grata* te hebben gelezen en de tekst nog "onverkwikkelijker" te hebben gevonden, dan hij had verwacht. "Van harte hoop ik dan ook", aldus oud-premier Lubbers, "dat er iets op gevonden kan worden om aan deze onverkwikkelijkheid een einde te maken".¹⁴⁸

148 Zie bijlage 7.

31 Het Torentje

"Oltmans kreeg op de valreep een cadeautje van Lubbers," meldde Jos Slats 8 oktober 1994 sarcastisch in *De Volkskrant*.

Ongevraagd via gekonkel van het kantoor van de landsadvocaat met de Sociale Dienst te Amsterdam werd ik inderdaad *als bijzondere gunst* alsnog in de AOW gezet en ging er nog eens per maand 160 gulden op achteruit. Andere mensen hebben de AOW als aanvulling op een pensioen. Nadat ik in 1958 al uit het land werd gejaagd door Luns en de inlichtingendiensten en naar New York uit moest wijken is er voor gezorgd, dat ik nooit voor een pensioenregeling in aanmerking zou komen. De NVJ vraagt om die reden een jaarlijks pensioen aan de staat van 66.800 gulden, zoals alle A-klasse journalisten hebben.

Hier sprak de heer Lubbers dus niet over. Hij was er zelfs niet van op de hoogte. Van de 100.000 gulden, die hij aanbood voor 38 jaar treiteren zou ik, zei hij heel vriendelijk, "een nieuwe vleugel kunnen kopen," ter vervanging van het instrument dat ik noodgedwongen in Johannesburg voor een appel en een ei van de hand had moeten doen. Ik maakte de premier duidelijk, dat een nieuwe Yamaha conservatoriumvleugel een halve ton kostte. Ook mijn huis, van drie verdiepingen, twee badkamers, garage en tuin was ik door het toedoen van de overheid kwijt geraakt.

Het kabinet Lubbers besloot in het stadje Tver, 160 kilometer ten noorden van Moskou, 280 huizen ten behoeve van uit Baltische staten naar hun vaderland teruggekeerde Russische soldaten te bouwen. Ik zeg niet, dat ik mijn woning van een kwart miljoen terug eis, maar ik ben wèl van mening, dat voor dat de Staat voormalige communistische militairen aan huizen helpt ik in staat wens te worden gesteld mijn huidige studio van zes bij zes te kunnen verlaten en een flat te betrekken, waar op zijn minst een nieuwe vleugel in past.

Wat me zeer verbaasde was, dat premier Lubbers pas nà onze reis naar Zuid-Afrika in februari 1994 een onderzoek naar mijn antecedenten en situatie instelde. Twaalf jaar was hij onder meer de grote baas van de Inlichtingen Dienst Buitenland geweest en had toezicht gehouden op de gladackers van de super-geheime club *Gladio* onder Max van der Stoel. Nu vond hij, dat mijn zaak "onverkwikkelijk" was, en nà 100 pagina's van dit manuscript te hebben gelezen, "nog onverkwikkelijker, dan hij al wist." Wat deed hij er concreet aan? Geen moer.

Lubbers toonde geen greintje lankmoedigheid. In tegendeel. Hij leek

zich met de door diens partijgenoot Luns over mijn leven uitgeroepen roomse banvloek geen raad te weten. Hij wilde helpen, hiervan ben ik overtuigd. Hij wist, dat het om een obscure en smerige zaak ging, waarbij de Staat alle regels en wetten uit pure persoonlijke wraak van de verliezers met voeten had getreden. Misschien verwachtte ik te veel van hem, nadat hij zich ermee ging bemoeien. Of hij was niet bij machte tegen de schurken op te treden, of hij was in de persoonlijke sympathie, die hij me betoonde, niet oprecht. Ik vrees het eerste.

Eigenlijk is Ruud Lubbers twaalf jaar lang naast premier ook uitgekookte zakenman en ondernemer gebleven. Deze dubbelfunctie zou het familie bedrijf Hollandia Kloos geen windeieren leggen.¹⁴⁹ De handel en wandel van Ruud en Rob Lubbers ligt niet al te ver af van de hier in hoofdstuk 19 beschreven entrepreneurs. Intussen liet hare majesteit uiteraard, alsof er nooit iets onordentelijks was voorgevallen, 's lands hoogste onderscheiding door Wim Kok op Lubbers' borst spelden. Hij kan voor de rest van zijn leven op zijn lauweren rusten. Ondanks een vriendelijke – en ik denk gemeente – brief liet de premier me feitelijk toch in mijn vet gaar koken. Nu zei Immanuel Kant al, dat de meeste mensen uit krom hout waren vervaardigd, maar de ene is nog wat krommer dan de andere.

Lubbers miste de ruggegraat voor zijn overtuiging, dat jegens mij buitengewoon "onverkwikkelijk" door het overheidsapparaat was gehandeld, mede gedurende de twaalf jaar dat hij de verantwoordelijkheid droeg, uit te komen en publiekelijk op te treden. Hij vermeed het onrecht te corrigeren. Hij wist en zei me dat mij groot onrecht was aangedaan, maar hij verdomde het dit ongedaan te maken. Om die reden was ik genoodzaakt de Haagse rechter te vragen de oud-premier onder ede te horen. Mr. H.W.E. Vermeer kondigde dit per brief van 5 oktober 1994 reeds aan. Op 27 oktober 1994 zal het proces worden voortgezet.

Hoe zal Lubbers het onbeperkt plunderen van de staatskas, ten behoeve van rijksambtenaren, die jarenlang hun persoonlijke wraakuitoefeningen ten koste van de belastingbetalers, wisten te botvieren, gaan vergoelijken? Waarom heeft hij toegestaan dat jaar in jaar publieke fondsen werden gebruikt, om de uitoefening van mijn beroep onmogelijk te maken? Nu ik hier tegen in het geweer ben gekomen wordt opnieuw belastinggeld gebruikt om via de landsadvocaat de schuinsmarcheerderij alsnog recht te laten breien. Ik procedeer nu vier jaar tegen de Staat, om

149 Zie ook Kleintje Muurkrant 275, 14 juli 1994.

in de woorden van collega Frenk van der Linden "de diplomatieke schoftenstreken tegenover jou" gecorrigeerd te krijgen en voor eens en altijd te stoppen.

Het gaat om pure overheidsoplichterij en fraude. Burgers betalen geen belasting om schurken, waarvan ik de nodige heren hier met naam en toenaam heb aangeduid, vrijuit te laten gaan via slimme juridische trucjes bedacht door het eveneens peperdure kantoor van de landsadvocaat. Luns, die Soekarno wenste te sarren, omdat hij niet tegen zijn verlies kon, was verantwoordelijk voor het nationaliseren van 8 miljard Nederlands bezit in Indonesië. De man wilde zelfs een derde oorlog tegen Soekarno gaan voeren. Dankzij Luns zijn 80 Nederlandse militairen op Nieuw Guinea gesneuveld, om niet te spreken over de miljarden guldens die de Papoea- affaire het Koninkrijk heeft gekost. Ik heb een rol gespeeld om de waanzin van deze mijnheer te helpen beëindigen. Daarmee heb ik het land een belangrijke dienst bewezen en hiervoor wens ik thans af te rekenen. Daar gaat het nu om.

Mijn claim op Den Haag blijft onveranderd gebaseerd op de berekening van de journalistenvereniging NVJ uit 1991 van rond drie miljoen.

Is het niet opmerkelijk, dat wanneer de Staat een KLM-piloot betrapt op triefelen met belastingen voor een bedrag van 1,4 miljoen, de Amsterdamse belastingkamer niet alleen dit hele bedrag terugvordert maar hiernaast een boete van 1,4 miljoen op legt?

De NVJ berekende mijn materiële schade op 1,6 miljoen. Bij maatstaven door de overheid zelf gehanteerd zou ik dus naast die 1,6 miljoen de diverse ministeries er een bedrag van 1,6 miljoen in boetes bovenop moeten laten leggen. Of gelden voor overtredingen en onrechtmatige daden door de Staat begaan andere maatstaven als voor de burgers van dit land?¹⁵⁰

Ook opmerkelijk is, dat de landsadvocaat in een brief van 10 augustus 1994 voor het eerst mededeelt, dat in mijn zaak beraad heeft plaats gehad tussen "de in aanmerking komende ministeries." Inderdaad heb ik voorlopig alleen het ministerie van Buitenlandse Zaken voor schade aangesproken, omdat de grondlegger van mijn lijdensweg als journalist vanuit dit ministerie door KVP-minister Joseph Luns werd aangezwengeld.¹⁵¹

De landsadvocaat heeft echter gelijk, wanneer hij te kennen geeft dat de ministeries van Algemene Zaken met de Inlichtingen Dienst Buiten-

150 *NRC Handelsblad*, 7 September 1994.

151 Zie bijlage 8.

land en de *Gladio*-Club van Max van der Stoel even schuldig zijn als BuZa. Terwijl ook Binnenlandse Zaken met de BVD, zoals ruimschoots werd aangegeven, een schadelijk gezwel in de vaderlandse democratie vertegenwoordigen met de bedrieger Arthur Docters van Leeuwen aan kop. Het betekent dan ook dat niet één maar drie ministeries de schade zullen moeten op hoesten welke de Staat verplicht is mij uit te betalen.

En dan is er nog de lamentabele ervaring met de Nationale Ombudsman, Mr. Drs. M. Oosting, die er met de pet naar gooide in diens zogenaamde onderzoek waarom en door wie ik uit Zuid-Afrika werd verwijderd. Aanvankelijk had ik hem dus zijn niet ter zake doende rapport van 42 pagina's ongeopend retour gestuurd. Op 30 september 1994 zond hij het opnieuw naar me toe, ditmaal per aangetekende EMS-bode. Ik las het evenmin en schreef de heer Oosting er geen postzegel meer tegenaan te gooien om het opnieuw te retourneren, en dat ik zijn rapport had weggelegd.

Immers: de uitzetting uit Zuid-Afrika is een affaire van de inlichtingendiensten geweest, zoals ik in *Notities uit apartheidsland* klip en klaar heb aangetoond. Bij voorbaat liet Oosting weten, dat bevindingen van zijn team bij de inlichtingendiensten niet geopenbaard mochten worden. Afgezien van het feit, dat geheime diensten uit hoofde van hun bestaansrecht moeten liegen, kon het verhaal van Oosting dus nooit kloppen.

Een bevriend kamerlid haalde me over Rapport nr. 94/646 alsnog te lezen. Wat ik vreesde werd ruimschoots bewaarheid. Sleutelfiguren in mijn uitzetting uit Zuid-Afrika in 1992 als generaals Constand Viljoen en Tinnie Groenewald komen in het onderzoek niet voor. Zelfs de zaakgelastigde in Pretoria, H. Sondaal werd niet gevraagd of hem inderdaad werd meegedeeld door generaal Groenewald, namens generaal Viljoen, dat ik in Pretoria als CIA-agent werd beschouwd. Het gedrag van de ambassade in Zuid-Afrika jegens mij in de jaren 1986 tot 1992 komt bovendien geheel overeen met de constatering van premier Lubbers van *weert Willem Oltmans*.

Ambassadeur P.A. van Buren heeft mij letterlijk nooit geantwoord op verzoeken hem te ontmoeten, ook niet op de meest dringende boodschappen, toen ik medio 1992 in nood verkeerde. Ik ben geen enkele maal voor een receptie uitgenodigd, zelfs niet op het jaarlijkse feest voor de verjaardag van de koningin. Zijn voorganger Carsten verklaarde onder ede, niet geweten te hebben dat ik me als journalist in 1986 in Zuid-Afrika bevond, wat ook gelogen was, want het *weert Willem Oltmans* bevel was in 1986 nog volop van kracht. Ik probeerde openingen te maken en

nodigde Nederlandse diplomaten voor de lunch en het diner naar mijn flat in Hillbrow uit. Bij één gelegenheid bedankte diplomaat André Roijackers me schriftelijk na afloop. "De avond bij jou heeft voor mij bewezen dat je een meester bent in het onderhouden van je gasten en het stimuleren van een soms bijna diepzinnige discussie, zonder daarbij de speelse provocatie te schuwen. Het geheel was voor mij in meer dan één opzicht een *eye-opener* om het maar eens in goed Nederlands te zeggen."¹⁵²

Diplomaat Roijackers ontmoette me in levende lijve en ontdekte blijkbaar, dat de instructies van zijn hoge bazen uit Den Haag niet klopten met de werkelijkheid over de in de ban gedane journalist. Roijackers was een voorloper op de *ontdekking* van de heer Lubbers zelf. Geen enkele maal ben ik door één van de drie Nederlandse diplomaten, die in mijn huis in Hillbrow te gast waren in de jaren dat ik in Zuid-Afrika woonde terug gevraagd. Dat zijn achtergronden waar de heer Oosting gemakshalve aan voorbij is gegaan in zijn onderzoek van twee lange jaren. Het Oosting & Co produkt is dan ook in de context van wat mij de afgelopen 38 jaar als mikpunt van Den Haag is overkomen zonder meer gênant.

De verzoeken aan de Nationale Ombudsman om de Haagse *rode knop* van professor J.A. van Hamel onder de loep te nemen is een kind om een boodschap te sturen. Laat deze grote toeverlaat van gedupeerden in het Koninkrijk zich maar liever bepalen tot het onderzoeken van de Amsterdamse verkeerspolitie welke automobielen op de gele klem heeft gezet voor fout parkeren en *onbehoorlijk* vroegtijdig naar het ver afgelegen havengebied versleept. Zaken de *staatsveiligheid* betreffende, of zaken, de veiligheid van een door de Staat vervloekte journalist betreffende, passen niet in het routinaire menu van het kantoor van de Ombudsman. Dan blijkt zijn werk en wat hij er over heeft mee te delen al even onbetrouwbaar als dat van de heer Arthur Docters van Leeuwen van de BVD zelf. Van deze types is geen eerlijkheid te verwachten.

Wie zijn recht zoekt in het Koninkrijk zal zich tot de onafhankelijke rechter moeten wenden. Al zou ik bij het korte geding inzake mijn GPD-reis naar India om een verslag van de reis van prins Claus te maken ondervinden, dat zelfs onder rechters in dit land je beter de wind mee kunt hebben. De absurde Wet Openbaarheid van Bestuur levert slachtoffers slechts door overheids-juristen doorgelaten materiaal op. Buiten-

152 Brief van 18 september 1991: zie *Notities uit apartheidsland*.

landse Zaken kon in mijn geval, nadat ik *Vogelvrij* publiceerde, niets meer van enig belang vinden. De inlichtingendiensten verklaren plechtig dat er nooit documenten zijn geweest. En de Nationale Ombudsman concludeert, dat de verschillende diensten als Buitenlandse Zaken en de BVD behoorlijk jegens mij hebben gehandeld. De premier van het Koninkrijk noemt wat hij er van te weten kwam "onverkwikkelijk". Wie heeft er gelijk? Dat is de klus voor de Haagse rechter.

Ibsen sprak over "de vitale leugen, die plaats moest maken voor de oncomfortabele waarheid."¹⁵³

Het uur der waarheid zal toch slaan.

Vier decennia lang slaagde de vijand er in mij voor rotte vis uit te maken om te verhinderen dat ik het journalistieke gezag en prestige zou opbouwen om serieus te worden genomen. Ik werd met valse voorstellingen van zaken, gemene beschuldigingen over KGB en CIA opzettelijk in een kwaad daglicht gesteld. Maar leugens resulteren in meer leugens plus de consequenties van het liegen en bedriegen tot eens de bom barst. In mijn strijd om mijn rechten terug te krijgen is ondanks alles het demasqué der bedriegers en fraudeurs in een ver gevorderd stadium gekomen.

Somerset Maugham heeft Hoop eens als volgt omschreven: *How the gods must have chuckled when they added Hope to the evils with which they filled Pandora's box, for they knew full well that this was the cruellest evil of them all, since it is Hope that lures mankind to endure its misery to the end.*¹⁵⁴

153 *Vital lies, Simple truths, The Psychology of Self-Deception*, Daniel Goleman, Simon & Schuster, New York (1985).

154 De goden moeten in hun vuistje hebben gegniffeld toen zij Hoop toevoegden aan al het kwaad waarmee zij de doos van Pandora vulden, want zij moeten zich terdege bewust zijn geweest dat Hoop het wreedste kwaad van alles was, omdat het Hoop is, welke de mensheid er toe verleidt haar ellende tot het bittere einde te ondergaan. *A Writer's Note Book*, William Heinemann Ltd. London (1949).

Register

A

Abdulgani, Ruslan 20
Abspoel, J. J. 58, 59
Acheson, Dean 26
Adenauer, Konrad 26
Agee, Philip 41
Akker, Herman van den 88
Alatas, Ali 10, 12
Alsop, Joseph 18, 19, 22
Alsop, Stewart 18, 19, 22
Ammerlaan, Robert 38
Andriessen, F. H. J. J. 113
Andropov, Yuri 125
Angelier, Carl 65
Anwar, Tom 20
Arbatov, Georgii 98, 125, 126, 148, 151
Augustinus 63

B

Baarn, Victor 41
Bakoenin, Mikhail 46
Barney, Dr. Gerald O. 57, 58
Beatrix, prinses, koningin 15, 16, 17, 38, 42, 43, 44, 58, 63, 72, 76, 77, 78, 79, 80, 90, 97, 103, 105, 108, 109, 112, 113, 114, 118, 144, 145, 148
Beaumont, graaf de 39
Beek, Iwan 95
Beek, Jan van 71
Beek, Relus ter 60
Begemann, S. H. A. 57, 58
Bentinck van Schoonheten, Hendrik Baron 105, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 117, 132
Berg, Joris van den 49, 111, 143
Bernhard, prins von Lippe Bisterfeld 16, 23, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 49, 50, 52, 63, 77, 97, 101, 105, 123, 124
Bijvoet, Paul 103, 106, 108, 132, 133, 134, 135
Blaauw, J. H. 126
Blankenstein, M. van 143
Blokker, Jan 84
Bode, Emile 11, 12, 22, 138
Boetzelaar van Asperen, Baron van 45
Bogaard, Raymond van den 156
Bolkestein, Frits 157, 158
Bolle, Maarten 29
Boon, Dr. H. N. 19, 20, 22, 31, 115
Bos, E.J. 136
Bot, Mr. B. R. 94, 95, 96, 120, 123, 126

Botha, Roelof 133, 134
Boudewijn, koning 109
Bouterse, Desi 82, 83, 87, 88, 89, 100, 125
Braakenburg van Backum, R. W. 60
Braaksma, J. B. 30
Brakman, Inge 94, 117, 119, 137
Brandsma, Gijs 157
Breedveld, Marcella 84
Brezjnev, Leonid 125
Brinkman, L. C. 118
Broek, Hans van den, 74, 83, 85, 86, 87, 88, 92, 94, 95, 204, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 117, 119, 123, 140, 148, 151
Broertjes, Pieter 138
Buber, Martin 42
Büringh Boekhoudt, G. Miss B.B. 15, 16, 17, 76, 79, 109, 144, 145, 148
Burlage, Arnold 103, 112
Bush, George 40, 61, 158
Byron, Lord 33

C

Calkoen, Joachim 135
Callières, François Markies de 46, 90, 123
Campins, Luis Herrera 68
Canham, Edwin 28
Canté, Floris 28
Carsten, Hugo 85, 86, 134, 135, 164
Carter, Jimmy 40
Castro, Fidel 29, 154
Chesterton, G. K. 110
Christophe, Jean 29
Chroestsjov, Nikita 40
Claes, Willy 115
Claus, von Amsberg, prins 16, 37, 58, 63, 71, 72, 73, 76, 77, 78, 79, 80, 86, 90, 128, 133, 134, 145, 165
Claxton, Philander 57
Clinton, Bill 40, 125, 148
Constandse, Anton 143
Cornelissen, Igor 54
Cranendonk, Theo 30
Cremer, Jan 64
Cronkite, Walter 152

D

Dales, Ien 96, 159
Dam, F. van 71
Dankert, Piet 57, 59
Debussy, Claude 54

Delgado, Caroline 121
 Delgado, José M. R. 121
 Delors, Jacques 113
 Dewatre, Jacques 88
 Dingell, John 57
 Dis, Adriaan van 35, 56, 143
 Dijkster, Hans 126, 158, 159
 Djawoto, journalist 20
 Docters van Leeuwen, Arthur 97, 98, 158, 159,
 164
 Doeveren, Mr. P. G. H. van 62, 65, 93
 Domela Nieuwenhuis, Tage 121
 Donker, Birgit 142
 Donner, A. M. 41
 Douwe Spil, mevrouw Ir. O. 14
 Dozy, Mr. F. 58, 59
 Drees, Willem 9, 24, 33, 147
 Drooglever Fortuijn, Mr. E. 73
 Dulles, Allan 41
 Dunk, Herman von der 20, 21

E

Eastman, Lee 64
 Eddowes, Michael 64, 65
 Eeghen, Ernst van 98, 99, 102
 Eckelen, Wim van 113
 Eisma, Doeke 119
 Elt, Gerard den 60
 Enklaar, Carel 47, 48, 49, 50, 65, 101, 121, 143,
 156

F

Fabiola, Koningin 109
 Fack, Robert 121
 Fokker, J. P. 66
 Ford, Gerald 40
 Forestall, Michael 47
 Frankfurter, Felix 104
 Fruin, Drs. R. 68
 Fulbright, J. William 125

G

Gay Fortman, W. F. de 154
 Gandhi, Mahatma 24
 Gandhi, Indira 71
 Gay, Peter 143
 Goeman Borgesius 58, 59, 66
 Goleman, Daniel 166
 Gonzalves, R. A. 50, 61
 Gorbachov, Mikhail, 40, 125
 Gordon, Lincoln 57
 Graaf, Peter de 115
 Graaff-Nauta, D. de 159
 Greven, Jan 142

Groenewald, Tinnie 93, 149, 164
 Gromyko, Andrei 59
 Gualthérie van Weezel, Hans 84, 199
 Gunzburg, Barones Jacqueline de 121
 Gvishiani, Jermen 51, 99, 100, 102

H

Hagers, Josje 76, 77, 79, 80
 Hake, Dr. J. A. Vor der 15, 16
 Hamel, professor Dr. J. A. van 32, 40, 42, 60, 72,
 76, 110, 115, 153, 165
 Hatch, Alden 41
 Hatta, Mohammed 11, 24, 153
 Hauser, E. F. 41
 Hazeu, Wim 18
 Heitink, J. G. 55, 66, 74, 76, 121
 Heldring, Jerome 55, 84
 Hellinga, Gerben 143
 Hendrik, prins von Mecklenburg Schwerin 16,
 37, 77, 108
 Herrenberg, Henk 83, 100
 Hertog, D. den 128, 136
 Heuvel, Aad van den 135
 Hiensch, B. H. 31, 138
 Hiltermann, Mr. G. B. J. 84
 Hindriks, Klaas Jan 59, 60, 61, 149
 Hirsch Ballin, E. M. H. 151
 Hoedeman, Jan 159, 160
 Hoekman, J. B. 83
 Hoekstra, Mr. R. J. 126
 Hoessein, Saddam 61, 158
 Hofland, Henk 18, 19, 20, 26, 27, 29, 31, 52, 53,
 54, 55, 56, 57, 58, 59, 66, 73, 84, 103, 121,
 132, 141, 143, 146
 Hofmans, Greet 76
 Holtes, Wim 89
 Holtrop, M. W. 41
 Hoop Scheffer, Jaap de 83, 119, 166
 Hopmans, Reinier 116, 117, 139, 140
 Horst, Peter ter 94
 Houten, J. A. van 44
 Hugenholtz, Dr. F. W. N. 59
 Hulleman, Jan 112
 Huydecooper van Nigtevecht, Jhr. Mr. J. L. R.
 123, 124, 125, 135, 137

I

Italianer, Mr. Franz 74
 Ivens, Joris 118, 127

J

Janmaat, H. 80
 Jansen van Galen, John 76
 Jeelof, Gerrit 99, 100, 101, 102

Jeltsin, Boris 65, 125
Jensma, Folkert 118
Jones, Howard 47
Jong, Harry de 106, 107, 108, 109, 132, 133
Jong, Sjoerd de 142
Jonge, Klaas de 104, 105, 106, 107, 108, 109, 112,
114, 115, 117, 132
Jongerius, A. A. 45, 73, 129
Joustra, Arendo 89, 148
Juliana, koningin, prinses 16, 37, 39, 41, 48, 62,
63, 82, 153
Jurgens, Erik 95, 106, 118, 119, 130

K

Kan, Wim 47
Kant, Immanuel 162
Kennan, George 125
Kennedy, John F., JFK 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39,
47, 49, 52, 64, 65, 111, 121
Kennedy, Robert, RFK 40, 47, 49, 52
Keijer, Dirk 30
Kenyatta, Yomo 24
Kerkhof, Arie van de 106, 107, 108, 132, 133, 134
Ketel, Sibolt van 149
Ketelaar, professor dr. F. C. J. 159
Ketwich Verschuur, Hans en Christine van 121,
122, 135
Kiek, Robert 29
King, Martin Luther 40
Kirkpatrick, Sir Ivone 26
Kist, Floor 112
Klauw, C. A. van der 68, 69, 70, 71, 72
Klerk, F. W. de 25, 82, 89, 93, 125, 133, 134, 148,
149
Klerk, Marike de 133, 134
Klerk, Willem de 89, 133, 134
Klinkenberg, Wim 63, 116, 117, 119, 137, 143
Kluiters, F.A.C. 153
Knapen, Ben 31, 143
Koerwet, journalist 20
Kok, Wim 115, 148, 149, 150, 157, 158, 162
Kolb, Henk 65
Komer, Robert 47
Konijnenburg, Dr. Emile van 34, 39
Kooijmans, P. H. 10, 11, 12, 13, 31, 46, 118, 119,
129, 131, 138, 144
Kortmann, Mr. C. A. J. M. 155
Kosto, Aad 159
Kosygin, Aleksei 51, 99, 102
Kouznetsov, Vladimir 65, 73, 74, 75
Kramer, drs. G.J.H.C. 13, 14, 21
Kroon, Robert 63, 66
Kunst, Ir. Egbert 44

L

Lakeman, Pieter 92, 93, 117
Langemeijer, Mr. G. E. 52, 57
Leibnitz, Godfried W. von 7
Leigh, Bill 27
Leffelaar, Henk 57, 143, 156
Lenferink, Jan 116
Lennep – van Roosmale Nepveu, Cecile van 121
Leopold, H. 71, 86
Lewis, Anthony 50
Lijphart, Arend 157
Linde, Wibo van de 63, 66
Lindner, Jan Joost 91
Lippmann, Walter 19, 50, 56
Lockefeer, Harry 110, 143
Lodewijk XIV 46
Loemoemba, Patrice 24
Loudon, Jhr. John 42
Louw, Mike 93, 97
Lubbers, Ruud F. M. 9, 10, 11, 12, 60, 61, 80, 94,
96, 104, 109, 112, 113, 114, 115, 118, 126,
129, 130, 137, 138, 144, 148, 149, 150, 151,
152, 153, 157, 160, 161, 162, 164, 165
Lubbers, Ria 11, 12, 13
Luger, Johan 26
Luns, Joseph 7, 9, 11, 13, 18 – 30, 33–54, 56–63,
68, 69, 70, 73, 74, 80, 85, 90, 91, 107, 108,
110, 111, 113, 115, 117, 118, 120, 121, 123,
126, 147, 151, 153, 154, 155, 161, 162, 163
Lurvink, Frans 101, 102, 125

M

Machado, Luis Alberto 68
Mandela, Nelson 21, 25, 89, 104, 149
Mansholt, Sicco 113, 156
McGeorge Bundy 47, 48
Meeus, Wim 142, 143, 144
Meijden, Henk van der 77
Meijer, Carla 105, 106
Meijer, Cees 45, 143
Meijer, Ischa 143, 144
Meijer, Leonoor 142
Mellema, Mr. S. R. 133
Mencken, H. L. 26
Merwe, Johan van de 103
Meuser, C. F. C. 41
Mesters, Bas 138
Meurs, Rudie van 153, 154, 156, 157
Michiels van Kessenich, Mr. E. M. 73, 74
Middelburg, Duco 147
Mierlo, Hans van 94, 157
Molchanov, Vladimir 156
Montaigne, Charles 22
Mohrenschildt, Graaf George de 64, 65
Mörzer Bruyns, Mr. R. A. 145

Multatuli 23
Muthamma, C. 71

N

Naarendorp, Mr. Harvey 83, 100
Nahar, journalist 20
Neelissen, Ton 48, 49, 121
Nehroe, Jawaharlal 24
Nieuwenhuis, Willebrord 31, 47, 121
Nixon, Richard 40, 55
Nkrumah, Kwame 40
Nothnagel, Albert 94, 148
Nunn, Sam 98

O

Oldenbarneveldt, Johan van 26
Olde Kalter, Johan 74, 76, 77, 79, 80, 89
Oltmans, Willem 12, 13, 14, 21, 26, 28, 30, 39, 43,
44, 45, 49, 54, 57, 58, 60, 61, 65, 66, 68, 69,
70, 73 – 78, 86, 87, 88, 92, 96, 99, 103, 117,
120, 121, 123, 126, 128, 129, 130, 134, 135,
136, 138, 139, 140, 142, 151, 157, 161, 164
Oltmans, Theo 21
Oosting, Mr. Drs. M. 13, 14, 96, 106, 164, 165
Orlandini, S. 83, 100, 101, 102
Osse, Pauline 105
Oswald, Lee Harvey 64, 65

P

Pallandt, F. C. A. Baron van 121, 132
Panhuys, Erika van, mevr. Van Eeghen 98
Pascal, Blaise 56
Pauker, Guy 47
Peccei, Aurelio 42, 51, 53
Person, Bernard 29, 143
Peschar, H. 41
Peter, Laurence 58
Plessis, Jan du 85
Pluijm, van der 143
Pol Pot 82
Poldervaart, J. M. 159
Poorten, H.H. van 136
Poslavsky, Alexander 144, 145
Poslavsky, Elie 44
Pretorius, Wim 103
Primakov, Yevgeni 65
Princen, Poncke 13, 21, 34

Q

Quarles, Leopold 47, 121
Quarles van Ufford (particulier secretaris) 108
Quarles van Ufford, Drs. Jhr. A. A. A. Twiss 14
Quay, Jan de 33

Quist, Mr. Jan 13, 68
Quist, mevrouw, Phyrne Quarles van Ufford 14

R

Rademakers, Hans 107
Rantwijk, A. E. van 73, 129
Rautenbach, Jan 89
Reagan, Ronald 40, 79
Reston, James 33, 50
Riebeeck, Jan van 85
Rijkens, Dr. Paul 34
Roethof, Hein 25
Roijen jr. Mr. J. H. R. D. van 11, 12, 13, 13, 21,
22, 27, 31, 44, 71, 96, 129, 130, 137, 141
Roijen dr. J. H. van 27, 29, 30, 34, 36, 37, 43, 44,
45, 47, 48, 62, 123, 124, 154
Röling, professor B. V. A. 37
Romanov, Alexandr 79, 150, 151
Roos, Iem 12
Roosdorp, Wim 73
Ross, Thomas B. 40, 154
Rostow, Walt 34, 35, 36, 49
Rottenberg, Felix 95
Runderkamp, Lex 80
Russell, Patrick 64

S

Salomonson, Frits 76, 77
Sampiemon, Jan 142
Sandberg, H. W. 143
Sanders, Paul 29
Schelle, C. J. van 108
Schlesinger, Arthur 35, 47
Schmelzer, Drs. W. K. N. 136
Schreuders, Gijs 158, 159
Schröder, Peter 29
Schuijt, Mr. Gerard 52, 68, 69, 73, 129
Schürmann, Carl 29, 30
Scott, Sir Peter 42
Shaw, George Bernard 140
Sihanouk, Norodom 40
Simons, E.C.M.A. 136
Slats, Jos 43, 109, 110, 111, 112, 138, 139, 161
Slovo, Joe 104
Smedts, P. M. 30
Smit, Basie 133
Smith, Walter Bedell 41
Soeharto, president 10, 11, 25, 82
Soekarno, Bungkarno 10, 11, 19 – 29, 33, 34, 35,
47, 48, 51, 53, 56, 58, 82, 115, 118, 125, 147,
153, 154, 163
Soekarno, Dewi 39
Soekarno, Guruh 39
Soetenhorst, Rob 142

Soldt, van 152
Somerset Maugham 166
Sondaal, Hans 90, 93, 164
Sonja, Barendt 85, 86, 145
Sorensen, Theodore 47
Spijkerman, Jack 97, 142
Spoor, André 31, 47, 48, 50, 52, 53, 55, 110, 142, 143
Steenis, Henk 105
Stelt, Cecile W. A. van der 87, 88, 140
Stikker, Dirk 115
Stoel, Max van der 59, 60, 61, 62, 113, 161, 164
Stoffelen, Piet 95, 97, 106, 159
Stokvis, J. J. F. 19, 20, 22, 26, 31
Stolkwijk, Eric 60
Stone, Oliver 40, 65
Struick van Bemmelen, Tom 140
Subandrio, minister 36
Sukrisno, journalist 20
Salzberger, C.L. 46

T

Tak, Max 29, 44
Talbot, Strobe 125, 148
Teengs Gerritsen, Hans 39, 100, 101
Terpstra, Erika 91
Thijn, Ed van 151, 159
Tjepkema, Almar 60
Torczyner, Harry 64

U

Uyl, Joop den 41, 50

V

Vas Dias, Nol 28, 29
Veer, Paul van 't 50
Veldkamp, Anton 54
Velzen, P. G. L. van 120, 123, 126, 136
Venetië, Eric van 148
Verbei, Wim 160
Verkijk, Dick 94
Verlaan, Jos 139
Vermeer, Mr. H. W. A. 92, 117, 126, 127, 128, 129, 130, 136, 137, 139, 140, 142, 162
Vernède, Vic 135
Vernède, Margriet 135
Verploeg, Hans 73, 81, 88, 94, 95, 116, 117, 119, 127, 128, 129, 139, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 160
Viljoen, Constand 93, 149, 164
Villefort du Toit, Hein de 89
Vischjager, Julius 136, 141
Vlasblom, Dirk 25, 31

Voet, Hans van der 10, 79, 80, 81, 134, 148, 149, 151, 152
Voetelink, Mr. H. M. 66, 69, 70, 71, 72, 73, 100, 101
Voorhoeve, Joris 157, 158, 160
Voorst tot Voorst, S. J. J. Baron van 27, 45
Vos, J. M. 31, 44, 129, 130, 131, 137, 138
Vroon, Piet 84

W

Warendorf, Mr. J. C. S. 44
Wayne, John 40
Weel, Paul van 112
Weisbrod, H. 41
Weisglas, Frans 83, 115, 119
Wicker, Tom 50
Wiedemann, Erich 77, 78
Wiegel, Hans 156, 157
Wiel, Gijs van der 17, 76, 77, 124, 127, 128, 129, 130, 137, 139, 142
Wijnbeek, Rinus 85, 86, 135
Wijnen, Harry van 37, 38, 109
Wijnholt, Mr. M. R. 72
Willem Alexander, prins 149
Willems, Jan 60
Wise, David 40, 154, 155
Wolffensperger, Gerrit-Jan 95, 119
Woltz 31
Wunderink, Ron 100, 101

Z

Zee, Sietze van der 143
Zonneveld, Peter 54, 55, 58, 59, 65, 73, 121

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

's GRAVENHAGE

Van Heer Kopperschmidt, Buitengewoon en Gevolmachtigd Ambassadeur te

Aan alle posten en vertegenwoordigingen van de Nederlandse Staat.

W. Kopperschmidt

W. Kopperschmidt

VERBODEN TOEGANG

Datum: 26 november 1962
Aan: 3
Van: 3
Onderwerp: Wiltam I. Oltmann
SOS: 023 19 0
Per: 14481/62

Ik mogt Uw mandaat vragen voor het volgende:

Met een aantal posten is in het verleden reeds correspon-
dentie gevoerd betreffende de heer Wiltam I. Oltmann, die, naar
velen gedurende de afgelopen jaren op onthoofdelijke en niet-jur-
journalistische foto's volkomen strafzuchtige wijze heeft gedrukt.
Het komt mij thans echter - zij het derfzive gedachte is
ten overvloede - dienstig voor alle posten te verzoeken
tegen deze journalist.

Hij een eerste kennismaking, althans met andere en hogere-
geplaatste mensen, is zijn behoorlijke voorkomen en zijn quant
beheelden op, trede veelal afzijdig. Spoorde daarnaar blijkt
echter dat hij temand is tegenover wie grote voorzichtigheid
in acht moet worden genomen. Hij is impudant, niet correct in
zijn weergave van ervaringen en situaties. Zijn onbetrouwbaar-
heid en zijn gewoonte misbruik te maken van namen van Neder-
landers, zowel uit ambtelijke kring als uit het bedrijfsleven,
die volgens hem echter zijn denkweldden zouden staan, hebben
reeds veel moeilijkheden opgeleverd. Ofschon ik over een uit-
gebreid curriculum vitae van betrokkene beschik, acht ik het
niet noodzakelijk u daaroverant volledig in te lichten.

datum: 26-11-1962
Volgsblad nr.: 1
Kenmerk: Pt-160755.

Gezien het bovengenoemde wil ik er het nadruk op wijzen
dat ik - wegens de grote onbetrouwbaarheid van betrokkene -
niet wens dat enige Nederlandse buitengewoon misgiffende
contact met hem onderhoudt. Aan betrekking is bekend dat hij
van de posten van de buitengewoon diens een voor journa-
listen gebruikelijke faciliteiten kan verwachten.
Ook officiële contacten moet ik ten sterkste ont-
reken, onder de praktijk uitwijst, dat daaruit altijd
verhalen worden afgevoerd, in voor Nederland of voor de betrokken
posten (reep. ambtenaren) ongunstige zin.
Bij Informatie door derde instanties kunt u mededelen
dat de Federatieve overheid met Oltmann geen enkele relatie
wenst te onderhouden.

DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN, e.l.,
Voor de Minister,
De Chef Directie Voortzetting Buiteland,
(Mr. A.C. Vroom)

Bijlage 2

Minister-President

MINISTERIE VAN ALGEMENE ZAKEN

De heer W. Oltmans,
Westerkade 3D,
1015 XA AMSTERDAM.

Nr. 94M000059

's-Gravenhage, 25 januari 1994

Geachte heer Oltmans,

Dank voor uw brief van 29 december 1993.

Inmiddels was ik, zoals u misschien gehoord hebt, in de Verenigde Staten. Daar had ik de gelegenheid om - ook bij Strobe Talbott - het Energie Handvest te bepleiten. Door omstandigheden ontving ik uw brief overigens pas na dat bezoek. Helaas werd het dus eerst Talbott en dan Arbatov. Daarvoor zie ik nog uit naar een gelegenheid.

Met dank en vriendelijke groet,

(Drs. R.F.M. Lubbers).

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Verzenden

Bezuilenboulevard 67
Postbus 20061
2500 ER 's-Gravenhage
Telefoon 070 - 48 64 86
Telex 31326

Aan: dhr. W.L. Oltmans
Amerbos 205
1015 ZC AMSTERDAM

Datum	Doworknummer	Kenmerk
13 maart 1991	070-3484197	WOB
Onderwerp		Dienstonderdeel Algemene Leiding

Uw brieven van 12 februari, 16 februari, 20 februari en 22 februari heb ik in goede orde ontvangen.

Het spijt mij te constateren dat tussen u en mij een verschil van opvatting bestaat. Er is namelijk geenszins sprake van dat de Staat vanaf 1957 jegens u onrechtmatig zou hebben gehandeld. Ik laat daar dat het door u aangevoerde handelen zich in een tijdvak heeft afgespeeld, terzake waarvan u thans niet meer in rechte aanspraken geldend kan maken. Dit impliceert uiteraard dat voor enige regeling, of overleg daarover, geen ruimte bestaat.

Voor wat betreft uw verzoeken om informatie, deze zullen op de normale wijze worden afgewikkeld. U krijgt daarover nader bericht.

Ik moge u er echter op wijzen dat één en ander aanzienlijk meer tijd zal nemen dan gewone verzoeken. Uw verzoek tot inzage van een dossier over u te Washington (uw brief van 6 februari) betekent dat het betreffende dossier naar Nederland moet worden opgestuurd en dat vervolgens zal moeten worden gezien wat daarvan aan u ter inzage zou dienen te worden gegeven.

DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN
Voor de Minister,
de Waarnemend Secretaris-Generaal,

(T.P. Hofstee)

nvj Nederlandse Vereniging van Journalisten

Telefoon (020) 76 67 71

Postgiro 418318

Fax (020) 662 49 01

Elec. mail 13427: PNE030

FAX 020-208559

De heer W. Oltmans

NV/ES

Amsterdam, 18 februari 1991

Geachte collega Oltmans,

Bijgeeloten de gevraagde berekening over de totale beloning van een gekwalificeerde journalist in de periode 1957-1990. Zoals u ziet is in onze berekening uitgegaan van een stijgend aantal ervaringsjaren.

Uit oogpunt van zorgvuldigheid is het journalistieke niveau anno 1957 gesteld op 1-0 uitgroeiend in de loop van de jaren naar einde schaal 1 en vervolgens de overstap naar 1-extra. De in de loop van de jaren door een werkgever betaalde pensioenpremie, dat wil zeggen een vergoeding voor uitgesteld loon, is hierin niet opgenomen.

Voor een ongehuwde journalist is 4% werkgeversdeel pensioenpremie gebruikelijk, in uw geval een bedrag van f 66839,05. Andere secundaire vergoedingen zoals telefoonkosten, abonnementen, representatie zijn niet opgenomen, aangezien dergelijke regelingen van bedrijf tot bedrijf anders uitpakken.

Overigens dient u er rekening mee te houden dat bij eventuele volledige of gedeeltelijk toegesande schadevergoeding over de periode 1957-1990 de NVJ een claim bij u zal deponeren voor de in dat geval te weinig betaalde contributie, aangezien u altijd de minimum contributie heeft betaald.

Met vriendelijke groet,

Hans Verploeg,
algemeen secretaris

vj

SALARIESSEN VOLGENS DAGBLAD CAO VANAF 1957 KLASSE I-0

1957 I-0	670,83	1974 IE-9	3.631,25
1958 I-1	706,66	1975 IE-10	4.430,41
1959 I-2	742,50	1976 IE-11	4.891,45
1960 I-3	856,25	1977 IE-11	5.352,50
1961 I-4	899,79	1978 IE-11	5.530,41
1962 I-5	943,33	1979 IE-11	5.708,33
1963 I-6	1.010,==	1980 IE-11	5.975,==
1964 I-7	1.010,==	1981 IE-11	6.038,16
1965 I-8	1.421,25	1982 IE-11	6.416,50
1966 I-9	1.544,16	1983 IE-11	6.642,16
1967 I-10	1.733,33	1984 IE-11	6.642,16
1968 I-11	1.887,91	1985 IE-11	6.642,16
1969 I-12	2.082,50	1986 IE-11	6.708,58
1970 IE-5	2.232,50	1987 IE-11	6.708,58
1971 IE-6	2.591,25	1988 IE-11	6.775,66
1972 IE-7	2.885,==	1989 IE-11	6.843,41
1973 IE-8	3.442,50	1990 IE-11	7.336,88
		1990	Extra periodiek

Totaal per maand f 128,933,46

Over 12 maanden 1.547.200,32 Incl. vak. toeslag 1.670.976,34

STICHTING SOBI

Prinsengracht 729
1017 JX Amsterdam
Tel. 020-243480
Telefax 020-245810

De Heer W. Oltmans
74 Circle Court
Clarendon Circle
Hillbrow
2001 Johannesburg
Zuid-Afrika

Amsterdam, 21 februari 1991

Geachte heer Oltmans,

Ingevolge Uw opdracht hebben wij een schadaberekening voor U opgesteld die is gebaseerd op de stelling dat U als gevolg van onrechtmatig handelen van de Staat der Nederlanden en van een aantal van haar (ex-)dienaren jegens U sinds 1957 geen salaris en bijkomende inkomsten heeft kunnen genieten en diensgevolge in de toekomst geen pensioenuitkeringen zult ontvangen. Bij de berekening is een smartegeld ter hoogte van 15% van het gederfde salaris aangenomen.

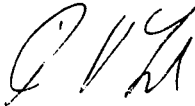
- De volgende rekenkundige uitgangspunten zijn gehanteerd:
1. De maandsalarisbedragen zijn overgenomen van de NVJ die daarvoor heeft genomen de CAO-gegevens voor de Dagblad-journalisten klasse I-0. (kolom 3).
 2. Als gederfde jaarsalarissen zijn genomen 12 maal het maandsalaris verhoogd met 8% vakantiegeld (kolom 4).
 3. Voor door reputatieverlies gederfde extra inkomsten (lezingen, optredens enz.) is een (arbitrair) bedrag van 10% aangenomen (kolom 5).
 4. Voor smartegeld is 15% aangenomen (kolom 6).
 5. De jaarschade (kolom 7) is berekend door optelling van gederfd salaris, gederfde andere inkomsten en smartegeld.
 6. Voor de berekening van renteverlies is uitgegaan van de rentepercentages die de Staat der Nederlanden op de openbare kapitaalmarkt heeft moeten betalen volgens gegevens afkomstig van het Ministerie van Financiën (kolom 2). Wanneer in een jaar meerdere staatsleningen zijn geplaatst is, om de berekeningen niet onnodig te compliceren, het rentepercentage van de eerste lening aangehouden.

Voor de pensioenschade is uitgegaan van de mededeling van de NVJ dat het CAO-pensioen waardevast is en is gebaseerd op 70% van het laatst genoten salaris, vermenigvuldigd met het aantal dienstjaren/40. Dit leidt in casu tot een pensioenbedrag van $33/40 \times 7/10 \times 95.087 = f 54.913$ per jaar.

W. Oltmans, 21 februari 1991

De totale pensioenschade is gebaseerd op een na ingang van het pensioen resterende levensverwachting van elf jaren. Dit is een globale benadering, die desgewenst actuariëel verfijnd kan worden. Bij de berekening van de pensioenschade voor de jaren na 1990 is er van uitgegaan dat de verhoging van de pensioenuitkeringen wegens waardevastheid gecompenseerd wordt door de verlaging wegens contantmaking van deze uitkeringen naar het huidige moment. Het totale schadebedrag, inclusief pensioenschade, komt hiermee uit op f 6.047.919.

Hoogachtend,

P.T. Lakeman

bijlage: tabel Schadeberekening Willem Oltmans exclusief pensioenschade

21 februari 1991

Schadeberekening Willem Oltmans exclusief pensioenschade

	rente	maand- salaris	jaar- salaris	overig inkomen	smarte- geld	jaar- schade	cumulatief na oprent
1957	3,5	671	8694	869	1304	10867	10867
1958	4,5	707	9158	916	1374	11448	22696
1959	4,5	743	9623	962	1443	12029	35746
1960	4,5	856	11097	1110	1665	13871	51225
1961	4	900	11661	1166	1749	14577	68107
1962	4	943	12226	1223	1834	15282	86113
1963	4,25	1010	13090	1309	1963	16362	105920
1964	4,5	1010	13090	1309	1963	16362	126783
1965	5,75	1421	18419	1842	2763	23024	155513
1966	6,25	1544	20012	2001	3002	25015	189470
1967	7	1733	22464	2246	3370	28080	229392
1968	6,5	1888	24467	2447	3670	30584	276034
1969	6,5	2083	26989	2699	4048	33737	327712
1970	8	2233	28933	2893	4340	36167	385180
1971	7,5	2591	33583	3358	5037	41978	457973
1972	7,2	2885	37390	3739	5608	46737	539058
1973	7,75	3443	44615	4461	6692	55769	633638
1974	10,5	3631	47061	4706	7059	58826	741572
1975	9	4430	57418	5742	8613	71773	891209
1976	8	4891	63393	6339	9509	79241	1050660
1977	8,25	5353	69368	6937	10405	86711	1221423
1978	7,5	5530	71674	7167	10751	89593	1411783
1979	8,25	5708	73980	7398	11097	92475	1610142
1980	9,5	5975	77436	7744	11615	96795	1839773
1981	10,75	6038	78255	7825	11738	97818	2112370
1982	11,5	6417	83158	8316	12474	103947	2443397
1983	7,5	6642	86082	8608	12912	107603	2831991
1984	8,5	6642	86082	8608	12912	107603	3151993
1985	7,5	6642	86082	8608	12912	107603	3527516
1986	7	6709	86943	8694	13041	108679	3900758
1987	6,25	6709	86943	8694	13041	108679	4282490
1988	6,25	6776	87813	8781	13172	109766	4659912
1989	6,5	6843	88691	8869	13304	110863	5062019
1990	7,25	3261	42261	4226	6339	52826	5443877

De schade in 1990 is berekend tot 10 juni, de datum van veronderstelde pensionering.

Vergaderjaar 1992-1993

Aanhangsel van de Handelingen

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

31

Vragen van de leden **Jurgens, Stoffelen** (beide PvdA) en **Wolffensperger** (D66) over de *arbeidsvergunning van de journalist Willem Oltmans in Zuid-Afrika*. (Ingezonden 4 september 1992)

1 Is het u bekend waarom de regering van Zuid-Afrika de arbeidsvergunning van de journalist Willem Oltmans na een verblijf van ruim zes jaar per 1 augustus 1992 heeft ingetrokken, waardoor hij gedwongen was het land te verlaten?

2 Zo neen, bent u bereid daarover navraag te doen bij de Zuid-Afrikaanse regering?

3 Denkt u, dat er een verband aanwezig is met het bezoek van de Nederlandse ministers, dat in augustus zou plaatsvinden?

4 Heeft Oltmans inderdaad de Nederlandse ambassade tijdig en meermalen per brief en per fax op de hoogte gesteld van zijn dreigende uitzetting? Zo ja, wat heeft de ambassade gedaan om zijn uitzetting te voorkomen?

5 Heeft de regering intussen met succes kunnen bemiddelen bij het Zuid-Afrikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, zodat Oltmans een verblijfsvergunning van korte

duur heeft ontvangen om zijn zaken te kunnen afhandelen?

6 Weet u waarom de Zuid-Afrikaanse regering in juli niet bereid was voor dit doel enig uitstel van de uitzetting te verlenen?

Antwoord

Antwoord van minister-president Lubbers, Buitenlandse Zaken a.i. (Ontvangen 28 september 1992)

1 en 2 Achtergronden van de desbetreffende Zuidafrikaanse beslissing zijn mij niet bekend. Ik moge er in dit verband aan herinneren dat elke staat autonoom is in zijn toelatingsbeleid en dat er geen internationale verplichting bestaat, dienaangaande uitleg te geven.

3 Een verband, als bedoeld in deze vraag, zie ik niet.

4 en 6 De Ambassade werd door betrokkene inderdaad op de hoogte gesteld van zijn mogelijke uitzetting. Dankzij haar bemoeienis is het alsnog mogelijk gebleken, verlenging van de tijdelijke verblijfsvergunning van de heer Oltmans, die op 31 mei afliep, tot 31 juli te bewerkstelligen. Deze verlenging had tot doel, hem in de gelegenheid te stellen zijn lopende zaken af te handelen. Voor wat betreft de Zuidafrikaanse beslissing, de termijn van deze verlenging te beperken tot ultimo

juli, moge ik verwijzen naar het gestelde sub 1 en 2.

5 Ingevolge de door betrokkene gevraagde bemiddeling van de kant van mijn departement is de heer Oltmans inmiddels voor een gesprek ontvangen door de Zuidafrikaanse Ambassadeur hier ter stede. Naar ik vernam is een door hem ingediende visumaanvraag thans in behandeling bij de autoriteiten te Pretoria.

Bijlage 6

VERENIGING VAN JOURNALISTEN
44-944 29-04-94 17-87
No. 359 P052-003

VERENIGING VAN JOURNALISTEN
44-944 29-04-94 17-87
No. 359 P052-003

VERENIGING VAN JOURNALISTEN
44-944 29-04-94 17-87
No. 359 P052-003

Voor 5 mei 1994 van U te vernemen of de contenten van de regeling met de jaarlijkse uitkering inclusief het now-bedrag, door U namens de heer Ollmans worden aanvaard.

Voor de goede orde wij ik U er nog op dat contacten met de heer Van der Wiel vln ondergetekende worden gevolgd en niet rechtstreeks.

Wij notien het informele aanbod - dat uiteraard verder dient te worden uitgewerkt - gezien de omstandigheden nog de enig overgebleven oplossing. In het geval U en Uw cliënt besluiten de nu voorgeselde regeling als onbespreekbaar van de hand te wijken, zullen de NVJ en haar bemiddelaar verdere activiteiten in deze zaak voor de heer Ollmans staken.

Met vriendelijke groet,

hoogachtend,

16 *Hans Verploeg*

Hans Verploeg,
eigenaam secretaris

c.c. de heer W.Ollmans

V E D E R L A N D S E V E R E N I G I N G V A N J O U R N A L I S T E N

Pg: 7/19

VERENIGING VAN JOURNALISTEN
44-944 29-04-94 17-87
No. 359 P052-003

VERENIGING VAN JOURNALISTEN
44-944 29-04-94 17-87
No. 359 P052-003

VERENIGING VAN JOURNALISTEN
44-944 29-04-94 17-87
No. 359 P052-003

Voor 5 mei 1994 van U te vernemen of de contenten van de regeling met de jaarlijkse uitkering inclusief het now-bedrag, door U namens de heer Ollmans worden aanvaard.

Voor de goede orde wij ik U er nog op dat contacten met de heer Van der Wiel vln ondergetekende worden gevolgd en niet rechtstreeks.

Wij notien het informele aanbod - dat uiteraard verder dient te worden uitgewerkt - gezien de omstandigheden nog de enig overgebleven oplossing. In het geval U en Uw cliënt besluiten de nu voorgeselde regeling als onbespreekbaar van de hand te wijken, zullen de NVJ en haar bemiddelaar verdere activiteiten in deze zaak voor de heer Ollmans staken.

Met vriendelijke groet,

hoogachtend,

16 *Hans Verploeg*

Hans Verploeg,
eigenaam secretaris

c.c. de heer W.Ollmans

fax 020 6402929

Mr W.H. Vermeer

Amsterdam, 29 april 1994

Owachte Mr. Vermeer,

Op de een of andere manier schijnt het niet te lukken om door U teruggebeld te worden vandaar dit faxbericht.

Uw eerdere pleidooi om de NVJ-stem aan de heer Ollmans te handhaven heeft ons niet overtuigd te meer omdat van zijn hand het gevraagd bericht zalmmer is ontvangen.

De schade die daarmee aan de zaak van Ollmans zelf en die van de NVJ is toegebracht door eigenwijs handelen van de eerst genoemde hat zich niet makkelijk te betalen.

De zaak staat er materieel als volgt voor:

Informele contenten van de NVJ-bemiddelaar Van der Wiel leren dat er inclusief de now een jaarlijks bedrag van dertig tot veertig duizend gulden valt af te spreken. Gewenkelijk is dergelijke bedragen vmat de 65-jarige leeftijd met tien tot vijftien maal te vermogenvaldigen waarmee de vergoeding op een totaalbedrag van 10 x f 30.000,- = f 300.000,- tot 15 x f 40.000,- = f 600.000,-. Dit is conform eerdere schattingen van mijn hand. Men zal het bedrag nooit inens uitkeren maar via een jaarlijkse toelage.

Er schijnt bereidheid te zijn de regeling te laten ligen met terugwerkende kracht naar de 65-jarige leeftijd van Ollmans, heigson nog een extra bedrag op te ver.

Mede tegen de achtergrond van de recente handlevijze van Ollmans naar het Ministerie van Justitie en de voorgaande beslekt van de NVJ bij het uitblijven van een goedkoopste naar de zijde van Ollmans. Dit kan er toe zult aan een ander te staken, rekt de NVJ het gewoont op kort te terlijen, d.w.z.

Minister-Président

MINISTERIE VAN ALGEMEENE ZAKEN

- 2 -

De heer M. Oltmans,
Westerkade 3D,
1015 XA AMSTERDAM.

Ik heb u van uw beste zijde leren kennen, maar dat was kennelijk niet ieder vergund. Hoe dan ook, op de laatste dag van mijn premierschap wil ik mij beste wensen overbrengen en ik ben er van overtuigd dat ik die van mijn vrouw er bij mag voegen.

Nr. 94M005092

's-Gravenhage, 22 augustus 1994

Geachte heer Oltmans,

Vorige week zond u nog enkele brieven aan mij en mijn vrouw.

Het lezen van Persona non grata heeft mijn inzicht in de onverwikkelijkheid ver scherpt.

Van harte hoop ik dan ook dat er iets gevonden kan worden om aan de onverwikkelijkheid een einde te maken.

Intussen meen ik dat de gekozen richting de goede is.

Immers, het krijgen van AOW is hoe dan ook een stukje eerherstel waar het nu ontbreekt van dat recht door u - en dat begrijp ik - in verband gebracht wordt met het wel moeten gaan wonen in den vreemde.

Dit dan nog afgezien van het feit dat de AOW overal ter wereld genoemd kan worden, zonder enige verrekening met enig ander inkomen; ook niet de £ 100.000,- die daarenboven kennelijk overwogen worden. Ik ben mij er zeer wel van bewust dat u het thans voorliggende te schameel vindt. Echter, betekenisloos is het zeker niet; en psychisch inkomen met Ergebnis is op dun duur ook weling bevredegend.

Dw,

(Drs. R.F.M. Lubbers).

Rezender : 1

13/08/94 14:43 Pg: 1

**Pels Rijkken
& Drooglever**
Fortuijn
advocaten
✶ *notarissen*

AN nummer :
Koninglijk Hofplein 30
3500 Antwerpen
1505 AA v. Overstade

Communicatie:
Telefoon: 03 - 347 84 84
Telefax: 03 - 347 84 84
030 - 347 07 79

Vervolg van de brief van 10 augustus 1984

pag. 2

DICHTBESCHRIJVING 020-9402828
De Wed. Jozefine Heer
Mr H. W. E. Vermeer
Westelijk Hofplein 487
1183 JD AMSTELVEEN

10 augustus 1984
DHTEL
direct telex.: 070 - 385 64 80
Staat L. Oltmans

Datum:
Oms nr.:/:
Doorkennr.:/:
Uw nr.:/:
Inzake:

dan op voet van de Algemene Bijzondere, noch terzake van aanspraken van de gemeente uit dien hoofde over de voorbije periode in verband met de uitkering van het bedrag inrens van f 100.000,-. Binnen de grenzen van de wettelijke regelingen kan nader partij-overleg aangewezen zijn om tot een juiste bepaling van de deel van de betalingen te komen.

2. Tegenvoor bevestigende beslissingen verplicht de heer Oltmans zich fraile kwijting te versieren terzake van aanspraken, ongeacht uit welke hoofde danwel op welke taal gebaseerd, verband houdende met gezetide belemmeringen van zijn journalistieke arbeid in de afgelopen periodes tot aan de datum waarop hij, naar onze informatie 1980, zich metstevoo heeft oeveraaid in Zuid-Afrika. Aldus spreekt het dat de bij de Riechbank Den Haag aangehijge bodemprocedu- re zal worden gevoerd, en dit alles partij terzake de elgen kosten draagt. Het eveneens aangehijge voorrijge getuigenverhoor en de bij de Nationale Ombudsmen Inpediandis klacht inzake uitzending Zuid-Afrika en andere recente gebeurtenissen vallen buiten de scope van de onderhevige regeling.

3. Het aanbod is ter kennis gebracht van zowel de heer Van der Vriel als van het bestuur van de NVJ.

4. Het aanbod wordt Uw cliënt gedaan voor een periode van drie weken te rekenen vanaf de datum van verzending van dese brief. Uw cliënt wordt uitgenodigd in deze periode te laten weten of hij het aanbod wel diarnel niet aanvaardt. De voorbesiding om tot bevestigende aanbod te komen heeft een zodanige consultatieronde gekend dat behoudens het onder 1 vernaide overring over de titel van de betalingen, geen vijfhjed bestaat omtrent onderdelen van het aanbod verder in onderhandeling te treden. Ingeval Uw cliënt het aanbod niet zou kunnen aanvaarden rest partijen hun geschil ter schijding over te laten aan de rechter.

Hoogachtend,
Uw adv. off.,

D. van Herbig

Gechts Confirats
In de lopende gerechtelijke procedures is door U bij hernaling gevoerd een bemiddeling, in dat verband zijn de posties van bemiddelaars, waaronder de heer Van der Vriel, aan een zekere beweging onderhevig geweest. In ieder geval heeft één en ander geleid tot intern beraad binnen de in aanmerking komende Ministeries en tot essamming met de heer Van der Vriel. Eindeijkomst van één en ander is het voorstel tot een minnelijke regeling, leest ook daling, aldus:

1. De Staat voorziet er in dat de heer Oltmans in het genot wordt gesteld van een periodieke uitkering, ter hoogte van een ADV-uitkering hier te lande en wel over het tijdperk vanaf het moment waarop tussen partijen een regeling is bereikt en voor de duur van zijn leven. Nadere uitgewerkte houdt dit in dat voor de toekomst, stel te rekenen vanaf 1 oktober 1984, Uw cliënt een periodieke maandelijkse uitkering zal ontvangen gelijk aan het bedrag waarop allereerstzende ADV-gerichtigden aanspraak hebben. Terzake van geetide Inkomensderving in de periode dat Uw cliënt in het buitenland als Journalist heeft gewerkt, betaakt de Staat overlicht een éénmalige afkoopom tot een beloop van f 100.000,-. Uiteindelijk formuleert de Staat zijn passie aldus dat geen garanties verstrikt worden voor eventuele toekomstige verrekeningen door de gemeente Amster-

Publikaties

- De Verraders, Over de kwestie Nieuw-Guinea en Minister Luns*, Uitgeverij P. R. Van Amelrooij, Utrecht, (1968)
- Den Vaderland Getrouwde*, A. W. Bruna, Utrecht, (1973)
- Grenzen aan de groei, 75 gesprekken over het Rapport van de Club van Rome*, A. W. Bruna, Utrecht, (1973)
- Reflections on Limits to Growth, Part 1*, Japan Publications Inc. Tokyo, (1973)
- Reflections on Limits to Growth, Part 2*, Japan Publications Inc. Tokyo, (1974)
- Die Grenzen des Wachstums*, Rohwolt Taschenbuch Verlag, Hamburg, (1974)
- Grenzen aan de groei 50 gesprekken over het Rapport van de Club van Rome* (internationaal), A. W. Bruna, (1974)
- On Growth Part 1*, G. P. Putnam & Sons, New York, (1974)
- On Growth Part 2*, G. P. Putnam & Sons, New York, (1975)
- Debate sobre el crecimiento*, Fondo de Cultura Economica, Mexico, (1975)
- U.S.S.R.: 1976 – 1990*, Reisverslag, Torenboeken, Baarn, (1976)
- Europa, Over de toekomst van de oude wereld*, A. W. Bruna, Utrecht, (1976)
- Reportage over de J.F.K. moordenaars*, A. W. Bruna, Utrecht, (1977)
- Amerika valt*, Loeb & Van der Velden uitgevers, Amsterdam, (1979)
- Over Intelligentie, 28 interviews* (internationaal), A. W. Bruna, (1981)
- Made in Soestdijk*, Impuls-boek, Peter van der Velden, Amsterdam, (1981)
- Het Sovjet-standpunt, Interview met Georgii Arbatov*, Uitgeverij in de Knipscheer, Haarlem, (1981)
- Der Sowjetische Standpunkt*, Rogner & Bernhard, München, (1981)
- The Soviet Viewpoint, with an introduction of Senator J. William Fulbright*, Dodd & Mead Company, New York, (1983)
- Cold War or Detente*, Zed Books Ltd., London, (1983)
- Sobra La Intelligencia*, Aula XII, Santillana, Madrid, (1983)
- Desi Bouterse, in gesprek met*, Uitgeverij Jan Mets, Amsterdam, (1984)
- Prins Claus: 1965 – 1985*, Een reportage, Torenboeken, Baarn, (1984)
- Zaken Doen, Handel en wandel van Ernst van Eeghen, Gerrit Jeelof, S. Orlandini en F. J. M. Lurvink*, Torenboeken, Baarn, (1985)
- Memoires (1925 – 1953)*, Torenboeken, Baarn, (1985)
- Memoires (1953 – 1957)*, In den Toren, Baarn, (1986)
- Memoires (1957 – 1959)*, In den Toren, Baarn, (1987)
- Memoires (1959 – 1961)*, In den Toren, Baarn, (1988)
- Memoires (1961)*, In den Toren, Baarn, (1989)
- Apartheid USA 1988*, Perskor, Johannesburg, (1989)
- Oltmans in discussie met Foudraïne*, Lakeman Publishers, Amsterdam, (1990)
- Listening to the silent majority*, Dynamic Books, Johannesburg, (1990)
- Vogelwijn*, Jan Mets, Amsterdam, (1992)
- Notities uit apartheidslaan*, Jan Mets, Amsterdam, (1993)

Willem Oltmans schreef artikelen voor NRC-Handelsblad, Het Vaderland, de Haagse Post, Vrij Nederland, de GPD-bladen, Dagblad Zaanstreek Typhoon, de Groene Amsterdammer, de Nieuwe Linie, Panorama, Nieuwe Revu, de Telegraaf, en andere binnen- en buitenlandse media. Hij maakte enkele documentaires voor de NOS-tv-televisie.